

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Ceylan ÖZKUR

SERBESTİ GAZETESİ İNCELEME VE SEÇİLMİŞ METİNLER
(1-100)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2022

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Ceylan ÖZKUR

SERBESTÎ GAZETESİ İNCELEME VE SEÇİLMİŞ METİNLER
(1-100)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Hidayet KARA

MUŞ-2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SERBESTİ GAZETESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. SERBESTİ GAZETESİ.....	8
1.1.1. Serbesti Gazetesi'nin Amacı ve Yayın Politikası	8
1.1.2. Serbesti Gazetesi'nin Şekil Özellikleri	9
1.1.3. Serbesti Gazetesi'nin Basıldığı Matbaalar	10
1.1.4. Serbesti Gazetesi'nde İlan ve Reklam.....	11
1.1.5. Serbesti'de Fotoğraflar ve Ekler	12
1.1.6. Serbesti'nin Sütunları Üzerine	12
1.2. SERBESTİ'NİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	15
1.2.1. Serbesti'nin Eğitim Yaklaşımı	15
1.2.2. Serbesti'nin Siyaset Yaklaşımı	18
1.2.3. Serbesti'nin Dönemin Ekonomisine Yaklaşımı	21
1.2.4. Yazar Kadrosu.....	23

İKİNCİ BÖLÜM

TAHLİL-İ FİHRİST

2.1. YAZAR ADLARINA GÖRE	27
2.2. KONULARINA GÖRE	97
2.2.1. Arkeoloji	97
2.2.2. Askeri	97
2.2.3. Basın ve Matbuat	100
2.2.4. Çeteler	103
2.2.5. Edebi	104
2.2.6. Eğitim/Dil/Kültür	104
2.2.7. Ekonomi	110
2.2.8. Kanun	115

2.2.9. Konferans	115
2.2.10. Milli Hislere Yönelik Yazılar	116
2.2.11. Protestolar	117
2.2.12. Sağlık	118
2.2.13. Siyaset	121
2.2.14. Sosyal	162
2.2.15. Tarih	166
2.2.16. Ziraat	167

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇEVİRİ METİNLER

3.1. MESLEK	168
3.2. MÜSTEBİTLERİN HATIRINA RİAYET Mİ YOKSA MÜSAMAHA MI?	168
3.3. MAARİF NAZIR-I ALİSİNE: MEKTEB-İ HUKUK HAKKINDA	169
3.4. TENSİKAT VE ISLAHAT-I UMUMİYE DAİR PROJEDİR	170
3.5. HÜRRİYETİ BİLELİM MUHAFAZA EDELİM	171
3.6. NEVAKISIMIZ MÜSAVAT-I UMUMİYE VE OSMANLILIK	173
3.7. DÜŞÜNDÜM Kİ	173
3.8. DAHA SÖYLEMEYECEK MİYİZ?	174
3.9. ASIL HAKİKAT	175
3.10. ASKER?	176
3.11. ŞER'İ ŞERİFİN TEMİN ETTİĞİ HÜRRİYETE BİR DARBE-İ CEDİDE “ADLİYE NAZIRI TARAFINDAN”	177
SONUÇ	179
KAYNAKÇA	181
EKLER	185

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SERBESTİ GAZETESİ İNCELEME VE SEÇİLMİŞ METİNLER (1-100)

Ceylan ÖZKUR

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hidayet KARA

2022, 201 sayfa

Gazeteler toplum hayatını yansıtmada önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda gazeteler topluma yön vermeyi de amaçlarlar. Osmanlı basını da bu genel durumdan ayrı tutulamaz. Osmanlı Devleti'nde her ne kadar basının gelişmesi çağdaşı Avrupa devletlerini geriden takip etse de kısa sürede hatırı sayılır bir güce erişecektir. Nitekim gerek Tanzimat döneminde gerekse Sultan II. Abdülhamit döneminde basın, muhalefetin temel araçlarından biri olmuştur. Bununla birlikte toplumu aydınlatma rolünü de üzerine almıştır. II. Meşrutiyet döneminin özellikle ilk yılları Osmanlı basını açısından hürriyet yıllarıdır denebilir. Bu dönemde gazeteler bir önceki döneme oranla daha rahat bir ortamda çıkmaya başlamıştır. Dolayısıyla, gazete ve dergi sayısında önceki döneme kıyasla artış olduğu bir gerçektir. II. Meşrutiyet döneminde, yayın hayatına başlayan birçok gazeteden biri de Serbesti'dir. Serbesti Gazetesi II. Meşrutiyet'in ilanı ile yayın hayatına başlamış ve 31 Mart ayaklanması ile kapısına kilit vurulmuştur. İstanbul'da belli bir süre yayın hayatına ara veren gazete, Fransa ve Mısır'da yayın hayatına devam etmiştir. 29 Temmuz 1912'de ise yeniden İstanbul'da basılmaya başlanmıştır.

Çalışmamız Serbestî Gazetesi'nin 3 Teşrînisânî 1324 (16 Kasım 1908)'de çıkan 1. sayısından, 12 Şubat 1324 (26 Şubat 1908) tarihinde basılan 100. sayısına kadar olan nüshaları kapsamaktadır. Çalışmamızın temel amacı Serbesti Gazetesinin fihrisini çıkararak akademi dünyasının dikkatine sunmaktır. Ayrıca dönemle ilgili yapılacak çalışmalara bir kaynakça sunmaktır. Bununla birlikte Serbesti Gazetesinin incelediğimiz 100 sayısı üzerinden döneme dair toplumsal, siyasal, mali konularla ilgili muhalif basını duruşunu Serbesti üzerinden ortaya koymak da diğer bir amacımızdır.

Çalışmamızın giriş kısmında öncelikle Serbesti Gazetesinin şekil özelliklerini verdik. Daha sonra siyasî, toplumsal, eğitim ve ekonomi alanında yayınlanan makaleleri dikkate alarak değerlendirme yaptık. Tahlilî fihrist kısmında gazetede çıkan yazıları,

yazar adına ve konusuna göre sınıflandırdık. Son bölüme ise siyasî, sosyal, malî ve edebî konularla ilgili Latinize ettiğimiz metinler koyduk.

Anahtar Kelimeler: Basın, Hürriyet, Kamuoyu, Mevlanzade Rıfat, II. Meşrutiyet, Serbesti.

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
REVIEW AND SELECTED TEXTS OF SERBESTİ NEWSPAPER (1-100)

Ceylan ÖZKUR

Advisör: Associate Prof. Hidayet KARA

2022, Page: 201

Newspapers have an important place in reflecting the social life. At the same time, newspapers also aim to give direction to society. The Ottoman press cannot be separated from this general situation. Although the development of the press in the Ottoman Empire lags behind the contemporary European states, it will reach a considerable power in a short time. As a matter of fact, both during the Tanzimat period and Sultan II. During the reign of Abdülhamit, the press became one of the main tools of the opposition. However, it also took on the role of enlightening the society. II. It can be said that especially the first years of the Constitutional Period were the years of freedom for the Ottoman press. In this period, newspapers began to be published in a more comfortable environment compared to the previous period. Therefore, it is a fact that there has been an increase in the number of newspapers and magazines compared to the previous period. II. Freedom is one of the many newspapers that started its publication life during the Constitutional Monarchy period. Freedom Newspaper II. It started its broadcasting life with the proclamation of the Constitutional Monarchy and its door was locked with the March 31st uprising. The newspaper, which took a break from its publication life in Istanbul for a while, continued its publication life in France and Egypt. It was reprinted in Istanbul on 29 July 1912.

Our study covers the copies of the Özgürî Newspaper from the 1st issue, which was published on 3 Teşrînisânî 1324 (16 November 1908), to the 100th issue, which was published on 12 February 1324 (26 February 1908). The main purpose of our study is to publish the index of the Özgürî Newspaper and bring it to the attention of the academic world. In addition, it is to present a bibliography for the studies to be done about the period. In addition to this, it is another of our aim to reveal the stance of the opposition

press on social, political and financial issues of the period, over the 100 issues of the Özgürî Newspaper, which we examined.

In the introductory part of our study, we first gave the shape features of the Özgürî Newspaper. Then, we made an evaluation by taking into account the articles published in the field of politics, social, education and economy. We have classified the articles published in the newspaper in the analysis index section according to the author's name and subject. In the last part, we have Latinized texts on political, social, financial and literary issues.

Key Words: Press, Freedom, Public Opinion, Mevlanzade Rıfat, II. Constitutional Monarchy, Freedom.

KISALTMALAR DİZİNİ

- a.g. : Adı geçen eser
a.m. : Adı geçen makale
a.t. : Adı geçen tez
nr. : Numara

Serbestî Gazetesi Nüsha Çizelgesi

Nr.	Tarih	Süre	Sayfa	Matbaa	Sahip ve Müdür	Sermuharrir	Adı	Düşünceler
1	3 T.S. 1324	Günlük	4	Selanik Matbaası	Mevlanzade Rıfat	Hasan Fehmi	Serbesti	
2	4 T.S. 1324	“	“	-	“	“	“	Gazetenin ikinci sayısının hangi matbaada basıldığı tam olarak bilinmemektedir.
3	5 T. S. 1324	“	“	İkbal-i Millet Matbaası	“	“	“	
4	6 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
5	7 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
6	9 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
7	10 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	Serbesti Gazetesinin 7. Ve 8. İnci sayıları aynı günde neşredilmiştir.
8	10 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
9	11 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
10	12 T.S. 1324	“	“	“	“	“	“	
11	13 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
12	14 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
13	15T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
14	16 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
15	17 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
16	18 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	

17	19 T. S. 1324	“	“	Hanıml ara Mahsus Gazete Matbaa sı	“	“	“	
18	20 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
19	21 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
20	22 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
21	23 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
22	24 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
23	25 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
24	26 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
25	27 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
26	28 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
27	29 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
28	30 T. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
29	1 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
30	2 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
31	3 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
32	4 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
33	5 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
34	6 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	

35	7 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
36	8 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
37	9 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
38	10 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
39	11 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
40	12 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
41	13 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
42	14 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
43	15 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
44	16 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
45	17 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
46	18 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
47	19 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
48	20 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
49	21 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
50	24 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
51	25 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
52	26 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
53	27 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	

54	28 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
55	29 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
56	30 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
57	31 K. E. 1324	“	“	“	“	“	“	
58	1 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
59	2 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
60	3 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
61	4 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
62	5 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
63	6 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
64	7 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
65	8 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
66	9 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
67	10 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
68	11 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
69	12 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
70	13 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
71	14 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
72	15 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	

73	16 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
74	17 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
75	18 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
76	19 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
77	20 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
78	21 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
79	22 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
80	23 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
81	24 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
82	25 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
83	26 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
84	27 K.S. 1324	“	“	“	“	“	“	
85	28 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
86	29 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
87	30 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
88	31 K. S. 1324	“	“	“	“	“	“	
89	1 Şubat 1324	“	“	“	“	“	“	
90	2 Şubat 1324	“	“	“	“	“	“	
91	3 Şubat 1324	“	“	“	“	“	“	

92	4 Şubat 1324	“	“	“	“	“	“	
93	5 Şubat 1324	“	“	“	“	“	“	
94	6 Şubat 1324	“	“	“	“	“	“	
95	7 Şubat 1324	“	“	“	“	“	“	
96	8 Şubat 1324	“	“	“	“	“	“	
97	9 Şubat 1324	“	“	“	“	“	“	
98	10Şu bat 1324	“	“	“	“	“	“	
99	11Şu bat 1324	“	“	“	“	“	“	
100	12Şu bat 1324	“	“	“	“	“	“	

GİRİŞ

Francis Bacon, *Modern çağları açan üç öge basımevi, barut ve pusuladır* der. Tarihin bir cilvesi olarak bu üç üge doğu toplumlarında icat edilmiş olmasına rağmen, asıl yararı batı medeniyetine sağlamıştır. Osmanlı Devleti özelinde düşünüldüğünde konumuz bağlamında, basının gelişimi Batı toplumlarına göre oldukça geç bir döneme tekabül etmektedir.¹ Ancak şunu da ifade etmek gerekir ki Osmanlı toplumsal hayatına basımevi erken denecek bir dönemde girmiştir. Gutenberg'in ilk kitabı bastığı 1455 tarihinden yaklaşık 40 yıl sonra, Osmanlı topraklarında David ve Samuel isimindeki kardeşler payitahtta Torah'ı (1494) yayınlamıştır.² Şüphesiz erken modernleşme döneminde Osmanlı topraklarında matbaanın/basımevinin yaygınlaşması modern anlamda basının ortaya çıkmasının temelini oluşturmuştur.³

Osmanlılar matbaaya yabancı olmamasına rağmen, gazetenin ortaya çıkışı Avrupa ile kıyaslandığında hayli gecikmiştir. Osmanlı basın hayatına bakıldığında belirtildiği üzere, genel anlamda Avrupa'ya kıyasla bir gecikmişlik söz konusu olmakla birlikte, Osmanlı topraklarında basılan Türkçe gazeteler de yabancı dilde yayınlanan gazetelere göre çok sonra basılmaya başlanmıştır. Bu minvalde Fransızca basılan *Bulletin de Nouvelles* 1795'de yayınlanmıştır.⁴ Ancak, Vakayı-i Mısıriye (1828) bir Müslüman tarafından basılması ve ilk Türkçe-Arapça gazete olması hasebiyle Türk basın tarihi açısından başlangıç noktasına işaret eder. Esasen Vakayı-i Mısıriye'den daha önce Bağdat Valisi Davut Paşa paşa tarafından Türkçe-Arapça olarak Curnaluh Irakhi (1816'lar) isimli bir gazete yayınlandığından bahsedilse de bu gazetenin varlığı kesin değildir.⁵

Osmanlı devlet merkezi Avrupa basını ile ciddi teması Fransız Devrimi dolayısıyla olmuştur. Babiâli, İngiltere ve Avusturya gibi devletlerin uyarılarına rağmen Fransız elçiliğinin devrim haberlerini İstanbul'da yayınlamasına göz yummuştur. Ancak, Osmanlılar kısa sürede bu tür yayınların yıkıcı etkisini çıkacak olan ayrılıkçı isyanlarla

---

¹ Orhan Koloğlu, *Osmanlı Basını: İçeriği ve Rejimi*, **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, İstanbul: İletişim Yayınları, s. 68.

² Osman İbrahimov, "Osmanlı Devleti'nde İlk Basın yayın Faaliyetleri ve Tuna Gazetesi" **Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 5, 2016, s. 84. Torah: Hz. Musa'ya verilen yazılı Tevrat.

³ 1726'da İbrahim Müteferrika matbaası, 1795'te Mühendishane Matbaası, 1802'de Üsküdar Matbaası, Dârü't Tıbbati'l-Âmire Matbaası, Mısır'da kurulan Bulak Matbaası bunların bazılarıdır.

⁴ Sezai Arusoğlu, "Türkiye'de Fransızca Basın", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, SBE), 1988, s. 5.

⁵ Nesimi Yazıcı, "Vakayı-i Mısıriye Üzerine Birkaç Söz", **Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi**, Sayı 2, 1991, s. 267.

gördüklerinden, Fransızların yayınlamış oldukları bildiri ve bültenlere yasaklama yoluna gitmişlerdir. Özellikle de Rum isyanı sırasında basın kamuoyu oluşturma ve dış politikaya etkisini bizzat müşade etmişlerdir. Diğer taraftan Mehmet Ali Paşa'nın kendi faaliyetlerini anlatmak maksadıyla kurmuş olduğu Vakayi-i Mısriye'de payitaht üzerinde bir etkiye sebep olmuş ve Sultan II. Mahmut döneminde Osmanlı Devlet merkezinin ilk resmi gazetesi olan Takvim-i Vekayi (1831) yayımlanmıştır. Gazete sadece Türkçe olarak değil, Arapça, Farsça, Rumca, Emenice ve Bulgarca nüshalar da yayınlamıştır.⁶ Bahsi geçen gazeteden sonra Osmanlı basın hayatına Ceride-i Havadis (31 Temmuz 1840) dahil olmuştur. Gazete bir süre *ABD Sefâreti'nde katiplik yapan (1831-1833) ve ticaretle meşgul olan İngiliz William Churchill* tarafından kurulmuştur.⁷ Ceride-i Havâdis daha çok politik ve ekonomik haberler yaparken, Takvim-i Vekayi devletin sesi olmuştur.

1860'lara kadar Osmanlı basın hayatını şekillendiren yukarıda bahsi geçen üç gazete oldu. 1860'lar Osmanlı basın hayatında önemli bir sıçramanın yaşanacağı yıllardı. Ayrıca, basın kamuoyu oluşturma en temel aracı olarak bu dönemden itibaren etkili olmaya başladı. Basın tarihi çalışan birçoklarına göre Osmanlı'da gazeteciliğin Tercüman-ı Ahvâl (1860)⁸ ile başlatılmasının temel sebebidir gazetenin kamuoyu oluşturma vazifesini yerine getirmesi, politik bir duruş sergilmesi ve devletten bağımsız Müslüman biri olan tarafından çıkarılmasıyla ilgilidir.⁹ Tercüman-ı Ahvâl'den sonra Genç Osmanlıların basın hayatındaki etkisi giderek artmıştır. Burada temel motivasyon kaynağı Bâbîâli'nin eleştirisidir. Söz konusu gazeteden sonra, Şinasi tarafından, *Tasvir-i Efkâr*, Ali Suavi tarafından *Muhbir*, Ali Bey Tarafından *Basiret*, Namık Kemal Tarafından *İbret* gibi etkili gazeteler çıkarılmıştır.¹⁰

Sultan II. Abdülhamid döneminde Osmanlı payitahtında ve vilayetlerinde çıkarılan gazete ve basılan kitap sayılarında büyük artışlar olmuştur. Söz konusu dönemde özellikle

---

⁶ Orhan Koloğlu, **a.g.m.**, s. 70.

⁷ Ziyad Ebüzziya, "Ceride-i Havâdis", **TDV İslam Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ceride-i-havadis> (Erişim Tarihi: 16.03.2022).

⁸ Gazete 1860-1866 yılları arasında 792 sayı yayımlanmıştır. Gazete Agah Efendi tarafından çıkarılmıştır. Agah Efendi Tercüme Odası'nda yetişen Genç Osmanlı Cemiyeti üyesi biridir.

⁹ Hamza Çakır, "Tercümân-ı Ahvâl", **TDV İslam Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/tercuman-i-ahval> (Erişim Tarihi: 16.03.2022).

¹⁰ İfade edilen gazetelerden başka Sultan Abdülaziz devrinde, El-Cevaib, Ayine-i Vatan, Muhip, Utarit, Terakki, Mümeyyiz, Hakayikü'l Vakayi, Asır, Devir, Hadika, Hülasâtü'l Efkâr, Medeniyet, Sadakat, İstikbal, Vakit ve Sabah gibi gazeteler basın hayatına dahil olmuştur. Ayrıca bu dönemde vilayet gazeteleri de yaygınlaşmaya başlamıştır. Hıfzı Topuz, II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi, Remzi Kitabevi, İstanbul 2016, s. 18-31. Bkz. Nürşen Mazıcı, 1930'a Kadar Basının Durumu ve 1931 Matbuat Kanunu, 131-154.

İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin faaliyetleriyle basın mevcut yönetime karşı etkili bir araç olarak kullanılmıştır. Dönemin muhalifleri özellikle de yurt dışında propaganda amaçlı gazete ve dergi çıkarma faaliyetlerine hız vermişlerdir. Örneğin *Hayal, İstikbal, Meşveret, Ezan, Mizan, Tomak, Laklak* bahsi geçen yayınların bazılarıdır.¹¹

Basın yayın faaliyetlerinin artması, alanla ilgili kanunsal düzenlemelerin yapılmasını da beraberinde getirmiştir. Osmanlı Devleti'nin ilk Basın Kanunu (1864), aslında Fransa'da çok uzun ömürlü olmayan 17 Şubat 1852 tarihli Fransız Basın Kanununa dayanmaktadır. Fransa da kısa ömürlü olsa da Osmanlı Devleti'nde söz konusu kanun II. Meşrutiyet dönemine kadar yani 45 yıllık bir süre ile yürürlükte kalmıştır.¹² Her ne kadar Osmanlı Devleti'nin ilk basın kanunu 1864 tarihli olsa da basınla ilgili ilk cezai müeyyideler 1858 Ceza Kanunuyla başlar.¹³ Matbuat Nizamnamesinin getirmiş olduğu yasaklar yeterli görülmemiş, 1867'de Âli Kararname ile Bâbîâli basın üzerinde hakim pozisyona gelmiştir.¹⁴ 1876'ya gelindiğinde hükümet çıkarmış olduğu 11 Mayıs 1876 tarihli bir kararname ile basını sansür koymuştur.¹⁵ Sultan II. Abdülhamid'in tahta çıkması ile kısa süreliğine özgür bir ortama kavuşan basın, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nın getirmiş olduğu ortamda yeniden eski günlerine geri dönmüştür. 1877'de Mithat Paşa'nın önderliğinde özgürlükçü bir basın yasa tasarısı hazırlanmışsa da, söz konusu tasarı Sultan'ın onayından geçmemiştir.¹⁶ Sultan II. Abdülhamid idaresi altında basın yeni mecralara yelken açarken aynı zaman da basın hayatına yeni gazetelerde eklendi. İkdam bu açıdan ilk büyük gazete olarak ön plana çıktı.¹⁷ Bahsi geçen dönemde

¹¹ Topuz, **a.g.e.**, s. 42-43.

¹² Geniş bilgi için bkz. Bora Ataman, "Türkiye'de İlk Basın Yasakları ve Abdülhamid'in Sansürü", **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı 14, Ocak 2009, s. 22-49.

¹³ Kanunun 138. Maddesinde Devlet-i Âliyye'nin emir ve ruhsatıyla açılmış olan matbuatlarda Saltanat-ı Seniyye, erbab-ı hükümet ve tebaa-ı Saltanat-ı Seniyyeden olan bir millet aleyhinde gazete veya kitap ve evrak-ı muzirre tab ve neşrine mütecasir olan ce-i cürmüne göre matbaası muvakkaten veya bütün bütün kapatıldıktan sonra on mecdiye altınından elli mecdiye altına kadar ceza-yı nakdi ahz olunur. 139. Madde: genel adaba aykırı mizah yazıları ile müstehcen resim çizilmez. 213. Madde ile başkası hakkında asılsız haber yapmak suç sayılmıştır.

¹⁴ Bkz. Asuman Tezcan, "Âli Kararname ve Basın", Selçuk İletişim, Cilt 3, Sayı 4, s. 166-172.

¹⁵ Necla Odyakmaz, "Osmanlı'da Anayasal Düzenlemeler ve Basına Etkileri", **İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 16, 2012, s. 221.

¹⁶ Bkz. Gökhan Demirkol, "Tanzimat Mizahının Sonu: 1877 Matbuat Kanunu Tartışmaları ve Osmanlı'da Mizah Dergilerinin Kapanması", **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 2, 2016, s. 688-710.

¹⁷ Sultan II. Abdülhamid döneminde aynı zamanda basın çalışanları ilk grevlerini de yapmışlardır. Ayrıntı için bkz. Topuz, **a.g.e.**, s. 70.

Osmanlı Devleti'nin birçok problemle boğuşuyor olması ve iç muhalefetin şiddetlenmesi basının daha yoğun bir şekilde denetim altında tutulmasına sebep olmuştur.

24 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanıyla doğan özgürlük havası içerisinde gazeteciler Abdullah Zühtü Bey'in önderliğinde Sirkeci Garı'nın karşısında bir lokantanın bahçesinde toplandılar. Söz konusu toplantıda gazeteciler derhal örgütlenmenin gerekliliğinden hareketle *Cemiyet-i Matbuat-ı Osmaniyye'nin* temellerini attılar. Söz konusu toplantıya katılanlar gazetelerin hür olduğunu ve sansür uygulanamayacağını belirtip sansür memurlarını gazetelere sokmadılar. 25 Temmuz 1908 sabahında gazeteler hürdür sadasıyla ilk yayınlarını yaptılar.¹⁸

II. Meşrutiyetin getirmiş olduğu özgürlük havası ilk iki ay içerisinde 200'e aşkın gazete imtiyazının alınmasını sağladı. Her meşrepten gazete ve dergi rahat bir şekilde yayınlanıyordu. Gazete tirajları eskiye oranla önemli derecede artmıştı. Bu dönemin *Tanin, Mizan, Hukuk-u Umumiye, Sada-yı Millet, Şura-yı Ümmet, Osmanlı, Takvim-i Vakayi, Volkan, Tercüman, Tasvir-i Efkar* gibi önemli gazeteler çıkarıldı. 31 Mart ile son bulacak bu süreçte çıkan gazetelerden bir tanesi de *Serbesti Gazetesi* idi. Serbesti Gazetesi, İttihat ve Terakki Cemiyetine yapmış olduğu muhalefetle diğer basın organlarından büyük oranda ayrıştı. Gazete, II. Meşrutiyetin getirdiği özgürlük ortamından faydalanarak, sadece İttihat ve Terakki Cemiyeti değil; aynı zamanda Sultan II. Abdülhamid ve istibdat döneminden kalan her şeye karşı muhalif bir yayın politikası izlemiştir. 31 Mart Ayaklanması ile kapısına kilit vurulan Serbestî Gazetesi, Fransa ve Mısır'da yayın hayatına devam ettirdikten sonra, 29 Temmuz 1912'de İstanbul'da yeniden basılmaya başlandı. Gazete'nin uzun süren yayın hayatında temel amacında değişimler yaşandı.¹⁹

Serbestî günlük yayınlanan bir gazetedir. İmtiyaz sahibi Mevlanzade Rıfat, sermuharriri Hasan Fehmi'dir. Mahmud Asım Bey, Avanzade Mehmet Süleyman Bey, Şerafettin Mağmumi, Ali Ulvi gibi isimler gazetede yazı yazan yazarların bir kısmıdır.

¹⁸ Ahmet Emin Yalman, **Yakın Tarihte Gördüklerim Geçirdiklerim**, Cilt I, İstanbul: Pera Yayıncılık, 1997, s. 68-71.

¹⁹ Mustafa Coşkun, "Mevlanzade Rıfat Bey'in Gazetecilik Hayatı ve Siyasî Faaliyetleri", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, SBE), 2019, s. 124.

Gazetede ayrıca okuyucu telgrafları ve diğer gazete yazarlarından tevdi' edilen tebrik ve teşekkür mektupları da yer almış, ilgili kişilerin görüşleri gazetede neşredilmiştir.²⁰

Mevlânzâde Rıfat bir gazete çıkarma düşüncesinin, İstanbul'daki ortamla ilgili duyduğu kaygından ileri geldiğini ifade etmektedir. Ona göre Sultan II. Abdülhamid'in etkisi meşrutiyet ilan edilmesine rağmen halen daha devam etmektedir. Mevlânzade'nin, Sultan'a karşı muhalifliğinin güdülemesi ile bir gazete çıkarma girişimine başladığı görülmektedir. Bu hissiyatla, Mevlânzade, Matbuat-ı Dâhiliye Müdürlüğüne vermiş olduğu dilekçe ile siyasetle ilgili yayın yapmak üzere Serbestî adında bir gazete çıkarmak için başvuruda bulunmuştur. Zaptiye Nezaretine havale edilen dilekçe neticesinde gazetenin basılmasına izin verilmiş ve 13 Aralık 1908'de Serbestî yayın hayatına başlamıştır²¹.

Serbestî Gazetesi'nin ilk sayısı 3 Teşrînisâni 1324 (16 Kasım 1908) tarihinde çıkmıştır. Serbestî, 3 Teşrînisâni 1324'den (16 Kasım 1908) itibaren çıktığı beş aylık süre boyunca birkaç gün dışında hemen her gün yayınlandı. 8 Teşrînisâni (21 Kasım), 23-24 Teşrînisâni, 22-23 Kânun-u Evvel (4-5 Ocak) tarihlerinde ise gazete basılmadı. Bunun iki temel nedeni olduğunu söyleyebiliriz: Birincisi gazetenin çıktığı ilk zamanlarda sürekli matbaa değiştirmesi; ikincisi ise belirli özel günlerde gazetenin yayınlanmamasıdır. Örneğin 22-23 Kânun-u Evvel (4-5 Ocak 1909) tarihinde Serbestî'nin yayınlanmamasının sebebi bu tarihlerin Kurban Bayramına denk gelmesinden dolayıdır. Bunun yanında gazetenin, aynı günde iki sayı birden çıkardığı zamanlar olmuştur. 7 ve 8. sayılar 10 Teşrînisâni 1324 (24 Kasım 1908) günü birlikte neşredilmiştir. Gazete, 16 Kasım 1908-23 Nisan 1909 tarihleri arasında toplam 158 sayı basılmıştır.²²

Serbestî Gazetesi Mevlânzâde Rıfat'ın gazetecilik tecrübesinin doruk noktasında çıkarmaya başlamış olduğu bir gazetedir. Çıkarıldığı dönem açısından gazete, hakikaten de yirminci yüzyılın başındaki önemli tarihi olaylara tanıklık etmiş ve o dönemi aydınlatan bir birikim oluşturmuştur. Ancak şahısların menfalarda ömrünü geçirdiği bu dönemde maalesef gazete de bu sürgünden nasibini almış ve zaman zaman İstanbul

²⁰ Örnek için bkz. **Serbestî Gazetesi**, 12 Kanun-u Evvel 1324, No 44, s. 4.

²¹ Mevlânzâde Rıfat, **Türkiye İnkılabının İç Yüzü**, Kemal Kahraman (hızl.), İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2017, s. 16. Mustafa Coşkun, Mevlânzade Rıfat Bey'in Gazetecilik Hayatı ve Siyasî Faaliyetleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE), 2019, s. 46.

²² Hasan Yalvaç, II. Meşrutiyet Döneminde Muhalif Bir Gazete: Serbesti (1908-1909), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, TAE), 2019, s. 13.

basımı sekteye uğramıştır. Gazete'nin İstanbul'da çıkarılmadığı zamanlarda muhtelif vilayetlerde yayınlanmış nüshaları bulunmaktadır. Dolayısıyla Serbesti Gazetesinin İstanbul'da ve İstanbul dışındaki basın faaliyetlerini yürütmüştür²³.

Gazetenin çıkan ilk sayısında, başlığının altında "Meşrutiyet-İ İdareye ve Bilâ-Tefrik-i Cins ve Mezhep Osmanlıların Hukukuna Hadim Yevmi Gazete" ibaresi yer almıştır. Bu ibare gazetenin son sayısına kadar gazetenin sloganı niteliğinde, ana sayfada başlık altında yer alacaktır. Çıktığı ilk günden itibaren bağımsız bir yayın politikası izlemesi sebebiyle toplumun dikkatini üzerine çeken Serbestî, siyasi alanda Ahrâr Fırkası'na yakın bir politik tavır sergilemiştir. II. Meşrutiyet'in getirdiği siyasî ortamın heyecanı, basına da yansımış ve Serbestî'de bu heyecanı yayın politikasında yansıtmıştır.

Serbestî'nin incelenen sayılarında, gazetenin üzerinde durduğu temel meseleler: Basın hürriyeti, ifade özgürlüğü, eğitim alanında yaşanan aksaklıklar, âdemi merkezîyetçilik ve Osmanlı'ya mensup milletlerin temel hak ve özgürlükleri, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin baskısı ve hükümet sorunları gibi geniş yelpazeye konulardır. Bunlarla beraber dış politikada yaşanan sorunlar ve güçlü devletlerarasındaki bloklaşma ile Osmanlı'nın bu taksimattaki konumu da gazetede değerlendirilen konular arasındadır²⁴.

Serbestî Gazetesi yayın hayatına ilk başladığı günlerdeki sayısında çıkarılma amacını; tarafsız gazetecilik olarak lanse etmiştir. Gazetenin hür olmasından bahisle özellikle meşrutiyeti muhafazadan çekinmeyeceği, milletin birlik ve bütünlüğünü temin noktasında çok ciddi gayretler sarf edileceği, hükümet memurlarının millî menfaatlere karşı olan her hareketini ve noksanını şiddetle tenkit edeceğini, memurların eksikliklerini ve hatalarını tespit ederken yegâne rehberin de hukuk olacağı belirtmiştir. Bununla birlikte gazete memurların sorunlarını dile getirmiş, verilen maaşların yetersizliğinden dolayı rüşvetin yaygınlaştığını ve azl ve sürgün gibi cezalara yeterli kanıt olmaksızın başvurulmasının güvensizliğe yol açtığı ifade edilmiştir²⁵. Bunun yanında gazetenin, farklı cemiyetlerin seslerini duyuracağını ifade edilirken, aynı zamanda kimsenin de hesabına çalışmayacağı da belirtilmiştir. Serbestî'nin ifadesi ile gazete yalnızca hakikati

²³ Musa Ali Armutcu, "Serbesti Gazetesi ve Ahrar Fırkası", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi SBE), 2020, s. 24.

²⁴ Hasan Fehmi Demir, "II. Meşrutiyet Döneminde Serbesti Gazetesi ve Başyazarı Hasan Fehmi'nin Misyonu", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi TAE), 2018, s. 50.

²⁵ İmzasız, "Esbab-ı Zaafımız Yahut Sebebi Tehiremiz, 7 Teşrin-i Sâni 1324, No. 5, s. 2.

söyleyecek ve milletin medeniyet yolunda ilerlemesi hedefine ulaşmasının çarelerini düşünecektir. Kısaca gazetenin temel amacı, hiçbir ayırım yapılmaksızın bütün vatandaşların müdafaacısı ve tercümanı olmak şeklinde ifade edilmiştir²⁶.

Serbestî Gazetesi ilk sayıdan itibaren 2 yaprak ve 4 sayfa olarak çıkmıştır. Ancak tek istisna olarak 31 Mart Vakası dolayısıyla 1 Nisan 1325 tarihinde basılan nüshasıdır. 148 numaralı olan bu nüsha 1 yaprak, 2 sayfa şeklinde neşredilmiştir. Bunun sebebinin ise 31 Mart'ta başlayan olaylar nedeniyle iş yerine ulaşamayan veya gelmeyen kişilerin eksikliğinden, yani gazete çalışmalarının çalıştıkları yere ulaşamamasından kaynaklanmaktadır. Gazetenin bu konuyla alakalı olarak 148 numaralı sayıda 'İtizar' başlıklı yazıda: "Dün müretteplerimizden bazıları isbât-ı vücûd etmediğinden bi-z-zarûre iki sahife olarak neşredilmiştir." şeklinde açıklığa kavuşturulmuştur.

Son olarak çalışma ile ilgili birkaç hususu belirtmekte fayda vardır. Gazeteden yapılan çevirilerde, günümüzde sıklıkla kullanılan kelimeler daha çok bugünkü kullanımları ile yazılmıştır. Bu açıdan yapılan alıntılar da birebir çeviri kurallarına riayet edilmemiştir. Fihrist bölümünde yapılan çeviriler de ise çeviriye sadık kalınmış kelimeler dönemi yazılışı ile çevirilmiştir. Son bölümde ise gazetede yayınlanan yazıların içeriğine göre örnek metinler seçilmiş ve latinize edilmiştir. Metinler belli konular dikkate alınarak seçilmiştir.

---

²⁶ İmzasız, "İttihat-ı Anasır", **Serbestî Gazetesi**, 6 Teşrîn-i Sâni 1324, No 4, s. 1.

BİRİNCİ BÖLÜM

SERBESTİ GAZETESİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. SERBESTİ GAZETESİ

1.1.1. Serbestî Gazetesi'nin Amacı ve Yayın Politikası

Serbestî Gazetesi “Meşrutiyet-i idareye ve bilâ-tefrik-i cins ü mezhep Osmanlıların hukukuna hâdim yevmî gazetedir” sloganıyla yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin yayın hayatı nihayete erene kadar bu slogan kullanmaya devam etmiştir. Gazetenin sayıları incelendiğinde liberal Osmanlılık fikri etrafında bir yayın politikası izlemek iddiasında olduğunu görmektedir²⁷. Serbestinin ilk üç sayısında ‘Meslek’ başlığıyla çıkan yazıda, gazetenin amacı ve nasıl bir yayın politikası takip edeceği hakkında bilgiye rastlanmaktadır. Maddeler halinde çıkan yazı şöyledir:

“Serbestî bütün manasıyla her türlü tamamîyet-i mülkiyemizi, meşrutiyet-i idaremizi muhafaza zımında fedakarlıktan ictinâb etmeyecektir. Efkâr-ı umûmiyenin tenvirine ve anasır-ı muhtelif-i Osmaniye'nin ittihadına çalışarak hayat-ı içtima'iyemizi hakikat-i yek-vücut bir hale getirmeye ve harici düşmanlara bir kuvvet hazırlamaya sa'y ve gayret eyleyecektir.

Serbestî me'murin-i hükûmetin menâfi-i milliyeye mugâyir harekâtını bilhassa nevakısını daima şiddetle takbîh ve tenkit edecektir. Ve bu gibi harekâtı ba'del-tahkik nazargah-ı millete arz eyleyecek ve hâmî-i hukuk-ı millet olan kanun yegane rehber-i hareketi olacaktır.

Serbestî, namus ve haysiyeti ser-tac-ı meslek ittihaz edecektir. Bugün mesleğimizde görünen fırkaların komitelerin cemiyetlerin mürevvic-i efkârı olmadığı gibi menâfi-i milliyeye mugayir olduğu takdirde hiçbir şahsın âmâl u mekâsıd-ı siyasiye ve şahsiyesine dahi hâdim bulunmayacaktır. Serbestî yalnız hakikati söyleyecek şehrah-ı medeniyete vusul çârelerini düşünecektir.

Hulasa, Serbestî milletimizin bilâ-tefrik din ve anasır bi'l-umum zulümde vatandaşlarımızın müdâfi ve tercüman-ı efkârı olacaktır. İşte mesleği bundan ibarettir.²⁸

²⁷ Yalvaç, a.g.m., s. 30.

²⁸ İmzasız, “Meslek”, *Serbestî Gazetesi*, 3 Teşrin-i Sâni 1324, No 1, s. 1.

Serbestinin amacını ifade eden yukardaki yazı ve slogan gazetenin nasıl bir yayın politikası takip edeceği hakkında bilgi vermektedir. Bu bağlamda Serbestî'nin, hiçbir çıkar grubuna veya güce meyiletmeksizin halkın yanında yer alacağı söylemi, gazetenin en büyük iddiasıdır. Serbestî'nin sahibi Mevlânzâde Rıfat'ın anılarına baktığımızda ise konu daha net şekilde anlaşılmaktadır. Mevlanzade, İstanbul'a vardığında kötü işaretlerle karşılaştığını, milletin, hükümetin ve İttihat-Terakki ileri gelenlerinin inkılabın sarhoşluğu içerisinde olduklarını, yıldız casuslarının her yerde faaliyette bulduklarını, üstelik Sultan II. Abdülhamid'in tahtan indirilmesi gerektiğini İTC'nin (İttihat ve Terakki Cemiyeti) İstanbul şubesine anlattığını ancak buna olumlu dönüş olmadığı için basın yoluyla bunlarla mücadele etme kararı aldığını ifade etmiştir²⁹. Mevlanzade'nin bu ifadesine bakılırsa gazeteyi çıkarmaya kendisini teşvik eden şey, II. Abdülhamid'in halen tahtta bulunmasıdır.

İlk baskılarında Serbestî'nin, Yıldız'a yani Sultan II. Abdülhamid'e yönelik muhalif bir politika izlediği, bununla beraber İTC'ye Meşrutiyet'in elde edilmesindeki rolünden dolayı yakın davrandığı görülmektedir. İlk nüshalarında İTC'nin özgürlüklerin ilanında hakkını teslim etmekle birlikte, Cemiyet'e karşı yumuşak muhalefet politikası izleyen Serbestî; zaman içinde İTC'nin politikalarından duyduğu rahatsızlıktan dolayı bütün gücünü Cemiyet karşıtı yayın yapmaya harcamıştır. Binaenaleyh gazete, çok partili sistemin gerekliliği, askerlerin siyasete karışmasının önüne geçilmesi, İTC'nin Meclis-i Meb'ûsan ve hükümet üzerindeki kontrolüne son vermesinin zarureti, Cemiyet'in gizli yapılanma sürecine devam etmesinin sakıncaları gibi konular hakkında sert eleştirel yayınlarla karşımıza çıkmaktadır. Ancak şunu da ifade etmek gerekir ki, bu eleştiriler sadece Yıldız ve İttihat-Terakki Cemiyeti'ne yönelmemiştir. Özellikle Kâmil Paşa ve Hüseyin Hilmi Paşa hükümetlerine karşı da sert bir yayın dili kullanılmıştır.³⁰

1.1.2. Serbestî Gazetesi'nin Şekil Özellikleri

Gazetenin sağında kaçınıcı sene olduğu devamında sayfa numarası sayfanın en üst kısmının ortasında hangi gün olduğu, sol köşe de ise tarih ibaresi yazılıdır. Başlık kısmının hemen altında Latin alfabesiyle ve büyük puntolarla “SERBESTİ” ve hemen bitişiğine de yine büyük harflerle “COSTANTINOPLÉ” adı yer alır. “Serbestî” başlığının

²⁹ Mevlanzade Rıfat, **Mevlanzade Rıfat'ın Anıları**, İstanbul: Arma Yayınları, 1992, s. 7-12.

³⁰ Mevlanzade Rıfat, **Sürgün Hatıralarım**, İstanbul: Avesta Yayınları, 2009, s. 23.

altında “1326” tarihi yazılıdır. Gazetenin künye kısmında Serbesti yazısının hemen altında şöyle yazmaktadır: “*Meşrutiyet-i İdareye ve Bilâ-Tefrik-i Cins ve Mezhep Osmanlıların Hukukuna Hadim Yevmi Gazete*”³¹. Bu ibarenin sağında ve solunda” nüshası 10 para” ibaresi vardır. Gazetenin incelediğimiz nüshaları, beş sütun üzerinden mizanpaj edilmiştir. Ebat olarak 40x54 cm’dir.³² Serbestî Gazetesi İstanbul’daki ilk yayın hayatında toplam 162 nüsha neşretmiştir. Gazetenin İstanbul’daki bu ilk döneminde son nüshası 1 Nisan 1325 (14 Nisan 1909)’da neşredilmiştir³³. Serbestî Gazetesi’nin aralıklarla ve farklı ülkelerde toplam 770 sayı yayınladığı bilinmektedir. Ancak bu sayıları günümüze eksik ulaştırmıştır³⁴.

Başlık kısmının sağ tarafında “Sahibi ve müdürü: Mevlanzâde Rıfat ismi yer alır. Kısa çizgiyle ayrılan bu kısmın altında “*Umum-u Muharririye ile idareye müteallik mesail için müdüre müracaat olunur.*” yazmaktadır. Yine kısa çizgi ile ayrılmış alt kısımda “*yeni postahane arkasında katip hanında daire-i mahsusa*” ifadeleri ile adres ve hemen altında kısa çizgi ile ayrılmış “*Gazeteye gönderilen evrak i’ade edilmez*” ibaresi yer almaktadır³⁵.

Gazetenin sol tarafında abone fiyatı, -gazetenin yayımlandığı tarihlere göre fiyat farklılıkları- vardır. İlk nüshasında abone fiyatı kısmında *Memalik-i Osmaniye ile Bulgaristan, Bosna Hersek, Mısır, Kıbrıs, Girit için: senelik 150, altı aylık 80 kuruştur. Memalik-i saire için: senelik 38 frank, İstanbul için seneliği 108 kuruş* ibaresi yazılıdır. Bu ibare altında kısa çizgi ile ayrılmış” *haftası geçen nüshaların a’deti iki kuruştur*”, onun altında çizgi ile ayrılan” *İ’lanat için ayrıca mukavele edilir*” ifadeleri vardır.

1.1.3. Serbestî Gazetesi’nin Basıldığı Matbaalar

Serbestî Gazetesi yayın hayatı boyunca birçok defa basımevi değiştirmiştir. Gazetenin ilk sayısı Selanik Matbaasında basılmıştır³⁶. İkinci sayısı ise farklı bir matbaa da basıldığı kesin olmakla birlikte hangi matbaa da basıldığına dair bir veri yer almamaktadır. 3-16 (5 Teşrînisâni 1324- 18 Teşrînisâni 1324) arası çıkan sayılar İkbâl-i

³¹ Not: (Osmanlıların cins ve mezhep ayırımına bakmaksızın hukukuna hizmet eden günlük gazetedir).

³² Bkz. **Serbestî Gazetesi**, 1-100. Sayılar.

³³ **Serbestî Gazetesi**, 1 Nisan 1325 (14 Nisan 1909). No. 153.

³⁴ Mevlanzâde Rıfat, **Türkiye İnkılabının İç Yüzü**, Kemal Kahraman, (hızl.), İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2017, s. 22.

³⁵ Bu ibare gazetenin başlık sütununda yazılıdır. Bkz. **Serbestî Gazetesi**, 3 Teşrîn-i Sâni 1324, No 1.

³⁶ Serbesti, 3 Teşrîn-i Sâni 1324, No 1, s. 4.

Millet matbaasında, 17-100 (19 Teşrînisâni 1324- 13 Şubat 1324) arası çıkan sayılar ise Hanımlara Mahsus Gazete Matbaasında basılmıştır. Gazetede, İtizar başlığı altında sürekli matbaa değişikliğinden dolayı okuyucularına yönelik özür yazısı yayınlamıştır. Özür metninde şöyle demektedir: “*Gazetemizin birinci ve ikinci nüshaları gazetelerin malum olan matbaa zorluklarından dolayı arzu olunduğu gibi musahhah, muntazam olamadı. Gazetemizin her üç nüshasını başka başka matbaalarda bastırmak mecburiyetinde kaldık. Bundan böyle gazetemiz bir nizam ve intizam altına alınacağı gibi mündericat itibariyle de cidden (meşrutiyet-i idareye ve bilâ-tefrik cins ve mezhebi Osmanlıların hukukunu hadim) bir tarzda bulunmasına dikkat ve gayret olunacağı karin-i kirama arz olunur.*”³⁷

Söz konusu bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere özellikle şekilsel olarak gazetenin ilk sayılarında tam bir standart yoktur. Ancak zamanla yukarıda da ifade edildiği gibi üç sütun üzerinde muntazam bir yayın organına dönüşecektir.

1.1.4. Serbestî Gazetesi’nde İlan ve Reklam

Gazetede ilan ve reklamlar temel gelir kaynağıdır. Serbestî Gazetesi’nin ilk nüshasında hiçbir ilan ve reklama yer verilmemiştir.³⁸ Gazetenin ikinci nüshasında sadece “cihan İdarehanesi” başlığı altında “*Dersaadet: Yeni posta karşısında Ferruh Bey Hanı 14-13. Ticarete komisyonculukla sigortaya ait işleriniz varsa cihan idarehanesine müracaat ediniz.*”³⁹ şeklinde ilan başlığı olmadan bir yazı yayınlamıştır. Sonraki sayılarını incelediğimizde, bunun bir reklam olduğu anlaşılmaktadır.

Gazetenin üçüncü sayısından itibaren artık “ilanat” başlığı altında ilan ve reklamlara yer verilmeye başlanmıştır. On yedinci sayıdan itibaren ise “ilanat “ başlığı “ilan” olarak değişmiştir. İlanlar diğer Osmanlı gazetelerine benzer şekilde dördüncü yani son sayfada yer almaktadır. İlk çıkan sayılarında ilan ve reklamlar çok az yer kaplarken zaman geçtikçe bu ilanların sayısı çoğalmış ve neredeyse dördüncü sayfanın tamamını kaplamıştır. Gazete de satılık- kiralık ev ve işyeri, yeni çıkan kitaplar, kitapevleri, giyim, ortaklık kurma, yabancı dil dersleri, enstrüman dersleri, alanında uzman doktor ilanları,

³⁷ İmzasız, “İtizar”, **Serbesti Gazetesi**, 5 Teşrîn-i Sâni 1324, No 3, s. 3.

³⁸ **Serbesti Gazetesi**, 3 Teşrîn-i Sâni 1324, No 1.

³⁹ **Serbesti Gazetesi**, 4 Teşrîn-i Sâni 1324, No 2, s. 4.

fes, ziynet eşyası, tiyatro, konferans, konser vb. hayatın her alanını kapsayan ilan ve reklam örnekleri bulunmak mümkündür.

1.1.5. Serbestî’de Fotoğraflar ve Ekler

Serbestî Gazetesi’nin çıktığı dönemde teknik olarak gazetelerde fotoğraf ve resim kullanmak mümkündü. Ancak Serbestî Gazetesi’nin sayılarını incelediğimizde ilk otuz iki sayıda herhangi bir fotoğraf ve resme yer verilmemiştir. Bunun nedeni zahmetli ve masraflı olmasından kaynaklı olmasıyla ilgili olsa gerek. Ancak 5 Kânunuevvel 1324 (18 Aralık 1908)’de otuz üçüncü sayı itibariyle gazetede görsellere yer verilmeye başlanmıştır. Serbestî’de kullanılan ilk görsel Meclis-i Meb’ûsan’ın açılışı münasebeti ile Mithat Paşa’nın bir portresi olmuştur.⁴⁰ Mithat Paşa’nın portresi gazete de kullanılan ilk fotoğraf olması tesadüf değil, bilakis Kânun-i Esasi ve ilk meclisin mimarı olmasından ileri gelmektedir. Mithat Paşa ile birlikte gazete Prens Sabahattin’in de fotoğrafına yer vermiştir⁴¹. Gazetede ilk fotoğrafın yayınlanmasından sonra düzensiz aralıklarla görsellere yer verilmeye devam edilmiştir.

1.1.6. Serbestî’nin Sütunları Üzerine

İlk sayfada gazetenin ismi ve temel bilgilerin verildiği bölümün altında gazete beş sütuna ayrılmış, haberler önem sıralarına göre yukardan aşağı olacak bir mizanpaj usulü ile yerleştirilmiştir. Gazete’nin ilk sayfası hemen hemen bütün sayılarda makalelerden oluşmaktadır. Bu makaleler başlıklı olarak yayınlanmıştır. Ancak bazen bu makaleler veya diğer sayfalardaki haberler başlıksız olarak basıldığı da olmuştur. Başlıksız yazılar genelde ince küçük yatay bir çizgi veya üç yıldızla diğer yazılardan ve haberlerden birbirinden ayrılmıştır.

Serbestî’nin 1-100. sayılarına bakıldığında gazetede Siyâsiyat, Telgraflar, Dâhiliye, Tevcîhat, Mekâtib, Meclis-i Meb’ûsan, Borsa, İ’lanat sütunlarının yer alır. Gazetede yer alan bu sütunları değerlendirecek olursak: İlk sayfada yer alan makaleler bazen başlıksız ‘Siyâsiyat’ genel başlığı altında neşrediliyordu. Ancak bu durum gazetede düzenli olarak bir yer işgal etmiyordu. Bazen de yazının önemine göre başlıkların puntosunun büyüklüğü de değişebilmekteydi. Bu makalelerin çoğunlukla siyâsî konulardan

⁴⁰ Serbestî Gazetesi, 5 Kanun-u Evvel 1324, No 33, s. 1.

⁴¹ Yalvaç, a.g.m, s. 22.

müteşekkildi. Ancak bazen eğitim, sosyal ve kültürel konulara dair makaleler de bulunuyordu. Siyâsiyat sütunu bazen ikinci ve üçüncü sütuna kadar uzaya bilmekte.

Serbestî Gazetesi'ni aynı dönemde çıkan diğer gazetelerden ayıran bir özelliği harici haberleri genelde '*Telgraflar*' başlığı altında veriyor olmasıydı. '*Telgraflar*' başlığına bazen ilk sayfada bazen de son sayfada yer verilmiştir. Bu konuda bir standart yakalanmamış olsa da başlığın, incelediğimiz hemen tüm sayılarda olduğunu ve genel itibariyle ilk sayfada yer aldığını ifade etmek gerekir. Yurt dışından gelen telgraflar incelendiğinde, bunların çoğunlukla Osmanlı Devleti'nin sıkıntılar yaşadığı ülkelerden geldiği görülmektedir⁴².

Yurtiçinden gelen haberler ise '*Havadis-i Dâhiliye*' veya sadece '*Dâhiliye*' başlığı altında gazetede yer almıştır. Bu bölümde yurtiçinden gelen telgraflar da neşredilmiştir. Gelen telgraflarda genellikle siyasi haberler ve sosyal olaylar yer almaktadır.

Gazete'nin hemen hemen bütün sayılarında yer alan diğer bir başlık ise atma ve tayin haberlerinden oluşan '*Tevcihât*' bölümüdür. Bu bölüm genellikle son sayfada yer almaktadır.

İstibdat yanlıları veya hafiyelikle suçlanan bazı şahıslar Meşrutiyetin ilanından sonra memuriyetlerinde terfi etmedikleri gibi bazıları ise azledilmişlerdi. Ancak belli bir süre sonra bu kişiler çeşitli memuriyetlere atanıyordu⁴³. Serbestî Gazetesi sıkı bir II. Abdülhamid karşıtı yayın politikası takip ettiğinden bu tür atama ve terfileri yakından takip ediyordu. Haberlerin aslı olmadığı zaman gazete bunlarla ilgili düzeltme yazılar yayınlıyordu. Bazen de söz konusu yazılarda istibdat yanlısı veya hafiyelerden olduklarını iddia edilen şahıslar, haberlere karşı kendi tercümeyle beraber gazeteye mektup göndererek bu iddiaları yalanlıyordu. Gazete bu tarz mektuplara yer vermekte bir beis görmüyordu. Örneğin "*Müstebitlerin İstihdamı*" adlı bir yazıda istibdat yanlısı olduklarını iddia ettikleri bazı kişilerin atandığı ifade ediliyordu. Yazıda bu kişilerin atandığı yerlerde yazılı idi. Konuyla alakalı dört gün sonra "*Serbestî Gazetesi Müdürüriyetine*" başlığı ile haberde isimleri zikredilen şahısların mektubu yayınlanmıştır.

⁴² Bkz. **Serbestî Gazetesi**, 27 Kanun-u Evvel 1324, No 53, s. 2. **Serbestî Gazetesi**, 9 Kanun-i San, 1324, No 66.

⁴³ İmzasız, "Mehmed ve Kenan Paşalar", **Serbestî Gazetesi**, 3 Teşrin-i Sâni 1324, No 1, s. 3.

Söz konusu mektupta Serbestî'nin iddiaları tamamen yalanlanıyordu. Gazete mektubun altına isim benzerliğinin dolaylı yapılan bu hatadan özrünü beyan ediyordu⁴⁴.

Gazetede, başlarda yer alan ancak ilerleyen sayılarında pek de rastlanmayan bir diğer başlık ise '*Mekâtib*' dir. Bu başlık altındaki yazılar okuyuculardan gelen, genellikle günlük hayatlarında karşılaştıkları bürokratik zorluklardan oluşan şikâyetleri, bazen de kişi veya kurumlara teşekkür amaçlı gönderilen mektupları kapsamaktadır⁴⁵.

Meclis-i Meb'ûsan'ın açılmasından sonra meclis toplantıları ve görüşülen konular için '*Meclis-i Meb'ûsan*' başlığı tercih edilmiştir. Bu sütunda Meclis-i Mebusun'daki görüşmelerde alınan kararlardan, çıkarılan kanunlara; mebuslar arasındaki tartışmalara kadar her türlü ayrıntıyı bulmak mümkündür. Bu başlık altındaki yazılara bakıldığında meclis toplantılarının genellikle Ahmet Rıza Bey'in nutkuyla başladığı görülür. Daha sonra ise ilgili konular mülâhaza edilir. Meclis-i Meb'ûsan toplantı ve görüşmeleri bazen çok uzun ve ayrıntılı; bir iki sayfayı kapsayacak şekilde işliyorken bazen de bir iki sütun olarak daha kısa bir şekilde haberleştirmiştir. Söz konusu bölümün yer aldığı sayfalar ve sütunlar sabit değildir⁴⁶.

Gazetenin son sayfasında yer alan diğer bir başlık ise 'Borsa'dır. "*Dersaadet Borsası*" olarak geçen bu bölümde; para, tahvil ve hisse senetlerinin değerleri yer almıştır⁴⁷.

Son olarak gazetenin son sayfasında başlarda '*İ'lanat*', sonraları '*ilan*' başlığı altında verilen yazılar yer almaktadır. Daha önce müstakil olarak bahsedildiği üzere bu bölümde satılık evler, yalılar, ticarethane tanıtımları, balo ilanlarının yanı sıra kitap, konser ve tiyatro ilanlarına da yer vermiştir. Bu bölüm daha önce de değinildiği gibi, Serbestî'nin gelir sağladığı reklamlardan oluşuyordu.

Serbestî Gazetesinin içeriğinde dikkate değer başka bir konu ise diğer gazetelerden yapılan alıntılardır. Bu sadece Serbestî Gazetesine has bir durum değildir. Osmanlı basınında diğer gazetelerden alıntılama baştan beri kullanılıyordu. Serbestî gazetesi özellikle Servet- i Fünun, İkdâm gibi gazete ve dergilerden alınan haberlerin yanında, o

⁴⁴ Devair Ali Polis Müfettişi Şemsettin, "Serbesti Gazetesi Müdüriyetine" **Serbesti Gazetesi**, 16 Teşrin-i Sâni 1324, No 14, s.3.

⁴⁵ Halil Kemal, "Mekâtib", **Serbesti Gazetesi**, 30 Kanun-u Evvel 1324, No 56, s. 4.

⁴⁶ **Serbestî Gazetesi**, 31 Kanun-u Evvel, 1324, No 57, s. 2. **Serbestî Gazetesi**, 13 Kânunusâni 1324, No. 70, s. 1.

⁴⁷ **Serbestî Gazetesi**, 19 Kanun-u Evvel 1324, No 47, s. 4.

dönem için İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne yakınlığıyla bilinen gazetelerden bile alıntı haberler alarak içeriği zenginleştiriyordu. Bu alıntı haberler tamamıyla verilir, bununla birlikte uzun bir süre devam eden olayların/haberlerin takibi diğer gazetelerden alıntı yapılarak okuyucuya aktarılırdı. Dolayısıyla Osmanlı basınında gazeteler birbirlerinin haber kaynağı olabilirdi. Bu yaygın bir habercilik usulüydü ve Serbestî Gazetesi buna sıkça başvurmuştur.

1.2. SERBESTİ'NİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

1.2.1. Serbestî'nin Eğitim Yaklaşımı

Türk eğitim tarihinde II. Meşrutiyet Devri, eğitime yönelik en fazla yazının kaleme alındığı, eğitim meseleleriyle en çok ilgilenen ve tecrübeler kazanılan bir dönemdir. II. Meşrutiyet Dönemi eğitim hareketlerinde üzerinde durulan konulardan biri de eğitim alanında getirilen yenilikleri uygulayacak olan öğretmen ve buna bağlı olarak da öğretmen yetiştirme meselesidir.⁴⁸ Serbestî Gazetesi de yayın politikasında eğitim konusuna çok büyük önem vermiştir. Siyasî ve sosyal sorunların yanında eğitime dair seri yazılar kaleme alındığı gazetede, ayrıca maarifte mevcut olan problemler üzerinde durulmuş ve çözümleri için birçok öneride bulunan yazılar neşredilmiştir. Yayınlanan yazıların içeriği incelendiğinde, gazetenin eğitim meselelerine olan yaklaşımının Prens Sabahaddin Bey'in 'Teşebbüs-i Şahsi' fikrilerinden etkilendiği anlaşılmaktadır.

Gazete de, maarife dair kaleme alınan, daha çok eğitimdeki problemlerin ele alındığı uzun soluklu bir yazı dizisinin ilkinde: *'Maarif, bir milletin ruhu ve vasıta-i terakkisidir. Bir millette maarif olmaz veyahut 'Bizde olduğu gibi' terakki çareleri mahdut ve mevkut bulunursa o millet maddi ve manevi, siyasî ve mecra-i terakkiden mahrum kalarak bidayetten hiçbir vakit kendini kurtaramaz'*⁴⁹. ifadeleri ile eğitimin önemi birçok açıdan vurgu yapılmıştır. Uzun süre devam eden bu yazı dizisinin ana istikameti, Teşebbüs-i Şahsi fikirlerinin eğitime tatbik edilmesidir.

19. yüzyılın başlarından itibaren yürütülen ve belli bir olgunluk kazanan eğitim tartışmaları, II. Meşrutiyet Döneminin en renkli ve verimli tartışmalarının başında gelmektedir. Yeni nesillerin nasıl yetiştirileceği, hangi duygu, düşünce ve birikime sahip

⁴⁸ Emre İğneci, "II. Meşrutiyet Dönemi Vatandaşlık Eğitimi Tartışmaları: Tedrisat Mecmuası Üzerine Bir İnceleme (Değerler, Semboller, Kahramanlar)", (Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, Trabzon Üniversitesi LEE), 2020, s. 33-35.

⁴⁹ İmzasız, "Maarif Nezareti" **Serbestî Gazetesi**, 28 Kânunusâni 1324, No 85, s. 3.

olacağı, okulların ne öğretmesi gerektiği konusunda çeşitli öneriler tartışmaların içeriğini şekillendirmiştir.⁵⁰ Serbestî, bu tartışmaların içinde yer alarak eğitimde, evvelen mekteplerde bulunan muallimlerin iktidar sahibi olmaları, mektep idaresinden sorumlu bulunan idarecilerin de gerekli şartları tanzim etmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Gazetesi'nin bakış açısına göre muallim ve idarecilerin ahlaken üstün olmaları hayati öneme sahiptir. Aynı zamanda idareci olanların muallim olmamaları, muallim olanlarında idare işlerine bulaşmamaları gerektiğini yazılarda sık sık işleyen gazete, okulun en temel problemlerinden birisinin bunların düzenlenmesi olduğunu iddia etmiştir. Üzerinde durulan en önemli konulardan biri de muallimlerin yetersizlikleridir. Konu gazetede şu ifadelerle ele alınmıştır:

*‘‘Mektepte öyle muallimler biliriz ki: Kendileri talim ve tedrisata muhtaçtırlar. Belki ertesi gün talebeye vereceği ders bir gün evvel kendisi diğer bir muallimden tedris eder ve esna-i derste talebe derse müteallik bir sual edince cevap vermekte aciz olur... Yazıklar olsun evlad-ı vatan bu muallimden nasıl istifade etsin’’.*⁵¹

Serbestî, bir mektebe muallim olma şartlarının, ilim ve güzel ahlak sahibi olmak, adap ve meramında ciddiyet ve nezaket, icabına göre şecaat ve asalet sahibi olmak olduğunu ifade etmiştir. Binaenaleyh gazetenin ifadesi ile *‘‘talebe hocasının sözlerinden lezzet almalıdır.’’* Muallimlerin tecrübe sahibi olmaları, olmayanların ise en az beş altı sene özel yerlerde muallimlik yaptıktan sonra resmî mekteplere kabul edilmeleri zorunluluğu, gazetenin öğretmenlerde aradığı yeterlilikler arasındadır⁵².

Serbestî, ilkokullardan başlayarak okulların sorunları ve bunların çözüm yolları üzerinde de durmuştur. Yine gazeteye göre iptidai mekteplerde iki önemli problemin mevcuttur. Birincisi talebelerin okudukları okulların fiziki şartları, ikincisi ise ders veren imam ve kalfalarının yetersizliği ve bunların asıl mesleğinin muallimlik olmamasıdır.. Gazeteye göre iptidai mekteplerin sorunları herkesçe malumdur. Ancak kimsenin bu sorunları çözmek için bir girişim de bulunduğu yoktur. Bu babda Maarif Nezaretine şu eleştiri de getirilmektedir: *‘‘Ma’arif Nezaretince bu gibi mektebin ıslahına memur zevata*

⁵⁰ Kurtuluş Öztürk, ‘‘II. Meşrutiyet Dönemi Eğitimcilerinin Modern Birey Tasavvuru ve Dönemin Eğitim Politikalarına Yansımaları’’, (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi LEE), 2020, s. 93.

⁵¹ Muallim Galip, ‘‘Umur-u Maarif ve Mekteplerimiz 1’’, **Serbesti Gazetesi**, 28 Kanun-u Evvel 1324, No 54, s. 2

⁵² Muallim Galip, ‘‘Umur-u Maarif ve Mekteplerimiz-2’’, **Serbesti Gazetesi**, 31 Kanun-u Evvel 1324, No 57, s. 3.

a' cizane Şu cihetlerini beyan edebiliriz ki böyle eski hocalara zam ma'aŐ vermekle mektep islah olunmaz".⁵³ Gazete iptidai mekteplerin muallimlerinin imamlar olmasının doğru olmadığını, imamlar nikah, cenaze, cami işleri ile meşgul olmaları, dolayısıyla önceliklerinin okul olmaması gerektiğini belirttikten sonra, çocuklarının eğitiminin ihmal edildiğini, bu okullara mesleği sadece muallimlik olan kişilerin atanması gerektiği üzerinde durulmuştur.⁵⁴

Serbesti Gazetesi, iptidai mekteplerin hitamından sonra ikinci dereceden mektepler olan rüştiye mektepleri üzerinde de durmuştur. Rüştiye mekteplerindeki intizamın iptidai mekteplerine nispetle bir dereceye kadar daha kaliteli olmasına rağmen birçok noksanlarının mevcut olduğu ifade edilmiştir. Rüştiye derecesinde eğitim alacak kız öğrencilerin yabancı muallimlere teslim edilmesini eleştirmiş olan Serbesti, bunun yerine kendi imkanlarımızla kendi kadın muallimlerimizin yetiŐtirilmesine daha fazla önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Rüştiye mekteplerinin ders programlarının eski olması nedeniyle tadil edilmesinin zaruretini dile getirilen konular arasındadır. Aynı zamanda Rüştiye mekteplerinin mutlaka bir bahçeye sahip olmasının zorunlu olduğunu, bunun talebelerin terbiyesi açısından mühim olduğunu vurgulamıştır.⁵⁵

Gazete, Rüştiye mekteplerinden sonra devam edilen idadiye mekteplerinin de hali üzerinde durmuştur. Öncelikle idarecilerin yaŐı 25 ile 30 arasında olan kiŐilerden seçilmesinin mahzurlu olduğu dile getirmiştir. Bazı muallimlerin öğrencilerle yaŐıt olması sebebiyle onlara ahlak olarak bir Şey veremeyeceğini ifade eden gazete, maarif nezaretinin bunu göz önünde bulundurarak hareket etmesi gerektiğini yazmıştır.⁵⁶

Gazetenin üzerinde önemle durduğu noktalardan birisi de taŐradan İstanbul'a gelen öğrencilerin çektikleri zorluklardır. Serbesti: *'Evlad-ı vatanda uyanan hiss-i tahsilin mümkün olduğu kadar iltifat ve teşvik ile karŐılanması teali-i istikbal nokta-i nazarından fevkalade mühimdir*"⁵⁷. diyerek, taŐradan gelen öğrencilerin han ve otel köşelerinde

⁵³ Muallim Galip, "Umur-u Maarif ve Mekteplerimiz 4", **Serbesti Gazetesi**, 11 Knn-u Sani 1324, No 68, s. 2

⁵⁴ Bkz. Muallim Galip, "Umur-u Maarif ve Mekteplerimiz 1-5, **Serbesti Gazetesi**, 28 Kanun-u Evvel 1324-14 Knnusni 1324, No (54,57, 61, 68, 71), s. (2, 3, 3, 2, 2).

⁵⁵ Muallim Galip, "Umur-u Maarif ve Mekteplerimiz 5", **Serbesti Gazetesi**, 14 Kanun-u Sani 1324, No 71, s. 2.

⁵⁶ Yalvaç, **a.g.m.**, s. 170.

⁵⁷ İmzasız, " Maarif Nezaretinin Nazar-ı Dikkatine", **Serbesti Gazetesi**, 20 Kanun-u Evvel 1324, No 48, s. 4.

sefalet ve perişanlık içinde olmalarının, sırf mekteplere girmek için besledikleri arzuyu tehlikeye soktuğunu ifade etmiştir.

Gazete ayrıca gayrimüslimlerle Müslümanların ayrı okullara devam etmelerinin “İttihad-ı Anasır” yani Osmanlılık fikriyle çeliştiğini, birliğin ortadan kalktığını belirtmiştir. Gayrimüslim okullarındaki programların da Maarif Nezaretinin kontrolüne geçmesinin zorunlu olduğu ifade edilmiştir⁵⁸.

1.2.2. Serbestî'nin Siyaset Yaklaşımı

Serbesti Gazetesi aralıklarla devam eden yayın hayatı boyunca II. Meşrutiyet döneminde kurulan İttihat ve Terakki Cemiyeti gölgesindeki hükümetlerin politikalarını tenkit etmekten çekinmemiştir.

“O halde İttihat ve Terakki Cemiyeti, Türkiye’de mevcut cemiyet-i siyasîden farklı bir şey değildir. Yani sair cemiyetin kanunen haiz buldukları salahatın haricinde olarak fazla bir imtiyaza malik bulunmuyor. Ve bulunmaması lazım gelir. Cemiyetin a’za-i mevcudesi meyanında Türkiye’nin cemiyetlerinden ma’dut olmayan zevatın nadir olmadığı hakikatini cemiyet a’za-yı muhteremesinden bizzat işittik”⁵⁹.

Bu yaklaşımdan dolayı gazeteye birçok kez ceza verilmişse de bu Serbestî'nin yayın politikasını değiştirmemiştir. Mevlanzade ve Serbestî Gazetesi'nin baskılar ve yıldırımlar karşısında pes etmeyen tavır ve duruşuyla İttihatçılara muhalif olan kesimler tarafından desteklendi ve gazeteye olan ilgi arttı. Bu durum gazetenin satışlarına da yansdı⁶⁰.

Serbestî Anadolu’da insanların problemlerini sütunlarına taşıyarak, ahalinin sefalet içinde yaşadığı üzerinde durmuştur. Hükümetin takip ettiği politikada Anadolu’da mevcut bulunan sorunların göz ardı edilmemesi gerektiği, işin ehli memurların gönderilmesi, görevlendirilmesi yapılan memurların görev yerlerine gitmeleri konusunda gerekli uyarıların yapılması hususu gazetenin gündeme taşıdığı konulardır. Milletın

⁵⁸ Mevlanzade Rıfat, “Nevakısımız, Müsavat-ı Umumiye ve Osmanlılık”, **Serbestî Gazetesi**, 10 Teşrin-i Sâni 1324, No 7, s. 2.

⁵⁹ İmzasız, “Açık Fikir”, **Serbesti Gazetesi**, 28 Teşrin-i Sâni 1324, No 26, s. 1.

⁶⁰ Enver Behnan Şapolyo, **Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönü ile Basın**, Ankara: Güven Matbaası, 1971, s. 177.

içinde bulunduğu iktisadî sıkıntılara karşılık kabine üyelerinin refah ve zenginliği ise en çok tenkit edilen konular arasındadır⁶¹.

Mevlânzade Rıfat Bey 4 Teşrînisâni 1324 (17 Kasım 1908) tarihli köşe yazısında meşrutiyet ve halk iradesini savunmuştur. Bu bağlamda Serbestî Gazetesi'nin yayınları incelendiğinde denilebilir ki gazetenin yayın politikasında hâkimiyet-i millîyi her şeyin üzerinde gören siyasi bir olgunluk mevcuttur. Bu bağlamda Mevlânzadeye göre millî hâkimiyetin tam anlamı ile oturmasını sağlayacak araçlar arasında yazar basın hürriyeti en önemli mevzulardandır.

*“Ezmine-i kadimeden beri hayat-ı ictimaiye halinde teşkil edebilen milel ve akvamın gaye-i âmali olan saadete vusul için düşünüp tecrübe edip bulabildikleri suver-i muhtelif-i hükûmat içinde şu maksatta en ziyade hadim olabilecek tarz-ı hükümet “hakimiyet millet” esasi üzerine mübtenî idare-i meşrutiyet ile cumhuriyetten ibarettir. Meşrutiyetin esas ruhu hakimiyet-i millet olduğuna göre bu hakimiyetin vesait-i teminiyesi de meclis-i millî-i Meb ‘ûsanın vücudu ve tercüman-ı efkara emt olan her nevi’ neşriyatın bütün manasıyla serbestisidir”.*⁶²

II. Meşrutiyet'in ilanı halk iradesinin yönetime yansması konusunda Osmanlı aydınlarına büyük bir umut yaratmıştır. Fakat meşrutiyet ile beraber ilerleyen süreçte bu konu da görülen aksaklıklar ve idaredeki otoriterleşme bu umudun yerine özgürlüklerin savunulması için mücadele etmeye bırakacaktır. Serbestî, beşinci sayısında “Ne Düşündük Ne Çıktı?” başlıklı yazıda bu konu hakkındaki görüşler dile getirilmiştir.

Mevlânzade Rıfat Efendi'ye ait bazı yazılar gerek I. Meşrutiyet'te gerekse de II. Meşrutiyet'te hedeflenen demokrasi beklentilerinin boşa çıktığı ifade edilmektedir. Bu beklentiği tüm Osmanlı toplumuna şâmil kılmak doğru olmayacaktır. Çünkü bu iki atılımda toplumsal bir talepten ziyade bazı zümrelerin verdiği mücadele sonrasında gerçekleşmiştir. II. Meşrutiyet'ten beklenen hürriyetin bir anlamda güdük kalması, ekonomik ve siyasî alanda yaşanan istikrarsızlıkların son bulmaması 23 Temmuz ile yaşanan sevinç ortamını yarıda kesecektir.

⁶¹ Abdurrahman Tahsin, “Anadolu'ya Bakmalı”, **Serbestî Gazetesi**, 18 Kanun-u Evvel 1324, No 46, s. 3.

⁶² Mevlânzade Rıfat, “Hâkimiyet Millet, Ruh-i Meşrutiyet”, **Serbestî Gazetesi**, 4 Teşrîn-i Sâni 1324, No 2, s. 1

Serbestî Gazetesi, Avusturya'nın Bosna-Hersek'i ilhak etmesine kati surette karşı bir yayın dili kullanmıştır. Türkiye'nin Bosna-Hersek üzerindeki hakkından vaz geçmemesi gerektiğini "Siyasiyat" başlığı altındaki yazılarında sürekli olarak dile getirmiştir.

*"Her hükümet ayrı ayrı komşularının eftarını tahkik tetkik ettikten ve mevki'-i siyasilerini iyice anladıktan sonra mesele-i mebhusa hakkında katı bir meslek ihtiyarına çalışıyorlar. Bosna ve Hersek kıtasıyla Rumeli-i şarki'nin ilhakı meseleleri henüz layıkıyla ne gibi netayic-i siyasîye tevlit edebileceğini Avusturya hükümetiyle Bulgaristan bile farkında değildir"*⁶³.

Gazete sorunun diplomatik yollardan çözülmesi gerektiğini yazmıştır. Meclis açılmadan önce gazetede özellikle hükümet ve düvel-i muazzama sefirlerinin büyük bir sorumluluğun altında bulduklarını bu bağlamda gündeme taşımıştır. Serbestî Gazetesi, Bulgaristan meselesinin de diplomatik yollardan çözülmesinden yana bir tavır almıştır. Gazete, Girit meselesine de kayıtsız kalmamıştır. Bosna-Hersek'in ilhakı ve Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan etmesine karşı benzer şekilde bir politika takip etmiştir. Girit'in Osmanlı Devleti'nin bir parçası olduğunu bundan da vazgeçilmeyeceğini hem sütunlarındaki yazılarda hem de şekil olarak ortaya koymuştur.

Batılı devletler Jön Türklerin devrimini Osmanlı devletinin imparatorluk zararına Balkanlar'daki konumlarını güçlendirme fırsatı olarak algıladılar. Esasında gelişen süreçlerde bunu gösteriyordu. Ekim 1908'de Yunanlılar Girit'i aldı, Avusturya-Macaristan Bosna Hersek'i ilhakını ve Bulgaristan tam bağımsızlığını ilan etti. Osmanlı devletinde bu yaşanan toprak kayıplarının hiçbiri gerçek anlamda toprak kaybı anlamına gelmiyordu. Çünkü yıllardır bu üç yerde sadece ismen imparatorluğun parçasıydı. Ama yine de kamuoyunda olumsuz etkiler bıraktı⁶⁴.

Gazete yayımlandığı ilk günden itibaren sloganından da anlaşılacağı üzere bütün Osmanlıların hukukunu koruyacağını belirtmişti. Bu bağlamda Müslim ve Gayrimüslim fark etmeksizin sayfalarını bütün ahalinin yazılarına sorgulamadan açmıştır. Bununla birlikte Müslümanların, gayrimüslimler karşısındaki durumunu zaafiyete uğradığını, *"Mülkümüzde efrad-ı İslamiye her nev' tekalif-i nakdiye ve bedeniye ile mükellef*

⁶³ İmzasız, "Siyasiyat", **Serbestî Gazetesi**, 7 Teşrin-i Sâni 1324, No 5, s. 1

⁶⁴ William Hale, **Türkiye'de Ordu ve Siyaset**, Ahmet Fethi (çev.), İstanbul: Hil Yayınları, 1994, s. 44.

oldukları halde maarifte ve hassaten ticaret ve sanayi de vatandaşlarımız olan tebaa-i gayrimüslimeye nispetle pek geri kalmış oldukları gibi nüfusça da his edilecek derecede azalmaktadırlar."⁶⁵ ifadeleri ile sütunlarına taşımıştır. Gazetenin, gayrimüslimlere yaklaşımının temelleri, Prens Sabahattin Bey'in ortaya koyduğu Teşebbüs-ü Şahsi ve Âdem-i Merkeziyet fikirlerine dayanmaktadır. Liberal yayın politikasından dolayı gayrimüslimlerin uğradığı veya öyle olduğunu iddia ettikleri olayları hiçbir tahkikatta tabi tutmadan yayınlamış, bu da dönemin hükümetlerinin dikkatini çekmiştir.

Serbestî'nin ilk yayın döneminde üzerinde en çok durduğu hususlardan biri de Sultan II. Abdülhamit ile birlikte adamlarının tasfiye meselesidir. Bu bağlamda gazetenin Şehzade Mehmet Reşat Efendi ile bağları olduğu görülmektedir. Öyle görünüyor ki gazete mevcut sultanın biran önce hal edilmesini ve yerine Mehmet Reşat'ın geçmesini istiyordu.

*"Veliht-ı saltanat devletlu necabetli Reşat Efendi hazretlerinin dairelerinde bulunduğu gibi devletlu necabetli Salahattin Efendi hazretlerinin daire-i devletlerinde dahi el-yevm iki müsellaht tufengi mevcuttur. Bunlar burada niçin bekliyorlar. İdare-i meşrutada dahi hafiyet tufengi bekçiler şehzadeganın saraylarında ifa-yı hizmet edecekler mi? Bu hal hürriyetle kabil-i tevfiğ değildir. Maksat nedir? Bir türlü anlayamıyor"*⁶⁶.

Mevlanzade, Şehzade Mehmet Reşat'a karşı suikast girişimini de sütunlarına taşımış ve bunun üzerinden mevcut Sultan'ın güvenilmez olduğunu iddia etmiştir. Gazetenin kullan dil ve Mehmet Reşat'a yaklaşımından dolayı, Serbestî'nin imtiyaz sahibi olan Mevlanzade'nin Mehmet Reşat taraftarı olarak mimlenmesine sebep olmuştur. Mevlanzade Rifat Bey gazetenin bu tutumu nedeniyle sürgün edilmiştir⁶⁷.

1.2.3. Serbestî'nin Dönemin Ekonomisine Yaklaşımı

Serbestî Gazetesi, yayımlandığı dönemin ekonomik koşullarına bigane kalmamıştır. Gerek Anadolu'nun gerekse İstanbul'un sorunlarını sayfalarına taşıyarak konuyu yöneticilerin dikkatine sunmaya çalışmıştır. İstanbul'un en önemli sorunları olarak işsizlik, muhacirler, 1908'deki Çırçır Yangınında evsiz kalan ahali, Şirket-i Hayriye'nin

⁶⁵ Mevlanzade Rifat, "Nevakısimız: Müsavat-ı Umumiye ve Osmanlılık", **Serbesti Gazetesi**, 10 Teşrin-i Sâni 1324, No 7, s. 2.

⁶⁶ İmzasız, "Yine Neler Oluyor?", **Serbesti Gazetesi**, 5 Teşrin-i Sâni 1324, No 3, s. 4.

⁶⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **Serbestî Gazetesi**, 3 Kanun-u Evvel 1324, No 31, s. 1; 4 Kanun-u Evvel 1324, No. 32, s. 1; 8 Kanun-u Evvel 1324, No 36, s. 1.

tarifeleri ve halka yaklaşımı, tramvay şirketinin tutumu gibi belli başlı sorunlar gazete sütunlarında sık tesadüf edilen konulardır. Siyasî hayatı da etkileyen, toplumsal harekete dönüşmüş olan boykotaj ve bununla birlikte askerler için toplanan kışlık yardım faaliyetleri de gazetenin sayfalarında önemli bir yer işgal etmektedir⁶⁸.

Serbesti Gazetesi, Anadolu ve taşradaki halkın sefalet içinde yaşadıkları ve ekonomik imkanlarının yetersizliğinden yakınmıştır.

“Bilmem neden bir çok şehrîler yani payitahtlılar Anadolu denildi mi mazlum ufakların âgûş-ı siyahında karanlık bir hayata yalnız çalışmaya her zaman çalışmaya, anlamaksızın çalışmaya hülasa mehdden lahde kadar çalışmaya mahkum bir kısım halk tassavvur ederler. Ve öyle zannedeler ki bu Bosphore⁶⁹ sağ cenahından aksa-yı şarka doğru daimi bir izmihlâl-ı hissiye tabi’dir bu bir acı ve hembârdır ki Anadolular onun zalal-ı kahrını senelerden beri şehrîlerin a’yün gururunda görmüşler ve hesabü’z-zaman sesizce ağlamışlardır”⁷⁰.

Serbestî, düzenli olarak yangınzadelerin maruz kaldıkları zorlukları sütunlarına taşımıştır. Halkın, sefalet ve yoksulluk içinde yaşadıklarını, insanların kışın barınacak evlerinin olmadığını ifade eden yazılar gazetenin köşelerinde çokça yer edinmiştir. O örneklerden bir tanesi de Çırçır yangınıdır. Gazete İstanbul’da meydana gelen büyük yangının bölgeye ve bölge halkına verdiği ekonomi zararları kamuoyunun gündemine taşımıştır.

“Şehrimizin en meşhur asar-ı atikasından çenberli taşlar çenberleri harap olduğu cihetle maâzallah bir kaza zuhuru da mütehammil bulunduğundan mezkûr çenberlerin tamiri için sarfı iktiza eden on bin küsur guruşun Müze-i Hümayun aidatından sarfiyla⁷¹ tamiri Maarif Nezaret’inden Şura-yı Devlet’e yazılmıştır.”⁷²

Serbestî Gazetesi’ne göre İstanbul’daki en önemli sorunlardan biri olarak, kış aylarında çalışmayan tramvay mevzuudur. Tramvay şirketinin yolları inşa ederken dikkat etmediğini, bundan dolayı tramvay hattında sürekli kırılma ve eğilmelerin meydana geldiğini, çukurların oluştuğunu bu sebepten dolayı tramvayların hareket etmediği gazete

⁶⁸ Yalvaç, **a.g.m.**, s. 150.

⁶⁹ İstanbul Boğazı.

⁷⁰ M. Bahattin, “Anadolu’ya Bakan Yok”, **Serbesti Gazetesi**, 10 Kanun-u Evvel 1324, No 38, s. 2.

⁷¹ Gazetede “f” harfi yerine “kaf” harfi kullanılmış.

⁷² İmzasız, “Havadis Dâhiliye”, **Serbestî Gazetesi**, 7 Teşrin-i Sâni 1324, No 5, s. 4.

tarafından gündemde tutulmuştur.⁷³ Tramvay şirketinin ve Şirket-i Hayriye’ni işlerinin layıkıyla yerine getiremediği sık sık gazetede işlenmiştir.

“Üsküdar’a, Boğaziçi’ne icra-yı sefere mecbur olan iki vapurun yüzü müteceviz yolcuları köprü üzerinde soğukta birbirlerine “şirket acaba neden haya eder?, diye sorarlar. Ahalinin istirahatini düşünmediği kazandığı altınları tek düşündüğünü söyler. Gazetelerde halkın yazdığı şikayetlere aldırış etmezler. Fazla biletçi veya Tramvay şirketinin ve Şirket-i Hayriye’nin işlerinin layıkıyla yerine getiremediği sık sık gazetede işlenmiştir. Gazetenin söz konusu mevzuya dair yaptığı haberden biri aşağıdaki gibi sadeleştirilmiştir:” *Memur istihdam etmemek için yüzlerce halkı soğukta gişeler önünde bekletir. Az masraf çok kazanç istiyorlar*”⁷⁴.

Serbestî Gazetesi’nde sık sık rastlanılan diğer önemli bir mevzu, yardım çalışmaları ve askerler için toplanılan kışlıklardır. Fatma Aliye Hanım’ın öncülüğünde kadınlar tarafından askerlere nakit ve eşya yardımı için Beyazıt Cemiyet-i Hayriye tarafından organize edilen bu yardımlara yoğun bir destek olmuştur. Gazete yardım faaliyetlerinin başladığını şöyle duyurmuştur: “*Edebiye-i âlî-kadr Fatma Aliye Hanım Efendi hazretlerinin delaletiyle nisvan-ı muhterememizden müteşekkil bir cemiyet kahraman ordumuz neferatına hediye-yi şitaiye tedarikatıyla meşgul bulunduğu memnuniyet-i a’zime ile istihbar eyledik. Bu muhterem cemiyete eşya irsalıyla iştirak*”⁷⁵.

1.2.4. Yazar Kadrosu

Serbestî Gazetesi farklı dönemlerde farklı ülkelerde yayın hayatına devam etmiş olmakla birlikte Mevlanzâde Rıfat’ın sahip olduğu edebî ve siyasî düşünce çerçevesinde şekillenmiş bir yazar kadrosuna sahip olmuştur. Sultan II. Abdülhamid idaresine şiddetli muhalefetle yayın hayatına başlayan gazete, daha sonra İttihat ve Terakki’ye karşı bir tavır geliştirmiştir. Gazete kendi döneminde muhalif bir yapının ya da zihniyetin ürünü olmakla birlikte Millî Mücadele’den sonraki yayın hayatına edebi yazılarla devam etmiştir. İncelenen sayılarda gördüğümüz kadarıyla ismini bildiğimiz ve basın camiasının tanıdığı kişilerin dışında da birçok kişi tarafından gazeteye yazılar gönderilmiştir. Gazete son dönemlerinde özellikle edebiyata ağırlık vermiştir. Serbestî Gazetesinin yayın

⁷³ İmzasız, “Tramvay”, **Serbesti Gazetesi**, 4 Teşrîn-i Sâni 1324, No 2, s. 2.

⁷⁴ İmzasız, “Şirket-i Hayriye Acaba Neden Haya Eder?”, **Serbesti Gazetesi**, 17 Kânunusâni 1324, No 74, s. 2.

⁷⁵ İmzasız, “Askere Hediye-i Şitaiye”, **Serbesti Gazetesi**, 7 Teşrîn-i Sâni 1324, No 5, s. 4.

hayatına başlamasından sonra yazılarıyla gazeteye katkı sunan muharrir kadrosunun bazıları ise şunlardı: Gazetenin imtiyaz sahibi Mevlanzade Rıfat, başyazar Hasan Fehmi ,Ali Muhtar, Ömer Lütfi, Kasım Tevfik, Habil Adem, Şerafettin Mağmumi, Baha Tevfik, Yaşar Nezihe, Florinalı Nazım. Bunun yanında gazetenin farklı dönemlerinde Piremerd, Mahmud Asım Bey, Avanzade Mehmet Süleyman, Zeki Bey, Abdullah Cevdet, Mehmet Şerif Paşa gibi yazarların da katkıları olmuştur.

Yazarları ele aldıkları konular açısından değerlendirdiğimiz de ilk olarak Mevlanzade Rıfat'tan bahsetmek gerekir. Yazar, gazetenin hem kurucusu hem de sahibidir. Yazılarında ağırlıklı olarak siyasî konuları ele almakla birlikte sosyal, ekonomi, eğitim konularıyla da ilgili çeşitli yazılar kaleme almıştır.

Hasan Fehmi Efendi, Mevlanzade Rıfat'ın çıkardığı Serbesti gazetesinin idaresini ele almış ve bu gazetede başyazar olarak yazılar yazmıştır. Hasan Fehmi'nin Serbesti'deki en önemli özelliği yazılarındaki eleştirel bakış açısı olmuştur. Doğrudan hükümeti eleştiren yazıları, icraatlara yönelik görüşleri ve toplumun sorunlarına çare bulmak amacıyla kaleme aldığı köşe yazıları onu başyazar yapmış ve gazetenin en önemli ismi haline getirmiştir. Yazı üslubu çok sertti. İttihat-Terakki ve Sultan Abdülhamid'e karşı sert ve etkili bir muhalefette bulunan Hasan Fehmi faili meçhul bir cinayete kurban gitti.

Şerafettin Mağmumi, Serbesti gazetesinde düzenli olarak '*Düşündüm ki*' ser levhalı yazılarını Kahire'den göndermeye devam etmiştir. Eğitim alanında ve genellikle siyaset alanındaki konular hakkında yazılar kaleme almıştır.

Ali Ulvi, Serbestî gazetesinde Bosna ve dış meselelerle ilgili çeşitli makaleleri yayınlanmıştır. Askeri ,eğitim, ekonomi ve genellikle siyasi içerikli yazılar kaleme almıştır.

Avanzade Mehmet Süleyman, basın, ekonomi, edebi ve eğitim alanında sıklıkla karşımıza çıkan ve bu içerikli yazılar hakkında sıklıkla makaleler ele almıştır. Bu konular hakkındaki görüşlerini serbestçe ifade etmiş, ekonomi ve eğitim alanındaki eksiklikleri çekinmeden dile getirerek eleştirmiştir.

Askeri içerikli birkaç makale ile karşımıza çıkan yazar ise Hassa Ordusunda Topçu Mülazım Evvellerinden Hasan Bahri'dir. Bu yazardan başka yalnızca bir askeri makalesine rastladığımız yazarlar; Ali Kazım, Ali Ulvi, Ankara Mebusu Kasım, Askeri

M. Sarı, Bedirhanzade Celalettin, Beyoğlu Mutasarrıfı, Çeçen Ahmet Şakir Rasim, Ebul Rıza, İbrahim, Kadı Köy ve Boğaz İçinden Mektebe Müdavim Olan Bil Cümle Talebeleri Namına Ahmet Kemal, Maliyeden Ali Kazım, Mumaileyhin Vekil Umumisi Hüseyin, Müntesibin Bahriyeden H. Şahap, Müntesibin Hattan Seyfullah Sarım Garabi, Rıza Şakir, S. Ebul Muzaffer, Semih Paşazade Mehmet Bahattin, Süvari Zabitanından Şeref, Tabip Binbaşı N. M, İbrahim Bahri, Zabitan Askeriden Abdullah'tır.

Basın içerikli makaleleriyle sıkça karşılaştığımız yazar Avanzade Mehmed Süleyman'dır. Ali Ulvi, Ş. Mağmumi ve Murat'ın basın ile ilgili iki makalesi ile karşılaşırız. Yalnızca bir makalesine rastladığımız yazarlar; Abdurrahman Tahsin, Canikli Topalzade Ömer Saffet, Celal Derviş, Halep Mebusu Ali Cenati, M. Adil, M. D, Muammer Tevfik, Ahmet Muhtar'dır.

Serbesti'de edebi türlerde yazan yazarlar; Ali Ulvi, Avanzade Süleyman, Hüseyin Tayfur, jönlere Muharriri, Mehmet Tevfik, Mehmet Murat, Niyazi Livalarından Boğaz İçinde E. Ali'dir.

Serbesti'de eğitim içerikli makaleleriyle ön plana çıkan yazarlar Muallim Galip, Ş. Mağmumi, Kara Hisar Şarkılı Ahmet Sıtkı'dır. Beratlı Müderriszade ise iki makalesine rastlamaktayız. Bunlar dışında bir kez karşımıza çıkan Adapazarı'nda Dava Vekillerinden Mustafa Nazmi, Beşiktaş Rüştiye Askeriyesi Münteha Sınıf Talebesi Hüseyin Cahit, darul Şafakadan Mezun Sabitzade, Ahmet Raşit, Vanlı Muhittin Ereğli Kokalarzade Sami, Fatih Dersiamlarından Erzincan Naip Esabıkı Deyorikli Merhum Mehmet Hilmi Efendizade, Kevgili Naibü'l-ehak Argirli A. Behçet, İdadi Muallimlerinden M. Ziya, Nüfuz İdaresi Ketebesinden Selahattin, Poğon Sabık Ceza Reisi Mehmet Sıla'dır.

Gazete de ekonomi alanında içerikli yazılarla ön plana çıkan Avanzade Mehmet Süleyman ve Ali Ulvi'dir. Ekonomi içerikli yazıları bir defaya mahsus yazanlar; Ahmet Sabri, Ali Kazım, Bafralı İsmail Hakkı, Beyrut Defateri Sabıkı Nuri, E. C, Ekonomi Merhum Emin Efendi Haremi Advı Saadet, Hadide Ambarında Kolağası Üsküdarlı Cevat, Hakkı, Hicaz Demiryolu Sabık Aktör ve Bahriye Cerrahcı Mülazımlarından Sait İsmail, İbrahim Fetin, Naipzade Ali Fuat, Samsunlu Hacepzade Veli'dir.

Serbesti Gazetesi'nin sahibi Mevlanzade Rıfat Kürt bütün Osmanlıların aynı haklara sahip olduğu bir toplum için basını bir araç olarak kullanmış ve gazetesinde bu yönde bir politika izlemiştir. Bu kaniya Mevlanzade'nin Serbesti'nin incelemiş

olduğumuz nüshalarına bakılarak rahatlıkla varılabilir. Gazetenin Sermuharriri Hasan Fehmi'nin ise yayın hayatına başlama serüveninin asıl amacı; Osmanlı da inkılabın gerçekleşmesinin yegane yolunun eğitimden geçtiğini ifade ederek, masraflarını kendisi karşılamak üzere Mısır'da bir okul açmak istedi. Çıktığı yolda maddi ve manevi zorluklardan dolayı okul açamayınca elindeki imkanlarla yayın hayatına atılmıştır. Şerafettin Mağmumi ise, ilk başlarda Ahmet Rıza'nın Meşveret dergisinde yazılar kaleme alırdı. Zamanla Ahmet Rıza ile araları bozulmuş ve yayın hayatına Serbesti Gazetesinde devam etmiştir. Gazetenin bir diğer önemli yazarlardan Ali Ulvi ise devamlı Bosna ve dış meseleler hakkında yazılar yazardı. Yukarıda isimlerini zikrettiğimiz şahıslar farklı kişiliklere sahip olmalarına rağmen aynı yayında yazılar kaleme almışlardır. Bunun nedeni ise, İttihat ve Terakki Cemiyetinin usulsüzlüklerini kabul etmeme, II. Abdülhamit'e ve istibdata karşı olduklarından dolayıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

TAHLİL-İ FİHRİST

2.1. YAZAR ADLARINA GÖRE

A'vanzade M. Süleyman: “Bekir Ağanın Bloğu” (Bafralı Yanko Beyin Çırağan Sarayını ele alarak Yeni Gazete de yazdığı Bekir Ağanın Bloğu adlı makalesini okuyarak güzel ve asla eskimeyen diyerek hitap ettiği makalesine övgüler yağdırmıştır. 24 Kânunusâni 1324; nr. 81, s. 3)

A'vanzade Mehmet Süleyman: “Türkiye’de İ’ane” (Türkiye’de merkezde ve vilayetlerde yapılan yardımları, yardımların nereye ve nasıl yapıldığına dair makaledir. 30 Teşrinisâni 1324; nr. 28, s. 4)

Abdurrahman Tahsin: “Köylü Kardeşlerime” (Meclis-i Meb’ûsanın açılmasıyla hürriyete kavuştuk ve mebuslar millete yararlı hizmetlerde bulunacaklar. Daha sonra okumak yazmak bizim için yemekten içmekten daha ziyade lazım olacaktır. Mekteplerde ziraat odalarında ders alan talebeler mezun olduklarında köyelerine giderek tarlalarını sürüyorlar. Eğitimle çevrelere faydalı oluyorlar. 11 Kânunuevvel 1324; nr. 39, s. 2)

Abdurrahman Tahsin: “Zenci Harem Ağaları, Köleler Cariyeler” (Kölelerin, harem ağalarının, cariyelerin çoluk çocuk demeden yaşadıkları zorlukları sıkıntıları ve köle tüccarlarının kölelere nasıl zulüm ettiklerini anlatmıştır. Kendisinin de içinde bulunduğu bu durumu ve bu kaderi yaşayanları serbestçe anlatmak istemiştir. 2 Kânunuevve 1324; nr. 30, s. 1)

Abdurrahman Tahsin: “Açık Yazalım!” (Gazetelerimizin ve muharrirlerimizin yazdıkları yazıları halk okuyamıyor. Okuyanlar ise anlamıyor. Gazete saf bir dille yazılmıyor. Halk da yazılanlardan habersizdir. Halkın anlaması ve olaylardan haberdar olmaları için saf Türkçe kullanılmalıdır. 24 Teşrinisâni 1324; nr. 22 s. 2)

Abdurrahman Tahsin: “Anadolu’ya Bakmalı” (Anadolu’nun öneminden bahsetmiş, Anadolu’nun imar ve ıslah edilmesi, hakettiği değerin verilmesi hususu üzerinde durmuştur. 18 Kânunuevvel 1324; nr. 46, s. 3)

- Abdurrahman Tahsin: “Devr-i Vahşet Ameliyatı” (Afrika ve Habeşistan ahalsinin yıllardır çektikleri ameliyat cerrahisinin sıkıntılarının meşrutiyet ve hürriyetle son bulduğunu belirtmiştir. 10 Kânunuevvel 1324; nr. 38, s. 3)
- Abdurrahman Tahsin: “Doğru Olalım!” (Doğruluğun hem dünyada hem ahiretteki öneminden bahseder. 30 Teşrinisâni 1324; nr. 28, s. 2)
- Abdurrahman Tahsin: “Harem Ağası: Zenci Köle ve Cariyeleri” (Makalede harem ağalarının, zenci köle ve cariyelerin yaşadıkları hayatlar ve gördükleri sıkıntılar hakkında bilgi vermiştir. 28 Teşrinisâni 1324; nr. 26 s. 1)
- Abdurrahman Tahsin: “İttihat” (İttihattın – birlik olmanın-öneminden, ittihat olursa neleri başarabileceklerinden bahsetmiştir. 7 Kânunuevvel 1324; nr. 35, s.1)
- Abdülkadir Mahir: “Tekâmüle Doğru ve Teşebbüs-ü Şahsi” (Memleketin gelişmesi için gelişime doğru, sanayi, ticaret ve ziraat gibi alanlarda şahsi teşebbüslerde bulunulması gerektiğini savunmuştur. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 1)
- Abdülkadir Tahsin: “Mekteb-i Harbiye’de Resim ve Esliha Sergisi” (Mekteb-i Harbiye’nin güzide asker ressamlarının tablolarından ve diğer zevatın kıymetli esliha-ı antika ve bazı silahlarından oluşan sergi hakkında bilgi vermiştir. 7 Kânunuevvel 1324; nr. 35, s. 1)
- Adanalı Doktor Ahmet Şükrü: “Hastanelerimiz” (Hastanelerinde hastalar elbisesiz, yatakları, yastıkları, çarşafı ve hizmetçileri yok. Hastanelerin hizmet edecek durumda olmadığını, gelen hastaların ise ölmek için gelmediklerini belirterek; koşulların daha iyi olması hususundadır. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 3)
- Adanalı İbrahim: “Başlıksız” (İstibdat Devrinde, Selanik zindanlarından Avrupa’ya firar ederken kimin yardımıyla kaçtığını yazan kısa bir yazıdır. 17 Kânunuevve 1324; nr. 45, s. 3)
- A.F: “Bir Mütalaa” (Askerî doktorlara dair yazılan makaledir. 3 Şubat 1324: nr. 91, s. 2)
- Ağacan Fikri: “Osmanlı Kadınlar Terakkiperver Cemiyetinin Programı” (Programda, Osmanlı sınırları içerisinde bulunan değişik milletler arasında arzu edilen iş birliği ve ortak faaliyet oluşturabilmek ve köken ve mezhep farketmeksizin “Osmanlı Kadınlar Terakiperver Cemiyeti” namına bir şirket kurmak, üzerinde durulmuştur. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 4)

- Ahmet Hulusi: “Müşterek El Münafi Bir Makale-i Nafia (Hayriye şirketinin yeni alınan 3 kararını açıklamıştır. 9 Teşrinisâni 1324; nr. 6, s. 3)
- Ahmet Sabri: “Başlıksız” (Mekâtib-i Harbiye Nazırı İsmail Paşa ile Zeki Paşa arasındaki soruna değinmiştir. İsmail Paşa’nın, Zeki Paşa’yı neden hapsediği sorulmuştur. 24 Teşrinisâni 1324, nr. 22 s. 4)
- Ali Fahri: “Rütbelerin Tasfiyesi” (Vatan ve milletin hürriyeti için paşalara verilen rütbelerin tasfiye edilmesi gerektiği belirtilmiştir. 9 Kânunusâni 1324; nr. 66, s. 2)
- Ali Kazım: “Hayat-ı Beşer” (Hayatın acı yönünü ele almış. Açlık ve sefaletten insanların neler yaşadıklarını anlatmıştır. 18 Teşrinisâni 1324; nr. 16, s. 3)
- Ali Kazım: “Mülkiye Teshilât Sandığı” (Makalede, ismi geçen sandığın kurulma amacı üzerinde durulmuştur. 25 Teşrinisâni 1324; nr. 23, s. 2)
- Ali Kazım: “Zabita” (Zabitanın vazifesini layıkıyla yerine getirmemesine karşı çıkılmış, vatandaşlar kendilerini güvende hissetmediklerini ve bu durumdan şikâyetçi olduklarını belirtmiştir. 14 Teşrinisâni 1324; nr. 12, s. 2)
- Ali muhtar: “Makale-i İçtimaiye” (Sosyal; Fransızların 1791-1795 yılında yaptıkları inkılapların Fransızlar tarafından benimsenmediğinden bahsetmektedir. Yapılan inkılapların efratlar tarafından başarılı bir şekilde uygulanmadığını ve uygulanmamasının sebeplerinden bahsetmektedir. 3 Teşrinisâni 1324; nr. 1, s. 2)
- Ali Ulvi: “Osmanlı Postaları ve Postahaneleri” (Osmanlı Postahanelerinin işlerini layıkıyla yerine getirmediğinden, ecnebilerin postahaneleri daha gelişmiş durumda olduğundan, ayrıca Osmanlı postahanelerinde güvensizlik söz konusu olduğundan ve şifreli telgraf çekilmesine izin verilmediğinden bahseder. Makalede bu durumların iyileştirilmesi isteniyor. 24 Teşrinisâni 1324; nr. 22, s. 1)
- Ali Ulvi: “Asâr-ı Atîka ve Hafriyat” (Makalede Almanya’nın küçük bir taş için canını feda ettiği, ama Türklerin bunun değerini bilmediğini ifade edilmiştir. Yazar Türkler taş için para sarf etmezler. Değersiz görürler der. Almanlar bir yere gidince antika yerleri gezer, Türkler ise zevk ve sefa yerlerini gezerler. Makale, Türkiye’de asâr-ı atıkaya değer verilmediğinden ve harabeye döndüğünden yakınıyor. 5 Teşrinisâni 1324; nr. 3, s. 3)

Ali Ulvi: “Başlıksız” (Eşkıyaların, dağa kaçanların sorumlusunun hükümet memurlarının olduğunu belirtmiştir. Adliye Nezareti’nin konuyla ilgili ne gerekiyorsa yapması gerektiğini ifade etmiştir. 18 Teşrînisânî 1324; nr. 16, s. 2)

Ali Ulvi: “Hala Devam Edecek Mi? (Postahanelerin karışıklık içinde olduğu ve düzensiz hareket ettiğini ve bu duruma postahane nazırlarının bu duruma karşı duyarsız kaldıklarını eleştirmiştir. 17 Kânunuevvel 1324; nr. 45, s. 2)

Ali Ulvi: “Hicaz Demiryolu İ’aneleri” (Istirap ve yoksulluk çeken milletten Hicaz Demiryolu için yardım amaçlı para toplanması eleştirilmiştir. Milletten alınan paraların istibdat sarayının kendi ihtiyaçları için harcadığı dile getirilmiştir. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 2)

Ali Ulvi: “Hürriyet İçinde İstibdat” (Otuz iki seneden sonra zorla ilan edilen Kânun-i Esasi ve Meşrutiyet’in istibdattın elinden cebren alındığından bahsedilmiştir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 3)

Ali Ulvi: “Mebuslarımıza: Bir Fırka-ı Bîtarafın Efkâr Mücmelesidir” (Bazı kesim hürriyetin hâkimiyetini isterken bazı kesim de istibdat devrinin hâkimiyeti altında yaşamak istemişlerdir. Oysaki çoğunluk hürriyet istemişlerdir. Hürriyet yolunda mücadelede bulunmuşlardır. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 1)

Ali Ulvi: “Mizan” (Mizan’ın hürriyet için öneminden bahsetmiştir. Gazetenin bir an evvel neşr edilmesinin daha faydalı olacağından bahsetmiştir. 5 Kânunuevvel 1324; nr. 33, s. 2)

Ali Ulvi: “Osmanlı Postaları Postahaneleri” (Postahanelerde posta ücretlerinin pahalı olduğunu, postahanelerin Türklerin olduğu için Fransızca pullar kaldırılması gerektiğini ve memurlara maaşlarının düzenli verildiği müddetçe görevlerini layıkıyla ifa edeceklerini belirtmiştir. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 2)

Ali Ulvi: “Serbesti-i Kalam” (Düşüncelerin serbestçe ifade edebilmenin gerekliliği üzerinde durulmuştur. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 2)

Ali Ulvi: “Servet İttihat ile Tezâyüd Eder” (Servetin olanaklarından, istibdat devrinde maden işletmesi içi imtiyaz almanın zorluğundan bahsetmektedir. Hürriyet devrinde ise bu gibi işleri seri bir şekilde halledildiği üzerinde durulur. Bu sayede tüccarlar hemen işe atılırdı. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 1)

Ali Ulvi: “Tarih-i Umumi” (Her milletin tarihi olduğunu, tarih sayfalarında hakikatin bulunduğunu ve bunu sonraki nesillere şahıslara iletilmesinin öneminden bahsetmiştir. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 2)

Amasya Boğus N. : “Osmanlı Meb‘ûsan-ı Kiramına” (Ermenice, Jamanak Gazetesinden alınan makaleye göre Amasya’nın bir kasabasında kıtlık ve yoksulluktan ölenlere mebusların sessiz kalmasını eleştirmiştir. Mebuslara sesleniş konuşmasıdır. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 3)

Ankara Mebusu Kasım Nuri: “Makale-i Mahsusa: Hakikat“ (Hakikatin öneminden bahsetmiş. Devletleri, vatan ve milletleri için yapacaklarını hakikat yolundan ayrılmayarak yapmaları gerektiğinden bahseder. Meşrutiyet ve hürriyet yolunda da hakikat yolunu takip etmelidir. 10 Kanun-u Evvel; nr. 38, s. 2)

Ankara Mebusu Kasım: “ Makale-i Mahsusa” (İstibdattan kurtulup hürriyete kavuşan halk, vatan ve millet için yek dil yekvücut olursa, millet ziraatte, sanayide, ticarete gelişir. Halk güvenli bir şekilde yaşar. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 2)

Ankara Mebusu Kasım: “Hayat-ı İctimaiye ve Hukuk-ı Umumiye” (Memleketteki ordu ve askerlikteki düzensizlikten ve hukuk ihlalden bahsetmiştir. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 1)

Arif: “İzhâr-ı Hakikat” (El İha’ül Arabî ve’l Osmanî Cemiyeti hakkında bilgi vererek Osmanlı’ya sağladığı faydalardan ve Osmanlı için öneminden bahsedilmiştir. 8 Kânunusâni 1324; nr. 65, s. 3)

Askeri Kaymakamlarından Asım: “Hakikat-i İnkılâb” (Makalede istibdat devrine son verilerek hürriyetin ve meşrutiyetin ilan edilmesinden bahsedilmiştir. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 1)

Avanzade M. Süleyman: “Şirket-i Hayriye” (Şirket-i Hayriye vapurlarının hangi denizlerde bulunduğunu ve şirketin öneminden ve amacından bahsetmiştir. 2 Şubat 1324; nr. 90, s. 1)

Avanzade Mehmed Süleyman: “Devairde Kuyudat: Garip Kayıtlar 1” (Resmi ve gayri resmi kayıt ve evrakların yıldızla toplanmasını eleştirerek, kayıtların Bâbîâli’de yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu durumun Avrupa devletleri tarafından da eleştirildiğini açıklamıştır. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 2)

- Avanzade Mehmet Süleyman: “Devairde Kuyudat: Garip Kayıtlar 2” (Rütbe iadesi ve elbise yardımı ile ilgili yazdığı dilekçe hakkında bilgi vermiştir. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 2)
- Avanzade Mehmed Süleyman: “Devairde Kuyudat: Garip Kayıtlar 3” (Devlet kayıtlarında memurların ve zatların kayıtlarının düzenli ve tertipli tutulmadığı, bilgilerin yalan yanlış yazıldığını ifade etmiştir. 27 Kânunuevvel 1324; nr. 53, s. 2)
- Avanzade Mehmed Süleyman: “Vilayet Gazeteleri: Kudüs-ü Şerif ve Kudüs-ü Şerif Gazeteleri 1” (Vilayet gazetelerinin öteden beri acımacak durumdadır. İstibdat döneminde nasılsa şimdi de aynı haldedir. Vilayet gazetelerinin öneminden ve Kudüs Şeriften bahsetmiştir. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 2)
- Avanzade Mehmed Süleyman: “Vilayet Gazeteleri: Kudüs-ü Şerif ve Kudüs-ü Şerif Gazetesi 2” (Vilayet gazetesinin nasıl neşrolunduğu ve hangi konuları ele aldığından bahsetmiştir. 30 Kânunuevvel 1324; nr. 56, s. 3)
- Avanzade Mehmed Süleyman: “Vilayet Gazeteleri: Kudüs-ü Şerif ve Kudüs-ü Şerif Gazetesi 3” (Taşrada gazeteciliğin gelişmediğini ve gereken önemin verilmediğini ifade edip, bu durumu eleştirmiştir. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 3)
- Avanzade Mehmed Süleyman: “Vilayet Gazeteleri” (makalede gazetenin Kudüs halkı üzerindeki etkisinden ve gazetesinin öneminden bahsetmiştir. 4 Kânunusâni 1324; nr. 61, s. 3)
- Avanzade Süleyman: “Doğru Söz: Sıhhiye Dairesi Hakkında” (Ceride-i Tıbbiye-i Askeriye’ye dair yazmış olduğu makalesi hakkında, eleştirel yazı yazan Ebu’l Muzaffer Bey ile Nejat Bey’in fikirlerine karşı yazılmış bir makaledir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 2)
- Avanzade Süleyman: “Şirket-i Hayriye” (Ücret meselesi hakkında bilgi verilmiştir. Bu ücretten şikâyetçi olduklarını belirtmiştir. 6 Şubat 1324; nr:94, s. 2)
- Avanzade Süleyman: “Vilayet Gazeteleri 5” (Kudüs’teki gazete müdürleri analiz edilmiş, vilayet gazetelerinin ıslahı için neler yapılması gerektiği belirtilmiştir. 8 Kânunusâni 1324; nr. 65, s. 2)

Avni Kemal: “On Dokuzuncu Asır Medeniyetinin Osmanlı Meşrutiyeti!” (İstibdat dönemi idaresinin acımasızlığından, kendi çektiği sıkıntılardan bahsetmiş ve Meşrutiyet ve hürriyet ilan edilmesinin hem bu sıkıntıları gidereceğinden hem de ecnebilere karşı bizi koruyan bir kalkan olacağından bahsetmektedir. 1 Kânunusâni 1324; nr. 58, s. 1)

Âzad: “Başlıksız” (Meclis-i Meb‘ûsan’da milletin mebuslarının nutukları hakkında bilgi vermiştir. 11 Kânunuevvel; nr. 39, s. 1)

Âzad: “İstikbalde Nedametler Beyhudedir” (Meşrutiyet ilan edilmesine rağmen hala istibdatın bitmediğini, bitmesi için neler yapılması ve nelere dikkat edilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. 20 Kânunusâni 1324; nr. 77, s. 1)

Âzad: “Kuvvetinizin İçinde ve Vicdanınız da Mündemiçtir” (Makale de hürriyetin bizlere verilen bir lütuf olarak görülmesinin yanlış olduğunu, kendi azim ve çabalarla kazanılması gerektiğinin öneminden bahsetmiştir. 16 Kânunuevvel 1324; nr. 44, s. 1)

Âzad: “Mesuliyetleri, Bütün Mesuliyetleri Ta‘yin Etmek Lazımdır” (Meşruti idare ilan edilen bir memlekette devri istibdatın tekrar hayata geçirileceğine dair şüphelerin olduğunu ve Fedakâran-ı Millet Cemiyeti üyelerinin derdest edilmesi bu şüpheyi güçlendirdiğini ifade etmiştir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 1)

Babanzade Halit Bey Biraderi M. İzzed: “ Mekâtib” (Neyyir-i Hakikat Gazetesinin Fedakâran-ı Millet Cemiyeti aleyhinde yazdığı bentte Mevlanzade Rıfat Bey hakkında hakikat olmayan şeyler yazmasını garazkârlıktan başka bir şey olmadığını belirtmiştir. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 3)

Bâb-1 Fetva Ketebesinden Kadızade Şükrü: “Meşihat Tensikatı” (Şeyhülislamlıkta yapılan düzenlemeler hakkında bilgi verilmiştir. 29 Teşrînisâni 1324; nr. 27, s. 3)

Bafralı İsmail Hakkı: “Nafia Nezareti’nin Nazar-ı Dikkatine” (Bafra ile Samsun arasındaki yolun yapılması gerektiğini, halkın zor şartlarda o yolu kullandığından bahsetmiştir. 29 Kânunuevvel1324; nr. 55, s. 3)

Bahr-i Sefid Boğazı Topçu Birinci Alay Kaymakamlarından Hüseyin Tayfur: “Esliha Müzesi” (Tophane-i Âmire’de kestirilen hurda toplar, satılırsa kıyyesi üç kuruşa gideceği yerde kendisi İstanbul’da bulunduğu sırada antika toplar müzeye

yerleştirilmek üzere fabrikalarının münasip yerlerine dizilmiştir. Bu uygulama sayesinde Esliha Müzesi'nin değeri diğer devletler tarafından da fark edilmiştir. Bu uygulamanın devam etmesini ve bu fikrin tophane paşaları tarafından benimsenmesini istemiştir. 4 Teşrînisâni 1324; nr. 3, s. 2)

Bahriye Çerahcı Yüzbaşılarından Mehmet Ali Numan: “Başlıksız” (Serbesti Gazetesinin 23 numaralı nüshasında Zırhlı Mesudiye'nin güya köprüye çarptığı ve oluşan hasarın haciz yoluyla çerahcılardan tanzim edilmeye çalışıldığını dair bir haber yapılmıştır. Ali Numan göndermiş olduğu bu yazı ile bunun aslının olmadığını bildiriyor ve bahriyedeki çerahcıların yaptıkları iş hakkında bilgi veriyor. 28 Teşrînisâni 1324; nr. 26, s. 4)

Bahriye Çerahcı Mektebi şakirdanından Midillili Mehmet Ali Halep Cemil Hasan: “Babalar, Kardeşler, Vatandaşlar“ (Makale, vatandaşların Çarlıcı Mektebi çocuklarından habersiz olduklarını ve onlarla ilgilenmediklerinden şikâyetçidir. 21 Teşrînisâni 1324; nr. 19, s. 3)

Bahriye Divan-ı Harp Daimi Reis-i Sabıkı Miralay Tevfik: “Mekatib” (Serbesti Gazetesinin 45 numaralı nüshasında Ömer Lütfi imzasıyla derç edilen varakada resmî selamlık muhakemesinde kendisinin adının geçtiğini fakat bu olayla ilgili herhangi bir ilgisinin olmadığını söyleyen yazıdır. 7 Kânunusâni 1324; nr. 64, s. 3)

Bahriye Erkan-ı Harp Kolağası Kemal: “Devleti-i Osmanî Yirmi Bin Tonelik Zırhlı Yaptırmalı mı?” (Fıkra-i Ahrar Müessislerinden Fazlı Bey'e gönderilen mektupta tonenin sevkiyatının neden bu kadar arttığını, hangi devletlerin nerelerde ve ne suretle kullanacaklarını ve inşa edeceklerinden zikr etmiştir. 24 Kânunusâni 1324; nr. 81, s. 1)

Bedirhanzade Celaleddin: “Serbesti Gazetesine – Harbiye Nazırı Ali Rıza Paşa Hazretlerine“ (Askerlikte bir sürü kişilerin istihdam edilmesi ve zabıta ve askeriyenin maaşlarının yarısının ödenmesini eleştirmiştir. 8 Teşrînisâni 1324; nr. 5, s. 4)

Beratlı Müderriszade H. Remzi: “Yine Arnavut Lisanı Meselesi” (Arnavutların hangi harf sistemini kullanacaklarına dair şimdiye kadar basına yansıyan haberler, Arnavutlar arasında nifakı artırmaktadır. Arnavutlar Osmanlı Devleti'ne olan sadakatlerini ve vatanperverliklerini ispat etmişlerdir. 22 Kânunusâni 1324; nr. 79, s. 3)

Beratlı Müderriszade: “Başlıksız” (Arnavutça’nın, Arap harfleriyle yazılmasına dair Servet-i Fünun’da Yahya Necati Efendi’nin yazdıklarını rededen Mehmet Sıla Efendi’nin bu konu hakkında gazetede yazı yazmasına teşekkür ederek gazeteye de minnettar olduğunu belirtmiştir. 7 Kânunusâni 1324; nr. 64, s. 4)

Beşiktaş Rüştiye-i Askeriyesi Munteha Sınıf Talebesi Hüseyin Cahit: “Alınan Varaka“ (Mektebin açılmasına rağmen hala mektepte okunacak kitabın olmamasından yakınıyor. 11 Teşrinisâni 1324; nr. 9, s. 4)

Beşiktaş’tan Sabri: “Başlıksız” (Beşiktaş başta olmak üzere bazı yerlerde fakirlere iyi davranılmadığını ve insanlıklarını sattığından dolayı fakirlere merhamet etmediklerinden yakınmıştır. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 3)

Bey Oğlu Mutasarrıfı: “Dâhiliye- Beyanname-“ (Kanunlara ve nizama uyulması gerektiğini, uyulmaması durumunda polislerin devreye gireceğini ve gereğinin yapılacağını belirten beyanname dir. 14 Kânunuevvel 1324; nr. 42, s. 3)

Beyrut Defateri Sabıkı Nuri: “Başlıksız” (Halep vilayeti, İskenderun kasabası, Bağdat, Musul gibi vilayetlerin ticaretinden konu edinerek, limanlarının canlandırılması, istihdam edilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. 13 Kanun-u Sani 1324; nr. 70, s. 4)

Beyrut Defterdarı Sabıkı Nuri: “Başlıksız” (Halep vilayeti, İskenderun kazası dâhilinde petrol keşfi üzerine, buranın imtiyazının verilmesi ve şirket kurulması, buna bağlı olarak petrolü çıkartmak için şirketin Avrupa’dan alet edevat getirmesi, ancak daha sonra bölgede petrol bulunmadığını belirterek bu işten vaz geçilmesini konu alır. Buna bağlı olarak hazinenin uğradığı zarardan da bahseder. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 4)

Binbaşı M. Salih: “Antalya’nın Elmalı kasabasından Mektub” (Antalya’nın Elmalı kazasında ailesi reisi Ömer Efendi ve biraderi Ahmet Efendi kazadaki hâkimiyeti gücü eline almışlardır. Ahali üzerinde tahakküm kurmak istemişlerdir. Bu durumdan rahatsız olan ahali konuyla ilgili gazeteye mektup göndermiştir. 3 Teşrinisâni 1324; nr. 1, s. 4)

Bir Mebus: “Sağdan Geri Arş” (İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin meşrutiyeti ilan ettikten sonra meşrutiyeti korumak için bir şey yapmadığından yakınmıştır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 1)

Bir Muhacir: “Meb‘usan-ı Milletın Nazar Dikkatine- Rütbeler-“ (Devr-i sabıkta rütbelerin liyakatsiz şahıssara verildiğini, ama artık bundan sonra devlete millete hakiki hizmet eden şahıslara verileceğinden bahsetmektedir. 9 Kânunuevvel 1324; nr. 37, s. 2)

Canikli Topalzade Ömer Saffet: “Japonya’da Matbuat” (Japonların matbuat bakımında kendilerini geliştirdikleri ve her kesim halkın anlayabileceği tarz da yazılar yazıldığından bahsediliyor. 13 Teşrinisâni 1324; nr. 11, s. 3)

Celal Derviş: “Mehd-i Hürriyet Zebun-ı İstibdat Olamaz” (Matbuata yapılan ve yapılacak istibdat ve zorbaya karşı çıkmıştır. 4 Şubat 1324; nr: 92, s. 2)

Celalettin: “Başlıksız” (Başıbozuk bir kesim insanların vapurlara, çalışan memurlara ve iskeledeki eşyalara zarar verdiklerini açıklamıştır. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 3)

Cidde Mebusu Kasım Zeynel: “Makale-i Mahsusa” (Meclis-i Meb‘usan’a hala bütçe ve kanun layihalarının gelmediğinden şikâyet ediyor. Ayrıca matbuatın hür olmasının öneminden bahsetmektedir. 27 Kânunusâni 1324; nr. 84, s. 1)

Çeçen Ahmet Şâkir Rasim: “Hizmet-i Askeriye- Hizmetçilik Kölelik” (Subayların hizmetinde bulunan erlerin, her işi yaptıklarını ve yeteri kadar değer görmediklerini, subayların erleri her işte çalıştırarak köle yerine koyduklarından bahsetmektedir. 26 Teşrinisâni 1324, nr: 24, s:3)

Dâhiliye Evrak Kaleminde Mehmet Sarı: “Başlıksız” (Mahalle temizliğini yaparken herkesten aynı miktarda para alınmasını eleştirmiştir. Herkesin aynı derce de çevreyi kirletmediğini savunmaktadır. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 2)

Dâhiliye Mektubi Kalemi Hülefasından Mehmet Nazım: “Alınan Manzume” (Milli meclisin kurulmasının sevincini yansıtan yazı. 6 Kânunuevvel 1324; nr. 34, s. 3-4)

Dâhiliye Nezareti Dava Vekili Tırnovalı Nuri Bey: “İlim-i Terbiye-i Etfale Dair Konferans 2” (Terbiyenin, hane üyeleri ve milletler üzerindeki etkisinden, küçük çocukların terbiye eksikliğinden, bunun nasıl geliştirileceğinden bahsedilmiştir. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 2)⁷⁶

---

⁷⁶ Seri haldeki diğer makaleler imzasız olarak yayınlanmıştır.

Daire-i Meşihat Ketebesinden E. Vasıf, Daire-i Meşihat Ketebesinden Filibevizade Ahmet Naili: “Başlıksız” (Gazetede cuma günkü nüsha da Şükrü beyin yazısının hakikatte eksik olduğunu ve konular hakkında eksik bilgi verdiğini belirterek o yazıya cevaben yazılmıştır. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 2)

Dârümuallimîn’in Mezunlarından Karahisar Şarkîli Ahmet Sıtkı: “Taşra Mekatib-i Rüşdiyesinin Islahı” (Eski devirlerde rüştiye mekteplerinin vatan için evlat yetiştirmeleri gereken yerde, hükümete kâtip yetiştirmek maksadını gütmüşlerdir. Bu mekteplerin amacı kahraman asker, çiftçi, sanatkâr yetiştirmektir. Ne matbuat ne de ahali bu mekteplerin ıslahı için yazı yazmıyorlar. Maariflerin ıslah edilmesi vatana millete faydalı olacaktır. 22 Teşrînisâni 1324; nr. 20, s. 3)

Dârüssaade-i Şerife Ağası Abdülğani: “Başlıksız” (Pera Palas’ta mukim Habeşistan generalinin mahdumu, pederi tarafından kendisine gönderilen hediyelerin kayıp olduğunu bildirmesi üzerine bizim bundan haberimizin olmadığını belirten yazıdır. 10 Teşrînisâni 1324; nr. 8, s. 3)

Darüşşafaka’dan Mezun Sabitzade, Ahmet Raşit: “Paris Yolcularımız ve Bir Nazar-ı Ulviye” (Millete vatana faydalı olmak için Darüşşafaka’dan Paris’e gönderilen talebelerin sevinçlerini yansıtmıştır. 12 Teşrînisâni 1324; nr. 10, s. 3)

Dersaadet Postahanesi Müfettiş Muavini Mehmed Emin: “Başlıksız” (Postahanenin pazar günlerinin kapalı olmasından şikâyetçi olanlara karşı, pazar günlerinin memurların dinlenme günü olduğunu ve bu tatilin onların hakkı olduğunu ifade eden yazıdır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 4)

Dersaadet’te, Beyoğlu’nda Cihangir’de Sormagir Mahallesinde 32 Numaralı Hanede Misafir Suriye Jandarma Alayının İkinci Süvari Taburu İkinci Bölüğü Kumandanı Vasıf: “Yine Zam-ı Maaş” (Kaymakam ve kolağası rütbelerinin, maaşına zam yapılmazsa görevlerini iyi yapmamaları eleştirmiştir. Devlete vatana hizmetin maaş zammına bağlı olmaması ve her zaman iyi hizmetin gerektiğini söylemiştir. 13 Teşrînisâni 1324; nr. 11, s. 4)

Derviş Hüma: “Muhterem Arnavut Vatandaşlarımıza ve Dostlarımıza” (İstibdattan kurtulmak için hürriyet yolunda yaşadığı sıkıntı ve zorlukları anlatmıştır. Zaman gazetesinde yayınlanan yazıdan alıntıdır. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 2)

Devair-i Aliyye Polis Mufettiſi Œemsettin: “Serbesti Gazetesi M¼d¼riyetine” (Devlet vazifesini en iyi Œekilde hakkını vererek yapmasına rağmen hak ettiği Œöhreti değeri alamamasından yakınmaktadır. 16 TeŒrînisâni 1324; nr. 14, s. 3)

Diyarbakirli Gürânizade M. Memduh: “Diyarbakir’den Mektup” (Hürriyet ve adaletten neden Diyarbakırlılar olarak yararlanmadıklarından yakınmaktadır. Hapishaneden bir serzeniştir. Valilerin hapishanedekileri kontrol altında tutması gerektiğini ifade etmektedir. Memurların işini layıkıyla yapmadığından Œikâyetçidir. 11 TeŒrînisâni 1324; nr. 9, s. 3)

Diyarbakirli Gürânizade M. Memduh: “Niyaz” (Dönemin memurları hakkında yapılan Œikâyetlere rağmen kendi menfaatleri için uğraşmalarından Œikâyetçidir. 4 TeŒrînisâni 1324; nr. 3, s. 4)

Doktor Adanalı Ahmed Œükrü: “A’daletimiz Bâdî-i Sefaletimiz” (Sihhiye Dairesi’nin görevini layıkıyla yerine getirmediğini, hastanelere ve hastalara gereken önemin verilmediğini belirterek, neferatın Sihhiye Dairesi’ne gidip geç gelmesinden Œikâyetçidir. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 2)

Doktor Adanalı Ahmed Œükrü: “Ağlar Mısın Güler Misin?” (Hastanelerin kötü durumundan bahsederek duruma Harbiye Nazırının Müdahalesi istenmiş, hastaların hastaneden hastaneye naklinin çare olmadığı dile getirilmiştir. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 3)

Doktor Adanalı Ahmed Œükrü: “Görünen Köye Kılavuz İstemez” (Kendisi Zeytinburnu’na bir iki hastasını tedavi etmek için gittiğinde orada bulunan Tophane için taşınan kömürlere Œahitlik etmiş, simsarlardan iki farklı kömürün olduğunu öğrenmiş ve kömür alırken dikkat etmeleri gerektiğini belirtmiştir. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 3)

Doktor Adanalı Ahmed Œükrü: “İhya-yı Emtat- Milletin Sevgili Meclisine” (Haksızlığa uğrayanların, sefalet görenlerin, memurluğa tayin edilemeyenlerin kısacası milletin bütün sıkıntılarının Meclis-i Meb’ûsanı’n gidermesini istemiştir. Meclis, milletin istirahatini, asayişini temin etmelidir. Millet mebusuz, mebus milletsiz olamaz. 2 Kânunuevvel 1324; nr. 30, s. 2)

Doktor Adanalı Ahmed Şükrü: “Muvazenet, Muvazenet veya Adilane Bir Taksim” (Dairelerde tensikat yapılırken nelere dikkat edilmesi gerektiğini bilmiyorlar. Maliye de düzenleme yapılırken diğer Avrupalı devletlerin neler yaptıklarından habersizdirler şeklindeki ifadelerle eleştirel bir makaledir. Ayrıca kendisinin Kolağası Ahmet değil, Yüzbaşı Mehmet Şükrü olduğunu belirtmiştir. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 2)

Doktor Adanalı Ahmed Şükrü: “Tramvay Şirketinin Rezaleti” (Tramvayların eksikliklerinden yeteri kadar hizmet vermediklerinden yakınmıştır. 27 Teşrînisâni 1324; nr. 25, s. 4)

Doktor Adanalı Ahmet Şükrü: “Umum Hastahaneler ve Doktorlar Namına Bir Feryat” (Sağlık cemiyetlerinin görevlerini yerine getirememeleri, doktor ve hastanelere gereken önem verilmeyip, gerekli olanakların sağlanmadığından yakılarak bu durumu eleştirmiştir. 19 Kânunuevvel 1324; nr. 47, s. 3)

Doktor Adanalı Mehmed Şükrü: “Tophane de Mübaya‘at-ı Müste‘cile Komisyonuna Cevap” (Tophanenin Zeytinburnu Fabrikası kardif kök kömürleri hakkında yazdığım makaleye mukabele olmak üzere serbesti gazetesinin 79 numaralı nüshasında bir mukabele görülmüştür. Ona cevaben yazılmış yazıdır. 24 Kânunusâni 1324; nr. 81, s. 4)

Doktor Fazıl Berki: “Sigara Artığı” (Sigara artığının etrafa ne kadar zarar verdiği ve zavallı çocukların bu kötü durumdan etkilendiğinden bahsetmiştir. Çocuklara yol göstererek herhangi bir meslek için ellerinden tutulması gerektiğinden bahsedilmiştir. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 3)

Doktor Fazıl Berki: “Himaye-i Hayvanat” (Bazı şahısların atlara yük taşıma esnasında eziyet ettiğini, bu duruma polislerin karşı çıkmasını, müdahale etmesini istihram etmiştir. 13 Kânunuevvel 1324, nr. 41, s. 3)

Doktor Fazıl Berki: “Mekteplerde Bakkallar”(Mekteplerdeki bakkalların talebeye yiyecekleri pahalı sattığından yakınmıştır. 10 Kanun-u Evvel (1324); nr. 38, s. 3)

Doktor Fazıl Berki: “Posta Nezaret’inden Haklı Bir Temenni” (Postanelerde memurların yetersiz olduğu, gerekli hizmeti yapamadıklarından Postane Nezaret’inden

postaneye daha fazla memur tayinini gerçekleştirmesini isteyen bir yazıdır. 12 Kânunuevvel 1324; nr. 40, s. 3)

Doktor Nejat Ekrem: “Sıhhiye Dairesinin Hal-i İhtizârı” (Sağlık alanındaki eksiklikler ve yetersizlikler istibdat devrinde nasılsa meşrutiyet devrinde de aynıdır diyerek meşrutiyet döneminde sağlık alanını eleştirmiştir. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 2)

Doktor Tefvik: “Alınan Varaka” (Miza’nın imtiyaz sahibi Murat Bey’in Avrupa’da yaşayıp eğitim almasına rağmen kendi memleketine gelerek burada millete faydalı olmaya çalışmış, mekteplerde eğitim vermiştir. Kânun-i Esasi’nin ilanıyla memuriyeti terk ederek Mizan’ı neşre başlamıştır. Bu minvalde Mizan ve Murat Beyden bahseden bir yazıdır. 26 Teşrînisâni 1324; nr. 24, s. 2)

Duyun-ı Umumiye Memurun-i Osmani Kulübü: “Başlıksız” (Osmanlılar istibdatı ayaklar altına aldıktan sonra Duyun-ı Umumiye memurlarının hak ve hürriyetlerine karışılması ve onlara ceza verilmesi gibi durumlara yeni idararenin hakkı olmadığını ifade etmiştir. 11 Teşrînisâni 1324; nr. 9, s. 3)

E. C : “Şer’i Şerifin Temin Ettiği Hürriyette Bir Darbe-i Cedide” (Adliyede yapılan bazı düzenlemelerle ilgilidir. 27 Kânunusâni 1324; nr. 84,s. 2)

E. C : “Varidat-ı Rüsumiye de Noksan Var? Niçin?” (Gümrük vergilerindeki gelirlerin düzenli olarak hesaplanamaması ve gümrüklerdeki düzensizliği eleştirmiştir. 16 Kânunusâni 1324; nr. 73, s. 2)

E. S: “Tenkit” (Kâmil Paşa’nın görevini layıkıyla yapmadığını ve yerine başka birini tayin edilmesini ifade ediyor. Daha liyakatli fedakâr devlet adamlarından bahsetmektedir. 16 Teşrînisâni 1324; nr. 14, s. 2)

E. S: “Düşündüm Ki” (Kâmil Paşa’nın yerine geçen Hüseyin Hilmi Paşa’nın vazifesini layıkıyla yapabilecek kapasite de olmadığına dairdir. 9 Şubat 1324; nr: 97, s. 1)

E. Sıtkı: “Evkaf Islahatı” (Evkaf Nezareti’nde yapılan ıslahat ve düzenlemeleri ele almıştır. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 2)

E. V: “Başlıksız” (Bir kara matbuat ve muakkib-i siyasiyat beye ikaz yazısı. 17 Kânunuevvel 1324; nr. 45, s. 4)

- E. V: “Makale-i Mahsusa- Cemiyetler-“ (İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin gerekli olup olmadığını, cemiyetin benzerlerinin Avrupa’da olup olmadığını tartışan ve bu konu da bilgi veren makaledir. 17 Kânunuevvel 1324; nr. 45, s. 1)
- E.C: “Halı İşleri” (Halının nerede yapıldığı ve hangi ülkelere ne şekilde satıldığı ve nasıl kullanıldığı hakkında bilgi verilmiştir. 4 Kânunusâni 1324; nr. 61, s. 3)
- E.C: “Nafia Nezareti Rıhtım Şirketi: Devr-i İstibdat Devr-i Meşrutiyet” (Nafia Nezareti ile Rıhtım şirketi arasındaki ilişki hakkında bilgi vererek, rıhtımdaki ticaret ve mallarla ilgili bilgi vermiştir. Meşrutiyet ve İstibdat devri arasındaki farkları açıklamıştır. 19 Kânunuevvel 1324; nr. 47, s. 2)
- E.H: “Başlıksız” (Telgrafi getirenlere beş guruş vermeden telgrafi almaya hakkımız olmasına rağmen dün telgrafi getiren para vermezseniz telgrafi vermem diyerek hane halkından para almıştır diye haber. 23 Teşrînisâni 1324; nr. 21, s. 4)
- E.S: “Tenkit” (Şimdiye kadar cesaretsiz, benimsediğini savunamayan ve açık açık ifade edemeyen kalemler, muharrirler ve mebusları eleştirmektedir. 27 Teşrînisâni 1324; nr. 25, s. 2)
- Ebu-l Rıza: “Medine-i Münevvere Muhabirimizden” (Bu belde ve civarında asayişin bozulduğunu devletin oraya asker gönderdiğini, gelen güçlerin silahları topladıklarını asayişi sağladığından bahsetmiştir. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 2)
- Edirne Harbiye Osmanisi Talebesinden Vanlı Muhittin: “Bir Mekteplinin Feryadı” (Mektepte yaşadıkları zorlukları, mektep ve koğuş koşullarının yeterli seviyede olmadığını eleştirerek, hürriyetten faydalanmayı koşulların düzeltilmesini rica eden haber. . 29 Teşrînisâni 1324; nr. 27, s. 3)
- Erdek Naib-i Sabıkı Mehmet Faik: “Başlıksız” (Kendisinin her tayin edildiği yerden memnun olmayıp bir türlü istediği yere istediği mevkiye gelemediğinden yakınmıştır. Bu gibi muamelelere uğramamak için bu yazıyı gazete de neşredilmesini, gereğinin yapılmasını istirham etmiştir. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 3)
- Erkerili Kokalarzade Sami: “Arnavutça Hurufatı” (Arnavutça lisanının Latin harfleriyle yazılmasını beyan etmiştir. Arnavutların Osmanlılar için canlarını feda edeceklerini

mazi de göstermiştir, istikbalde de böyle olacaktır. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 4)

Ereğli Mebusu Müfit Nafi: “Başlıksız” (Kânun-i Esasi ve Meclis-i Meb‘usan’ın feshedilme yetkisinin hiç kimseye verilmediği belirtilmiştir. 5 Kânunusâni 1324; nr. 62, s. 1)

Erkan-ı Harbiye Mülazımlarından Mehmet: “Bahriye Nezaretinde İltimas” (Harbiye Nezareti’nde kanunlara aykırı zabitleri kayırmadan bahsetmiştir. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 4)

Ermeni Taşnaksütyun Fırkası’nın Dersaadet Cemiyeti: “Başlıksız” (Ermeni Cemiyet’in de diğer istibdat aleyhinde bulunan cemiyetler gibi meşrutiyet yolunda her şeyi yapabileceklerini belirtmiştir. 26 Kânunusâni 1324; nr. 83, s. 3)

Erzurum Altıncı Redif Livası Dördüncü Keskim Taburundan Mahreç Ahmet Sabri: “Yine Zeki Paşa Hazretleri” (Zeki Bey’in askerî alanda ve kaymakamlık gibi memuriyetlerde hakkını vererek canla başla vazifesini devam ettirdiği vb. konular hakkında bilgi vermiştir. 18 Teşrinisâni 1324; nr. 16, s. 3)

Evkâf-ı Hümayun Hazine Da‘vâ Vekilleri Mehmed Vehbi: “Başlıksız” (Arabacı Viçin ve zevcesinin mirasçısı olmadığından mülkünü Evkaf Nezareti’ne bağışlaması ve hazine nezaretinde dava vekilleri ve bu olayın gelişmeleri hakkında bilgi vermiştir. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 2)

Fatih Dersaimlerinden Erzincan Naib-i Esabıkı Divrikli Merhum Mehmet Hilmi Efendizade: “Başlıksız” (Harbiye Nezaretinde askerlere yapılan imtihanlar hakkında bilgi vermiştir. Mektepte yapılması gereken dersler ve kurallardan bahsetmiştir. 4 Kanun Evvel 1324; nr. 32, s. 3)

Fatih Dersiamlarından Ahışhalı Ali Haydar: “Savtu’l Eman” (İstibdat devrinde yapılan zorbalıklardan bahsetmiş. Bazı kazaların ıslah edilmesi gerektiğini belirtmiş. Beytülmal hakkında bilgi vermiştir. Ayrıca makalede hürriyetten nasibimizi alarak üstümüze düşen vazifeyi yerine getirmeliyiz demektedir. 7 Kânunuevvel 1324; nr. 35, s. 3)

Fatih Nişancı Medresesinde Baba Atıklı Mehmet Sıtkı: “Başlıksız” (Pederinin devlet vazifesinde bulunurken düşmanla en çetin savaşlarda mücadele içinde bulunmuş,

vatan millet için hizmet etmiştir. Ama daha sonra pederinin bir mutasarrıflıkta unutulduğunu ve hisabatının bir türlü bitmemesinden yakınan bir haber. 4 Kânunuevvel 1324; nr. 32, s. 3)

Fatsa Müderrisi Abdülhamit Hamdi: “Kazalarda İdare ve Mehakim Azalığı” (Kazalarda devlet idaresinin nasıl olduğu ve mahkemelerle, mahkeme azalarının vazifelerine değinilmiştir. 25 Kanun-u Sani 1324; nr. 82, s. 2)

Galata Emtia’-1 Ecnebi Gümrüğü Estimatorlarından Ali Rıza: “Başlıksız” (Çete reisinin zorbalıklarından yakınmaktadır. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 3-4)

Gedik Paşa’da Burgazki Efımyaidi: “İttihat Mı? Nifak Mı?” (Makalede Rumların haklarını savunmuş, memuriyetlerde Rumların aktif olmadığından yakınmıştır. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 3)

Gedikzade Y. E: “Osmanlı Gençlerine” (Osmanlı gençlerine hürriyet yolunda mücadele edilmesi ve azimle istibdata karşı durulması gerektiği ile ilgili nasihatlerde bulunulmuştur. 7 Şubat 1324; nr: 95, s. 1)

Kevgili Naibü'l-ehak Argirli A. Behçet: “Arnavut Hurufuna Dair” (Arnavutça’nın hangi harflerle yazılacağına dair fikir beyan eden yazıdır. 13 Kânunusâni 1324; nr. 70, s. 3)

Güranizade Memduh: “Dün Gece Aldığımız Telgrafname” - Aynen- (Askerî Kulübünün resim açılışında yapılan nümayışle ilgili telgraf. 6 Kânunuevvel 1324; nr. 34, s. 3)

H. Ekrem: “Hala Devam Edecek mi?” (Milletin istibdat zulümleri altında ezildiklerini ve buna karşı sustuklarını belirtmiştir. Hürriyetin ilan edilmesi ve Kânun-i Esasi ile birlikte millet bu esaretten kurtuldu. Bu serbestlik matbuata da yansıdı herkes istediğini açık bir şekilde yazabiliyor. 28 Teşrînisâni 1324; nr. 26, s. 2)

H. T: “Ahlak-ı Umumiyyeye Bir Nazar” (Makalede gençlerimizin kendi geleneklerini terk ederek Avrupa devletlerinin geleneklerini sürdürdüğünden yakınmış ve yozlaşmış lakırdılar ve gelenekler yüzünden birbirimize sahip çıkamadık ve ilerleyemedik. Yazı da yazar bunlardan yakınmaktadır. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 2)

H.T: “ Prens Sabahattin Bey’in Fevziye Gazinosunda Dün Gece İrat Buyurdıkları Konferans” (Makalede Prens Sabahattin’in şahsiyeti ve fikirleri hakkında bilgi

vererek konferansta konuşulanları kaleme almıştır. 30 Teşrînisâni 1324; nr. 28, s. 1)

H.T: “Milletimiz Gençlerinin ve Dolayısıyla Vatanın Selametini Düşünenlerin İnzar-ı Hamiyetine” (Makalede, gençlerin mekteplerde okuyup mezun olduktan sonra memur olamadıklarını, devlet memuriyetine rahat tayin edilmediklerini bunun için sanayinin geliştirilmesi ve gençlerin para kazanmak için çalışmaları gerektiğini açıklamıştır. Gençlerin millete faydalı olmaları için uğraşılmalı. 30 Teşrînisâni 1324; nr. 28, s. 3)

Habeşli Abdurrahman Tahsin: “Hür Milletin Hür ve Adil Hükümetine Tuhfe-i Şükran; Zalim Esircilere Lanet-i Feravan” (Harem ağalarıyla siyah köle ve siyah cariyeler hakkında yazdığı makaleye nazaran bu defa da hür milletin hür ve adil hükümetinin merhameti hakkında makale yazmıştır. 27 Kânunuevvel 1324; nr. 53, s. 3)

Hudeyde Anbarında Kolağası Üsküdarlı Cevat: “Başlıksız” (Maaş dağıtımında yolsuzluk olduğunu açıklayarak, maaşların eşit bir şekilde dağıtılmasını istemiştir. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 3)

Hakkı: “Şirket-i Hayriye ve Vapur Münakaşası Komediyesi” (Şirketi Hayriye’nin üç veya altı kıta vapurun inşa ve üretmesi tartışmaları üzerine idareye müracaat edilmesinin ve planları talep etmenin aşamalarını ve bu aşamalarda çektikleri sıkıntıları anlatan yazı. 27 Teşrînisâni 1324; nr. 25, s. 2)

Halep Mebusu Ali Cenati: “Hürriyet-i Matbuat” (Hür bir matbuatın olması gerektiğini, matbuat nizamnamesi hürriyetimizi kısıtlayan değil onu muhafaza ve müdafaa eden bir nizamname olması gerektiğinden bahsetmiştir. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 1)

Halkalı Mektebi Şakirdanından Antalyalı M. Akif: “Ziraat Nezareti’nin Nazar-ı Dikkatine” (Kermesler yüzünden bazı meyve ağaçlarının zarar gördüklerini, kermeslerin yapılmaması konusunda ricada bulunulmuştur. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 3)

Harbiye Nazırı Nazım: “Harbiye Nazır Hamiyet-mendi Paşa Hazretlerinden” (Kendisinin hiçbir cemiyete mensup olmadığını ve herhangi bir şahsa bağlı olmadığını belirtmiştir. 1 Şubat 1324; nr. 89, s. 1)

Hasan Fehmi: “Ali Kemal Bey- Şura-yı Ümmet” (Ali Kemal Beyin yaşadıkları ve dava arkadaşları ve dava arkadaşlarının yaptıkları hakkında kısaca bilgi vermiştir. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 1)

Hassa Ordusunda Topçu Mülazım-ı Evvellerinden Hasan Bahri: “İstibdat ve Devri Hazır Askerliği” (İstibdat devrinde ve şimdiki devirde askerlerin yaşadıkları zorlukları ve sıkıntıları anlatmıştır. 31 Kânunusâni 1324; nr. 88, s. 1)

Hassa Ordusunda Topçu Mülazım-ı Evvellerinden Hasan Bahri: “Karakol Hane ve Devriyeleri” (Karakollardaki asker ve devriye yetersizliğinden yakınmıştır. 2 Şubat 1324; nr. 90, s. 2)

Hassa Ordusundan Topçu Mülazım-ı Evvellerinden Hüseyin Bahri: “Hayat-ı Askeriden Bir Nebze” (Ordu ve askerlik hayatı ile ilgili yazıdır. 22 Kânunusâni 1324; nr. 79, s. 2)

Hayati: “İnkılap A‘lâimi” (Halkın zulümler altında ezildiklerini, zalimlere tahammül etmeyeceklerini, vükelâya karşı çıkacaklarını belirtmiştir. 22 Teşrînisâni 1324; nr. 20, s. 2)

Hayati: ”Mevlânâzade Rıfat Beye” (Kendisinin hukuk-ı umumide sergilediği azim ve cesareti tebrik ederek aynı kararlılıkla serbesti gazetesini de yürütmesini istemiştir. Makale de bu duygularını dile getirmiştir. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 3)

Hınçakist Komitesi’nin Dersaadet Şubesi: “Resmi Tekzip” (Paris’te yayınlanan bir hazetenin Dersaadet muhabiri, gazeteye yazdığı bir mektupta Hınçak, Taşnaksutyun fırkalarının Dersaadete ihtilal yapma düşüncesinde olduğunu bunun için silah tedarikinde bulduklarını yazmıştır. Komite şubesi bu haberi yalanlayarak böyle bir düşüncelerinin olmadığını açıklayan yazıdır. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 3)

Hicaz Demiryolu Sabık-ı Acestor ve Bahriye Çerahçı Mülazımlarından Sa‘it İsmail: “Hicaz Demiryolunu Aklımıza Getirelim” (Hicaz Demiryolu yapımında mühendislerin ve çalışanların hakkını vererek çalışmadıklarını aldıkları maaşı hak etmediklerinden yakınmaktadır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 49, s. 2)

Hoca Üveys Mahallesinde Mukime Saadet: “Çırçır İane Komisyonuna Acı Bir Feryat” (Komisyonun dağıttığı yardımını eşit bir şekilde dağıtmadığından, ihtiyaç sahiplerine yardımın verilmediğinden yakınmıştır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 49, s. 2)

Horhor'da Mi'maristan Kulübü Azasından ve Talebe-i İlimden Hafız Ahmet Hamdi: “Mecmua-i İktisat ve İctimaiyat Muharrir-i Muhteremlerine” (İctimaiyat-ı felsefeye dair mecmuanın yapmış olduğu programa dair eleştirel bir görüşü yansıtmıştır. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 4)

Hüseyin Cahit: “Ehemmiyetine Mebni Tanin Refikimizden Aynen: Hükümette Mantık” (Hükümet, mantıktan yoksun düşünülemez fikrini savunmuştur. Hükümetin mantıktan yoksun olmasını eleştiriyor. İstibdat döneminden kalan paşaların hala görev yapmalarını, hükümetin onları cezalandırmamasından dert yanıyor. 6 Teşrinisâni 1324; nr. 4 s. 2)

Isparta Mekteb-i İdadi Talebesinden M. Cemil: “Mekatib” (Isparta Şer'i Mahkemesinin hâkimsiz kalmasından şikâyet ederek, bu durumdan yakınmıştır. 27 Kânunusâni 1324; nr. 84, s. 4)

İbnu'l Reşat Mahmut: “Paris Hatıralarında- Ali Kemal Bey” (Paris'te yaşadıklarını, tanık olduğu muhalif şahıslara ve İkdâm Gazetesi ser muharriri Ali Kemal Bey ile yaşadıklarını anlatmıştır. 4 Kânunuevvel 1324; nr. 32, s. 2)

İbrahim Fetin: “Harb-ı İktisadide Muvaffakiyetler” (Avrupalı tüccarları bertaraf ederek yerli tüccarlar ve yerli iktisadımızı daha ileriki seviyeye ulaştırmıştır. Artık halk gurbete gitmeyerek kendi memleketlerinde çalışabilecekler. Bunları da hamalların yardımını alarak ilerledik onlara şükran borçluyuz. 24 Teşrinisâni 1324; nr. 22, s.3)

İbrahim Fetin: “Mebuslarımız Nasıl İntihap Edilmeli?” (Mebusların nasıl seçilmesi gerektiğini, mebuslarda bulunması gereken vasıflara değinilmiştir. 21 Teşrinisâni 1324; nr. 19, s. 2)

İbrahim: “Başlıksız” (Kendisinin askerlik memuriyetindeki gidişatı hakkında bilgi vermiştir. 28 Teşrinisâni 1324; nr. 26, s. 3)

İdadi Muallimlerinden M. Ziya: “Mekteblerimiz” (Mekteplerin ders verecek koşullarda olmadığını, talebelerin yetersizliğinden, kitapların yeteri kadar olmadığından,

muallimlerin vasıfsızlığından yakınmaktadır. Bu koşulların düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir. 5 Kânunuevvel 1324; nr. 33, s. 3)

İmza Bir Zabit: “Vüklâ-yı Devlete Dokunursunuz” (Arif Paşa’nın sarayda yetişmiş biri olması ve bahriyeden anlamaması dolayısıyla; denizde bir sandal bile idare etmemiş birinin Bahriye Nezareti’ne tayin edilmesi eleştirmişlerdir. 3 Teşrînisâni 1324; nr. 1, s. 4)

İmza Mahfuzdur: “Açık Arıza” (Harbiye ve Dâhiliye Nezaret celilesi Cabir Paşa hakkında bilgi verilmiştir. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 3)

İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (İstibdadın zorbalıklarından, vatana hainlik edenlerden bahsetmiş. Bize düşen meziyet fazilet, sabır ve metanettir diyor. 7 Kânunuevvel 1324; nr. 35, s. 2)

İmza Mahfuzdur: “Alınan Varaka” (İstibdata karşı hürriyet ve medeniyet can ve kanla muhafaza edilmediği sürece başarılı olamaz. Hürriyet olunca her şeyi yapan şahıslara karşı halkın bu durumlara duyarsız olması hiçbir şey yapamamalarına karşı çıkıyor. Halkın cesaretsiz olmasını eleştiriyorlar. 19 Teşrînisâni 1324, nr. 17, s. 2)

İmza Mahfuzdur: “Basra Mebusu Zehirzade Ahmet Paşa” (Ahmet Paşa hakkında Servet-i Fünun gazetesinde çıkan haberleri garazkârlık olarak algılamış. Ahmet Paşa’nın aleyhinde yazılanları bertaraf ederek paşa hakkında bilgi vermiştir. Gazeteye cevaben yazılan haber. 29 Teşrînisâni 1324; nr. 27, s. 3)

İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (Askerlik kademelerine tayin olunan paşalar hakkında bilgi vermiştir. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 4)

İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (Eski idarede paraların piyasadaki durumu hakkında kısa bir bilgi vermiştir. 21 Teşrînisâni 1324; nr. 19, s. 3)

İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (Günlük gazetelerde Samsun Duyun-ı Umumi Nezareti’nde belli bir miktar paranın çalınmasına rağmen nezaretin bunun üstünde durmamasına, örtbas etmesine karşı çıkan haberdur. 21 Teşrînisâni 1324; nr. 19, s. 3)

İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (İzmit sancağında kaymakamlık yapan İsmail Hakkı Bey’in liyakatsiz, ehemmiyetsiz olduğundan görevden alınmasını hükümetten istirham etmektedir. 19 Teşrînisâni 1324; nr. 17, s. 4)

- İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (Mebusların yeminleri ile ilgili haber. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 3)
- İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (Mektep talebelerinin mezun olduktan sonra sefalet çektiklerini, sadece mezun olmak için okumadıklarını ifade ederek, Maarif Nazırı’nın dikkatini bu noktaya çekmek istemiştir. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 3)
- İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (Tophane Sanayi Alayları için düzenlemelerin yapılmasını gerektiğini belirten haberdur. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 3)
- İmza Mahfuzdur: “Bosphor” Denildiği Vakit Ne Anlaşılır?“ (Boğaziçi Vapur ve Nakliye Şirketlerinin fahiş fiyata çalıştıklarını, halkı şirkentin esarettinden kurtarmak için yetkililerin buna bir çare bulmaları istemiştir. 21 Teşrînisâni 1324; nr. 19, s. 3)
- İmza Mahfuzdur: “Dârümuallimîn Talebesi Tarafından” (Dârümuallimîn mektebine gereken önemin verilmediğinden yakılarak bu yazıyı kaleme almış, daha önce bu yazı neşredilsin diye farklı gazetelerde gönderilmiştir. Meşrutiyet devrinin istibdat devrinde farklı olmadığını altını çizmiştir. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 3)
- İmza Mahfuzdur: “Hüseyin Cahit Bey- Hürriyet Kahramanı” (İstibdat devrinde serbestlik olmadığını, eleştirinin olmadığı söylemiştir. Dilsiz, hareketsiz, iradesiz millet vardı ama şimdi her şeyi açıkça ifade eden millet vardır. 26 Teşrînisâni 1324; nr. 24, s. 2)
- İmza Mahfuzdur: “Orman ve Maden ve Ziraat Nezareti’nin Nazar-ı Dikkatine” (Tayin olunan memurların uzun bir süre hizmet etmelerine rağmen maaşlarının verilmemesini eleştirmiştir. 3 Kânunusâni 1324; nr. 60, s. 3)
- İmza Mahfuzdur: “Serbesti Gazetesine” (Köprüçi vapur ve kapıdanları hakkında şikâyetlerden bahsetmiştir. 19 Teşrînisâni 1324; nr. 17, s. 4)
- İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (Gazeteye bir hafiyeye hakkında ihbar da bulunulmuştur. 19 Teşrînisâni 1324; nr. 17, s. 3)
- İmzalar Mahfuzdur: “Aydın Valisi Rauf Paşa” (Matbuatın serbest olması gerektiği yerde, düşünceler serbestçe ifade edilmiyor. Aydın Valisi Rauf Paşa hakkında gazetelerde çıkan yazılar neticesinde paşa o şahısları görevden uzaklaştırmıştır. Nerde özgürlük nerde serbestlik diye yakın yazıdır. 2 Kânunuevvel 1324; nr. 30, s. 3)

İmzalar Mahfuzdur: “Fesh-i İntihâb” (Meb’ûsan seçimlerinin iptal edilmesinin maddi ve manevi sebeplerini açıklamıştır. 30 Teşrînisâni 1324; nr. 28, s. 1)

İmzasız. “Başlıksız” (Şehzadebaşı'nda Sahne-i Heves Tiyatrosunda “Sahne-i Edeb Kulübü” tarafından tertip edilen müsamere-i fevkalade de matbuatın hür olması gerektiğine dair etkinlikler, Serbesti Gazetesi Müdürü Mevlanzâde Rıfat Bey tarafından tertip edilmiştir. Müsamerede meşhur hatip Hüseyin Kamil Bey konuşma yapmıştır. Yazı bu baliğ surette yapılan konuşmanın suretidir.. 16 Kânunusâni 1324; nr. 73, s. 1)

İmzasız: “Rüya 2” (Hüseyin Cahit Bey’in pazartesi günkü mühim istizahını düşünürken rüyaya dalmış, rüya da mecliste konuşulan tartışılan konuları görmüştür. 27 Kânunuevvel 1324; nr. 53, s. 1)

İmzasız: “Bahriye Nazırı Arif Paşa Hazretlerine” (Bahriye Nezareti’nin memurlarından firari olanların rütbelerinin alınmamasından yakınmaktadır. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 22, s. 3)

İmzasız: “Hâkim-i Mutlak Kânun-i Esasi Olmalıdır” (Kânun-i Esasi’nin öneminden ve milletin üzerindeki hâkimiyetinden bahsedilmiştir. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 1)

İmzasız: “Meb’ûsan-ı Heyet-i Vüklâ” (Meclis-i Meb’ûsan’da kabine sisteminden ve İttihat ve Terakki kabinesinin millete herhangi bir faydasının dokunmadığından bahsetmiştir. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 1)

İmzasız: “ Hakikati İtiraf Edelim” (Tanin Gazetesi’nde yayınlanan Yıldız ziyafeti ve tesirâtı adlı makaleyi ele alarak makale de yanlış ifade edilen konulara değinerek yanlış anlaşılmayı düzeltmeye çalışmıştır. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 1)

İmzasız: “ Hukuk-i Şahsi” (Kendi zatına münhasır olan hakların olduğunu ve bu haklara sahip oluncaya kadar mücadeleden vaz geçmeyeceklerini belirtmiştir. 7 Teşrînisâni 1324; nr. 5, s. 1)

İmzasız: “ Kânun-i Esasi’de Bazı Mevadin Lüzum-ı Tâ’dili” (Kânun-i Esasi’de bazı mevadin tâ’dilât yapılması isteği ile ilgili yazıdır. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 1)

- İmzasız: “Nutuk-ı İftitâhîye Cevap Hakkında Bazı Mülâhazat” (Açılış konuşması tenkit edilmiş ve nutuk hakkında bazı düşünceler belirtilmiştir. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 2)
- İmzasız: “Telgraf ve Posta Nezareti’nin Tensikati” (Makalede nezarete yapılan düzenlemeler ele almıştır. 27 Kânunusâni 1324; nr. 84, s. 2)
- İmzasız: “Açık Fikir” (Esaretten yeni kurtulan milletin hürriyet yolunda hiçbir fikre maruz kalmadan yaşamaları gerektiğini belirtmiş, milletin İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin etkisi altında yaşamadan hür düşünceleri gerektiğini açıklamıştır. 28 Teşrînisâni 1324; nr. 26, s. 1)
- İmzasız: “Adadakiler, Kanun” (Adadakilerin senelerden beri hayata kast etmiş, menfalarda zindanlarda günahlar mahvetmiş, bir sürü cinayet işlemiş, adam öldürmüş memlekete zarar vermiş bu kişilerin cezalandırılması gerektiğini kanunun bunlara gereken cezayı vermeleri gerektiğini belirtmiştir. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 1)
- İmzasız: “Adliye Nazırı Refik Bey Efendinin İcraat-ı Mühimesi” (Kânun-i Esasi’nin maddesine göre kişi hür ve serbesttir. Hiç kimse kendi menfaati gereğince başkalarının haklarını gasp edemez. Mahkeme de bu haklar çiğnenmeyecektir. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 1)
- İmzasız: “Adliyemiz” (Islahat yapılırken adliyenin öneminden, mahkemede adaleti sağlayan hâkimlerin nasıl davranmaları gerektiği hakkında bilgi verilmiştir. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 1)
- İmzasız: “Ahrar Fırkası-Ziyafet” (İstiklal-i Osmani’nin 610’uncu sene-i devriyesi münasebetiyle Ahrar Fırkası’nın verdiği ziyafetten ve ziyafete olan rağbetten bahsetmiştir. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 1)
- İmzasız: “Anadolu Demiryolu Kumpanyasının Hareket-i Müstebidaneye Cüreti” (Kumpanyanın zorbacı, baskıcı koşullarından bahsedilmiştir. 27 Teşrînisâni 1324; nr. 25, s. 4)
- İmzasız: “Anadolu Kaht-ı Zâdegâni” (Anadolu’nun kuraklığı ve yoksulluğu için Anadolu’ya yardım amaçlı açılan sergiden bahsedilmiştir. 12 Kânunusâni 1324; nr. 69, s. 2)

İmzasız: “Anadolu’nun Ümrani” (Anadolu’da bayındırlık alanında düzenlemeler yapılması gerektiğinden bahsetmiştir. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 2)

İmzasız: “Ashab-ı Mesalih ve Devair-i Hükümet” (Devlet efrada kolayca müracaat ettiği gibi fertler devlete kolayca müracaat edemez. Fertler devlete müracaat için dilekçe yazmaları gerekiyor bunun için de vergi vermesi lazım, fakara ahali bunlardan mahrum kalıyor. Aynı haksızlık mahkemede de geçerlidir. Bu haksızlıkların önü tutulmalı? Artık dur denilmelidir diyerek, vatandaş ile devlet arasındaki prosödürleri eleştirmiştir. 8 Kânunusâni 1324; nr. 65, s. 1)

İmzasız: “Aslı Hakikat” (Kamil Paşa’nın İngilizlerle münasebeti olduğundan mesleğini iyi yapmadığını iddia edenlere, asıl meselenin Kamil Paşa olmadığı İngiliz politikası olduğunu belirtmiştir. 4 Kânunuevvel 1324; nr. 32, s. 1)

İmzasız: “Askere Hediye-i Şitai” (Askerlere gönderilen hediyeler hakkında yazılmıştır. 9 Teşrînisâni 1324; nr. 6, s. 3)

İmzasız: “Atıf Beye Cevabımız” (Birkaç gün önce gazete de yayınlanan Atıf ve Selim beyin fotoğraflarına Atıf beyin Şurayı ümmette yazı yazmasına karşılık ona cevaben yazılmış bir yazıdır. Yazı da Atıf beyin başka gazetede yazı yazacağına gazetemizle diyaloga geçmesinin daha iyi olacağını belirtmiştir. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 1)

İmzasız: “Başlıksız” (Arnavut Başkim Kulübü’nün şanlı ve kahraman askerlere hediye dağıtacaklarını ilan eden haberdır. 16 Teşrînisâni 1324, nr. 14, s. 3)

İmzasız: “Başlıksız” (Bedirhan ailesinin mahpusta olduklarını ve mahpus koşullarının iyileştirilmesi gerektiğini belirterek, hürriyet devrinde Bedirhan ailesi dışında kimsenin hapisanede olmadığını belirtmiştir. 19 Teşrînisâni 1324; nr.17, s. 1)

İmzasız: “Başlıksız” (Dârulmuallimîn ile Dârülfünun’un birleştirilmesi gerektiğini ve kaliteli muallimlerin yetiştirilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 22, s. 2)

İmzasız: “Başlıksız” (Fedakaran-ı Millet Cemiyeti Reisi ve Hukuk Umumi Gazetesi Müdürü ile hapisanede yapılan mülakat yazısıdır. 3 Kânunusâni 1324; nr. 60, s. 2)

İmzasız: “Başlıksız” (Heyet-i Vükelâ hakkında bilgi verilmiş ve heyetin görevlerinden bahsetmiştir. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 1)

- İmzasız: “Başlıksız” (İstanbul Gazetesi’nden Enîn-i Sefalet Câlîb-i Merhamettir adlı makaleyi ele almıştır. Sefaletin hangi vilayetlerde ve ne koşullarda olduğuyla ilgili yazıdır. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 21, s. 2)
- İmzasız: “Başlıksız” (Maliye Nezareti’nde yapılan işlemlerin, verilen derslerin ve nezarete neler yapıldığına dair yazıdır. 4 Kânunuevvel 1324; nr. 32, s. 2)
- İmzasız: “Başlıksız” (Meclis-i Meb‘usa’nın açılacağını ve mebusların seçilirken nelere dikkat edilmesi gerektiği hakkında bilgi verilmiştir. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 1)
- İmzasız: “Başlıksız” (Paşaların aldığı maaş ile diğer devletlerin paşalarının aldığı maaşları kıyaslamışlardır. 4 Teşrînisâni 1324; nr. 2, s. 3)
- İmzasız: “Başlıksız” (Tan Gazetesi’nden alınan bir yazıdır. Yazıda Rusya Devleti’nin Bulgaristan’la samimiyet kurmak istediğini, bizim maksadımızın ise Balkan hükümeti ile Türkiye arasındaki dostluğu temin etmek olduğunu belirtmiştir. 18 Kânunuevvel 1324; nr. 46, s. 3)
- İmzasız: “Başlıksız” (Tanin Gazetesi’nde yayınlanan Basra’da yeni bir hükümet ve Talip Bey yazısına değinilmiştir. Talip Bey ve Basra hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. 4 Teşrînisâni 1324; nr. 2, s. 3)
- İmzasız: “Başlıksız” (Tercüman-ı Hakikat Gazetesi’nde yayınlanan Fedakaran Cemiyeti ve Mühim Beyanat adlı yazıyı ele alarak, cemiyetin ne gibi usulsüzlükler yaptığını anlatmıştır. 4 Kânunusâni 1324; nr. 61, s. 1)
- İmzasız: “Başlıksız” (Yeni Asır Gazetesi’nden alınan Firuz Bey Vakası makalesini ele alarak, Arnavutluk’taki olay gazetenin kendi diliyle yayınlamıştır. 16 Teşrînisâni 1324; nr. 14, s. 2)
- İmzasız: “Başlıksız” (Tophane Sanayi Mekteb’inin yetersizliğini ve eksikliklerini dile getiren, mektep talebeleri tarafından gazeteye gönderilen yazıdır. 28 Teşrînisâni 1324; nr. 26, s. 4)
- İmzasız: “Bazı Tebdilin Lüzumu” (Bazı memur maaşlarında değişikliklerin yapılması gerektiğini belirtmiştir. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 1)

- İmzasız: “Bir Ermeni kilisesinde Bedirhan Paşazade Abdurrahman Efendinin İrat Ettikleri Nutuk-u Baliğ” (Taşnak-Sütyon Cemiyeti’nin verdiği bir konferansta istibdattan kurtulmanın gerekliliğinden ve bu yolda verilen mücadeleden bahsedilmiştir. 5 Şubat 1324; nr. 93, s. 3)
- İmzasız: “Bir Mühim Siyasi-Girit’e Dair” (Girit hükümeti ile olan ticari ve ekonomik ilişkilerden bahsetmiştir. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 1)
- İmzasız: “Bir Nebze-i Hakikat” (Matbuatın serbest olmasını istemeyenleri eleştirerek, matbuatın serbest ve hür olmasını beyan etmiştir. 6 Şubat 1324; nr. 94, s. 1)
- İmzasız: “Bizde Nazırlar” (Bizdeki nazırları eleştirmiştir. Osmanlı ile Avrupalı devletlerin nazırlarını kıyaslamıştır. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 1)
- İmzasız: “Bizde Tensikat Olamaz” (Devletin resmî kademelerinde düzenlemelerin yapılmamasından şikâyetçi, memuriyetlerde düzenlemelerin yapılmamasını eleştirmiştir. 19 Teşrînisâni 1324; nr. 17, s. 2)
- İmzasız: “Boykotaj Devam Etmeli” (Osmanlı Bosna-Hersek için Avusturya’ya karşı yapılan boykotajın devam etmesini istemiştir. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 21, s. 2)
- İmzasız: “Boykotaj ve Serpuş-ı Milli” (Osmanlı devletinin diğer devletlerle olan ticari ilişkilerini ve bu ticari ilişkilerin hangi sebepler doğrultusunda kesileceği hakkında bilgi verilmiştir. 18 Teşrînisâni 1324; nr. 16, s. 1)
- İmzasız: “Bulgaristan Teçizat-ı Askeriyesi” (Bulgaristan’ın Osmanlı Devletine harp etmek arzusunda olduğunu yalanlayan yazıdır. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 3)
- İmzasız: “Çin Ahvali” (Tercüman-ı Hakikat Gazetesi’nde Çin Ahvali adındaki makaleyi ele almıştır. 13 Teşrînisâni 1324; nr. 11, s. 2)
- İmzasız: “Dâhiliye Nazır-ı Sabıkı Memduh Paşa İle” (Memduh Paşa ile yapılan mülakatta kendisinin Dahiliye Nezareti’nde memuriyetten birçok paralar aldığına dair iddialara karşı, böyle bir şey yapmadığını ifade eden yazıdır. 21 Kânunusâni 1324; nr. 78, s. 3)
- İmzasız: “Dârulhayr-ı Âli Mezunları” (Mezun olan talebelerin sefil bir halde bulduklarını, gereğinin yapılmasını istirham etmiştir. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 4)

- İmzasız: “Defter-i Hakanî Nezareti Muhtaç-ı Tensik ve Islahtır” (Tapu Müdürlüğü hakkında bilgi verilmiş ve tapu müdürlüğünde düzenleme ve ıslaha ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. 26 Teşrînisâni 1324; nr. 24, s. 3)
- İmzasız: “Dersaadet İntihabatı” (Dersaadet için seçilecek mebusları seçerken kimler olacağını ve hangi özelliklere sahip olmaları gerektiğini anlatan yazıdır. 29 Teşrînisâni 1324; nr. 27, s. 2)
- İmzasız: “Dersaadet’de Mukim İranilerin Mehmet Ali Şah İdare-i İstibdadısına Karşı Protestolarıdır” (İranilerin Şahın istibdat idaresine karşı yaptıkları protestoların ve söylediklerin nutkun suretidir. 20 Kânunusâni 1324; nr. 77, s. 2)
- İmzasız: “Devair-i Hükümet” (Hükümetin resmi dairelerindeki nizamın ne şekilde yürütüldüğü hakkında bilgi verilmiştir. 10 Teşrînisâni 1324; nr. 8, s. 1)
- İmzasız: “Doğrusu Hangisi” (Bulgar delegeleri ile Osmanlı hükümeti arasında yapılan müzakerenin ilerlemediğinden, bundan dolayı Şurayı Ümmet’in Bâbîâli’ye olan eleştirilerini ele alan yazıdır. 10 Teşrînisâni 1234; nr. 7, s. 1)
- İmzasız: “Duyun-u Gayri Muntazama Kararnamesi” (Kararname hakkında bilgi vererek, on ikinci maddeye kadar kararları açıklamıştır. 9 Teşrînisâni 1324; nr. 6, s. 2)
- İmzasız: “Duyun-u Gayri Muntazama Meselesi” (Duyundaki maaş ödemelerinin düzensizliğinden bahsetmiştir. 10 Teşrînisâni 1234; nr. 7, s. 1)
- İmzasız: “Duyun-u Umumi’de Tensikat” (Duyun Umumi İdaresinde yapılan düzenleme ve ıslahatlardan bahsedilmiştir. 17 Kânunuevvel1324; nr. 45, s. 3)
- İmzasız: “Dünkü Miting” (Mitingin amacını ve mitingde kimlerin konuştuğunu ve konuşma içeriği hakkında genel manada bilgi verilmiştir. 26 Kânunusâni 1324; nr. 83, s. 1)
- İmzasız: “Dünkü Vaka” (Dârulhayr-ı Âli Mektebi talebelerinin zabıtlar tarafından cebren alı konulmasının sebebini ve olayın süreci hakkında bilgi verilmiştir. 9 Kânunusâni 1324; nr. 66, s. 2)
- İmzasız: “Enin-i Mazlumane” (Osmanlıların adaletli ve vatanperver olduklarını, vatanları yolunda canlarını feda edebileceklerini anlatmıştır. 5 Teşrînisâni 1324; nr. 3, s. 1)

- İmzasız: “Ereğli Kömür Madenleri-Ameleler-“ (Zonguldak’ta Kömür madenlerinde çalışan işçilerin hayatından ve madenlerde çalışan işçi sınıflarından bahsetmiştir. 9 Şubat 1324; nr. 97, s. 2)
- İmzasız: “Ereğli Kömür Madenleri” (İşçilerin yaşadıkları zorluklardan ve hayat şartlarının ne kadar kötü olduklarından bahsetmiştir. 12 Şubat 1324; nr. 100, s. 2)
- İmzasız: “Esbab-ı Zaafımız Yahut Sebeb-i Teehhürümüz” (Hükümetin kanunlara ve nizamlara uyararak tebaaya bu nazarla yaklaşmaları gerektiğini söylemiştir. 7 Teşrînisâni 1324; nr. 5, s. 2)
- İmzasız: “Ey Vekiller” (Vekillere sesleniş konuşmasıdır. Vekillerin hangi ahlak doğrultusunda hareket etmeleri gerektiğini hatırlatmıştır. 13 Teşrînisâni 1324; nr. 11, s. 3)
- İmzasız: “Eyüp Sultanî Mekteb-i Rüştîye-i Askerisi” (Eyüp Askeri Rüştîyesi binasından asker ikame etmek için talebelerin çıkartıldıklarını, talebeler için herhangi bir bina tahsis edilmediği, talebelerin sokaklarda gezdiklerinden yakınmıştır. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 4)
- İmzasız: “Fazilet-i Siyasi” (Amerika Cumhurbaşkanı Roosevelt’in devletleri yönetirken nelere dikkat edilmesi gerektiğini, neler yapılması gerektiğini açıklayan bir makaledir. 11 Teşrînisâni 1324; nr. 9, s. 1)
- İmzasız: “Fedakaran-ı Millet Cemiyeti Müstelesinin” (Cemiyetin üyelerinin zindanlarda tutulduğu ve ailelerinin gözü yaşlı olduğundan bahsedilmiştir. 5 Kânunusâni 1324; nr. 62, s. 1)
- İmzasız: “Gazeteler-Fedakaran-ı Millet Cemiyeti” (Fedakaran-ı Millet Cemiyeti ve İttihat ve Terakki Cemiyeti ayrıca İttihat ve Terakki Cemiyeti yayın organı Hukuk Umumi Gazetesi’nin amacından bahsedilmiştir. 1 Kânunusâni 1324; nr. 58, s. 2)
- İmzasız: “Girit” (Meclis-i Meb’ûsan da Girit meselesinin konuşulup tartışılmasını ele almıştır. 27 Kânunuevvel 1324; nr. 53, s. 2)
- İmzasız: “Hak-ı Hayat” (Hayat ile hakk birbirinden ayrı düşünülemez. Hayattın hakk gözeterek yaşanılması gerektiğini açıklayan makaledir. 16 Teşrînisâni 1324; nr. 14, s. 1)

- İmzasız: “Hak ve Kanun” (Şuun Gazetesi’nin Hak ve Kanun adlı makalesini ele almıştır. Makalede Kânun-i Esasi’nin öneminden bahsedilmiştir. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 1)
- İmzasız: “Hakayık” (Saraya girenlerin ne zorluklarda yaşadıklarını anlatmıştır. 21 Teşrînisâni 1324; nr. 19, s. 2)
- İmzasız: “Hâkimiyet-i Millet” (Hükümet hizmet verirken şu esası baz almalıdır; oda hakimiyet milli, hakimiyeti ümmettir. 19 Kânunuevvel 1324; nr. 47, s. 1)
- İmzasız: “Hâkimlerimiz Hala Eski Meslekte” (Hâkimlerin kudretli olmalarına rağmen Osmanlı Devleti, idarecileri seçmede başarılı olmadığından yakınmıştır. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 21, s. 1)
- İmzasız: “Hâliyâ” (Almanya Başvekili Prens Dobulof⁷⁷ ve Avusturya-Macaristan Hariciye Nazırı Baron Aehrenthal arasında Bosna Hersek’in Avusturya’ya ilhak edilmesiyle birlikte diğer millet ve devletlerde oluşacak siyasi durumun ne olacağını anlatan yazıdır. 30 Kânunuevvel 1324; nr. 56, s. 1)
- İmzasız: “Harbiye Nazırı Paşa Hazretlerine” (Kudüs-i Şerif Taburunun Dördüncü Bölüğü Mülazımı Selvili Hüseyin Bin Mehmet Efendi’nin firar olmasından dolayı intihar etmesi validesini çaresiz ve kimsesiz bıraktığını, bir yardım eli uzatılması gerektiğini belirtmiştir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 2)
- İmzasız: “Harem Ağaları, Zenci Köle ve Cariyeleri” (Zenci köle ve cariyelerin yaşadıkları zorlukları, işkenceleri ve ıstıraplarını anlatan makaledir. 29 Teşrînisâni 1324; nr. 27, s. 1)
- İmzasız: “Harp Olacak Mı?” (Avusturya ile Rusya arasında savaşın olup olmayacağını dile getirmiştir. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 21, s. 3)
- İmzasız: “Hatırat-ı Seyahat” (Anadolu’da yaşayan köylülerin eksikliklerinden zorluklarından bahsetmiştir. Kimsenin köylülerin yaşadıklarından haberi olmadığından yakınmıştır. 19 Teşrînisâni 1324; nr. 17, s. 2)
- İmzasız: “Havadis-i Dâhiliye Meclis-i Rûsumunun Maaşatı” (Meclis azalarına ve reise verilen maaş hakkında bilgi verilmiştir. 9 Teşrînisâni 1324; nr. 6, s. 2)

---

⁷⁷ Bu kişi Prince Bernhard von Bülow’dur.

- İmzasız: “Heyet-i Ayan” (Ayan heyetine seçilecek mebusların özelliklerinden bahsedilmiştir. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 1)
- İmzasız: “Hissiyatta Sebatsızlık” (İstibdat devrinden kurtulup hürriyete kavuşan Osmanlı halkının hürriyet kahramanlarını çabuk unuttuklarından yakınmıştır. 17 Teşrînisâni 1324; nr. 15, s. 1)
- İmzasız: “Hükümdarın Mukaddes ve Gayr-i Mesul Olması” (Hükümdarın hangi vasıflara sahip olması gerektiğini ve milletine nasıl davranması gerektiğinden bahsedilmiştir. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 1)
- İmzasız: “Hüseyin Avni-Mehmet Şerif” (Hüseyin Avni ile Mehmet Şerif’in aynı kişi olduğunu, yaşanan dolandırıcılık vakası neticesinde yaşadıkları zorlukları anlatmış ve sonunda adını sanını değiştirdiğini açıklamıştır. 7 Teşrînisâni 1324; nr. 5, s. 3)
- İmzasız: “Hüseyin Hilmi Paşa-Kamil Paşa ve Bir Mukayese-i Bitarafane” (Hüseyin Hilmi Paşa ile Kamil Paşa hakkında bilgi vererek iki devlet adamını özelliklerine göre kıyaslamışlardır. 5 Şubat 1324; nr: 93, s. 1)
- İmzasız: “İlim-i Terbiye-i Etfale Dair Konferans 1” (Çocuk ilmi ve terbiyesi ilgili yazıdır. 4 Kânunusâni 1324; nr. 61, s. 3)
- İmzasız: “İlim-i Terbiye-i Etfale Dair Konferans 3” (Dâhiliye Nezareti Dava Vekili Osman Nuri Nuri Bey tarafından verilen konferans hakkındaki yazıdır. 8 Kânunusâni 1324; nr. 65, s. 2)
- İmzasız: “İlim-i Terbiye-i Etfale Dair Konferans 4” (Dâhiliye Nezareti Dava Vekili Osman Nuri Bey tarafından verilen konferansın başlığı gaye-i terbiye hakkında konuşulmuştur. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 1)
- İmzasız: “İlim-i Terbiye-i Etfale Dair Konferans 5” (Dâhiliye Nezareti Dava Vekili Osman Nuri tarafından verilen konferansta lisanı milliden bahsetmiştir. 14 Kânunusâni 1324; nr. 71, s. 2)
- İmzasız: “İlim-i Terbiye-i Etfale Dair Konferans 6” (Terbiye fikri ve ahlakın devletler üzerindeki hâkimiyetinden bahsedilmiştir. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 1)

İmzasız: “İlmiye Tahsisatı” (İlmiyeye verilen ödeneklerin üç kısma ayrıldığını, ödenek isimlerini ve ödenek içeriği hakkında bilgi verilmiştir. 24 Kânunusâni 1324; nr. 81, s. 2)

İmzasız: “İmkan-ı Mahsusa-Köpek Bismark Yahut Meşrutiyet Şîveleri” (Bismark’ın Almanya İmparatorluğu üzerindeki etkisinden bahsetmiş. Diğer Avrupa devletlerinin Almanya’ya bakışı hakkında bilgi vermiştir. 3 Teşrînisâni 1324; nr. 1, s. 1)

İmzasız: “İnsanlar Bir Vakıa Karşısında Nasıl Bir Mevki ’de Bulunmalı” (Fertlerin veya gazetecilerin herhangi bir olay ve zorbalık karşısında nasıl davranmaları gerektiğinden bahsetmiştir. 22 Kânunusâni 1324; nr. 79, s. 2)

İmzasız: “İstibdat” (Cebel-i Lübnan bölgesinde hala istibdadın devan ettiğini, bu durumdan şikâyetçi olduğunu belirtmiştir. 22 Kânunusâni 1324; nr. 79, s. 2)

İmzasız: “İstibdattan Numune” (İstibdat devrinde adliye alanında yapılan haksızlıkları anlatmıştır. 19 Teşrînisâni 1324; nr. 17, s. 2)

İmzasız: “İstikbal” (Arnavutluk’ta nümayişlerin Arnavut Başkim Kulübü tarafından yönetildiğini ve Arnavut mebusların da hürriyet yolunda destek olduklarını anlatmıştır. 16 Teşrînisâni 1324; nr. 14, s. 3)

İmzasız: “İşte İki Kahraman” (Selim ve Atif Beylerin kahramanlıklarından bahsedilmiştir. 11 Kânunuevvel 1324; nr. 39, s. 1)

İmzasız: “İtalya Felaketzedganı ve Kalem Gazetesinin Nüsha-ı Fevkaladesi” (Calabar ve Sicilya hareketinin Kalem Gazetesi’nde büyük bir itina ile ele alındığını belirtmiştir. 3 Kânunusâni 1324; nr. 60, s. 1)

İmzasız: “İttihad-ı Anasır” (Osmanlı toprakları üzerinde yaşayan milletlerin ırk ve cins fark etmeksizin yaşamlarını sürdürdüklerini ve hiçbir baskıya maruz kalmadıklarını açıklamıştır. Diğer devletlerin Osmanlı topraklarındaki Ermeni, Rum, Hristiyan’ını ayırmak istemesinin gereksiz olduğunu açıklamıştır. 6 Teşrînisâni 1324; nr. 4, s. 4)

İmzasız: “Kabinenin Hali, İstikbali” (Hüseyin Hilmi Paşa’nın kabineye gelmesiyle ilgili fikir beyan etmiştir. 3 Şubat 1324; nr. 91, s. 1)

- İmzasız: “Kamil Paşa-Bosna Hersek” (Kamil Paşa’nın Bosna Hersek meselesinde benimsediği ve uyguladığı politika hakkında açıklama da bulunulmuştur. 7 Kânunusâni 1324; nr. 64, s. 1)
- İmzasız: “Kamil Paşa’dan Beklediğimiz Nedir?” (Sadrazam paşadan beklentilerini belirten bir yazıdır. 3 Kânunusâni 1324; nr. 60, s. 1)
- İmzasız: “Kamil Paşay’a Harp” (Kamil Paşa’ya gazeteler aracılığıyla yapılan saldırıları ele almıştır. 1 Şubat 1324; nr. 89, s. 1)
- İmzasız: “Kanun” (Kanunun öneminden bahsetmiş ve mebusların ne olursa olsun kanun haricinde muamele etmemeleri gerektiğini belirtmiştir. 7 Kânunusâni 1324; nr. 64, s. 1)
- İmzasız: “Kanuna Karşı Bir Tecavüz” (Serbesti mesul müdürü iki aydan beri cemiyeti terk etmiş olmasına rağmen zabıtlar tarafından derdest edilmiştir. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 1)
- İmzasız: “Kanuna Tecavüz Tevâlî Ediyor” (Kanuna yapılan tecavüzlerin devam ettiğini ve kimlere, hangi cemiyetlere karşı harekete geçildiğine dair bir yazıdır. 9 Kânunusâni 1324; nr. 66, s. 2)
- İmzasız: “Karar” (Matbuat nizamnamesinin Meclis-i Meb’usanda ret edilmesi için ricada bulunulmuştur. 26 Kânunusâni 1324; nr. 83, s. 3)
- İmzasız: “Kestirme Yol” (İkinci Meb’ûsan seçimlerinde neler yapılması gerektiğini nelere dikkat edilmesi gerektiğini anlatmıştır. 12 Teşrînisâni 1324; nr. 10, s. 1)
- İmzasız: “Kifayetsizlik Asarı” (Seçilen Mebusların özelliklerine ve hangi milletten olduğuna değinilmiştir. Meclisin işleyişi, görevleri ve öneminden bahsedilmiştir. 19 Kânunuevvel 1324; nr. 47, s. 1)
- İmzasız: “Kitabetimizin Islahı” (Evrak memurlarının dil kuralları konusunda yetersiz olduğunu eleştirerek bu durumun ber taraf edilmesini istemiştir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 3)
- İmzasız: “Köprü” (Galata Köprüsü’nün tamir edilmesi gerektiğini belirtmiştir. 14 Kânunusâni 1324; nr. 71, s. 3)

İmzasız: “Köprünün Aldığı Vaziyet-i Garibe ve Daire-i Aidesinin Kabiliyetsizliği” (İngiliz vapuru tarafından kazaya uğrayan köprünün tamiri için uğraşılmadığı, halkın can güvenliğinin bir önemi olmadığından bahsedilmiştir. Uzun müddet sonrasında Nafia Nezareti mühendisleri tarafından köprü tetkik edilerek kırk iki bin İngiliz lirası ile tamir edilmiştir. 13 Kânunusâni 1324; nr. 70, s. 3)

İmzasız: “Kuvve-i Teşriye, Kuvve-i İcrai‘ye” (Meşrutiyetin iki ana unsurunun şeriata uygun düsturlar yapma kuvveti ve yürütme kuvveti olduğu savunulmuştur. 15 Teşrinisâni 1324; nr. 13, s. 2)

İmzasız: “La Türki Refik Muhteremimize” (Hüseyin Hilmi Paşa hakkında bilgi verilmiştir. Hüseyin Hilmi Paşa’nın diğer paşalarla olan münasebetinden bahsetmiştir. 31 Kânunusâni 1324; nr. 88, s. 1)

İmzasız: “Ma‘hut Köprü” (İstanbul’da köprüden geçerken ahaliden para alındığını ve bunun köprü tamir için yapıldığı söylenmiş. Bu amaçla ahaliden köprüden geçiş ücreti alınmasının uygun olmadığı ifade edilmiştir. 13 Teşrinisâni 1324; nr. 11, s. 2)

İmzasız: “Maarif Nezareti” (Maarif Nezareti’nin millete ve vatana olan katkılarından bahsedilmiştir. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 3)

İmzasız: “Makale-i Mahsusa-Siyah Bulutlar” (Düvel-i Muazzama karşısında vatanın, maddi ve manevi bütün şahsımızdan daha kıymetli olduğunu belirtmezsek, hasımlarımız vatana zarar vermek için ellerinden gelenini yapacaklardır. 18 Kânunuevvel 1324; nr. 46, s. 1)

İmzasız: “Maliyeden Şikâyet” (İkincil seçmen seçimlerinde yapılan yolsuzluk ve nizamsızlıktan bahsetmiştir. 10 Teşrinisâni 1234, nr. 8, s. 2)

İmzasız: “Matbuat Layihası” (Matbuatın vatana ve millete ayrıca da meclise olan katkılarından bahsedilmiştir. 29 Kânunusâni 1324; nr. 86, s. 1)

İmzasız: “Matbuat Nizamnamesi” (Matbuatla ilgili uyulması gereken kurallardan bahsedilmiştir. 21 Kânunusâni 1324; nr. 78, s. 1)

İmzasız: “Matbuata Zorba” (Matbuat Nizamnamesi ile matbuata baskı yapılmak istenildiği ancak matbuatı susturamayacaklarını ifade etmiştir. 27 Kânunusâni 1324;nr. 84, s. 1)

- İmzasız: “Matbuatımız” (Gazetelerin birbirini eleştirdiklerini, kendilerine yakışmayan davranışlarda bulduklarını belirtmiştir. 12 Teşrînisâni 1324; nr. 10, s. 2)
- İmzasız: “Matbuatımıza” (Fedakaran-ı Millet meselesinde, basının istibdat devrinde olduğu gibi meşrutiyet devrinde de sustuğunu ifade edip bu durumu eleştirmiştir. 4 Kânunusâni 1324; nr. 61, s. 1)
- İmzasız: “Meb‘ûsan Meclisinin İlk İctima‘i” (Otuz yıllık bir istibdat devrinden sonra Meb‘ûsan Meclisinin ilk toplantısının sevincini anlatmıştır. 12 Teşrînisâni 1324; nr. 10, s. 2)
- İmzasız: “Meb‘usan ve Ayan Dairelerinde Hünkâra Mahsus Localardaki Kafesler” (Meb‘usan ve Ayan dairelerinde Hünkâra ait localardaki kafeslerin oluşundan yakınmış bu durumu eleştirerek Avrupa da durumun böyle olmadığını belirtmiştir. 17 Teşrînisâni 1324; nr. 15, s. 1)
- İmzasız: “Meb‘usanın Resmi İftitahı” (Meclis-i Meb‘usa’nın açılması münasebetiyle eğlencelerin düzenlendiği, düzenlemelerin yapıldığı, halkın sevincini aktaran yazıdır. 27 Teşrînisâni 1324; nr. 25, s. 2)
- İmzasız: “Mebuslar–Yıldız Sarayı” (Meclis reisi Ahmet Rıza Efendi’nin Yıldız Sarayına sık sık gidip gelmesinden rahatsızlık duyulmuştur. Millet reisi millet için hizmet vermesi gerekir. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Ayan” (Ayan Meclisinin özelliklerinden ve vasıflarından bahsetmiştir. 9 Teşrînisâni 1324; nr. 6, s.1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan’da Fırkalar Teşkili Lüzumu ve Fırka Programları” (Meclisde fırkaların gerekliliğinden bahsedilmiş, kurulan fırkaların amaçları ve neye hizmet ettiklerinden bahsetmiştir. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Adakilerin durumu hakkında heyet teşkil edilmiş, suyuolları ianesi hakkında konuşulmuş, postanelerin iyi hizmet verememesinden bahsedilmiştir. Maliye ve Nafia Nezareti hakkındaki konular tartışılmıştır. 16 Kânunusâni 1324; nr. 73, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Ahmet Rıza Bey’in reis seçilmesi ve Rıza Bey’in açılış konuşması yapması, meclisde mebuslara görev dağılımının yapılması ve meclisin görevlerinden bahsedilmiştir. 14 Kânunuevvel 1324; nr. 42, s. 1)

- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Askeriyenin elbiseleri ve tekaüt maaşları hakkında konuşulmuştur. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 3)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Aydın vilayetindeki eşkıyalık sorunu hakkında konuşulmuş, bazı kişilerin mebusluğu kabul edilmiştir. Bütçe ve varidat konuları tartışılmıştır. 4 Kânunusâni 1324; nr. 61, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Berlin Muahedesine değinilmiş, matbuat nizamnamesi hakkında yazılan yazıdır. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 3)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Bulgar, Rum ve Arnavut çetelerinin asayiş bozduklarını, asayiş sağlama işinin nazırlara ait olduğunu fakat nazırların bunun üstesinden gelmediklerini, bütün yükün askerlerin üstünde olduğundan yakınmıştır. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Bulgar, Rum ve Sırp çeteleri hakkında konuşulmuştur. 19 Kânunusâni 1324; nr. 76, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Hicaz Demiryolu idaresi için yapılanlardan bahsedilmiştir. Sivas bölgesindeki problemlerden, Bosna-Hersek’in ilhak edilmesi ve Kânun-i Esasi’nin tatil edilmesi gibi konulardan bahsedilmiştir. 1 Kânunusâni 1324; nr. 58, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Hicaz Demiryolunun acınacak durumda olduğundan, alet ve edevat yetersizliğinden, ücret tarifelerinde de yolsuzluk olduğundan bahsedilmiştir. Ayrıca mecliste aşar ve temdi‘ vergilerinden bahsedilmiştir. 10 Kanun Sani 1324; nr. 67, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Maliye Nezareti ile banka paraları hakkında konuşulmuştur. 6 Şubat 1324; nr:94, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Meclis-i Meb‘ûsan’a parlamentolardan gelen tebrik telgraf nameleri okunmuştur. 10 Kânunuevvel 1324; nr. 38, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Mecliste Evkaf Nezareti’nde ıslahat yapılması gerektiği konuşulmuştur. 12 Kânunusâni 1324; nr. 69, s. 2)

- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Mektepteki talebeler ve dersler hakkında konuşulmuş, kanunsuzluk ve nizamsızlıktan bahsedilmiş, Trablusgarp limanının inşaatı hakkında görüş bildirilmiştir. 14 Kânunusâni 1324; nr. 71, s. 3)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Memur tayinlerinde damat olanlara ayrıcalık gösterilmesini eleştirerek, memurları liyakatli olanların seçilmesinin daha doğru olacağı ifade edilmiştir. 13 Kânunusâni 1324; nr. 70, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Musul’a celp edilen Sait Efendi’nin celbinde haksızlık yapıldığına dair konuşulmuştur. 8 Kânunusâni 1324; nr. 65, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Rum ve Bulgar çetelerin faaliyetleri ve Rum ve Bulgarlara verilen bazı imtiyazlarla ilgili yapılan görüşme. 21 Kânunusâni 1324; nr. 78, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Suçlularla iliği cezaların ve Kânun-i Esasi de mevcut bulunan cezaların encümene sunulup sunulmayacağı tartışılmıştır. Hicaz Demiryolu’nun ianesi hakkında konuşulmuştur. Posta ve Telgraf Nezareti’nin ıslahı hakkında fikir beyan edilmiştir. 7 Kânunusâni 1324; nr. 64, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Tekâüt maaşlarının fazla alındığını, memurlara mazuliyet maaşlarının verildiği, vilayetlerde asayişin sağlanması gibi konular konuşulmuştur. 27 Kânunusâni 1324;nr. 84, s. 3)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Veliaht hazretlerine yapılan suikastı gerçekleştirenlerin yakalandığı belirtilmiştir. Trablusgarp valisi tayini ve bazı vilayetlerde ziraat sıkıntılarının yaşandığını buna bir çare bulunulması hakkında konuşulmuştur. 3 Kânunusâni 1324; nr. 60, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Yol yapımı ve Rumeli’deki asayişsizlik ve çetelerin varlığı ile ilgili konuşulmuştur. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 3)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Yazıda, Mecliste Bahriye Nazır sabıkı ve emsaline tekaüt maaşı verilmesi, İtalya hareketi için iane itası meselesi, Kânun-i Esasi’nin tatiline dair üç mebus tarafından verilen layihaların tetkiki gibi konuları tartışılmıştır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usana Doğru” (Meclis-i Meb‘ûsan’ın açılmasının büyük bir sevinçle beklediğinden bahsetmiş. Meclis açılınca hangi kurumlarda ve alanlarda

ıslahat yapılması gerektiğine dair tespitlerde bulunmuştur . 10 Teşrînisâni 1324; nr. 8, s. 1)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usanda” (İki üç gün önce yapılan müzakerenin hatalı olup olmadığını, konuyla ilgili meclisin toplanmasının gerekip gerekmediği hakkında fikir beyanında bulunan bir yazıdır. 7 Kânunuevvel 1324; nr. 35, s. 1)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usandaki Evrak” (Mecliste bulunan evraklar hakkında bilgi verilmiştir. 8 Şubat 1324; nr: 96, s. 1)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan’ın Resm-i Bihin Küşadı” (Beklenen otuz yıllık süreçten sonra açılan Meclis-i Meb‘ûsan’ın sevincini aktaran yazıdır. 5 Kânunuevvel 1324; nr. 33, s. 1)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan Açılıyor” (Kânun-i Esasi ilanından dört buçuk ay geçmesine rağmen devlet bütçesinin gelir-giderleri ve masrafları Maliye Nezareti tarafından gönderilmesi gerekirken halen gönderilmemiştir. Mebusların ilk işi varidatları öğrenmek olmalıdır. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 2)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan Müzakeratı” (Memurların yolsuzluklarından, ahalin bir kısmının Meb‘ûsanın hiçbir iş görmediğini düşünüyor ve bundan şikâyet ediyor. Hiçbir kanun layihası ihzar edilmediğini belirtmiştir. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 1)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan Riyaset Âlisine” (Saadet ve hürriyeti, zindanlara düşenler, sürgünler yaşayanlar ve istibdat devrinde vatan için zorluk çekenler sayesinde kazanılmıştır. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 1)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Bulgarların kanun dışı davrandıklarından bahsediyor. Bosna-Hersek konusunu ele alıyor. 2 Kânunusâni 1324; nr. 59, s. 2)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (İkdam Gazetesi’nde yayınlanan Metran ailesi hakkındaki makaleye itiraz ederek zabta geçirilmesi istenilmiş, memurların ve muhakeme edilenlerin suçlarına göre muhakeme edilmesi belirtilmiştir. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 2)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Kâtip tayinleri ve encümen seçimleri ve asayiş hakkında fikir beyan etmişler. 29 Kânunusâni 1324; nr. 86, s. 2)

- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Maliye Nazırı’nın görevini hakkıyla yapıp yapmadığını tartışmışlardır. 5 Kânunusâni 1324; nr. 62, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Mebusların görevlerine yerleştirilmesi, postaların ıslah edilmesi, Girit meselesi gibi konular tartışılmıştır. 30 Kânunuevvel 1324; nr. 56, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Mecliste Sadrazam Kamil Paşa aleyhinde istizahlar sunulmuş bu konu hakkında tartışılmıştır. 2 Şubat 1324; nr. 90, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Tasfiye-i rütbe, talebelerin yurt dışına gönderilmesi, bağ ve bahçeleri tahrip edenler hakkında madde ve ceza, ziraat bankalarının aldığı yüzde altı faizin lağvına, arazi ıslahı gibi konular mecliste tartışılmıştır. 11 Şubat 1324; nr: 99, s. 2)
- İmzasız: “Mektepler-Mektepliler” (Muallimler ve talebelerin anlaşamadıklarından, muallimlerin intizamsız olduklarından şikâyet edilmiştir. 12 Kânunusâni 1324; nr. 69, s. 4)
- İmzasız: “Menfi ve Firariler” (Tanin ve Şurayı Ümmet Gazetelerinin Fedakaran Millet Cemiyetine nispeten menfi ve firariler hakkında yazılar yazdığını belirtmiştir. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 1)
- İmzasız: “Merhametli Hükümdar” (İtalya kral ve kraliçesini takdir eden yazıdır. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 2)
- İmzasız: “Mesail-i Mühime-i Hazıra” (Memleketin genelini ilgilendiren meselelerin ne olduğuna değinilmiş bu durum karşısında ne yapılması gerektiğinden bahsedilmiştir. 20 Kânunusâni 1324; nr. 77, s. 1)
- İmzasız: “Mesalih-i Abad Teehhür Ediyor!” (Devlet dairelerinde işlerin sekteye uğradığından şikâyet etmiş, bu durumun düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir. 16 Teşrinisâni 1324; nr. 14, s. 2)
- İmzasız: “Mesbûku’l Hidme Makedonya Kahramanları” (Balkanlarda Bulgaristan ve Makedonya’nın hürriyeti için mücadele eden kahramanları ele almıştır. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 2)

İmzasız: “Mısır Komiserliği Evrak Esrarından” (Mısır Komiser sabıki Muhtar Paşa’nın yolsuzluklarını ele almıştır. 16 Kânunusâni 1324; nr. 73, s. 2)

İmzasız: “Mısır” (Mısır halkının hürriyet ve meşrutiyet istemelerine rağmen Mısır sarayı bu durumu desteklememiştir. 21 Teşrinisâni 1324; nr. 19, s. 3)

İmzasız: “Mısırlılar Bizim Kadar Vatan Perverdirler” (Hürriyet ve müsavat yolunda Osmanlılar gibi Mısırlıların da aynı şekilde mücadele edebileceğini belirtmiştir. 10 Teşrinisâni 1234; nr. 7, s. 2)

İmzasız: “Miting” (Matbuat nizamnamesi ve hürriyet için yapılacak mitingin ne zaman nerede yapılacağı hakkında bilgi verilmiştir. Basının özgürlüğünden yana olan Osmanlıların davete icabet etmesini istemiştir. 24 Kânunusâni 1324; nr. 81, s. 1)

İmzasız: “Miting” (Sultan Ahmet meydanında gazetemiz tarafından tertip edilen miting nutuk irade için evvelki gün ve dün idarehanemize isimlerini kayıt ettiren zevatların isimleri yazılmıştır. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 1)

İmzasız: “Muhakeme-i Şer‘i” (Hükümet dairelerinde ıslahata ihtiyaç olduğunu ve bunun nezdinde mahkemelerde de ıslahat yapılması gerektiğini belirtmiştir. 11 Teşrinisâni 1324; nr. 9, s. 2)

İmzasız: “Muhtar Paşa’nın Mısır Komiser Hanesindeki Evrak Meselesi” (Evvelki günkü nüshada Muhtar Paşa’nın evrakı meselesi hakkında konuşulmuştu. Muhtar Paşa aldığı evrakların sadece şahsi evrak olduğunu başka evrak almadığını mektubunda belirtmişti. Bu konu ile ilgili Mısır Komiserliğinde bulunan memurların yazdıkları mektuplara değinilmiştir. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 1)

İmzasız: “Muhtekir Sarraflar” (Sarrafların istibdat devrinde maaşlarının düzenli olarak yatırılmadığını aynı şeyin meşrutiyet döneminde de devam ettiğinden bahsetmiş, bu durumun düzeltilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. 6 Teşrinisâni 1324; nr. 4, s. 2)

İmzasız: “Muhterem Mebuslarımıza Hitap” (Mebusların neler yapması gerektiğini belirtmiş bu yolda nelere dikkat edilmesi gerektiğini açıklamıştır. 14 Teşrinisâni 1324; nr. 12, s. 2)

İmzasız: “Musul Faciası” (Musul vakası hakkındadır. 27 Kânunuevvel 1324; nr. 53, s. 3)

- İmzasız: “Müntehib-i Sânilerin Vezaifi” (Seçilen ikincil seçmen yani mebusların vazifelerinden bahsetmiştir. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 1)
- İmzasız: “Müntehib-i Sânilere Beyanname‘den” (İkincil seçimlerde, mebusların hangi özelliklere sahip olması gerektiğini ve nasıl davranmaları gerektiğini açıklamıştır. 28 Teşrînisâni 1324; nr. 26, s. 2)
- İmzasız: “Necip Mülheme Paşa ile Tevkif Hanede Mülakat” (Necip Paşa’nın neden cebren ve haksız yere tutuklandığı ile ilgili Necip Paşa ile yapılan mülakat yazısıdır. 9 Kânunusâni 1324; nr. 66, s. 3)
- İmzasız: “Nereye Doğru” (Osmanlının kahramanlarının eskide kaldığını, artık o eski efratların yok olduğunu ve mücadele edecek kimsenin kalmadığından yakınmıştır. 10 Teşrînisâni 1234; nr. 8, s. 1)
- İmzasız: “Neşriyat” (Neşriyatın ve matbuatın millet üzerindeki etkisinden ve basının öneminden bahsetmiştir. 27 Kânunusâni 1324; nr. 84, s. 1)
- İmzasız: “Nizam, Kanun” (Güvenlik ve asayişte nizam ve kanun olmadığından yakılarak, İngiltere’de asayişin ve emniyetin düzenli bir şekilde işlendiğini ve bunun sebebinin adalet ve siyaset olduğunu belirtmiştir. 2 Şubat 1324; nr. 90, s. 1)
- İmzasız: “Nutuk-ı Hümayun Hakkındaki Mütalaamız” (Meclis-i Meb‘usa’nın açılış konuşmasının yanlışlarına dokunarak yapılan yanlış konuşmaları eleştirmiştir. 6 Kânunuevvel 1324; nr. 34, s. 1)
- İmzasız: “Nutuk-ı Riyasete Karşı Birkaç Söz” (Ahmet Rıza Bey’in meclis açılış konuşmasını ele alarak konuşmanın içeriğine değinilmiştir. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 1)
- İmzasız: “Ordumuza Bir Nazar” (Ordunun hürriyeti ilan ederken canını ortaya koyduğunu sonrasında Kânun-i Esasi’nin muhafazası için çabaladıklarını, onlara gereken değeri, maaşın ve rütbelerin verilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. 24 Kânunusâni 1324; nr. 81, s. 3)
- İmzasız: “Orman ve Maden ve Ziraat Nezareti’nden” (Bu nezarete görev yapan memurların azledilmesi ve mazuliyet, mağduriyetlerine nihayet verilmediğinden yakınmıştır. 21 Kânunusâni 1324; nr. 78, s. 4)

- İmzasız: “Osmanlı Ahrar Fırkası Tarafından” (Şurayı Ümmet Gazetesi’nde Rum patriği hakkında yayınlanan makaleyi ele almış ve konu hakkında fikir beyan etmiştir. 5 Teşrinisâni 1324; nr. 3, s. 3)
- İmzasız: “Osmanlı Gençlerinin Saadetleri Ne Cihettedir?” (Osmanlı gençlerinin uğraşları, düşünceleri ve yaşayışları hakkında bilgi vermiştir. Osmanlı gençlerinin neler yaparsa istikbalde daha güzel yaşayabileceklerini anlatmıştır. 14 Teşrinisâni 1324; nr. 12, s. 2)
- İmzasız: “Puset Kavgası” (Kamil Paşa’nın istifa edip etmemesiyle ilgili yazılan yazıdır. 30 Kânunusâni 1324; nr. 87, s. 1)
- İmzasız: “Rüesa-yı Memurin Maaşanı” (Hükümetin memur maaşları ile ilgili yaptığı düzenleme eleştirilmiştir. 1 Kânunusâni 1324; nr. 58, s. 3)
- İmzasız: “Rüsumat-ı Defateri ve Fazla Para İtası” (Vergi defterleri ve ödenen fazla paradan bahsedilmiştir. 10 Teşrinisâni 1234; nr. 8, s. 3)
- İmzasız: “Rüsumat Emaneti Tensikati” (Gümrük işlerinde yapılan değişiklik ve düzenlemeleri anlatılmıştır. 17 Teşrinisâni 1324; nr. 15, s. 2)
- İmzasız: “Rüsumat” (Gümrük kapılarında rüsumatın nasıl işlendiğine dair yazıdır. 26 Teşrinisâni 1324; nr. 24, s. 2)
- İmzasız: “Rütbelerin İlgası” (Meşrutiyet ilan edildikten sonra memurların rütbelerinin ilga edilmesiyle ilgili konu tartışılmıştır. Memuriyetlerin rütbelerinin kaldırılması istenilmiştir. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 1)
- İmzasız: “Sadr-ı Esabakın Almanya’ya Esrar Azimeti” (Ferit Paşa’nın Almanya devletiyle olan münasebetinden bahsedilmiştir. 2 Kânunusâni 1324; nr. 59, s. 1)
- İmzasız: “Sadrazam Paşa’nın Beyanati” (Sadrazam Paşa’nın, Kânun-i Esasi’nin tatil edilmesi, jandarma ve polislerin ıslahatlarını, ekonomi, ordu, Ziraat Orman ve Maden Nezareti’nce mekteb tesis edilmesi, Bosna-Hersek ve Girit konuları hakkında beyanattır. 2 Kânunusâni 1324; nr. 59, s. 1)
- İmzasız: “Sadrazam Paşanın Beyanati” (Sadrazam paşanın memleketimizde ahval-ı dâhiliye ve umur-ı hariciyesine dair beyanattır. 1 Kânunusâni 1324; nr. 58, s. 2)

- İmzasız: “Semâhatlu Şeyhülislam” (Şeyhülislama verilen imtiyaz ve maaşlardan bahsetmiştir. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 1)
- İmzasız: “Serbesti” (İttihat ve Terakki Kulübü’nün gazetelerin satılmasına engel olduğunu, ahalinin kulüp nüfuzu altında ezildiğini belirterek bu duruma el atılmasını istirham etmektedir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 2)
- İmzasız: “Serbesti” (Bağdat Vilayet Valiliğine yapılan atam ile ilgili eleştiri. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 4)
- İmzasız: “Setterhan Galibiyeti” (İran Şahın zulümlerine karşı mücadele etme sürecinden bahsedilmiştir. 9 Kânunusâni 1324; nr. 66, s. 4)
- İmzasız: “Sırbistan’da Emlak’ı Bulunan Ahali-i İslamiyenin Mağduriyeti” (Sırbistan hükümeti İslam ahalisinin emlak konusunda hiçbir hukukunu tanımadığını ve haklarını vermediğini ifade eden yazıdır. 5 Teşrinisâni 1324; nr. 3, s. 1)
- İmzasız: “Sicil-i Ahval Memurin Komisyonu” (Komisyonun neden kurulduğuna ve komisyonun işlevinden bahsedilmiştir. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 1)
- İmzasız: “Siyâsiyat” (Avrupa devletlerinin Sırbistan ve Karadağ bölgeleri üzerinde hâkimiyet kurmak istediklerinden, Sırp meselesiyle ilgilendiklerini ve diğer devletlerin ise bu durumu kabul eder bir tutumda olduklarını anlatmıştır. 10 Kânunusâni 1324; nr. 67, s. 1)
- İmzasız: “Siyâsiyat” (Avrupalı büyük devletlerin Kamil Paşa’nın yerine geçen Hüseyin Hilmi Paşa’ya karşı tavırlarından bahsetmiştir. 8 Şubat 1324; nr: 96, s. 1)
- İmzasız: “Sukut-ı Müteakip Telaşı” (Şurayı Ümmet Gazetesi’nde, İşin Rengi Değişiyor adlı makale gazete sütunlarına taşınmıştır. Makalede Reşat Efendi’nin suikastı ile ilgili adliye nezaretinin tahkikatını sıkı bir şekilde takip edip gazetede yayınlamak istemiştir. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 2)
- İmzasız: “Sükût Mu Edeceğiz?” (Kânun-i Esasi’yi, hukuk-ı millimizi muhafaza etmek için hiçbir şeyden çekinmeden, susmadan kazanılmış hakları savunacaklarından bahsedilmiştir. 10 Teşrinisâni 1234; nr. 7, s. 2)
- İmzasız: “Şahsiyet” (Gazetecilerin olayları aktarırken şahsiyetlere bağlı kalmalarını eleştirmiştir. 18 Teşrinisâni 1324, nr. 16, s. 1)

- İmzasız: “Şehremaneti” (Şehremaneti’nin görevinin şehri kalkındırılmak olduğu halde şehrin harap için olduğunu belirten eleştirel bir yazıdır. 26 Teşrînisâni 1324; nr. 24, s. 3)
- İmzasız: “Şeyhülislam Efendi Hazretleri” (Şeyhülislamın ancak lüzumu halinde meclise çağırılması gerektiğinden bahseden bir yazıdır. 21 Kânunusâni 1324; nr. 78, s. 1)
- İmzasız: “Şirket-i Hayriye Acaba Neden Hayâ Eder?” (Şirketin gazetelerde çıkan yazılarına kulak asmadan hala yolcuları düşünmeden sadece parayı düşündüklerinden yakınmıştır. Hükümetin buna bir çare bulmasını istirham etmiştir. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 2)
- İmzasız: “Şura-yı Ümmet Gazetesi ve Veliht-ı Saltanat” (Veliht-ı saltanata yapılan suikastını Tüfekçi Örgülü Mustafa hazırlamış imiş. Şura-yı Ümmet Gazetesi ile bu sonuca itiraz ederek o zatın o gün sarayda olmadığını ifade etmiştir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 1)
- İmzasız: “Şura-yı Ümmet Red-i Ekazib” (Şura-yı Ümmet Gazetesi’nde yayınlanan makalelere karşı ret cevabı olarak yazılan makaledir. 4 Şubat 1324; nr: 92, s. 1)
- İmzasız: “Şura-yı Ümmet’in Bala Pervasızlığı” (Makalede kendilerinin Ahmet Rıza ve Nazım Beyler’e karşı olmadığını Şeref Sokağı Cemiyeti’ne karşı olduklarını ifade etmiştir. 29 Teşrînisâni 1324; nr. 27, s. 1)
- İmzasız: “Şura-yı Ümmetin Yeni Bir Tecavüzü” (Şura-yı Ümmet’in “Tehlike-i Tefrika” ismiyle yazılan makale belli bir amaçla yazılmış hezeyannameden başka bir şey değildir diyerek, söz konusu yazıyı eleştiren makaledir. 29 Kânunuevvel 1324; nr. 55, s. 2)
- İmzasız: “Taif’ten Hatifi Bir Seda” (Milletin bugünkü saadeti için otuz üç sene evvel hayatını feda etmek suretiyle mücadele eden Mithat Paşa hakkında yazılanları temize çıkartmak adına Adliye Nezareti’nden rica da bulunuyor. Mithat Paşa ve ailesine borçlu oldukları hatırlatılıyor. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 1)
- İmzasız: “Tarihçe-i Tazminat” (Ayestefanos Anlaşmasından sonra Türkiye ile Rusya arasındaki tazminat ödemeleri ve Türkiye’nin Rusya’ya ödediği tazminatlar hakkında bilgi vermiştir. 30 Kânunusâni 1324; nr. 87, s. 1)

İmzasız: “Tarihten Bir Nebze” (Girit’in siyasi, tarihi, dini vb. özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. 29 Kânunuevvel 1324; nr. 55, s. 2)

İmzasız: “Tashih ve İ‘tizar” (Dünkü nüshada Şerafettin Mağmumi’nin Muhtar Paşa hakkında yazdığı makalede herhangi bir mülakat olmadığını bu durumu için özür dilediğini bu yanlışı düzeltmek için yazılan yazıdır. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 1)

İmzasız: “Taşradaki Vergilerin Suret Tahsili” (Taşradaki halkın sefalet içinde olduğunu, buna aldırış etmeden tahsil memurlarının evlere zorla girerek halkın mallarını müsadere ettiğini anlatmaktadır. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 3)

İmzasız: “Tazminat Meselesi” (Bulgaristan ile Osmanlı Devleti arasındaki tazminat meselesine Rusya’nda karıştığını ifade edip, diğer Avrupalı Devletleri tavırlarını açıklamıştır. 29 Kânunusâni 1324; nr. 86, s. 1)

İmzasız: “Tebdil-i Vüklâ İzhar-ı Hakayık” (Kamil Paşa’ya karşı yapılan harbin haksızlığından bahsetmiştir. Hüseyin Hilmi Paşa ile Kamil Paşa’nın meziyetleri karşılaştırılmıştır. 2 Şubat 1324; nr. 90, s. 1)

İmzasız: “Tebdil-i Vüklâ” (Vekillerin değiştirilmesi ve değişen vekillerin yapacaklarını belirten bir yazıdır. 18 Teşrînisâni 1324; nr. 16, s. 1)

İmzasız: “Tekzibe Muhtaç İftiralar 1-2” (Meclis-i Meb‘usan ziyafetinde güya hükümdar meclis için yeni bina inşası lüzumunu beyan etmiş, Rıza Bey ise buna gerek olmadığını Dolmabahçe Saray’ının meclis için müsait olduğunu belirtmiştir. İkinci numara da ise; Girit hukuk ve adalet mücahitleri makalesini hakkındaki tekzibidir. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 1)

İmzasız: “Telgraf ve Posta Nezareti’nde Islahat-ı Sahiha” (Telgraf ve Posta Nezareti’nde yapılan ıslahatlara değinilmiştir. 5 Teşrînisâni 1324; nr. 3, s. 2)

İmzasız: “Tensikat ve Islahat Umumiyyeye Dair Proje” (Devlet unsurlarının düzenlenmesi ve ıslah edilmesinin hangi esaslara dayandırılması gerektiğini açıklamıştır. 10 Teşrînisâni 1234; nr. 7, s. 1)

İmzasız: “Tensikat ve Bütçenin Tevhürü-Esbabı Tezebzüb-i İdare- Tehlike” (Devletin bazı dairelerinde ıslahat ve tensikat yapılmasına karar verilip, bu düzenlemeler için bütçe belirlenip o koşullara göre ıslahat yapılacağını açıklamıştır. Maliye nazırının

bir türlü bütçeyi tanzim ile Meclis-i Meb'usana vermemesini eleştirmiştir. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 2)

İmzasız: “Terbiye-i Bedeniye Mektebinin Resmi Küşadı” (Mektebin açılışı, mektep muallimleri ve mektepteki derslerden bahsedilmiştir. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 2)

İmzasız: “Terbiye-i Esasi ve Harbiye Nezaret'nin Karar-ı Müsebbibi” (Harbiye Nezareti'nin ıslah edilmesiyle ilgili kararnamedir. 16 Teşrînisâni 1324; nr. 14, s. 2)

İmzasız: “Terbiye-i İçtimaimiz” (Toplumsal terbiyenin nasıl olduğundan bahsedilmiştir. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 21, s. 2)

İmzasız: “Terbiye-i Milliye 5” (Terbiye-i Milliden maksat; gençleri mensup oldukları milletin ruh ve ahlakına göre terbiye etmek ve gençlerde şeref ve haysiyet-i milli hislerini uyandırmaktır denilmiştir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 2)

İmzasız: “Tıbbiye-i Askeriyede Lisanı Ecnebiye” (Tıbbiye-i Askeriye Mekteplerinde Fransızca ve Almanca derslerinin neden kaldırıldığı ile ilgili yazıdır. Ecnebi lisanlarının mekteplerde okutulması gerektiğini savunmuştur. 10 Kânunuevvel 1324; nr. 38, s. 3)

İmzasız: “Tramvay” (Tramvay şirketinin görevini hakkıyla yerine getiremeyişinden yakınmaktadır. Şirketin artık hizmet etmesini istemektedir. 4 Teşrînisâni 1324; nr. 2, s. 2)

İmzasız: “Umur-u Maarif ve Mekteplerimiz 6” (İdadi mektepleri hakkında bilgi verilmiştir. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 1)

İmzasız: “Ümit ve İntizar” (Meclis-i Meb'ûsan'ın açılmasını ümitle beklendiğini, istibdat devrinde yapılan adaletsizliği meşrutiyet devrinde istemediklerini, eğer olursa yeni idareye karşı da mücadele edileceğinden bahsetmiştir. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 1)

İmzasız: “Vadi-i Nil” (Nil Vadisinin ihtişamından bahsetmiş ve Nil Vadisinin Mısır hükümetine olan stratejik ve politik etkisinden bahsetmiştir. 6 Kânunuevvel 1324; nr. 34, s. 2. Mâbadı var.)

- İmzasız: “Vakfa Tecavüz” (Evkaf Nezareti’ne yapılan tecavüzleri ele almıştır. 26 Teşrînisâni 1324; nr. 24, s. 3)
- İmzasız: “Vali-i Bağdat Necmettin Bey” (Bağdat Valisi Necmettin Beyin Bağdat’ın birçok imar ve ıslaha ihtiyacı olmasına rağmen bu duruma duyarsız olmasını eleştirmiştir. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 1)
- İmzasız: “Varit Olan Varaka Tramvay Şirketinin Rezaleti” (Halkın nakliyat ya da vesait durumlarında yaşadıkları zorluklar ve ıstırapı anlatmıştır. Bu durumun iyileştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. 7 Teşrînisâni 1324; nr. 5, s. 1)
- İmzasız: “Veliahda Karşı Suikast Meselesi” (Yeni Gazete’de çıkan Veliahda karşı suikast meselesine cevaben yazılmış yazıdır. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 1)
- İmzasız: “Veliaht Devletlû Necabetli Reşat Efendi Hazretleriyle Mülakat” (Mevlânâzade Rıfat Bey ile Veliaht Reşat Efendi arasında yapılan mülakattır. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 1)
- İmzasız: “Vüklâ” (Heyet-i Vüklânın ayakta durması için hangi devletin desteğini aldıklarını ve Avrupa devletlerinin bu konudaki politikaları hakkında bilgi verilmiştir. 15 Teşrînisâni 1324; nr. 13, s. 1)
- İmzasız: “Yemin” (Mülkiye mektebi mezunlarının yemin etmelerine karşı çıkmış, vatan evlatlarına yemin ettirmek münasebetsizliktir diye eleştirmiştir. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 22, s. 4)
- İmzasız: “Yeni Matbuat Nizamnamesi” (Matbuatın millet ve hürriyet üzerindeki öneminden bahsetmiştir. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 2)
- İmzasız: “Yine Bulgar Mesaili” (Bulgaristan hakkında bilgi verilmiş ve Bulgaristan’ın istikbali hakkında açıklama yapmıştır. 4 Teşrînisâni 1324; nr. 2, s. 1)
- İmzasız: “Yine Cemiyet” (Tanin Gazetesi’nde Hüseyin Cahit Beyin yazısına karşı söylenen birkaç söz, İttihat ve Terakki Cemiyetine karşı alınan tavırdan bahsedilmiştir. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 1)
- İmzasız: “Yine Duyun-u Umumi İdaresi” (Duyunu Umumiye idaresinin işleyişi hakkında bilgi verilmiştir. 28 Teşrînisâni 1324; nr. 26, s. 3)

- İmzasız: “Yine Mi Hakkı Bey” (Hakkı beyin birçok devlet kadrolarında görev yaptığını ve görevler esnasında görevini layığıyla yerine getirmediğini, milletin faydası için görevlerinden uzaklaştırılmasını isteyen yazıdır. 20 Teşrinisâni 1324; nr. 18, s. 1)
- İmzasız: “Yine Şirket-i Hayriye ve Sandalcı Balıkçıların Feryadı” (Şirket-i Hayriye’nin balıkçı kayıkhanelerini kömür deposu olarak kullanmalarına izin vermelerine karşı çıkmıştır. 30 Teşrinisâni 1324; nr. 28, s. 4)
- İmzasız: “Yunan Destuni Kumpanyasının Boykotaja Dair Hilesi” (Yunan kumpanyasının Avrupa devletlerinin tütün satan vapurlarına yardım etmesinden yakınmıştır. 10 Teşrinisâni 1234; nr. 7, s. 3)
- İmzasız: “Zabıta da Tecavüz” (Bir zabıta memuruna yapılan haksızlığı anlatan yazıdır. 10 Teşrinisâni 1234; nr. 7, s. 3)
- İmzasız: “Zabıta Nazırı Sami Paşa’nın Hukuk Umumi Gazetesine Karşı Müdafaa Namesi Hakkında Mutalaatımız” (Zabıta Nezaretinin yetersizliğinden bahsedilmiş, Fedakaran-ı Millet Cemiyeti’ne yapılan haksızlık ve yanlıştan bahsedilmiştir. 12 Kânunusâni 1324; nr. 69, s. 2)
- İmzasız: “Zat-ı Şahanenin Nutku- Ayan, Meb’ûsan” (Meclis-i Meb’ûsanın açılış konuşmasına dair yazıdır. 5 Kânunuevvel 1324; nr. 33,s. 1)
- İmzasız: “Ziraat Bankaları ve Fıkra-ı Zira’i” (Ziraat Bankalarının öneminden bahsedilmiştir. 21 Teşrinisâni 1324; nr. 19,s. 1)
- İmzasız: ”Daha Söylemeyecek Miyiz?” (Fikirlerini serbestçe söylemediklerinden yanlışları özgürce ifade edemediklerinden yakınmaktadır. 14 Teşrinisâni 1324; nr. 12, s. 2)
- İstibdatzadelerden: “Makalat Hakimiyyeden” (Memurun bir kısmı vasıfsız kalmış bir kısmı ise okuyup kendilerini geliştirmiştir. Bir kısmı da şahsi menfaatlerini gözetmektedir. İşte bu sebeple daireler sekteye uğramaktadır. 24 Teşrinisâni 1324; nr. 22, s. 1)
- İttihat İslam Sahibi Filibeli Hilmi: “Harbiye Nazırı Alisi Ali Rıza Paşa’ya” (Halep’de kurulan Fırat İttihat ve Terakki şubesine üye Tevfik Efendi’nin tutuklandıktan sonra yaşadıkları zorlukları kaleme alan yazıdır. 18 Kânunuevvel 1324; nr. 46, s. 3)

- İzmir'den M.D: "Valilerden- Hoşnudiyet A'dem-i Hoşnudiyet" (Valilerin halka zulmettiğini ve buna göz yuman hükümete karşı, millet devletle devlet milletle vardır denilmektedir. Bunu muhafaza eden de hürriyettir. 29 Teşrinisâni 1324; nr. 27, s. 1)
- İzmir'den Natık Fi Sebil'ül Hak: "Başlıksız" (Aydın Valisi Rauf Paşa'nın ihtiyar olduğundan vazifesini layıkıyla yerine getiremeyeceğinden aydın valiliğine layık olmadığını belirtmiştir. 2 Kânunuevvel 1324; nr. 30, s. 3)
- Jönler Muharriri: "Hayat, Romanlar ve Tabii Romanlar" (Romanların öneminden ve romanın insanlar üzerindeki etkisinden bahsetmiştir. 1 Şubat 1324; nr. 89, s. 2)
- K. K: "Biraz da Bil Fi'il Çalışalım" (Kânun-i Esasi'nin tatil edilmesi ve tatil edilince nelere etki edeceği hakkında fikir beyan etmiştir. 5 Şubat 1324; nr. 93, s. 1)
- Kadı Köy ve Boğaz İçinden Mektebe Müdavim Olan Bil Cümle Talebeleri Namına Ahmet Kemal: "Bahriye Nezaretinin Nazar Dikkatine" (Köprüden geçen bütün askeri mekteplilerinden, talebelerinden parası alınmadığı halde biz mülkiye idadisi talebelerinden niçin para alınmaktadır. 11 Kânunuevvel 1324; nr. 39, s. 3)
- Kamil El Hami: "Bosna-Hersek" (Makale de Bosna-Hersek'in tarihini ve halkının yaşadıkları sıkıntı, sorunları ele alınmıştır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 49, s. 1)
- Kara Hisar Şarkılı Ahmet Sıtkı: "Mekatib" (Taşra Mekatib-i Rüştîyesinin ıslahından bahsedilmiştir. 2 Kânunuevvel 1324; nr. 30, s. 2)
- Kara Hisar Şarkılı Ahmet Sıtkı: "Taşra Mekatib-i Rüştîyesinin Islahı-Mabad-" (Taşrada ortaokul mekteplerinde öğrencilerin eğitim alamadıklarını, yeterli olanaklarının olmadığını ve muallimlerinin maaşlarının kendilerini geçindirecek derece de olmadığından yakınlıkla bu mekteplerin ıslahının yapılması gerektiğini belirtmiştir. 24 Teşrinisâni 1324; nr. 22, s. 3)
- Kara Hisar Şarkılı Ahmet Sıtkı: "Taşra Mekatib Rüştîyesinin Islahı" (Taşradaki ortaöğretim mekteplerinin ıslahı için yapılması gerekenler hakkında yazılan makaledir. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 2)
- Kara Hisar Şarkılı Ahmet Sıtkı: "Taşra Mekatib Rüştîyesinin Islahı" (Taşradaki ortaokul mekteplerinin ıslah edilmesi için neler yapılması gerektiği hakkında yazılan bir makaledir. 16 Kânunuevvel 1324; nr. 44, s. 3)

Kara Hisar Şarkili Hocazade Sıtkı: “Nafia ve Harbiye Nezaretlerinin nazar dikkatlerine 1” (Karahisar Şarkili sancağı ve o civarlardaki yerlerin kara yollarının zahmetli ve meşakkatli olduğunu açıklamış, halkın zor şartlarda o yolu kullandıklarından yakınmıştır. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 1)

Karinlerinizden ve Harbiye Nezareti Ketebesinden C. Tevfik: “Başlıksız” (Adada zulüm ve ıstırab içinde yaşayan şahısların bu durumdan kurtarılmaları gerektiğini belirtmiştir. Katillerden intikam alınmayacak mı diye sualler soruluyor. 10 Kânunusâni 1324; nr. 67, s. 3)

Kasımpaşa’da Küçük Piyale Mahallesi Ahalisi Namına Bahriye Yüzbaşlarından Ahmet Na’im: “Bizim Halimiz Ne Olacak” (Mahalle de kundakçılığın baş göstermesiyle birlikte ahalinin hoşnutsuzluğunu ve mahallede bozulan asayişin sağlanamamasından yakınmaktadır. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 2)

Kesriyeli Müftüzade Mehmet Sıtkı: “Daha Bekleyecek Miyiz?” (Memlekette hırsızların kol gezdiği, asayişin olmadığını ve yetkililerin bu duruma sessiz kalmalarını eleştiriyor. Taşralılar Hükümsizlikten İstanbullular ise zabitsizlikten feryat ediyorlar. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 3)

Kıbrıslı zade Şevket: “Başlıksız” (Bir gazetde “Kalpaklar Şapka Oluyor” adında bir makale yayınlandığını, bunun doğru olmadığını, halkı yanlış bilgilendirdiğini açıklayan yazıdır. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 3)

Konya Ereğlisi Umum Ahalinin Tercüman Efkârı Uhuvvet Kulübü: “Başlıksız” (Konya Ereğli’sinden alınan telgrafta serbest matbuatı istediklerini ve onu muhafaza etmek için mücadele edeceklerini belirtmiştir. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 2)

Köse zade Tudoraki: “Başlıksız” (Rum milletinin bir kesiminin İslamı kardeş bilirken bir kesiminin ise farklı davrandığından bahsediyor. Kayseri’den gelen mebuslar arasında İmamzade Ömer Bey Efendinin Kayseri’de İslam ve Hristiyanlar arasında dirliği sağlayacağından belirttiğini ifade ediyor. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 3)

Kuş Adalı Mahmut Esat: “Sa’y” (Emeğin, çalışmanın öneminden, getirilerinden ve çalışarak istibdattan kurtulduklarını açıklamıştır. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 2)

- Kürt Teavün ve Terakki Kulübü Cemiyeti: “Da’vet” (Matbuat nizamnamesi mitingine gideceklerin mezkûr cemiyette toplanmaları için verilen davettir. 24 Kânunusâni 1324; nr. 81, s. 1)
- M: ”Meclis-i Meb’ûsan” (Ahalinin vilayetlerdeki mebusları şikâyet etmelerine karşı çıkararak yaptıklarının yanlış olduğunu söylemiştir. 9 Kânunuevvel 1324; nr.37, s. 1)
- M. A’dil: “Matbuat Cezanamesi” (Tanzim edilen matbuat nizamnamesi maddelerini tetkik etmiştir. 5 Şubat 1324; nr. 93, s. 2)
- M. Asaf Esat: “Siyasiyat” (Makalede Berlin Muahedesi sonrasında devletlerin toprak almak için uğraşmalarını ve hangi devletin nereyi almak istediğinden bahsetmektedir. 12 Teşrinisâni 1324; nr. 10, s. 1)
- M. Bahattin: “Anadolu’ya Bakan Yok” (Anadolu vilayetlerinin yönetimine önem verilmemekte, bazı vilayetler –Sivas- sadece kaymakam vekili tarafından yönetiliyor. Koca vilayette az memur bulunmaktadır. Bu durumdan şikâyet edilmektedir. 10 Kânunuvvel; nr. 38, s. 2)
- M. D : “İslam ve Taassup” (Rumeli’de bulunan İslam cemaat ve localarının yaptıklarını açıklamıştır. 19 Kânunusâni 1324; nr. 76, s. 1)
- M. D : “Serbest-i Matbuat” (Matbuat tam anlamıyla serbest olmalıdır. Matbuat Nizamnamesinin üç esastan ibaret olduğunu ve maddeleri açıklamıştır. 29 Kânunusâni 1324; nr. 86, s. 1)
- M. D : “Vazîfeşinaslık Tekâmül” (Hicaz Demiryolu ile ilgili Meclis-i Meb’usan’da verilen kararı tebrik etmiş, Fedakaran-ı Millet Cemiyeti için Meclis’te konuşulanlara değinilmiş, kanun ve nizama uyulması gerektiğini de belirtmiştir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 1)
- M. D: “Avrupa Efkâr-ı Umumisi ile Mülakat” (Kamil Paşa hakkında Avrupa kamuoyu ile yapılan mülakatı kaleme almıştır. 31 Kânunusâni 1324; nr. 88, s. 1)
- M. D: “Cümle-i Siyasi” (Devlet-i Âliye’nin siyaseti hakkında bilgi vermiş, diğer Avrupalı devletlerle olan münasebetinden bahsetmiştir. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 1)

- M. D: “Duyun-ı Umumiye” (Duyun-ı Umumiye idaresinin memlekete zarar verdiğiinden meşrutiyet idaresi ile birlikte kaldırılması gerektiğinden bahsedilmiştir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 1)
- M. D: “Millet Vekillerinin İnzâr-ı İntibahına” (Milletvekilleri seçimlerinde azaları seçerken nelere dikkat edilmesi gerektiğini ve azaların nasıl davranması gerektiğini açıklamıştır. 12 Kânunuevvel 1324; nr. 40, s. 1)
- M. Sarı: “Topçu Mektebi” (Topçuların gereken değeri görmediğinden yeni çıkan gazete de bile onlara bir sütün da yer ayrılmamasından yakınmıştır. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 3)
- M. Y: “Bir Muhavere-i İbretname” (Galata Köprü inşaatı için İzzet Paşa’nın paraları ve maaşları fazla verdiği ve kanuna göre hareket etmediğini belirtmiştir. 30 Kânunusâni 1324; nr. 87, s. 1)
- M. Y: “Hala Mantıksızlık” (Memurların her ay maaş almaları gerekiyor maddesi zaten vardı. Neden bu maddeye yine gerek duyuldu diye bu durumu eleştirmiştir. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 1)
- M.D : “Meclis-i Meb‘usan’ı Ziyaret” (Meclisi ziyaret ederek mecliste yapılan istizah usulünden bahsetmiş, mecliste o gün alınan kararlara değinmiştir. 12 Kânunusâni 1324; nr. 69, s. 1)
- M.D : “Mübarek Ölü” (Adliye ve Harbiye Nezaretinin Fedakaran-ı Millet için kanun nezdinde yaptıklarına değinilmiştir. 20 Kânunusâni 1324; nr. 77, s. 1)
- M.D. : “Alamet-i Hayr” (İbrahim Naci Bey, Doktor İbrahim Temo, Abdullah Cevdet, İshak Sükûti, Şerafettin Mağmumi gibi hürriyet mücahitlerinden bahsetmiştir. 27 Kânunuevvel 1324; nr. 53, s. 3)
- M.D. : “Kanun Yine Kanun” (Kanunun, hükümet ve devlet idareleri üzerindeki öneminden bahsedilmiştir. 9 Kânunusâni 1324; nr. 66, s. 1)
- M.D. : “Lüzum-ı Temkin” (Meclis-i Meb‘usan’da yapılan ziyafete katılmayan dört zattan duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 1)
- M.D. : “Toz Altında 2” (Mecelle ’nin bazı maddelerini açıklamış ve Mecelle ’nin içeriği hakkında bilgi verilmiştir. 8 Kânunusâni 1324; nr. 65, s. 1)

- M.D: “Açık Muhabere- Ali Haydar Mithat Bey Efendiye-“ (Ali Haydar Efendi’nin istifa etmesinden mutluluk duyduğunu ve kendisine yakışanı yaptığını belirten yazıdır. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 1)
- M.D: “Bir Adım Daha” (Meclis-i Meb‘usan’ın vücut bulmasının sevincini yaşarken mecliste sual ve istizah maddelerinin uygulanması konusu açıklanmıştır. 5 Kânunusâni 1324; nr. 62, s. 1)
- M.D: “Duyun-ı Umumi” (Duyun-ı Umumi’nin alelade maliye bütçesini göndermiş. Daha müfredatlı bütçe isteyen Maliye Nezareti’ne sert tepki göstermiştir. Duyun-ı Umumi’nin yaptıklarından rahatsız olduklarını belirtmiştir. 22 Teşrînisâni 1324; nr. 20, s. 2)
- M.D: “Erbab-ı Hırs ve Gayrete- Tarihten Bir Misal-“ (Bir mahkeme hakkında Şeyhülislam Cemalettin Efendi ile Sadrazam Kamil Paşa arasında geçen mektup hakkındadır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 1)
- M.D: “Mühim Bir Hacet” (Meclisi Ayan’ın ve Kânun-i Esasi’nin tatil edilmesinin millete yani Meclis-i Meb‘ûsan’a devredilmesinin daha iyi olacağından bahsedilmiştir. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 1)
- M.H: “Cemiyetler” (İttihat ve Terakki Cemiyetini eleştirmiştir. Yaptıklarının yanlış olduğunu ve cemiyetin siyasi bir fırka olması gerektiğini söylemiştir. 4 Kânunuevvel 1324, nr. 32, s. 1)
- M.Y : “Garip Bir Serzeniş” (Yeni evlenenlerin konak kiralamak ya da satın almak konusunda karşılaştığı sıkıntı ve sorunlardan yakınmıştır. 29 Kânunuevvel 1324; nr. 55, s. 2)
- Muallimât Mekteb-i Mezunelerinden Emine: “Saraylı Maaşatı” (Sarayda kimi kişilere verilen maaşın sebebi soruluyor. İstibdat devrinde bu tür sorular sorulamadığını ancak şimdi hürriyet devri olduğunu, bundan mütevellid bu harcamanın ve maaşların sebebi soruluyor. 10 Kânunusâni 1324; nr. 67, s. 3)
- Maarif Umumi Nazırı İbrahim Hakkı: “Hakkı Bey Artık Dayanamadı!” (Tanin Gazetesinin Yeni Gazete hakkında yazdıklarını yalanlamak için yazılan yazıdır. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 22, s. 3)

Maariften S.E: “Başlıksız” (Heyet-i umuminin kabine toplantısında ele alınan nezaretlerin nazır tayinleri ve istihdamı hakkında bilgi vermiş. Konuyla ilgili doğru kararların alınmamasını eleştirilmiştir. 19 Teşrinisâni 1324; nr. 17, s. 3)

Maksutzade Vehbi: “Yüz Kırk Bin Guruşa Ağmaz” (Kânun-i Esasi’nin ilan edilmesi üzerine Biga Belediyesi ve kaymakamlarının kurulan bir komisyon neticesinde harcamış oldukları paranın nereye nasıl harcandığını ortaya çıkartmak istemişlerdir. 2 Kânunusâni 1324; nr. 59, s. 3)

Maliye Defteri Kebir Müdürü Mehmet Rüştü: “Başlıksız” (Dava Vekillerinden Tekfur Efendi hakkında bilgi vererek dava sebebi ve süreci hakkında bilgi verilmiştir. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 3)

Maliye Memurlarından M.C: “Duyun-ı Umumiye- İkramiyeler” (Duyun-ı Umumide yapılan yolsuzluk, hukuksuzluk gibi konular ele alınmıştır. 19 Teşrinisâni 1324; nr. 17, s. 1)

Maliyeden Ali Kazım: “Vezaif Zabıta- Kumar-“ (Zabitanın eksikliklerinden, yetersizliğinden bahsetmektedir. Zabitanın Avrupa zabitanı derecesine gelmediklerinden bahsetmektedir. Zabitanın kumar oynayanları engelleyemediğinden yakınıyor. 10 Teşrinisâni 1324; nr. 7, s. 2)

Manastırlı Kolağası Mustafa Sabri: “Doktorlar ve Rütbe” (Doktorlukta ya da hekimlikte rütbelerin gereksizliğini gerekçeleriyle belirtmiştir. Rütbelerin askerlikte orduda olacağından, doktorlukta olmaması gerektiğinden bahsetmiştir. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 2)

MD. : “Hükümetin Beyannamesi” (Hükümetin beyannamesini analiz ederek iyi ve kötü yanlarından bahsetmiş, İngiltere’nin dostluğunu kazanırsak, diğer devletler meşrutiyetimizden memnun olup medeni devletler statüsüne gireriz denilmiştir. Ayrıca Rumeli’de İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin kurulduğunu da açıklamıştır. 3 Kânunusâni 1324; nr. 60, s. 1)

Mecazında Üsküdar Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi Zabıt Kâtibi Mehmet Tevfik: “Başlıksız” (Her harbe karşılık akrostiş gibi şiir yazılmıştır. 4 Kânunuevvel 1324; nr. 32, s. 3)

Meclis-i Meb'ûsan Reisi Ahmet Rıza: “Ahmet Rıza Bey’in Telgrafı” (Ahmet Rıza Bey’in Şura-yı Ümmet Gazetesinde, İttihat ve Terakki Cemiyetine teşekkür eden telgrafnamesinin suretidir. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 3)

Medine-i Münevvere Kadı-ı Esbakı Elda’i Ahmet Raşit: “Başlıksız” (Fetvahaneye gönderilen dilekçelerin zamanında eline geçmediğini, bu zaman zarfında yaptıklarını anlatmıştır. 25 Teşrînisâni 1324; nr. 23, s.3)

Mehmed Murad: “Mücadele-i Milliye” (Mücadele-i Milliye eserini neden yazdığını ve kimlere hitap ettiğini anlatan yazıdır. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 1)

Mehmed Temel: “Başlıksız “ (Trabzon Reji idaresinin kanuna aykırı hareket ettiğinden ve bunun sonucunda halkın mağdur olduğunu ve halkın farklı yöntemlerle paralarını kazanmaya çalıştığından bahsedilmiştir. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 4)

Mehmed Zeki: “Başlıksız” (Beyoğlu Caddesinde evsiz barksız çocukların aklıktan ağlayan yavrucakların sesini neden kimse duymuyor? Neden kimse yardım eli uzatmıyor? Diye yakınmaktadır. 21 Teşrînisâni 1324; nr. 19, s. 2)

Mekteb-i Hukuktan Bir Talebe: “Maarif Nazır-ı Alisine - Mekteb-i Hukuk Hakkında” (Gazetelere mektebin açılış haberini vermelerine rağmen ortada mektebin de derslerinde ne olduğunun belli olmadığını belirtmiştir. 8 Teşrînisâni 1324, nr. 5, s. 2)

Mekteb-i Hukuk-ı Osmanî Müdavimlerinden Mehmed: “Sadrazam Paşa Hazretlerinin Nazar-ı Dikkatine” (Tekaüd sandığına gönderdiği dilekçenin meclise yollandığını, defalarca uğraşmasına rağmen ve uzun süredir beklemesine rağmen sonuç alamadığından yakınmaktadır. İşlerin vaktiyle yapmalarını istirham ediyor. 25 Teşrînisâni 1324; nr. 23, s. 3)

Mekteb-i Hukuk Talebesi Namına Mehmed Lütfi, Mehmed Sait, Necati: “ Maarif Nezaretine Açık Mektup”(Meclis-i Meb'ûsan’ın açılış töreninde en önde ve gözde yerde hukuk talebelerinin olmamasını, hak ettikleri değeri görmemelerini eleştiren yazıdır. 5 Kânunuevvel 1324; nr. 33, s. 3)

Mekteb-i Hukuktan Mahmud Esad: “Başlıksız” (İstibdadın baskıcı ve ısrarcı tavırlarından kurtulan milletin felaha erdiklerini ve bu kurtuluşu müdafaa edeceklerinden bahsetmiştir. 5 Kânunuevvel 1324, nr. 33, s. 3)

Mülgi Halep ve Adana Vilayetleri Adliye Müfettişi Ahmet Esad: “Hülasa-ı Giftar”(Sivas, Konya, Trabzon, Bitlis, Van, Hakkâri, Musul, Bağdat, Basra, Diyarbakır, Harput Vilayeti mebuslarına seslenerek, buldukları bölgeleri özelliklerine göre kalkındırılmaları gerektiğini ifade etmiştir. 19 Kânunuevvel 1324, nr. 47, s. 3)

Memurun-i Rüsundan Musa Kazım: “Başlıksız“ (Osmanlı milletinin vatani için her zaman elinden geleni yaptığını ve yapacaklarını, ayrıca demiryolu ianesi için memurların maaşlarının bir kaçının verildiğini belirtmiştir. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 3)

Merhum Emin Efendi Haremi A’divi Saadet: “Teessüf-i Azim” (Emekli maaşını iki aydır alamadığını belirtiyor. 7 Kânunuevvel 1324; nr. 35, s. 3)

Merhum Ömer Beyzade Esat Hayrettin: “Açık Mektup- Muammer Ferdi Bey- “ (İstibdat devrinde hamiyete haset ve nefretle bakan milletin, hürriyet devrinde fikirlerinin değiştiğini belirtmiştir. 6 Kânunuevvel 1324, nr. 34, s. 2)

Meşrutiyet-i Osmaniye Ermeni Cemiyeti İntihabat Komitesi Reisi ve Sis Osmanlı Mebusu Hamparsum Boyacıyan Murad: “Meşrutiyet Osmani Ermeni Cemiyetinin İntihabat Komitesinin Beyannamesidir” (Ermeni cemiyetinin seçim komitesi beyannamesi hakkında bilgi verilmiştir. 26 Teşrînisâni 1324; nr. 24, s. 2)

Mevlânzâde Rıfat: “Açık Mektup” (Yazar makalede, Arnavut halkının hürriyeti muhafaza ettiğini ve milletin onlara borçlu olduğunu söylemiştir. 9 Teşrînisâni 1324; nr. 6, s. 4)

Mevlânzade Rıfat: “Cani Haydar Bey” (Yazıda dâhiliyeye başvuran bu zatın düşman olduğunu belirtmiştir. Bunun dâhiliyeye kabulüne karşı çıkmıştır. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 4)

Mevlânzâde Rıfat: “Muamelatı Eskimiş, Kavanin Teşkilatı” (Bu makalede yazar, ıslahatın kademe kademe yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Eski usul ve kaidelerin değiştirilmesi gerektiğini söylemiştir. 9 Teşrînisâni 1324; nr. 6, s. 1)

Mevlanzâde Rifat: “Müsavat-ı Umumiye ve Osmanlılık” (Makalede müslim ve gayrimüslim tebaanın maarifte, ticarete ve sanayide aynı haklara sahip olmasını istemiştir. Gayrimüslimler kendilerini yabancı hissetmelerini istememiştir. Bunun için kanunlar ve teşkilat tertip etmek gerektiğini ifade etmiştir. 10 Teşrînisâni 1324; nr. 7, s. 2)

Mezkûr Cemiyet Azayı Muntehisinden Ahmed: “Enzar-ı Dikkate” (İstibdat devrinde Fedakaran-ı Millet Cemiyetinin üyelerinin sürgün ve zindanlarda zorluklar içinde hayatlarını geçirdiklerinden bahsedilmiştir. Haksız yere cemiyetin kapatıldığından bahsetmiştir. 3 Kânunusâni 1324; nr. 60, s. 2)

Mizan Muharriri M. Fehmi: “Alınan Varaka” (Adliye Nezaretine liyakatsiz kişilerin alınmasına karşı çıkmıştır. 16 Teşrînisâni 1324; nr. 14, s. 3)

Mizan Muharriri Murad: “Mebus Namzetleri” (Mebus adaylarının hangi vasıflara sahip olması gerektiğini ve nasıl davranmaları gerektiğinden bahsedilmiştir. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 22, s. 1)

Muallim Galib: “İhtar” (Serbesti Gazetesi’nin himayesinde olduğundan bazı zevata tiyatro loca biletleri gönderilmiştir. İdaremizin katiyen böyle tiyatrolarla münasebeti olmadığını ahaliye beyan ettiklerini açıklamış, ayrıca idadi mekteplerindeki hoca ve müdürlerin genç ve vasıfsız olduklarının ve talebelere yeterli düzeyde eğitim veremeyeceklerini belirtmiştir. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 1)

Muallim Galib: “Umur-u Maarif Mekteplerimiz 3” (Mektebi Mahsusa’nın yeterli düzeyde hizmet vermediğinden yakınmaktadır. 4 Kânunusâni 1324; nr. 61, s. 3)

Muallim Galib: “Umur-u Maarif ve Mekteplerimiz “ (Mekteplerin öneminden ve muallimlerin, müdürlerin ilim ve fazilet sahibi olmalarının mektebe olan katkılarından bahsetmiştir. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 2)

Muallim Galib: “Umur-u Maarif ve Mekteplerimiz 2” (Mektepteki muallimlerin hangi vasıflara sahip olması gerektiğinden bahsetmiştir. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 3)

Muallim Galib: “Umur-u Maarif ve Mekteplerimiz 5 ” (Rüştiye Mekteplerinin ıslah edilmesi gerektiğini ve erkek talebeler gibi kız talebelerinde mektepte eğitim görmeleri gerektiğinden bahsetmiştir. 14 Kânunusâni 1324; nr. 71, s. 2)

Muallim Galib: “Umur-u Maarif ve Mekteplerimiz” (Mekteplerin yıkık dökük oluşundan, hocaların donanımlı olmamasından şikâyetçidir. Muallimlerin maaş tahsisi istediklerinden, mekatib-i iptidailerimiz ıslah olmadığından, bir mektebe iki nezaretin müdahalesi olmaması gerektiğinden bahsedilmiştir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 2)

Muammer Ferdi: “Başlıksız” (Barışın öneminden bahsetmiştir. Dostluğun muhabbetten geçtiğine değinilmiştir. Güler yüz, tatlı dilin önemini anlatmıştır. 29 Teşrînisâni 1324; nr. 27, s. 3)

Muammer Ferdi: “Başlıksız” (Meşrutiyet’ten ve hürriyetten aldıkları sevinçleri ifade etmiştir. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 2)

Muammer Ferdi: “Meslek–Himmet “ (Bu yazıda insanlıktan, insanın doğru olmasının ehemmiyetinden bahsedilmektedir. 6 Teşrînisâni 1324; nr. 4, s. 1)

Muammer Ferdi: “Meslek-Himmet” (Makale de hangi mesleği yapıyorsak, hakkını vererek yapılması gerektiğini söylemiştir. 7 Teşrînisâni 1324; nr. 5, s. 1)

Muammer Ferdi: “Meslek-Himmet” (Yapılan mesleğin hakkının verilerek yapılması gerektiğinden, insani kurallara uyarak yapılması gerektiğini bahsedilmiştir. 12 Teşrînisâni 1324; nr. 10, s. 2)

Muammer Ferdi: “Meslek-Himmet” (Makalede mesleğin öneminden, insanın hakikat için çalışması gerektiğinden bahsetmiştir. 13 Teşrînisâni 1324; nr. 11, s. 1)

Muammer Ferdi: “Muhabbet-Uhuvvet” (Makalede, muhabbet, kardeşlik ve din barışçılıktan doğar deniyor. Muhabbetin ve uhuvvetin kaynağının müsâlemet olduğu belirtiliyor. 16 Teşrînisâni 1324; nr. 14, s. 1)

Muammer Ferdi: “Şark- Garp, Tulu‘- Gurûb” (Avrupa’da artık halkın kilise baskısından kurtulduğunu medeniyetin ve hürriyetin bu yozlaşmış gelenekleri geride bıraktığını anlatmaktadır. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 1)

Muammer Tevfik: “Duyun-ı Gayri Muntazama” (Maliye ve meşrutiyet için yapılacak olan ıslahatlarda paraya ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir. Bu minvalde devletin borçlarındaki düzensizliğin giderilmesi için çalışılması gerektiğini belirtmiştir. 2 Kânunuevvel 1324; nr. 30, s. 4)

Muammer Tevfik: “Makale-i Mahsusa” (Matbuatın özgürlüğü hakkında birkaç söz söylenmiştir. Matbuat serbest olmasının önemi, matbuat serbest olmasaydı meşrutiyeti nasıl idrak edebilirdik diye anlatmıştır. 26 Kânunusâni 1324; nr. 83, s. 3)

Muhacirin Sevk Memurlarından Bahattin: “Müdür Bey” (Muhacirlerin yakacak ve paraya ihtiyaçları olmasına rağmen, memurların bunları göz ardı etmesini eleştirmiştir. Memurlar hakkında gereğinin yapılmasını istemektedir. 18 Teşrînisâni 1324; nr. 16, s. 3)

Murad: “Mizan Karilerine” (Mizan Gazetesini belli bir müddet daha çıkarmayacağını ve bunun sebebini belirten yazısıdır. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 1)

Mülazım Ahmed İlmi: “Başlıksız” (Şeyhülislam Dairesinin görevini layıkıyla yerine getirmediğinden yakılarak bu durumun düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir. 7 Kânunusâni 1324; nr. 64, s. 3)

Müntesibîn-i Bahriyeden H. Şahap: “Bahriyemiz” (Bahriye Nezareti’nin eksikliklerinden bahsetmiş, bahriyenin daha iyi gelişmesi için düzenlemelerin yapılması gerektiğinden bahsetmiştir. 3 Şubat 1324; nr. 91, s. 1)

Müntesibîn-i Hatdan Seyfullah Sarım Garabi: “Harbiye Nezaretine” (Harbiye Nezareti paşalarına seslenmiş; nasıl ki hudut boyunda bulunan askerlere ihtiyaçlarına göre hediye gönderiliyorsa, Hicaz Demiryolunda çalışan askerler için de aynı şeyin yapılması rica ediyor. 26 Kânunuevvel1324; nr. 52, s. 3)

Müntesibîn-i Tıptan Avanzade Mehmed Süleyman: “Ceride-i Tıbbiye-i Askeriye-1” (Hürriyet devrinde askeri tıp gazetesinin içeriği ve yayınlanma amacı hakkında genel bilgi vermiştir. 6 Kânunuevvel 1324; nr. 34, s. 1)

Müntesibîn-i Tıptan Avanzade Mehmed Süleyman: “Ceride-i Tıbbiye-i Askeriye-2” (Askeri tıp gazetesinin nasıl olması gerektiği ve içeriği, amacı hakkında bilgi vermiştir. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 2)

Müntesibîn-i Tıptan Yüzbaşı Avanzade: Mehmed Süleyman: “Ceride-i Tıbbiye-i Askeriye-3” (Hürriyet devrinde askeri tıp gazeteleri nasıl olmalıdır diye yazılan makaledir. 9 Kânunuevvel 1324; nr. 37, s. 3)

Müntesibîn-i Tıptan Yüzbaşı Avanzade M. Süleyman: “Ceride-i Tıbbiye-i Askeriye-4” (Tıbbi askeri gazetede senelik iki bin liranın nereye gittiğini, hürriyet devrinde bir tıbbi askeri gazete nasıl olmalıdır sorularına cevap verilen makaledir. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 2)

Müntesibîn-i Tıptan Yüzbaşı Avanzade Mehmed Süleyman: “Sıhhiye Tensikatı-Doktorlar ve Eczacılar-1” (Sıhhiye nezaretinde düzenlemelerin yapıldığını belirtmiş, Taşradaki doktorların sıkıntı ve sefalet içinde olduklarını İstanbul’dakilerin rütbe aldığını ama taşradakilerin bundan mahrum olduklarını açıklamıştır. Taşradaki ordu için doktor ve eczacıların gönderilmemesini eleştirmiştir. 11 Kânunuevvel; nr. 39, s. 3)⁷⁸

A. N: “İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Fırka-ı Ahrar” (İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Ahrar Fırkası hakkında bilgi verilmiştir. 8 Şubat 1324; nr: 96, s. 1)

Naipzade Ali Fuat: “Beytülmal-ı Müslümin” (Devlet hazinesinin, tebaanın dışından tırnağından arttırarak saadet verdiği bir kurum olduğunu, hazineye toplanan paranın selamet-i vatan ve milleti temin ve muhafaza için var olduğunu, icap eden mahallelere sarf edilmek üzere devletin hazinesinde toplanan bu para sandığı hakkında bilgi vermiştir. 12 Kânunuevvel 1324; nr. 40, s. 2)

Nasuh Efendizade Ömer Hayri: “Biraz İntibah” (Hürriyetin, eşitliğin ve adaletin bütün felaketleri ve işkenceleri unutturduğunu savunmuştur. 22 Kânunusâni 1324; nr. 79, s. 1)

Necip Mülheme: “Makam-ı Sami Hazret-i Sadaret A‘zaya” (Kendisinin katillerle aynı hapisanede kaldığından şikâyet ederek, bunları hak etmediğini belirten ve affını isteyen bir mektuptur. 21 Kânunusâni 1324; nr. 78, s. 4)

---

⁷⁸ Önceki Makaleler, Yüzbaşı Avanzade Mehmed Süleyman ismi ile yayınlanmıştır. Makaleler “Y” harfi ile başlayan bölüme konulmuştur.

Nizamiye Livalarından Boğaz İçinde E. Ali: “Musavver Akıl” (Derginin Mevlanzade Rıfat Beyin nezaretinde neşredildiğini belirtip, köprünün yıkımı ve tamirinden bahsedilmiştir. 14 Kânunusâni 1324; nr. 71, s. 1)

Numune-i Terakki İdadisi Mü'tenahi Sınıf Talebesinden İsmail Hakkı: “Başlıksız” (Yeni Gazete, Sabah ve İkdâm gazetelerinde idadi mektepleri ve mekteplerin muallimlerinin merasimlere hazır buldukları zikredilmediğinden, Serbesti'de zikredilmesini istemiştir. 15 Kânunuevvel 1324, nr. 43, s. 3)

Nüfus İdaresi Ketebesinden Selahattin: “Garip Bir Muhavere” (Fransa'ya gönderilecek talebeler içinde kabul edilmediyişiyle ilgili, kendisinin nazır paşa ile bu konu hakkında yaptığı mütalaanın suretidir. Nazır paşa gidecek talebelerin imtihan edilip kazandıktan sonra gidebileceklerini belirtmiştir. 22 Kânunusâni 1324; nr. 79, s. 2)

Osmanlı Topçu ve İstihkâm-ı Harbiye Şakirdanı: “Mühendishane-i Osmaniden Bir Seda ve Haliç'de Humbarahane Mektebi” (Mektep hakkında bilgi verilmiş ve mektep de herhangi bir ıslahat ve düzenleme yapmadığından yakınmıştır. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 3)

Ömer Lütfi: “Başlıksız” (Devr-i sabıkta rütbesinin indirilmesi, taşraya sürülmesi ve maaşından nafaka kesilmesine dair yazıdır. . 3 Teşrînisâni 1324; nr. 1, s. 3)

Ömer Lütfi: “Başlıksız” (Kendisinin devlete hizmet ettiği sırada bir paşaya bir suikast düzenleyeceği sebep göstererek beni tutukladıklarını ve Kânun-i Esasi ilanı ile serbest bırakıldığını belirtmiştir. Bu münasebetle, rütbesinin geri verilmesi için dilekçeler yazdığını ama ret cevabı aldığını belirtmiştir. Bu haksızlığı gazetede neşredilmesini rica bulunmuştur. 17 Kânunuevvel 1324, nr: 45, s. 3)

Peribo Rusumat Müdüriyeti Kimyageri Doktor Ahmed Vicdani: “Cehalet Mi? Kayıtsızlık Mı?” (Postahane memurlarının kayıtsız ve cehalet içinde olduklarını belirterek, cehaletlerini gidermeleri için bir şeyler yapılması gerektiğini belirtmiştir. 7 Kânunuevvel 1324; nr. 35, s. 2)

Pertev Tevfik: “Bir Numune-i İntihab Daha!” (Hüseyin Hilmi Paşa'nın sadrazamlık için seçilmesiyle ilgili tenkitlerde bulunmuştur. 5 Şubat 1324; nr: 93, s. 3)

Pogun Sabık Ceza Reisi Mehmed Sıla: “Arnavutça Harfi Meselesi” (Arnavutçanın Arap harfleriyle yazılmasına karşı çıkmıştır. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 3)

Posta ve Telgraf Nezareti, Posta Mesalihi Kaleminde Ahmed Avni: “Posta ve Telgraf Nezareti Tensikati” (İttihad-ı İslam Gazetesinde yayınlanan “Tensikat mı Teşkilat Mı Adam Kayırmak Mı” adlı makalesine cevaben yazılmıştır. 30 Kânunusâni 1324; nr. 87, s. 2)

R. R : “Milletin Hakkı Gasp Ediliyor!” (Milletin haklarına taarruz edildiğini ifade ederek, istibdat devrine son vererek hürriyeti kazanan milletın hakkı gasp edilemez denilmiştir. Orduda, padişahda, vatanda milletindir. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 1)

Raşıit: “Müdür Bey” (Gazetede yazdıkları makaleye bağılı olarak mahkemelik olunursa ne yapacağını belirtmiştir. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 3)

Rıza Şakir: “Hikmeti Anlaşılamaz” (Harbiye Nezaretinin, nezarettte yaptığı ıslahat ve düzenlemeleri hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. 20 Kânunusâni 1324; nr. 77, s. 2)

Rumeli Müfettiş Umumiliğı Kâtiplerinden Perzerrinli (Prizren) Sami Kale: “Başlıksız” (Fedakaran-ı Millet Cemiyeti zabıitler tarafından ablukaya alındığını ifade etmiş, kendisinin de bu olayı hapishanede “Mahpustan Sedayı Fedakaran “ adlı makaleyi yazacağını belirtmiştir. 2 Kânunusâni 1324; nr. 59, s. 1)

S. Ebul Muzaffer: “Başlıksız” (Gençlerin iş olanaklarının olmadığından kahvehane köşelerinde zaman geçirdiklerinden, iş olanaklarının az olmasından dolayı bir şahsın sadece tek bir memuriyette bir işte çalışması gerektiğini belirtmiştir. Bu konuda doğru dürüst ıslahat yapılmadığını vurgulamıştır. 5 Kânunuevvel 1324; nr. 33, s. 2)

S. Ebul Muzaffer: “Doğru Söz Acıdır” (Sihhiye Tensikati, sağıık alanında düzenlemeler ve Harbiye Nezaretinin eksikliklerinin ne olduğunu ve ne yapılması gerektiğini açıklamıştır. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 2)

S. Ebul Muzaffer: “Neferlerin Canı Can Değıil Mi?” (Hicaz Demiryolu için çalışan askerlerin hayat koşullarının iyileştirilmesi için Harbiye Nazırına hitap eden yazıdır. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 3)

Sabıtızade Ahmed Raşıid: “Artık Susamam” (Yazar yazıda, millet ve vatan sevgisinin her şeyden daha değıerli olduğunu söylemiştir. 16 Teşrinisâni 1324; nr. 14, s. 2)

Sabitzade Ahmed Raşid: “Boykotajın Hadim-i Hakikileri” (Gümrük hamallarının gemiyi rıhtıma çıkarmamak için boykot ettiklerini bunu yapmalarının sebebi de hürriyetin verdiği etkiden olduğunu belirtmiştir. 19 Teşrînsâni 1324; nr. 17, s. 3)

Sabitzade Ahmed Raşid: “Tekamülat-ı Beşerî Tekamülat-ı Ahlak ile Kaimdir” (İnsanlar ne ile uğraşırsa uğraşsın ahlaktan yoksun olarak çalışamazlar. Hükümetler inkılaplar yaparken ahlak kavramını iyi benimseyip öylece yapmak gerekir. 25 Teşrînsâni 1324; nr. 23, s. 1)

Sabitzade Ahmed Raşid: “Vükelâ-yı Ümmet Hazıratına” (Köylülerin yaşadıkları sefaletten, köylerin verimsizliğinden ve kötü gidişattan, kimsenin hiçbir şey yapamamasından yakınarak, sesini duyurmak istemiştir. 22 Teşrînisâni 1324; nr. 20, s. 3)

Samsunlu Hâcezade Veli: “Başlıksız” (Tütün rejisi yüzünden, tütünle uğraşanların kaçakçılığa yöneldiğini bunun sebebinin reji olduğunu belirtmiştir. Rejinin tütün üreten bölge halkını zor durumda bıraktığından yakınmıştır. 12 Kânunuevvel 1324; nr. 40, s. 3)

Semih Paşazade Mehmed Bahaeddin: “Müdür Bey Efendi” (Yazar, Harbiye Nezareti’ne asker olmak için başvurmuştur. O süreci ve o süreçte yaşadıkları aksaklıkları dile getirmiştir. 11 Teşrînisâni 1324; nr. 9, s. 4)

Serkahveci Hazret-i Meşihat Penahi Mehmet Nurettin: “Mekatib” (Gazetede “menhubat-ı Meşihatpenahi Namıyla Mesel-i Sair hükmüne geçen makaleniz hakkındaki müdafaanamesi adıyla yayınlanan makalenin, “...İffet ve İstikamet-i Meşayihpenahi” hakkındaki fikrasına cevaben yazılan yazı. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 3)

Siyaseten Menfien Mardin’de Dört Sene Bulunan Naib Ali Rıza Efendi Merhumun Mahdumu Zülkifl Celal: “Başlıksız” (Pederi, Hurşit, Yusuf, İbrahim ve Muhtar Bey arasında geçen kürk meselesini ele alarak, söz konusu kişilere karşı çıkan ve babasının hakkını soran bir yazı kaleme almıştır. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 3)

- Süvari Zabitanından Şeref: “Tasfiye-i Rütbe-i Askerî ve Beyan-ı Hakikat” (Ordunun temelini sağlamlaştırmak için ordu da haksız rütbeleri bertaraf etmek gerekir. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 2)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Mebusları seçmedeki kapışmalardan bahsedilmektedir. 21 Teşrinisâni 1324; nr. 19, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Başta Mithat Paşa olmak üzere hürriyet ve meşrutiyet şehitlerinin anısına sanayi mektebinin açılması gerekliliğinden ve bu mektebin açılmasının kıymetinden bahsetmiştir. 18 Kânunuevvel 1324, nr: 46, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Belediyenin memurlarının polis ve belediye çavuşunun gereksiz olduğunu belirtmiştir. Diğer Avrupa devletlerinde bu teşkilatlar bulunmamaktadır. Bunların ayrı ayrı odalarının külliyelerinin bulunmasını gülünç bulmaktadır. 11 Kânunuevvel 1324; nr. 39, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Düşünce farklılığının öneminden bahsetmiş, şahıslar arasında düşünce farklılığı olmadığında, ne mebusların ne de meclisin bir önemi olmadığını belirtmiştir. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm ki” (Hanya İnkılabından sonra bütün milletlerin kendi dilinde mektepte tahsil görmelerinin vatana daha faydalı olacağını ifade etmiştir. 12 Teşrinisâni 1324; nr. 131, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (İstanbul Köprüsünden para ile geçilmesini eleştirmiştir. Bu durumun diğer Avrupa Devletlerinde uygulanmadığını belirtmiştir. 6 Şubat 1324; nr. 94, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Kânun-i Esasi’nin muhafaza ve müdafaası için bir kuvvet teşkil olunması gerektiğini belirtmiştir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s.1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Matbuatın serbest ve hür olması gerektiğinden bahsetmiştir. 10 Şubat 1324; nr: 98, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Meclis-i Ayan’ın meclisteki önem ve misyonundan bahsetmiştir. 7 Kânunusâni 1324; nr. 64, s. 1)

- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Meclis-i Meb‘usan’ın kuruluşu sevincini yaşayarak, onu muhafaza etmek için var kuvvetimizle çalışmalıyız deniliyor. 10 Kanun Evvel 1324; nr. 38, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Mektebi bitirdikten sonra sıhhiye alanında yaptığı görev ve o yolda yaşadığı serüveni anlatmıştır. 16 Kânunusâni 1324; nr. 73, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Meşrutiyet’in ilan edilmesine rağmen İstanbul’da hala adreslerin uzun olmasından yakınmaktadır. Avrupa, Afrika hatta Mısır da bile böyle olmadığını belirtmiştir. 8 Kânunusâni 1324; nr. 65, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Mısır Kadısı Yahya Efendinin rüşvete bakmadığı, yalanı olmadığı belirtmiştir. Ayrıca vazifesini hakkıyla ve adaletle yapmıştır denilmektedir. 14 Kânunusâni 1324; nr. 71, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Mısır’da Mustafa Kamil Paşa’nın ölüm yıl dönümü hüznün, matem ile anılmış ve matbaalarda yazılar yazılmış, makamların önüne siyah bayraklar asıldığı belirtmiştir. 11 Şubat 1324; nr. 99, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Muhtar Paşa’nın resmi evrak meselesini aydınlatmak için Komiserhanedeki bütün çekilen telgraflara el konulması ile ilgili bilgi vermiştir. 22 Kânunusâni 1324; nr. 79, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Önemli meselelerden biri olan duyun-ı gayri muntazama sorunundan bahsetmiştir. 21 Kânunusâni 1324; nr. 78, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Tıp mekteplerinde ıslahat yapılması gerekliliğinden bahsedilmiştir. Yapılacak düzenlemelerde Avrupa’daki mekteplerin örnek alınması gerektiği ifade edilmiştir. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Türkiye’de gazete çıkaracak sermayenin yetersiz olduğundan yakınmıştır. 4 Şubat 1324; nr: 92, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Viyana surlarına kadar gidildiğini başarılar elde edildiğini, bunun sebebinin kuvvetli olduklarından ileri geldiğinden bahsetmiştir. Ancak şimdi Avsutura ile vukua gelen Bosna-Hersek meselesinde İngiltere’nin desteğinin alınmasının zorunlu olduğunu savunmuştur. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 1)

- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Memleketin her yerine mektepler açmasının ülkeye faydalı olacağı belirterek, inkılabının en iyi eserlerinden birinin gece dersleri ve ırgat mektepleri olduğunu belirtmiştir. Hürriyet ve adalet silahla alınır, maarifle muhafaza olunur sözleriyle eğitimin önemi üzerinde durmuştur. 22 Teşrinisâni 1324, nr. 20, s. 3)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Eski idarenin hafiyelerinin hala maluliyet maaşlarını alması ve devlet kademelerinde memurluklara tayin edilmesini eleştiriyor. 23 Teşrinisâni 1324; nr. 21, s. 1)
- Şerif Mehmed Sadık: “Dâhiliye” (Şerif Mehmed Sadık hazretlerinin makam-ı sadarete rütbesini terk ettiğine dair dilekçenin suretidir. 12 Kânunuevvel 1324; nr. 40, s. 3)
- Şurayı Devlet Nafia Maarif Dairesi Azasından Ahmet Muhtar: “Mahdum Meşihat Penahi Ahrardan Muhtar Bey Efendi’nin Müdafaa Namesidir” (Matbuat bazen vatan millet için faydalı yazılar yazıyor bazen de zararlı yazılar yazabiliyor. Bu minvalde geçen günkü nüshada şeyhülislam için yazılanlar kınanmıştır. Makale de bu konuya açıklık getirilmiştir. 9 Kânunuevvel 1324; nr. 37, s. 1)
- Tabip Binbaşısı N.M: “Asker?” (Askerin ve zabitanın öneminden bahsedilmiştir. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 2)
- Talebe-i İlimden Nazillili Mehmet Nuri: “Mekteblerin Hali, Ne Olacak” (Meşrutiyetin ilanından sonra mektebler için alınan kararların sabit olmadığını sürekli değişiklik gösterdiğini belirterek bu duruma çare bulunması istenmiştir. 12 Kânunuevvel 1324; nr. 40, s. 3)
- Taşköprülü Mustafa Şevki: “Çalışmak Nasıl Olur” (Hürriyetin kadrini bilerek çok çalışmalıyız. Bunun için maarif, ticaret ve sanayii ileri götürmek gerekir. 29 Kânunuevvel 132; nr. 55, s. 1)
- Telgraf Bölüğü Baytar Kolağası Cemal: “Başlıksız” (Sirkeci caddesinde Hasan Efendi’nin dükkânında hayvanları muayene edeceği, hayvanlar için mahallelere gideceği hakkında haber. 26 Teşrinisâni 1324; nr. 24, s.4)
- Telgraf Muhaberat-ı Umumi Müdürü Hayrettin: “Mekatib” (Kendisinin yıllarca ülkenin her bölgesinde görev yaptığını, niçin emekliye olduğunu ve sebeplerini sorgulayan bir yazıdır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 3)

- Tevfik Hikmet : “Hürriyeti Bilelim Muhafaza Edelim “ (Makalede hürriyetin öneminden ve hürriyetin devam etmesi için korunması gerektiğini beyan etmiştir. 9 Teşrînisâni 1324; nr. 6, s. 2)
- Tırnovalı Osman Nuri: “Mesbukü’l Hidme Makedonya Kahramanları” (Bulgaristan ve Makedonya bölge emniyeti ve menfaatleri için mücadele eden kahramanlardan bahsetmiştir. 20 Kânunusâni 1324; nr. 77, s. 3)
- Tırnovalı Osman Nuri: “Mesuliyet-i Vükelâ’nın Kânun-i Esasi Ahkâmına Tatbiki” (Kânun-i Esasi’nin maddeleri ve uygulanışı hakkında bilgi verilmiştir. 9 Kânunusâni 1324; nr. 66, s. 1)
- Tırnovalı Osman Nuri: “Makale-i Mahsusa – Meclis-i Meb‘ûsan’a Kavanin-i Esasiye ve Kavanin-i Adiye-“ (Kavanin-i Esasiye ve Kavanin-i Adiye kanunların ne olduğunu, içeriği, önemi ve etki alanları hakkında bilgi verilmiştir. 12 Kânunuevvel 1324; nr. 40, s. 1)
- Topalzade: “Hukuk-ı Millet Nasıl Payimal Ediliyordu?” (Her ferдин hak ve hürriyeti olduğunu ve bu hakları sağlamak için millet meclisinin açılacağından bahsetmiştir. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 3)
- Topçu Tabib H. Nuri: “Bunu İse Teslim Ederim” (Mösyö Grase’nin “telepati” tezinin hala şüphe ve tereddüt içerdiğini ifade etmiştir. 4 Teşrînisâni 1324; nr. 2, s. 4)
- Trabzonlu Faik: “Memurinin Usul-u İstihdamı” (Memurların görevlerini hakkıyla yerine getirmeleri gerektiği ifade edilmiş ve memlekete faydalı olması için memurları bir usul ile istihdam etmenin gerekliliğinden bahsetmiştir. 25 Teşrînisâni 1324; nr. 23, s. 1)
- Trabzonlu Mazhar: “Umur-i Hukukiye” (Hukukun sadece Mekteb-i Hukuktan tahsil edilemeyeceğinden bahsetmiş ve hukuku sağlayanların hangi vasıflara ve nasıl davranmaları gerektiği de tarif edilmiştir. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 2)
- Ulemadan Bir Zat : “Acaba Çok mu Seviyorum” (Hürriyetin güzelliğini ve verdiği imkânları mutluluğu anlatmış, bunun için Rabbine ettiği şükürleri beyan etmiştir. 4 Teşrînisâni 1324; nr. 3, s. 3)

Ulemadan M. A: “Ziyafet” (Reis Ahmet Rıza Beyin Meclis-i Meb‘usan azalarının saray-ı hümayuna davet etmesi ve ziyafet vermesi hakkında bilgi veren yazıdır. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 3)

Umum Arabacı Esnafı Namına İdris: “Arabacı Esnafının Şikâyeti” (Arabacı esnafının hukukunu adalet ve hakkaniyetle sağlayacak bir tarife isteğidir. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 4)

Umum Cerrahlar Namına Birinci Ordu Osmanî Cerrahlarından Ali Bin Ahmet: “Harbiye Nezareti Celilesine” (Nasıl ki kunduracıya, terziye rütbe-i askeri tevcihi caiz ise hayat insaniyeye hizmet eden ordularla muharebe meydanlarında askere ve millete hizmet uğrunda can veren cerrahlara da rütbe-i askeri tevcihi şan-ı meşrutiyet ve mukteza-yı adalet ve müsavattır. Ayrıca eczacılara da rütbe tevcihi yapılmalıdır. 10 Kânunusâni 1324; nr. 67, s. 3)

Umum Mağdur Arkadaşlarım Namına Merkez Hastahanesi Tımarcılarında Osman Pazarlı Hüseyin Hüsnü: “Deve-Deve Kuşu mu?” (En kederli memurların tımarcılar, cerrahlar ve eczacılar olduğunu ifade etmiştir. Bu mesleklerin yaşadıkları zorluklar hakkında bilgi vermiştir. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 3)

Umum Meslektaşlarım Namına Haydarpaşa Ameliyat Mektebi Cerrah Sınıfı Mezunlarından Arif: “Umum Sınıfımız Mazlumiyenin Hukuku Ber-vech-i Atidir” (Osmanlı ordusundaki tabiplerin, cerrahların kendilerine rütbe verilmemesinden muzdarip olduğu ifade edilmiştir. Kendi haklarını savunun, kendilerini ifade eden ve yaşadıkları duyguları anlatan bir yazıyı kaleme almışlardır. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 3)

Umum Kilis Ahalisi Namına Kaçakzade Ahmed Nazif: “Kilis’ten” (Demiryolu hattının Kilis’e gelmesi ulaşım ve ticaret için daha iyi olacağını belirterek, hattın Kilis’e getirilmesi için Ticaret ve Nafia Nezaretlerinden istekte bulunulmuştur. 8 Teşrinisâni 1324; nr. 5, s. 2)

Üçüncü Ordu-yı Osmanî-i Nizami Yetmiş İkinci Alayın Üçüncü Taburu Zabitanından Mülazım Evvel İbrahim Bahri: “Pera Polis’ten” (Orduya, askere gereken önemin verilmesi gerektiğinden bahseden yazıdır. 29 Kânunuevvel 1324; nr. 55, s. 3)

- Üsküdar İdadiye Mektebi Müdür Muavini Mustafa Nuri: “Posta ve Telgraf Nezaretinin Nazar-ı Dikkatine” (Posta ve Telgraf Nezaretindeki aksaklıklardan yakınan bir yazıdır. 24 Kanun Evvel 1324; nr. 50, s. 3)
- Üsküdar Nahiye Müdürü Namzetlerinden S. Namık: “Başlıksız “ (Memurların aldıkları maaşların yetersiz olduğunu ve memurların geçinecek durumda olmadıklarını belirten yazıdır. 9 Teşrinisâni 1324; nr. 6, s. 2)
- V. : “Darülfünun Talebesinin Hukuku” (Üniversite talebesinin hukukunun muhafaza edilmesi ve bu hukukun devam ettirilmesi için neler yapılması gerektiğini belirten makaledir. 17 Kânunuevvel 1324; nr. 45, s. 2)
- V. : “Darülfünunumuz” (İstibdat devrinin maarife uyguladığı zorbalıklardan en çok üniversitenin nasibini aldığını ve üniversite muallimlerinin liyakatsiz olduğundan bahsetmiştir. 27 Teşrinisâni 1324,nr. 25, s. 1)
- V. : “İdare-i Evkaf” (Evkaf hakkında bilgi verilmiş evkafın ıslah edilmesi için rica bulunulmuştur. 2 Kânunusâni 1324; nr. 59, s. 3)
- V. : “Meclis-i Meb‘ûsan’ın Vezaiifi” (Meclis-i Meb‘usanın vazifelerini ve yapması gerekenleri açıklayan bir makaledir. 10 Kânunuevvel 1324; nr. 38, s. 2)
- Varnalı Talib: “Mekatib” (Bulgaristan’da, Bulgar Komitesinin İslamlara tecavüz ve taarruz ettiklerini, bunun sebebinin ne olduğu soruluyor. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 4)
- Vizeli Eminzade Rıza: “Biz ve İngilizler” (Osmanlı Devleti ile İngilizler arasındaki tarihi diyaloktan bahsedilmiş, ilk başlarda İngilizler Osmanlı’ya karşı diğer Avrupalı devletlerle birlik kurmak istemiş daha sonra iki devlet arasında dostluk diyaloglarının başladığından bahsedilmiştir. 13 Kânunusâni 1324; nr. 70, s. 1)
- Yanyalı Tefvik Hikmet: “Başlıksız” (Ahmet çavuş ve neferatından Mehmet bin Masır Trablusgarp’ın Garyan ve Şatı kazalarında arkadaşlarımızdan Ali Menla’yı öldürmüşlerdir. Bu katillere hiçbir ceza verilmemiştir. Gereğinin yapılmasını istenmiştir. 3 Teşrinisâni 1324; nr. 1, s. 4)
- Yaveran Hazret-i Şehriyariden Binbaşı Nazif: “Başlıksız” (Yıldız’da yazılan makalede kendisini kötilediğini belirtmiş ve mahkemede doğruların söylenmesini ve bunun gazetede neşredilmesini rica ediyor. 8 Kanun Evvel 1324; nr. 36, s. 4)

Yusuf Ziya: "Müstebitlerin Hatırına Riayeti Yoksa Müsamaha Mı?" (İstibdat dönemi yadigârlarına, Ragıp Efendi'nin biraderi Safî Beyin hala maaş almasından şikâyetçiler. Maaşının kesilmesinin doğru olacağını beyan ediyorlar. 3 Teşrînisâni 1324; nr. 1, s. 4)

Yüzbaşı Avanzade Mehmed Süleyman : "Sıhhiye Tensikatı- Doktorlar ve Eczacılar 2" (Sağlık alanında yapılan ve yapılması istenilen düzenlemeleri anlatan yazıdır. 16 Kânunuevvel 1324; nr. 44, s. 3)

Yüzbaşı Avanzade Mehmed Süleyman: "Sıhhiye Tensikatı- Doktorlar ve Eczacılar 3" (Sağlık alanında, başta doktorların ve eczacıların imkânlarının yetersiz olduğunu belirterek, sağlık alanında düzenlemelerin yapılması gerektiği belirtmiştir. 17 Kânunuevvel 1324; nr. 45, s. 2)

Yüzbaşı Avanzade Mehmed Süleyman: "Sıhhiye Tensikatı-Doktor ve Eczacılar 4" (Cerrah ve eczacıların mekteplerinin olmayışını ve eczacı ve cerrahlara yeteri kadar değer verilmediğini anlatan yazıdır. 18 Kânunuevvel 1324; nr. 46, s. 2)

YüzbaşıAvanzade Mehmed Süleyman: " Sıhhiye Tensikatı: Doktorlar ve Eczacılar 5" (Makalede büyük rütbeli doktorların ayrıcalıklı olduğundan, küçük rütbeli doktorlara değer verilmediğinden, rütbe verilmeksizin taşraya gönderildiğinden, ayrıca eczacı ve cerrahlara da rütbe verilmediğinden bahsedilerek, sağlık alanı eleştirmiştir. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 49, s. 2)

Zabıta Nazırı Faruk Sami: "Zabıta Nazırı Sami Paşa Tarafından Varit Olan Varaka Aynen" (Fedakaran-ı Millet Cemiyetinin meselesinin tetkik ve tahkikinden bahsedilmiştir. Kendisinin konuyla hiçbir ilgisinin olmadığını ifade etmiştir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 3)

Zabıta-i Askeriden Abdullah: "Tasfiye-i Rütbe Hakkında" (Orduda kahraman askerlere rütbe verilip ordu seviyesini yükseltmeli, hiçbir işe yaramayanları ise tenzil ve tasfiye edilmelidir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 2)

Zeytinburnu'nda Kâin İdadi İkinci Sanayi Mektebi Talebesinden Nevşehirli Hilmi İsmail, Sinoplu Hüseyin Nazmi, Fatsalı Hasan Şevki: "Başlıksız" (Gazetede daha önce mekteplerin ıslahı için haber çıkmasına rağmen hala mektepler hakkında hiçbir şeyin yapılmadığını söylemiştir. 6 Kânunuevvel 1324; nr. 34, s. 3)

Zile’de Dava Vekillerinden İslamzade Ali Zeki: “Başlıksız” (Zile’de kaymakamlık görevini yapan Süleyman Necmi beyin cebren ahaliden para aldığı müsrif davrandığı ve keyfi hareketlerde bulunup kanuna riayet etmediği ifade edilerek, gereğinin yapılmasını istirham ediliyor. 3 Teşrînisâni 1324; nr. 1, s. 4)

2.2. KONULARINA GÖRE

2.2.1. Arkeoloji

Ali Ulvi: “Asar-ı Atika ve Hafriyat” (Makalede Almanya’nın küçük bir taş için canını feda ettiği ama Türklerin bunun değerini bilmediği ifade ediliyor. Türkler taş için para sarf etmezler. Değersiz görürler. Almanlar bir yere gidince antika yerleri gezer Türkler ise zevk ve sefa yerlerini gezerler. Türkiye’de asar-ı atıkaya değer verilmediğinden ve bu gibi yerlerin harabeye döndüğünden yakınıyor. 5 Teşrînisâni 1324; nr. 3, s. 3)

2.2.2. Askeri

Ali Kazım: “Zabıta” (Zabitanın vazifesini layıkıyla yerine getirmemesine bahsetmiştir. Şu halde vatandaşların kendilerini güvende hissetmediğini ve mevcut durumdan şikayetçi olduklarını ifade etmiştir. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 2)

Ali Ulvi: “Başlıksız” (Eşkîyaların, dağa kaçanların sorumlusunun hükümet memurları olduğunu belirtmiştir. Adliye Nezareti’nin gereğini yapması için harekete geçmesi gerektiği anlatılmıştır. 18 Teşrînisâni 1324; nr. 16, s. 2)

Ankara Mebusu Kasım: “Hayat İçtima-i ve Hukuk Umumi” (Ordular ve askerlikteki düzensizlikten ve hukuk ihlallerinden bahsetmiştir. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 1)

Askeri M. Sarı: “Topçu Mektebi” (Topçuların gereken değeri görmediğinden yeni çıkan gazetelerde bile onlara bir sütun ayrılmadığından yakınmıştır. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 3)

Bedirhanzade Celaleddin: “Serbesti Gazetesine–Harbiye Nazırı Ali Rıza Paşa Hazretlerine” (Askerlikte fazla kişinin istihdam edilmesini ve zabıta ve askeriyenin maaşlarının yarısının ödenmesini eleştirmiştir. 8 Teşrînisâni 1324; nr. 5, s. 4)

Beyoğlu Mutasarrıfı: “Dâhiliye-Beyanname” (Kanunlar ve nizama uyulması gerektiğini, uyulmaması durumunda polislerin devreye gireceğini ve gereğinin yapılacağını belirten beyanname dir. 14 Kânunuevvel 1324; nr. 42, s. 3)

Çeçen Ahmet Şakir Rasim: “Hizmet-i Askeriye-Hizmetçilik Kölelik” (Subayların hizmetinde bulunan erlerin her işi yaptıklarını ve yeteri kadar değer görmedikleri, görevleri olmayan hizmetlerde çalıştırılarak köle yerine koyduklarından bahsetmektedir. 26 Teşrinisâni 1324, nr: 24, s:3)

Ebu’l Rıza: “Medine-i Münevvere Muhabirimizden” (Bu belde ve civarında asayişin bozulduğunu devletin oraya asker gönderdiğini, gelen güçlerin silahları topladıklarını asayişini sağladığını anlatan yazıdır. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 2)

Hassa Ordusunda Topçu Mülazım-ı Evvellerinden Hasan Bahri: “İstibdat ve Devr-i Hazır Askerliği” (İstibdat devrinde ve şimdiki devirde askerlerin yaşadıkları zorlukları ve sıkıntıları anlatmıştır. 31 Kânunusâni 1324; nr. 88, s. 1)

Hassa Ordusunda Topçu Mülazım-ı Evvellerinden Hasan Bahri: “Karakolhane ve Devriyeleri” (Karakollardaki asker ve devriye yetersizliğinden yakınmıştır. 2 Şubat 1324; nr. 90, s. 2)

Hassa Ordusundan Topçu Mülazım-ı Evvellerinden Hasan Bahri: “Hayat-ı Askeriden Bir Nebze” (Ordu ve askerlik hayatı ile ilgili yazıdır. 22 Kânunusâni 1324; nr. 79, s. 2)

İbrahim: “Başlıksız” (Kendisinin askerlik memuriyetindeki gidişatı hakkında bilgi vermiştir. 28 Teşrinisâni 1324; nr. 26, s. 3)

İmza Bir Zabit: “Vükelâ-yı Devlete Dokunursunuz” (Arif Paşa’nın sarayda yetişmiş birini olduğunu, bahriye bilgisinin olmadığını ifade etmiş ve denizde bir sandal idaresinde bulunmamış olan bir zatın bahriye nezaretine tayin edilmesini eleştirmişlerdir. 3 Teşrinisâni 1324; nr. 1, s. 4)

İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (Tophane Sanayi Alaylarında, gerek mektep ve gerek alayca düzenlemelerin yapılması gerektiğini belirtmiştir. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 3)

İmzasız: “Bahriye Nazırı Arif Paşa Hazretlerine” (Bahriye nezaretinin memurlarından firari olanların rütbelerinin alınmamasından yakınmaktadır. 24 Teşrinisâni 1324; nr. 22, s. 3)

İmzasız: “Eyüp Sultan Mekteb-i Rüştî-i Askerisi” (Eyüp askeri rüştiyesi binasına asker ikame etmek için talebelerin çıkartıldıklarını, talebeler için herhangi bir bina tahsis edilmediği, talebelerin sokaklarda gezdiklerinden yakınmıştır. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 4)

İmzasız: “Nizam, Kanun” (Güvenlik ve asayişte nizam ve kanun olmadığından yakılarak, İngiltere’de asayişin ve emniyetin düzenli bir şekilde işlendiğini ve bunun sebebinin adalet ve siyaset olduğunu belirtmiştir. 2 Şubat 1324; nr. 90, s. 1)

İmzasız: “Ordumuza Bir Nazar” (Ordunun hürriyeti ilan ederken canını ortaya koyduğunu, sonrasında Kânun-i Esasi’sinin muhafazası için çabaladıklarını, onlara gereken değer, maaşın ve rütbelerin verilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. 24 Kânunusâni 1324; nr. 81, s. 3)

İmzasız: “Zabıtada Tecavüz” (Bir zabıta memuruna yapılan haksızlığı anlatan yazıdır. 10 Teşrinisâni 1234; nr. 7, s. 3)

İmzasız: “Zabıta Nazırı Sami Paşa’nın Hukuk Umumi Gazetesine Karşı Müdafanamesi Hakkında Mutalaatımız” (Zabıta Nezaretinin yetersizliği anlatılmış, Fedakaran-ı Millet Cemiyeti’ne yapılan haksızlık ve yanlıştan bahsedilmiştir. 12 Kânunusâni 1324; nr. 69, s. 2)

Maliyeden Ali Kazım: “Vezaif-i Zabıta-Kumar” (Zabitanın eksikliklerinden, yetersizliğinden bahsetmektedir. Zabitanın Avrupa zabitanı derecesine gelmediklerinden bahsetmektedir. Zabitanın kumar oynayanlarını engelleyemediğinden yakınıyor. 10 Teşrinisâni 1324; nr. 7, s. 2)

Mumâileyhin Vekil-i Umumisi Hüseyin: “Başlıksız” (Kayseri’den Harbiye Nezaretine çekilen telgrafnamenin suretidir. 18 Kanun Evvel 1324; nr. 46, s. 4)

Müntesibin-i Bahriyeden H. Şahap: “Bahriyemiz” (Bahriye Nezareti’nin eksikliklerinden bahsetmiş, bahriyenin daha iyi gelişmesi için düzenlemelerin yapılması gerektiği ifade edilmiştir. 3 Şubat 1324; nr. 91, s. 1)

Müntesibin-i Hattan Seyfullah Sarım Garabi: “Harbiye Nezaretine” (Harbiye Nezareti paşalarına seslenmiş; nasıl ki hudut boyunda bulunan askerlere ihtiyaçlarına göre hediye gönderiliyorsa, Hicaz Demiryolunda çalışan askerler için de aynı şeyin yapılması rica ediliyor. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 3)

Rıza Şakir: “Hikmeti Anlaşılamaz” (Harbiye Nezaretinin, nezarete yaptığı ıslahat ve düzenlemeleri hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. 20 Kânunusâni 1324; nr. 77, s. 2)

S. Ebul Muzaffer: “Neferlerin Canı Can Değil Mi?” (Hicaz Demiryolu için çalışan askerlerin hayat koşullarının iyileştirilmesi için Harbiye Nazırına hitap eden yazıdır. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 3)

Semih Paşazade Mehmed Bahaeddin: “Müdür Bey Efendi” (Yazar, Harbiye Nezaretine asker olmak için başvurmuştur. O süreci ve o süreçte yaşadıkları aksaklıkları dile getirmiştir. 11 Teşrinisâni 1324; nr. 9, s. 4)

Süvari Zabitanından Şeref: “Tasfiye Rütbe-i Askeri ve Beyan Hakikat” (Ordunun temelini sağlamlaştırmak için ordu da haksız rütbeleri bertaraf etmek gerekir. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 2)

Tabip Binbaşısı N.M: “Asker?” (Askerin ve zabıttın öneminden bahsedilmiştir. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 2)

Üçüncü Ordu-i Osmani-i Nizami Yetmiş İkinci Alayın Üçüncü Taburu Zabitanından Mülazım Evvel İbrahim Bahri: “Pera Polis’ten” (Orduya, askere gereken önemin verilmesi gerektiğinden, gereken önem verilirse ordu daha iyi hizmet vereceğinden bahsetmiştir. 29 Kânunuevvel 1324; nr. 55, s. 3)

Zabitan-ı Askeriden Abdullah: “Tasfiye-i Rütbe Hakkında” (Orduda kahraman askerlere rütbe verilip ordu seviyesini yükseltmeli, hiçbir işe yaramayanları ise tenzil ve tasfiye edilmelidir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 2)

2.2.3. Basın ve Matbuat

Abdurrahman Tahsin: “Açık Yazalım!” (Gazetelerimizin ve muharrirlerimizin yazdıkları yazıları halk okuyamıyor. Okuyanlar ise anlamıyor. Gazete saf bir dille yazılmıyor. Bundan dolayı halk yazılanlardan habersizdir. Halkın anlaması ve olaylardan haberdar olmaları için saf Türkçe kullanılmalıdır. 24 Teşrinisâni 1324; nr. 22 s. 2)

Ali Ulvi: “Mizan” (Mizanın hürriyet için öneminden bahsetmiştir. Gazetenin biran evvel neşredilmesinin daha faydalı olacağını ifade etmiştir. 5 Kânunuevvel 1324; nr. 33, s. 2)

Ali Ulvi: “Serbesti-i Kelam” (Düşüncelerin serbestçe ifade edilmesi gerektiğini, bunun için fikir hürriyetinin teminat altına alınması gerektiğini anlatan yazıdır. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 2)

Avanzade Mehmed Süleyman: “Vilayet Gazeteleri-Kudüs-i Şerif ve Kudüs-i Şerif Gazeteleri 1” (Vilayet gazetelerinin öteden beri acınacak durumdadır. İstibdat döneminde nasılsa şimdi de aynı haldedir. Vilayet gazetelerinin öneminden ve Kudüs-ü Şeriften bahsetmiştir. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 2)

Avanzade Mehmed Süleyman: “Vilayet Gazeteleri-Kudüs-i Şerif ve Kudüs-i Şerif Gazetesi 2” (Vilayet gazetesinin nasıl neşrolunduğu ve hangi konuları ele aldığından bahsetmiştir. 30 Kanun Evvel 1324; nr. 56, s. 3)

Avanzade Mehmed Süleyman: “Vilayet Gazeteleri- Kudüs-i Şerif ve Kudüs-i Şerif Gazetesi” (Taşrada gazeteciliğin gelişmediğini ve gereken önemin verilmediğini belirtmiştir. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 3)

Avanzade Mehmed Süleyman: “Vilayet Gazeteleri” (Gazetenin Kudüs halkı üzerindeki öneminden ve etkisinden bahsedilmiştir. 4 Kânunusâni 1324; nr. 61, s. 3)

Avanzade Süleyman: “Vilayet Gazeteleri 5” (Kudüs’teki gazete müdürleri analiz edilmiş, vilayet gazetelerinin ıslahı için neler yapılması gerektiğini belirtmiştir. 8 Kânunusâni 1324; nr. 65, s. 2)

Canikli Topalzade Ömer Saffet: “Japonya’da Matbuat” (Japonların matbuat bakımında kendilerini geliştirdikleri ve her kesim halkın anlayabileceği tarzda yazılar yazıldığından bahsediliyor. 13 Teşrinisâni 1324; nr. 11, s. 3)

Celal Derviş: “Muhit-i Hürriyet Zebun-ı İstibdat Olamaz” (Matbuata yapılan ve yapılacak istibdat ve zorbalığa karşı çıkmıştır. 4 Şubat 1324; nr: 92, s. 2)

Halep Mebusu Ali Cenati: “Hürriyet-i Matbuat” (Hür bir matbuatın olması gerektiğini, Matbuat Nizamnamesi hürriyetimizi kısıtlayan değil onu muhafaza ve müdafaa eden bir nizamname olması gerektiğinden bahsetmiştir. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 1)

İmzasız: “Bir Nebze-i Hakikat” (Matbuatın serbest olmasını istemeyenleri eleştirerek, matbuatın serbest ve hür olması gerektiğini beyan etmiştir. 6 Şubat 1324; nr. 94, s. 1)

- İmzasız: “Matbuat Layihası” (Matbuatın vatana ve millete, ayrıca da meclise olan katkılarından bahsedilmiştir. 29 Kânunusâni 1324; nr. 86, s. 1)
- İmzasız: “Matbuat Nizamnamesi” (Matbuatla ilgili uyulması gereken kurallardan bahsedilmiştir. 21 Kânunusâni 1324; nr. 78, s. 1)
- İmzasız: “Matbuata Zorba” (Matbuat Nizamnamesi ile matbuata baskı yapılmak istenildiğini, ancak matbuatı susturamayacaklarını ifade etmiştir. 27 Kânunusâni 1324;nr. 84, s. 1)
- İmzasız: “Matbuatımız” (Gazetelerin birbirini eleştirdiklerini, kendilerine yakışmayan davranışlarda bulduklarını belirtmiştir. 12 Teşrînisâni 1324; nr. 10, s. 2)
- İmzasız: “Matbuatımıza” (Fedakaran-ı Millet meselesinde, istibdat devrinde olduğu gibi meşrutiyet devrinde de matbuatın susmasını eleştirmiştir. 4 Kânunusâni 1324; nr. 61, s. 1)
- İmzasız: “Neşriyat” (Neşriyatın ve matbuatın millet üzerindeki önemi ve etkisinden bahsetmiştir. 27 Kânunusâni 1324; nr. 84, s. 1)
- İmzasız: “Şahsiyet” (Gazetecilerin olayları aktarırken şahsiyetlere bağlı kalmalarını eleştirmiştir. 18 Teşrînisâni 1324, nr. 16, s. 1)
- İmzasız: “Yeni Matbuat Nizamnamesi” (Matbuatın millet ve hürriyet üzerindeki öneminden bahsetmiştir. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 2)
- Konya Ereğlisi Umum Ahalinin Tercüman Efkarı Uhuvvet Kulübü: “Başlıksız” (Konya Ereğli’sinden alınan telgrafta serbest matbuatı istediklerini ve onu muhafaza etmek için mücadele edeceklerini belirtmiştir. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 2)
- M. A’dil: “Matbuat Cezanamesi” (Tanzim edilen matbuat nizamnamesi maddelerini tetkik etmiştir. 5 Şubat 1324; nr. 93, s. 2)
- M. D : “Serbesti-i Matbuat” (Matbuat tam anlamıyla serbest olmalıdır. Matbuat Nizamnamesinin üç esastan ibaret olduğunu ve maddeleri açıklamıştır. 29 Kânunusâni 1324; nr. 86, s. 1)
- Muammer Tevfik: “Makale-i Mahsusa” (Serbesti-i Matbuat hakkında birkaç söz söylenmiştir. Matbuat serbest olmasaydı meşrutiyeti nasıl idrak edebilirdik deniliyor. 26 Kânunusâni 1324; nr. 83, s. 3)

Murat: “Mizan Karilerine” (Mizan Gazetesini belli bir müddet daha çıkarmayacağını ve bunun sebebini belirten yazısıdır. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 1)

Müntesibin Tıptan Avanzade Mehmed Süleyman: “Ceride-i Tıbbiye-i Askeriye-1” (Hürriyet devrinde askeri tıp gazetesinin içeriği ve yayınlanma amacı hakkında genel bilgi vermiştir. 6 Kânunuevvel 1324; nr. 34, s. 1)

Müntesibin-i Tıptan Avanzade Mehmed Süleyman: “Ceride-i Tıbbiye-i Askeriye-2” (Askeri tıp gazetesinin nasıl olması gerektiği ve içeriği, amacı hakkında bilgi vermiştir. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 2)

Müntesibin Tıptan Yüzbaşı Avanzade: Mehmed Süleyman: “Ceride-i Tıbbiye-i Askeriye-3” (Hürriyet devrinde askeri tıbbi gazeteler nasıl olmalıdır diye yazılan makale. 9 Kânunuevvel 1324; nr. 37, s. 3)

Müntesibin Tıptan Yüzbaşı Avanzade M. Süleyman: “Ceride-i Tıbbiye-i Askeriye-4” (Askeri tıp gazetesinde senelik iki bin liranın nereye gittiğini sorguluyor ve hürriyet devrinde bir tıbbi askeri gazete nasıl olmalıdır sorularına cevap arıyor. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 2)

Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Matbuatın serbest ve hür olması gerektiğinden bahsetmiştir. 10 Şubat 1324; nr: 98, s. 1)

Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Türkiye’de gazete çıkaracak sermayenin yetersiz olduğundan yakınmıştır. 4 Şubat 1324; nr: 92, s. 1)

Şurayı Devlet Nafia Maarif Dairesi Azasından Ahmet Muhtar: “Mahdum Meşihatpenahi Ahrardan Muhtar Bey Efendinin Müdafaaanesidir” (Matbuat bazen vatan millet için faydalı yazılar yazıyor bazen de zararlı yazılar yazabiliyor. Geçen günkü nüsha da şeyhülislam için yazdıkları için yazılmıştır. Makale de bu konuya açıklık getirilmiştir. 9 Kânunuevvel 1324; nr. 37, s. 1)

2.2.4. Çeteler

Galata Emtia Ecnebi Gümrüğü İstima’torlarından Ali Rıza: “Başlıksız” (Çete reisinin zorbalıklarından yakınmaktadır. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 3)

2.2.5. Edebi

Daire-i Meşihat Ketebesinden E. Vasıf, Daire-i Meşihat Ketebesinden Felbevizade Ahmet Naili: “Başlıksız” (Gazetede cuma günü nüsha da Şükrü beyin yazısının hakikatte eksik olduğunu ve konular hakkında eksik bilgi verdiğini belirterek o yazıya cevaben yazılmıştır. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 2)

Jönler Muharriri: “Hayat, Romanlar ve Tabii Romanlar” (Romanların öneminden ve romanın insanlar üzerindeki etkisinden bahsetmiştir. 1 Şubat 1324; nr. 89, s. 2)

Mecazından Bidayet Mahkemesi Ceza Dairesi Zabıt Kâtibi Mehmet Tevfik: “Başlıksız” (Her harbe karşılık akrostij gibi şiir yazılmıştır. 4 Kânunuevvel 1324; nr. 32, s. 3)

Mehmet Murat: “Mücahide-i Milli” (Mücahide-i Milli eserini neden yazdığını ve kimlere hitap ettiğini anlatan yazıdır. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 1)

Niyazi Livalarından Boğaz İçinde E. Ali: “Masur A’kıl” (Derginin Mevlanzade Rifat Beyin nezaretinde neşredildiğini, gazete de Köprü’nün yıkımı ve tamirinden bahsedilmiştir. 14 Kânunusâni 1324; nr. 71, s. 1)

2.2.6. Eğitim/Dil/Kültür

Abdülkadir Tahsin: “Mekteb-i Harbiye’de Resim ve Esliha Sergisi” (Sergi, Mekteb-i Harbiye tablolarla güzide asker ressamlarını ve diğer zevatın kıymetli esliha-atika gibi bazı silahlardan oluşmaktadır. Sergi hakkında bilgi vermiştir. 7 Kânunuevvel 1324; nr. 35, s. 1)

Bahri Sefid Boğazı Topçu Birinci Alay Kaymakamlarından Hüseyin Tayfur: “Esliha Müzesi” (Tophane-i Amire de kestirilen hurda toplar satılırsa kıyyesi üç kuruşa gideceği yerde kendisi İstanbul’da bulunduğu sırada antika toplar müzeye yerleştirilmek üzere fabrikalarının münasip yerlerine dizilmişti. Bu uygulama sayesinde Esliha Müzesinin değerinin diğer devletler tarafından da fark edilmiştir. Bu uygulamanın devam etmesini ve bu fikrinin tophane paşaları tarafından benimsenmesini istemiştir. 4 Teşrînisâni 1324; nr. 3, s. 2)

Beratlı Müderriszade H. Remzi: “Başlıksız” (Arnavutlukların Osmanlıya bağlı olduklarını Latin ve Türkçe harflerinin kullanılması Arnavutluklar arasında nifak oluşturacağı için her fert tercih eylediği harflerle yazarsa nifaktan da kurtulmuş oluruz. 22 Kânunusâni 1324; nr. 79, s. 3)

Beratlı Müderriszade: “Başlıksız” (Arnavutçanın Arap lisanıyla yazılmasına dair Serveti Fünun da Yahya Necati Efendinin yazdığı makaleyi ret eden Mehmet Sıla Efendinin bu konu hakkında gazete de yazı yazmasına teşekkür ederek gazeteye de minnettar olduğunu belirtmiştir. 7 Kânunusâni 1324; nr. 64, s. 4)

Beşiktaş Rüştiye Askeriyesi Munteha Sınıf Talebesi Hüseyin Cahit: “Alman Varaka“ (Mektebin açılmasına rağmen hala mektepte okunacak kitabın olmamasından yakınıyor. 11 Teşrînisâni 1324; nr. 9, s. 4)

Darul Mu'alliminin Mezunlarından Kara hisar Şarkıyla Ahmet Sıtkı: “Taşra Mekatib-i Rüştiyesinin Islahı” (Eski devirlerde rüştiye mekteplerinin vatan için evlat yetiştirmeleri gereken yerde hükümete kâtip yetiştirmek maksadını gütmüşlerdir. Oysaki bu mekteplerde kahraman asker, çiftçi, sanatkâr yetiştirmek istemişlerdir. Ne matbuat nede ahali bu mekteplerin ıslahı için yazı yazmıyorlar. Maariflerin ıslah edilmesinin vatana millete faydalı olacaktır. 22 Teşrînisâni 1324; nr. 20, s. 3)

Daruşşafakadan Mezun Sabitzade Ahmet Raşit: “Paris Yolcularımız ve Bir Nazar-ı Ulvi” (Millete vatana faydalı olmak için Daruşşafaka'dan Paris'e gönderilen talebelerin sevinçlerini yansıtmıştır. 12 Teşrînisâni 1324; nr. 10, s. 3)

Edirne Harbiye Osmanisi Talebesinden Vanlı Muhittin: “Bir Mekteplinin Feryadı” (Mektepte yaşadıkları zorlukları, mektep ve koğuş koşullarının yeterli seviyede olmadığını eleştirerek, hürriyetten faydalanmayı koşulların düzeltilmesini rica eden yazıdır. 29 Teşrînisâni 1324; nr. 27, s. 3)

Ereğlili Kokalarzade Sami: “Arnavutça Hurufatı” (Arnavutça lisanının Latin harfleriyle yazılmasını beyan etmiştir. Arnavutların Osmanlılar için canlarını feda edeceklerini mazi de göstermiştir, istikbalde de böyle olacaktır. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 4)

Fatih Ders-i âmlarından Erzincan Naib-i Esabıkı Deyorikli Merhum Mehmet Hilmi Efendizade: “Başlıksız” (Harbiye Nezareti'nde askerlere yapılan imtihanlar hakkında bilgi vermiştir. Mektepte yapılması gereken dersler ve kurallardan bahsetmiştir. 4 Kânunuevvel 1324; nr. 32, s. 3)

Kevgili Naibü'l-ehak Argirli A. Behçet: “Arnavut Harfine Dair” (Arnavutçanın hangi harflerle yazılacağına dair fikir beyan eden yazıdır. 13 Kânunusâni 1324; nr. 70, s. 3)

İdadi Muallimlerinden M. Ziya: “Mekteplerimiz” (Mekteplerin ders verecek koşullarda olmadığını, talebelerin yetersizliğinden, kitapların yeteri kadar olmadığından, muallimlerin vasıfsızlığından yakınmaktadır. Bu koşulların düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir. 5 Kânunuevvel 1324; nr. 33, s. 3)

İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (Mektep talebelerinin mezun olduktan sonra sefalet çektiklerini, sadece mezun olmak için okumadıklarını bu konuda maarif nazırının dikkatini bu noktaya çevirmek istediğini beyan etmiştir. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 3)

İmza Mahfuzdur: “Darul Muallimin Talebesi Tarafından” (Dârulmuallimîn Mektebine gereken önemin verilmediğinden yakılarak bu yazıyı kaleme almıştır. Daha önce yazı neşredilsin diye farklı gazetelere de gönderilmiştir. Meşrutiyet devrinin istibdat devrinde farklı olmadığına altını çizmiştir. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 3)

İmzasız: “Başlıksız” (Dârulmuallimîn ile Darülfünunun birleştirilmesi gerektiğini ve kaliteli muallimlerin yetiştirilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 22, s. 2)

İmzasız: “Başlıksız” (Tophane-i Sanayi Mekteb’inin yetersizliğini ve eksikliklerini dile getiren, mektep talebeleri tarafından gazeteye gönderilen yazıdır. 28 Teşrînisâni 1324; nr. 26, s. 4)

İmzasız: “Darulhayr-i Ali Mezunları” (Mezun olan talebelerin sefil bir halde bulduklarını, gereğinin yapılmasını istirham etmiştir. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 4)

İmzasız: “Dünkü Vaka” (Darulhayr Mektebi talebelerinin zabıtlar tarafından cebren alı konulmasının sebebi ve olayın süreci hakkında bilgi verilmiştir. 9 Kânunusâni 1324; nr. 66, s. 2)

İmzasız: “Kitabetimizin Islahı” (Evrak memurlarının dil kuralları konusunda yetersiz olduğunu eleştirerek, bu durumun çare bulunması istemiştir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 3)

İmzasız: “Maarif Nezareti” (Maarif Nezaretinin millete ve vatana olan katkılarından bahsedilmiştir. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 3)

İmzasız: “Mektepler-Mektepliler” (Muallimler ve talebelerin anlayamadıklarından, muallimlerin intizamsız olduklarından şikâyetçiler. 12 Kânunusâni 1324; nr. 69, s. 4)

İmzasız: “Terbiye-i Bedeniye Mektebinin Resmi Küşadı” (Mektebin açılışı, mektep muallimleri ve mektepteki derslerden bahsedilmiştir. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 2)

İmzasız: “Terbiye-i Esasi ve Harbiye Nezaretinin Karar-ı Müsebbibi” (Harbiye Nezaretinin ıslah edilmesiyle ilgili kararnamedir. 16 Teşrînisâni 1324; nr. 14, s. 2)

İmzasız: “Terbiye-i İçtimaimiz” (Toplumsal terbiyenin nasıl olduğundan bahsedilmiştir. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 21, s. 2)

İmzasız: “Terbiye-i Milliye 5” (Terbiye-i Milliden maksat; gençleri mensup oldukları milletin ruh ve ahlakına göre terbiye etmek ve gençlerde şeref ve haysiyet-i milli hislerini uyandırmaktır denilmiştir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 2)

İmzasız: “Tıbbiye-i Askeriyede Lisan-ı Ecnebiye Ecnebiye” (Tıbbiye-i Askeriye Mekteplerinde Fransızca ve Almanca derslerinin neden kaldırıldığı ile ilgili yazıdır. Ecnebi lisanlarının mekteplerde okutulması gerektiğini savunmuştur. 10 Kânunuevvel 1324; nr. 38, s. 3)

İmzasız: “Umur-ı Maarif ve Mekteplerimiz 6” (İdadi mektepleri hakkında bilgi verilmiştir. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 1)⁷⁹

Kara Hisar Şarkılı Ahmet Sıtkı: “Mekatib” (Taşra Mekatib-i Rüştîyesinin ıslahından bahsedilmiştir. 2 Kânunuevvel 1324; nr. 30, s. 2)

Kara Hisar Şarkılı Ahmet Sıtkı: “Taşra Mekatib-i Rüştîyesinin Islahı-Mabadi” (Taşrada ortaokul mekteplerinde öğrencilerin eğitim alamadıklarını, yeterli olanaklarının

---

⁷⁹ Önceki makaleler Muallim Galib ismi ile yayınlanmıştır.

olmadığını ve muallimlerin maaşlarının kendilerini geçindirecek derece de olmadığından yakınlıkla bu mekteplerde ıslahat yapılması gerektiğini belirtmiştir. 24 Teşrinisâni 1324; nr. 22, s. 3)

Kara Hisar Şarkılı Ahmet Sıtkı: “Taşra Mekatib-i Rüştiyesinin Islahı” (Taşradaki Ortaöğretim mekteplerinin ıslahı için yapılması gerekenler hakkında yazılan makalelerdir. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 2)

Kara Hisar Şarkılı Ahmet Sıtkı: “Taşra Mekatib-i Rüştiyesinin Islahı” (Taşradaki ortaokul mekteplerinin ıslah edilmesi için neler yapılması gerektiği hakkında yazılan bir makaledir. 16 Kânunuevvel 1324; nr. 44, s. 3)

Mekteb-i Hukuktan Bir Talebe: “Maarif Nazır-ı Alisine - Mekteb-i Hukuk Hakkında” (Gazeteler mektebin açılış haberini vermelerine rağmen ortada mektebinde derslerinde ne olduğunun belli olmadığını belirtmiştir. 8 Teşrinisâni 1324, nr. 5, s. 2)

Muallim Galip: “Umur-ı Maarif ve Mekteplerimiz 1” (Mekteplerin öneminden, muallimlerin ve müdürlerin ilim ve fazilet sahibi olmalarının mektebe olan katkılarından bahsetmiştir. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 2)

Muallim Galip: “Umur-ı Maarif ve Mekteplerimiz 2” (Mektepteki muallimlerinin hangi vasıflara sahip olması gerektiğinden bahsetmiştir. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 3)

Muallim Galip: “Umur-ı Maarif Mekteplerimiz 3” (Mektebi Mahsusanın yeterli düzeyde hizmet vermediğinden yakınmaktadır. 4 Kânunusâni 1324; nr. 61, s. 3)

Muallim Galip: “Umur-ı Maarif ve Mekteplerimiz 4” (Mekteplerin yıkık dökük oluşundan, hocaların donanımlı olmamasından şikâyetçidir. Muallimler maaş tahsisi istediklerini, mekatib iptidailerimiz ıslah olunmadığından, bir mektebe iki nezaretin müdahalesi olmaması gerektiğinden bahsedilmiştir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 2)

Muallim Galip: “Umur-ı Maarif ve Mekteplerimiz 5 ” (Rüştiye mekteplerinin ıslah edilmesi gerektiğini ve erkek talebeler gibi kız talebelerin de mektepte eğitim görmeleri gerektiğinden bahsetmiştir. 14 Kânunusâni 1324; nr. 71, s. 2)

Nüfuz İdaresi Ketebesinden Selahattin: “Garip Bir Muhavere” (Fransa’ya gönderilecek talebeler içinde kabul edilmediyiyle ilgili, kendisinin nazır paşa ile bu konu hakkında yaptığı mütalaanın suretidir. Nazır paşa gidecek talebelerin imtihan edilip kazandıktan sonra gidebileceklerini belirtmiştir. 22 Kânunusâni 1324; nr. 79, s. 2)

Osmanlı Topçu ve İstihkâm-ı Harbiye Şakirdanı: “Mühendishane-i Osmaniden Bir Seda ve Haliç’de Humbarahane Mektebi” (Mektep hakkında bilgi verilmiş ve mektepte herhangi bir ıslahat ve düzenleme yapmadığından yakınmıştır. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 3)

Pagun Sabık Ceza Reisi Mehmet Sıla: “Arnavutça Harfî Meselesi” (Arnavutça’nın Arap harfleriyle yazılmasına karşı çıkmıştır. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 3)

Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Başta Mithat Paşa olmak üzere hürriyet ve meşrutiyet şehitlerinin anısına sanayi mektebinin açılması gerektiğini ve bu mektebin açılmasının kıymetinden bahsetmiştir. 18 Kânunuevvel 1324, nr: 46, s. 1)

Ş. Mağmumi: “Düşündüm ki” (Hanya İnkılabından sonra bütün milletlerin kendi dilinde mektepte tahsil görmelerinin vatana daha faydalı olacağını ifade etmiştir. 12 Teşrinisâni 1324; nr. 131, s. 1)

Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Memleketin her yerine mektepler açmasının ülkeye faydalı olacağı belirterek, inkılabının en iyi eserlerinden birinin gece dersleri ve ırgat mektepleri olduğunu belirtmiştir. Hürriyet ve adalet silahla alınır, maarifle muhafaza olunur sözleriyle eğitimin önemi üzerinde durmuştur. 22 Teşrinisâni 1324, nr. 20, s. 3)

Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Tıp mekteplerinde ıslahat yapılması gerekliliğinden bahsedilmiştir. Mekteplerde ıslahat yapılırken Avrupa’daki mekteplerin örnek alınması gerektiği ifade edilmiştir. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 1)

Talebe-i İlimden Nazillili Mehmet Nuri: “Mekteplerin Hali, Ne Olacak” (Meşrutiyetin ilanından sonra mektepler için alınan kararların sabit olmadığını sürekli bir değişkenlik gösterdiğini belirterek bu durumdan yakınmıştır. 12 Kânunuevvel 1324; nr. 40, s. 3)

V. : “Darülfünun Talebesinin Hukuku” (Üniversite talebesinin hukukunun muhafaza edilmesi ve bu hukukun devam ettirilmesi için neler yapılması gerektiğini belirten makaledir. 17 Kânunuevvel 1324; nr. 45, s. 2)

V. : “Darülfünunumuz” (İstibdat devrinin maarife uyguladığı zorbalıklardan en çok üniversitenin nasibini aldığını ve üniversite muallimlerinin liyakatsiz olduğundan bahsetmiştir. 27 Teşrînisâni 1324,nr. 25, s. 1)

Zeytinburnu’nda Kâin İdadi İkinci Sanayi Mektebi Talebesinden Nevşehirli Hilmi İsmail, Sinoplu Hüseyin Nazmi, Fatsalı Hasan Şevki: “Başlıksız” (Gazetede daha önce mekteplerin ıslahı için haber çıkmasına rağmen hala mektepler hakkında hiçbir şeyin yapılmadığını söylemiştir. 6 Kânunuevvel 1324; nr. 34, s. 3)

2.2.7. Ekonomi

Abdülkadir Mahir: “Tekâmüle Doğru ve Teşebbüs-ü Şahsi” (Memleketin gelişmesi için gelişime doğru, sanayi, ticaret ve ziraat gibi alanlarda teşebbüslerde bulunulması gerektiğini savunmuştur. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 1)

Ahmet Sabri: “Başlıksız” (Mekati-i Harbiye Nazırı İsmail Paşa ile Zeki Paşa arasındaki soruna değinmiştir. İsmail Paşa’nın, Zeki Paşa’yı neden hapsediği sorulmuştur. 24 Teşrînisâni 1324, nr. 22 s. 4)

Ali Kazım: “Mülkiye Teshilat Sandığı” Ali Kazım: “Mülkiye Teshilât Sandığı” (Makalede, ismi geçen sandığın kurulma amacı üzerinde durulmuştur. 25 Teşrînisâni 1324; nr. 23, s. 2)

Ali Ulvi: “Hicaz Demiryolu İaneleri” (İstirap ve yoksulluk çeken milletten Hicaz Demiryolu yardımı için para toplanması eleştirilmiştir. Milletten alınan paraların istibdat sarayının kendi ihtiyaçları için harcandığını dile getirmiştir. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 2)

Ali Ulvi: “Osmanlı Postaları-Postahaneleri” (Postahanelerde posta ücretlerinin pahalı olduğunu, postahanelerin Türklerin olduğu için Fransızca pullar kaldırılması gerektiğini, memurlara maaşlarını verdiği müddetçe görevlerini layıkıyla ifa edeceğini belirtmiştir. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 2)

Ali Ulvi: “Servet İttihat ile Tezâyüd Eder” (Servetin olanaklarından, istibdat devrinde maden işletmesi içi imtiyaz almanın zorluğundan bahsetmektedir. Hürriyet

devrinde ise bu gibi işleri seri bir şekilde halledildiği üzerinde durulur. Bu sayede tüccarlar hemen işe atılırdı. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 1)

Avanzade Süleyman: “Şirket-i Hayriye” (Ücret meselesi hakkında bilgi verilmiştir. Bu ücretten şikâyetçi olduklarını belirtmiştir. 6 Şubat 1324; nr:94, s. 2)

Avanzade Mehmed Süleyman: “Türkiye’de İ’ane” (Türkiye’de merkezde ve vilayetlerde yapılan yardımları, yardımların nereye yapıldığına dair makaledir. 30 Teşrinisâni 1324; nr. 28, s. 4)

Bafralı İsmail Hakkı: “Nafia Nezaretinin Nazar-ı Dikkatine” (Bafra ile Samsun arasındaki yolun yapılması gerektiğini, halkın zor şartlarda o yolu kullandığından bahsetmiştir. 29 Kânunuevvel 1324; nr. 55, s. 3)

Beyrut Defateri Sabıkı Nuri: “Başlıksız” (Halep vilayeti, İskenderun kasabası, Bağdat, Musul gibi vilayetlerin ticaretinden bahsederek, limanlarının canlandırılması, istihdam edilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. 13 Kânunusâni 1324; nr. 70, s. 4)

E. C : “Varidat Rûsumiyede Noksan Var? Niçin?” (Gümrük vergilerindeki gelirlerin düzenli olarak hesaplanamaması ve gümrüklerdeki düzensizliği eleştirmiştir. 16 Kânunusâni 1324; nr. 73, s. 2)

E.C: “Nafia Nezareti Rıhtım Şirketi Devri İstibdat-Devri Meşrutiyet” (Nafia Nezareti ile Rıhtım şirketi arasındaki ilişki ve rıhtımdaki ticaret ve mallarla ilgili bilgi vermiştir. Meşrutiyet ve İstibdat devri arasındaki farkları açıklamıştır. 19 Kânunuevvel 1324; nr. 47, s. 2)

Hadide Anbarında Kolağası Üsküdarlı Cevat: “Başlıksız” (Maaş dağıtımında yolsuzluk olduğunu açıklayarak, maaşların eşit bir şekilde dağıtılmasını istemiştir. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 3)

Hakkı: “ Şirket-i Hayriye ve Vapur Münakaşası Komedyası” (Şirketi Hayriye’nin üç veya altı kıta vapurun inşa ve üretmesi tartışmaları üzerine idareye müracaat edilmesinin ve planları talep etmenin aşamalarını ve bu aşamalarda çektikleri sıkıntıları anlatan yazı. 27 Teşrinisâni 1324; nr. 25, s. 2)

Hicaz Demiryolu Sabık Actor ve Bahriye Çerahçı Mülazımlarından Sa’it İsmail: “Hicaz Demiryolunu Aklımıza Getirelim” (Hicaz Demiryolu yapımında mühendislerin ve

çalışanların hakkını vererek çalışmadıklarını aldıkları maaşı hak etmediklerinden yakınmaktadır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 49, s. 2)

Hoca Oyes Mahallesinde Mukime Saadet: “Çırçır İlane Komisyonuna Acı Bir Feryat” (Komisyonun dağıttığı yardımı eşit bir şekilde dağıtmadığından ihtiyaç sahiplerine yardımın verilmediğinden yakınmıştır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 49, s. 2)

İbrahim Fetin: “Harb-ı İktisadide Muvaffakiyetler” (Avrupalı tüccarları bertaraf ederek yerli tüccarlar ve yerli iktisadımızı daha ileriki seviyeye ulaştırmıştır. Artık halk gurbete gitmeyerek kendi memleketlerinde çalışabilecekler. Bunları da hamalların yardımını alarak ilerledik onlara şükran borçluyuz. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 22, s.3)

İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (Eski idare de paraların piyasadaki durumu hakkında kısa bir bilgi vermiş. 21 Teşrînisâni 1324; nr. 19, s. 3)

İmza Mahfuzdur: “Bosphor” Denildiği Vakit Ne Anlaşılır?“ (Boğaziçi vapur ve nakliye şirketlerinin fahiş fiyata çalıştıklarını, halkı bu esaretten kurtarmak için buna bir çare bulmalarını istemiştir. 21 Teşrînisâni 1324; nr. 19, s. 3)

İmzasız: “Başlıksız” (Maliye Nezareti’nde yapılan işlemlere, verilen derslere ve nezarete neler yapıldığına dair yazıdır. 4 Kânunuevvel 1324; nr. 32, s. 2)

İmzasız: “Bazı Tebdilin Lüzumu” (Bazı memur maaşlarında değişikliklerin yapılması gerektiğini belirtmiştir. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 1)

İmzasız: “Boykotaj ve Serpuş-ı Milli” (Osmanlı Devleti’nin diğer devletlerle olan ticari ilişkilerini ve bu ticari ilişkilerin hangi sebepler doğrultusunda kesileceği hakkında bilgi verilmiştir. 18 Teşrînisâni 1324; nr. 16, s. 1)

İmzasız: “Duyun-ı Gayri Muntazama Kararnamesi” (Kararname hakkında bilgi vererek, on ikinci maddeye kadar kararları açıklamıştır. 9 Teşrînisâni 1324; nr. 6, s. 2)

İmzasız: “Duyun-ı Gayri Muntazama Meselesi” (Duyundaki maaş ödemelerinin düzensizliğinden bahsetmiştir. 10 Teşrînisâni 1234; nr. 7, s. 1)

İmzasız: “Duyun-ı Umumi’de Tensikat” (Duyun-ı Umumi idaresinde yapılan düzenleme ve ıslahatlardan bahsedilmiştir. 17 Kânunuevvel 1324; nr. 45, s. 3)

İmzasız: “Havadis-i Dâhiliye Meclis Rûsumunun Maaşatı” (Meclis azalarına ve reise verilen maaş hakkında bilgi verilmiştir. 9 Teşrînisâni 1324; nr. 6, s. 2)

- İmzasız: “İlmiye Tahsisatı” (İlmiyeye verilen ödeneklerin üç kısma ayrıldığını, ödenek isimlerini ve ödenek içeriği hakkında bilgi verilmiştir. 24 Kânunusâni 1324; nr. 81, s. 2)
- İmzasız: “Rüesa-ı Memurun Maaşatı” (Hükümetin, bakanları ve memurlarına fazladan maaş verilmesini eleştirmiştir. 1 Kânunusâni 1324; nr. 58, s. 3)
- İmzasız: “Rüsumat Defateri ve Fazla Para İtası” (Vergi defterleri ve ödenen fazla paradan yakınan yazı kaleme alınmıştır. 10 Teşrînisâni 1234; nr. 8, s. 3)
- İmzasız: “Rüsumat Emaneti Tensikatı” (Gümrük işlerinde yapılan değişiklik ve düzenlemeleri yazmıştır. 17 Teşrînisâni 1324; nr. 15, s. 2)
- İmzasız: “Rüsumat” (Gümrük kapılarında rüsumatın nasıl işlendiğine dair yazıdır. 26 Teşrînisâni 1324; nr. 24, s. 2)
- İmzasız: “Yine Duyun-ı Umumiye İdaresi” (Duyun-ı Umumiye idaresinin işlenişi hakkında bilgi verilmiştir. 28 Teşrînisâni 1324; nr. 26, s. 3)
- İmzasız: “Muhtekir Sarraflar” (Sarrafaların istibdat devrinde maaşlarının düzenli olarak yatırılmadığını, aynı şeyin meşrutiyet döneminde de devam ettiğinden bahsetmiştir. Bu durumun düzeltilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. 6 Teşrînisâni 1324; nr. 4, s. 2)
- İmzasız: “Yunan Destuni Kumpanyasının Boykotaja Dair Hilesi” (Yunan kumpanyasının Avrupa devletlerinin tütün satan vapurlarına yardım etmesinden yakınmıştır. 10 Teşrînisâni 1234; nr. 7, s. 3)
- İmzasız: “Ziraat Bankaları ve Fıkra-ı Zira’i” (Ziraat Bankalarının öneminden bahsedilmiştir. 21 Teşrînisâni 1324; nr. 19, s. 1)
- M. Y: “Bir Muhavere-i İbretname” (Galata Köprü inşaatı için İzzet Paşa’nın paraları ve maaşları fazla verdiğini ve kanuna göre hareket etmediğini belirtmiştir. 30 Kânunusâni 1324; nr. 87, s. 1)
- M.D: “Duyun-ı Umumi” (Duyun-ı Umuminin alelade maliye bütçesini göndermiş. Daha müfredatlı bütçe isteyen Maliye nezaretine Duyun-ı Umumiden sert tepki gelmiştir. Duyun Umuminin yaptıklarından rahatsız olduklarını belirtmiştir. 22 Teşrînisâni 1324; nr. 20, s. 2)

Muallimât Mektebi Mezunelerinden Emine: “Saraylı Maaşatı” (Sarayda kimi kişilere verilen maaşın sebebi soruluyor. İstibdat devrinde bu tür sorular sorulamadığını ancak şimdi hürriyet devri olduğunu, bundan mütevellid bu harcamanın ve maaşların sebebi soruluyor. 10 Kânunusâni 1324; nr. 67, s. 3)

Maliye Memurlarından M.C: “Duyun-ı Umumiye-İkramiyeler” (Duyun-ı Umumi hakkında yolsuz ve nizamsız ve haksızlıklar yaptığını ve bunu yapan memurları ele almıştır. 19 Teşrînisâni 1324; nr. 17, s. 1)

Merhum Emin Efendi Haremi A’dvi Saadet: “Teessüf-i Azim” (Emekli maaşını iki aydır alamadığını belirtiyor. 7 Kânunuevvel 1324; nr. 35, s. 3)

Muammer Tevfik: “Duyun-ı Gayri Muntazama” (Maliye ve meşrutiyet için yapılacak olan ıslahatlarda paraya ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir. Bu minvalde devletin borçlarındaki düzensizliğin giderilmesi için çalışılması gerektiğini belirtmiştir. 2 Kânunuevvel 1324; nr. 30, s. 4)

Muhacirin Sevk Memurlarından Bahattin: “Müdür Bey” (Muhacirlerin yakacak ve paraya ihtiyaçları olmasına rağmen memurların bunları göz ardı etmesini eleştirmiştir. Memurlar hakkında gereğinin yapılmasını istemektedir. 18 Teşrînisâni 1324; nr. 16, s. 3)

Naipzade Ali Fuat: “Beytülmal-ı Müslümin” (Devlet hazinesinin, tebaanın dışından tırnağından arttırarak saadet verdiği bir kurum olduğunu, hazineye toplanan paranın selamet-i vatan ve milleti temin ve muhafaza için var olduğunu, icap eden mahallelere sarf edilmek üzere devletin hazinesinde toplanan bu para sandığı hakkında bilgi vermiştir. 12 Kânunuevvel 1324; nr. 40, s. 2)

Samsunlu Hâcebzade Veli: “Başlıksız” (Tütün rejisi yüzünden tütünle uğraşanların kaçakçılığa yöneldiğini, bunun sebebinin reji olduğunu belirtmiştir. Rejinin tütün üreten bölge halkını zor durumda bıraktığından yakınmıştır. 12 Kânunuevvel 1324; nr. 40, s. 3)

Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (İstanbul Köprüsünden para ile geçilmesini eleştirmiştir. Bu durumun diğer Avrupa Devletlerinde uygulanmadığını belirtmiştir. 6 Şubat 1324; nr. 94, s. 1)

2.2.8. Kanun

İmzasız: “Hak ve Kanun” (Şuun Gazetesi’nin Hak ve Kanun adlı makalesini ele almıştır. Makalede Kânun-i Esasi’nin öneminden bahsedilmiştir. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 1)

İmzasız: “Kanun” (Kanunun öneminden bahsetmiş ve mebusların ne olursa olsun kanun haricinde muamele etmemeleri gerektiğini belirtmiştir. 7 Kânunusâni 1324; nr. 64, s. 1)

K. K: “Biraz da Bilfiil Çalışalım” (Kânun-i Esasinin tatil edilmesi ve tatil edilince nelere etki edeceği hakkında fikir beyan etmiştir. 5 Şubat 1324; nr. 93, s. 1)

M.D. : “Kanun Yine Kanun” (Kanunun hükümet ve devlet idareleri üzerindeki öneminden bahsedilmiştir. 9 Kânunusâni 1324; nr. 66, s. 1)

M.D. : “Toz Altında 2” (Mecelle ’nin bazı maddelerini açıklamış ve Mecelle ’nin içeriği hakkında bilgi verilmiştir. 8 Kânunusâni 1324; nr. 65, s. 1)

Tırnovalı Osman Nuri: “Makale-i Mahsusa – Meclis Meb‘ûsan’a Kavanin-i Esasiye ve Kavanin-i Adiye-“ (Kavanin-i Esasiye ve Kavanin-i Adiye kanunlarının ne olduğunu içeriği önemi ve etki alanları hakkında bilgi vermiştir. 12 Kânunuevvel 1324; nr. 40, s. 1)

Tırnovalı Osman Nuri: “Mesuliyet-i Vükelâ’nın Kanun-ı Esasi Ahkâmına Tatbiki” (Kânun-i Esasi’nin maddeleri ve uygulanışı hakkında bilgi verilmiştir. 9 Kânunusâni 1324; nr. 66, s. 1)

2.2.9. Konferans

Dâhiliye Nezareti Dava Vekili Tırnovalı Nuri Bey: “İlim-i Terbiye-i Etfale Dair Konferans 2” (Terbiyenin hane üyeleri ve milletler üzerindeki etkisinden, küçük çocukların terbiye eksikliğinden, bunun nasıl geliştirileceğinden bahsedilmiştir. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 2)⁸⁰

H.T: “ Prens Sabahattin Beyin Fevziye Gazinosunda Dün Gece İrat Buyurdıkları Konferans” (Makalede Prens Sabahattin şahsiyeti ve fikirleri hakkında bilgi vererek konferansta konuşulanları kaleme almıştır. 30 Teşrînisâni 1324; nr. 28, s. 1)

---

⁸⁰ Seri haldeki diğer makaleler imzasız olarak yayınlanmıştır.

İmzasız: “İlim-i Terbiye-i Etfale Dair Konferans 1” (Çocuk ilmi ve terbiyesiyle ilgili yazıdır. 4 Kânunusâni 1324; nr. 61, s. 3)

İmzasız: “İlim-i Terbiye-i Etfale Dair Konferans 3” (Dâhiliye Nezareti Dava Vekili Osman Nuri Bey Tarafından verilen konferans hakkındaki yazıdır. 8 Kânunusâni 1324; nr. 65, s. 2)

İmzasız: “İlim-i Terbiye-i Etfale Dair Konferans 4” (Dâhiliye Nezareti Dava Vekili Osman Nuri Bey tarafından verilen konferansın başlığı gaye-i terbiye hakkında konuşulmuştur. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 1)

İmzasız: “İlim-i Terbiye-i Etfale Dair Konferans 5” (Dâhiliye Nezareti Dava Vekili Osman Nuri tarafından verilen konferansta lisanı milliden bahsetmiştir. 14 Kânunusâni 1324; nr. 71, s. 2)

İmzasız: “İlim-i Terbiye Etfale Dair Konferans 6” (Terbiye fikri ve ahlakın devletler üzerindeki hâkimiyetinden bahsedilmiştir. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 1)

2.2.10. Milli Hislere Yönelik Yazılar

Abdurrahman Tahsin: “Köylü Kardeşlerime” ” (Meclis-i Meb‘ûsanın açılmasıyla hürriyete kavuştuk ve mebuslar millete yararlı hizmetlerde bulunacaklar. Daha sonra okumak yazmak, bizim için yemekten içmekten daha ziyade lazım olacaktır. Mekteplerde, ziraat odalarında ders alan talebeler mezun olduklarında köylerine giderek tarlalarını sürüyorlar. Eğitimle çevrelerine faydalı oluyorlar. 11 Kânunuevvel 1324; nr. 39, s. 2)

Ali Ulvi: “Hürriyet İçinde İstibdat” (Otuz iki seneden sonra zorla ilan ettirilen Kânun-i Esasi ve meşrutiyetin istibdatın elinden cebren alındığından bahsedilmiştir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 3)

Ali Ulvi: “Mebuslarımıza Bir Fırka-ı Bi’t- tarafın Efkâr Mecmulesidir” (Bazı kesim hürriyetin hâkimiyetini isterken bazı kesim de istibdat devrinin hâkimiyeti altında yaşamak istiyor. Oysaki çoğunluk hürriyet istemiş ve hürriyet yolunda mücadelede bulunmuşlardır. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 1)

Ankara Mebusu Kasım Nuri: “Makale-i Mahsusa-Hakikat-“ (Hakikatin öneminden bahsetmiştir. Devletlerin ve milletin yapacaklarını hakikat yolundan ayrılmayarak

yapmaları gerekmektedir. Meşrutiyet ve hürriyet yolunda hakikat yolunu takip etmelidir. 10 Kanunuevvel 1324; nr. 38, s. 2)

Ankara Mebusu Kasım: “ Makale-i Mahsusa” (İstibdattan kurtulup, hürriyete kavuşan halk, vatan ve millet için yek dil yekvücut olursa, millet ziraatte, sanayide, ticarete gelişir. Halk güvenli bir şekilde yaşar. 20 Teşrinisâni 1324; nr. 18, s. 2)

Askeri Kaymakamlardan Asım: “Hakikat-ı İnkılap” (İstibdat devrine son verilerek hürriyetin, meşrutiyetin ilan edilmesinden bahsetmiştir. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 1)

Dâhiliye Mektubî Kalemi Hülefasından Mehmet Nazım: “Alınan Manzume” (Milli meclisin kurulmasının sevincini yansıtan yazıdır. 6 Kânunuevvel 1324; nr. 34, s. 3)

Muammer Ferdi: “Başlıksız” (Meşrutiyet’ten ve hürriyetten aldıkları sevinçleri ifade etmiştir. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 2)

Nasuh Efendizade Ömer Hayri: “Biraz İntibah” (Hürriyetin, eşitliğin ve adaletin bütün felaketleri ve işkenceleri unutturduğunu savunmuştur. 22 Kânunusâni 1324; nr. 79, s. 1)

R. R : “Milletin Hakkı Gasp Ediliyor!” (Milletin haklarına taarruz edildiği, istibdat devrine son vererek hürriyeti kazanan milletin hakkı gasp edilemez denilmiştir. Ordu da padişapta vatanda milletindir. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 1)

Sabitzade Ahmet Raşit: “Artık Susamam” (Yazar yazıda, millet ve vatan sevgisinin her şeyden daha değerli olduğunu söylemiştir. 16 Teşrinisâni 1324; nr. 14, s. 2)

Tevfik Hikmet : “Hürriyeti Bilelim Muhafaza Edelim “ (Makale de hürriyetin öneminden ve hürriyetin devam etmesi için korunması gerektiğini beyan etmiştir. 9 Teşrinisâni 1324; nr. 6, s. 2)

Ulemeden Bir Zat: “Acaba Çok mu Seviyorum” (Hürriyetin güzelliğini ve verdiği imkânları mutluluğu ve Rabbine ettiği şükürleri beyan etmiştir. 4 Teşrinisâni 1324; nr. 3, s. 3)

2.2.11. Protestolar

Güranzade Memduh: “Dün Gece Aldığımız Telgrafname- Aynen- “ (Askeri kulübünün resmi açılışında yapılan nümayişle ilgili telgraf. 6 Kânunuevvel 1324; nr. 34, s. 3)

İmzasız: “Dersaadet Mukim İranilerin Mehmet Ali Şah İdare-i İstibdadısına Karşı Protestolarıdır” (İranilerin Şahın istibdat idaresine karşı yaptıkları protestoların ve söylediklerin nutkun suretidir. 20 Kânunusâni 1324; nr. 77, s. 2)

İmzasız: “Dünkü Miting” (Mitingin amacını ve mitingde kimlerin konuştuğunu ve konuşma içeriği hakkında genel manada bilgi verilmiştir. 26 Kânunusâni 1324; nr. 83, s. 1)

İmzasız: “Miting” (Matbuat nizamnamesi ve hürriyet için yapılacak mitingin ne zaman nerede yapılacağı hakkında bilgi verilmiştir. Hürriyet-i matbuat taraftarı olan Osmanlıların davete icabet etmesini istemiştir. 24 Kânunusâni 1324; nr. 81, s. 1)

İmzasız: “Miting” (Sultan Ahmet Meydanında gazetemiz tarafından tertip edilen miting nutuk irade için evvelki gün ve dün idarehanemize isimlerini kayıt ettiren zevatların isimleri yazılmıştır. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 1)

Kürt ve Teavün ve Terakki Kulübü Cemiyeti: “Da’vet” (Matbuat nizamnamesi mitingine gideceklerin mezkûr cemiyette toplanmaları için verilen davettir. 24 Kânunusâni 1324; nr. 81, s. 1)

2.2.12. Sağlık

Abdurrahman Tahsin: “Devr-i Vahşet Ameliyatı” (Afrika ve Habeşistan ahalisinin yıllardır çektikleri ameliyat cerrahisinin sıkıntılarının meşrutiyet ve hürriyetle son bulduğunu belirtmiştir. 10 Kânunuevvel 1324; nr. 38, s. 3)

Adanalı Doktor Ahmet Şükrü: “Hastanelerimiz” (Hastanelerinde hastaların elbisesiz, yatakları, yastıkları, çarşafı ve hizmetçileri yok. Hastanelerin hizmet edecek durumda olmayıp gelen hastaların ise ölmek için gelmediklerini belirterek koşulların daha iyi olmasını istemişlerdir. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 3)

A. F: “Bir Mütalaa” (Askeri doktorlara dair yazılan makaledir. 3 Şubat 1324; nr. 91, s. 2)

Avanzade Süleyman: “Doğru Söz” (Sıhhiye dairesi ve ceride-i tıbbi askeri makalesi hakkında yazı yazan Nejat Beyin fikirlerine karşı yazılmış bir makaledir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 2)

Bahriye Cerrahci Yüzbaşlarından Mehmet Ali Nu'man: "Başlıksız" (Bahriye de çerehcilerin yaptıkları iş hakkında bilgi vermiştir. 28 Teşrinisâni 1324; nr.26, s. 4)

Bahriye Çarhı Mektebi Şakirdanından Midillili Mehmet Ali Halep Cemil Hasan: " Babalar Kardeşler Vatandaşlar" (Vatandaşların çarhı mektebi çocuklarından habersiz olduklarını ve onlarla ilgilenmediklerinden şikâyetçi. Çocukların durumundan haberlerinin olmadıklarından yakınmaktadır. 21 Teşrinisâni 1324; nr. 19, s. 3)

Doktor Adanalı Ahmet Şükrü: "A'daletimiz Badi-i Sefaletimiz" (Sıhhiye dairesinin görevini layıkıyla yerine getirmediğini, hastanelere ve hastalara gereken önemin verilmediğini belirterek, neferatların sıhhiye dairesine gidip geç gelmelerden şikâyetçilerdir. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 2)

Doktor Adanalı Ahmet Şükrü: "Ağlar Mısın Güler Misin?" (Hastaların Haydar Paşa hastanesinden Hambir Hastanesine göndermelerine karşı çıkmış. Hambir hastanesini köşk mü zannettiniz diye eleştirilerde bulunmuştur. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 3)

Doktor Adanalı Ahmet Şükrü: "Görünen Köye Kılavuz İstemez" (Kendisi Zeytinburnu'na bir iki hastasını tedavi etmek için gittiğinde orada bulunan tophane için taşınan kömürlere şahitlik etmiş, iki farklı kömürün olduğunu simsarlardan kömür alırken dikkat etmeleri gerektiğini belirtmiştir. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 3)

Doktor Adanalı Ahmet Şükrü: "İhyayı Emvat- Milletin Sevgili Meclisine" (Haksızlığa uğrayanların, sefalet görenlerin, memurluğa tayin edilemeyenlerin kısacası milletin bütün sıkıntılarının Meclis-i Meb'ûsan'ın gidermesini istemiştir. Millet in istirahatını asayişini temin etmelidir. Millet mebusuz, mebus milletsiz olamaz. 2 Kânunuevvel 1324; nr. 30, s. 2)

Doktor Adanalı Ahmet Şükrü: "Muvazenet, Muvazenet veya Adilane Bir Tefsim" (Dairelerde tensikat yapılırken nelere dikkat edilmesi gerektiğini bilmiyorlar. Maliye de düzenleme yapılırken Diğer Avrupalı devletlerin neler yaptıklarından habersizdir. Ayrıca kendisinin Kolağası Ahmet değil Yüzbaşı Mehmet Şükrü olduğunu belirtmiştir. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 2)

Doktor Adanalı Ahmet Şükrü: “Tramvay Şirketinin Rezaleti” (Tramvayların eksikliklerinden yeteri kadar hizmet vermediklerinden yakınmıştır. 27 Teşrînisâni 1324; nr. 25, s. 4)

Doktor Adanalı Ahmet Şükrü: “Umum-u Hastahaneler ve Doktorlar Namına Bir Feryat” (Sağlık cemiyetlerinin görevlerini yerine getirememeleri, doktor ve hasta hanelere gereken önem verilmeyip, gerekli olanakların sağlanmadığından yakılarak bu durumu eleştirmiştir. 19 Kânunuevvel1324; nr. 47, s. 3)

Doktor Nejat Ekrem: “Sihhiye Dairesinin Hal-i İhtizarı” (Sağlık alanındaki eksiklikler ve yetersizlik istibdat devrinde nasılsa meşrutiyet devrinde de aynıdır diyerek meşrutiyet döneminde sağlık alanını eleştirmiştir. 20 Kânunuevvel1324; nr. 48, s. 2)

Manastırlı Kolağası Mustafa Sabri: “Doktorlar ve Rütbe” (Doktorlukta ya da hekimlikte rütbelerin gereksizliğini gerekçeleriyle belirtmiştir. Rütbelerin askerlikte orduda olacağından, doktorlukta olmaması gerektiğinden bahsetmiştir. 13 Kânunuevvel1324; nr. 41, s. 2)

Müntesibin Tıptan Yüzbaşı Avanzade Mehmed Süleyman: “Sihhiye Tensikâtı- Doktorlar ve Eczacılar-1” (Sihhiye nezaretinde düzenlemelerin yapıldığını belirtmiştir. Taşradaki doktorların sıkıntı ve sefalet içinde olduklarını, İstanbul’dakilerin rütbe aldığını ama taşradakilerin bundan mahrum olduklarını açıklamıştır. Taşradaki ordu için doktor ve eczacıların gönderilmesini eleştirmiştir. 11 Kanunuevvel 1324; nr. 39, s. 3)⁸¹

S. Ebul Muzaffer: “Doğru Söz Acıdır” (Sihhiye Tensikâtı, sağlık alanında düzenlemeler. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 2)

Yüzbaşı Avanzade Mehmed Süleyman : “Sihhiye Tensikâtı- Doktorlar ve Eczacılar 2” (Sağlık alanında yapılan ve yapılması istenilen düzenlemeleri anlatan makaledir. 16 Kânunuevvel1324; nr. 44, s. 3)

Yüzbaşı Avanzade Mehmed Süleyman: “Sihhiye Tensikâtı- Doktorlar ve Eczacılar 3”⁸¹ (Sağlık alanında, başta doktorların ve eczacıların imkânlarının yetersiz olduğunu

---

⁸¹ Devamı olan bu yazılarda isimlerde çeşitli eklemeler olduğundan diğer makaleler ilgili alfabetik sırasına göre ilgili yerlere konulmuştur.

belirterek, sağlık alanında düzenlemelerin yapılması gerektiğini de belirtmiştir. 17 Kânunuevvel 1324; nr. 45, s. 2)

Yüzbaşı Avanzade Mehmed Süleyman: “Sıhhiye Tensikatı- Doktor ve Eczacılar 4” (Cerrah ve eczacıların mekteplerinin olmayışını tenkit etmiş ve eczacı ve cerrahlara yeteri kadar değeri verilmemesini eleştirmiştir. 18 Kânunuevvel 1324; nr. 46, s. 2)

Yüzbaşı Avanzade Mehmed Süleyman: “ Sıhhiye Tensikatı-Doktorlar ve Eczacılar 5” (Büyük rütbeli doktorların ayrıcalıklı olduğunu, küçük rütbeli doktorlara ise değeri verilmediğini belirtmiştir. Doktorların rütbe verilmeden taşraya gönderildiğini, eczacı ve cerrahlara da rütbe verilmediğini belirterek, sağlık alanını eleştirmiştir. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 49, s. 2)

2.2.13. Siyaset

Avanzade M. Süleyman: “Bekir Ağanın Bloğu” (Bafıralı Yanko Beyin Çırağan Sarayını ele alarak Yeni Gazete’de yazdığı Bekir Ağanın Bloğu adlı makalesini okuyarak güzel ve asla eskimeyen diyerek hitap ettiği makalesine övgüler yağdırmıştır. 24 Kânunusâni 1324; nr. 81, s. 3)

Adanalı İbrahim: “Başlıksız” (İstibdat devrinde Selanik zindanlarından Avrupa’ya firar ederken kimin yardımıyla kaçtığını yazan kısa bir yazıdır. 17 Kânunuevvel 1324; nr. 45, s. 3)

Ağacan Fikri: “Osmanlı Kadınlar Terakki Perver Cemiyetinin Programı” (Osmanlıların din ve mezhep fark etmeksizin birlik fikrini savunan cemiyetin amaçlarını sıralayan makedir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 4)

Ahmet Sabri: “Başlıksız” (Mekatib-i Harbiye Nazırı İsmail Paşa ile Zeki Paşa arasındaki soruna değinmiştir. İsmail Paşa’nın Zeki Paşa’yı neden hapisettiği sorulmuştur. 24 Teşrinisâni 1324, nr. 22 s. 4)

Ali Fahri: “Rütbelerin Tasfiyesi” (Vatan ve milletin hürriyeti için paşalara verilen rütbelerin tasfiye edilmesi gerektiği belirtilmiştir. 9 Kânunusâni 1324; nr. 66, s. 2)

Ali muhtar: “Makale-i İçtimaiye” Ali muhtar: “Makale-i İçtimaiye” (Sosyal; Fransızların 1791-1795 yılında yaptıkları inkılapların Fransızlar tarafından benimsenmediğinden bahsetmektedir. Yapılan inkılapların efratlar tarafından

başarılı bir şekilde uygulanmadığını ve uygulanmamasının sebeplerinden bahsetmektedir. 3 Teşrînisâni 1324; nr. 1, s. 2)

Amasya Boğus N. : “Osmanlı Meb‘ûsan-ı Kiramına” (Ermenice Jamanak Gazetesinden alınan makaleye göre Amasya’nın bir kasabasında Kıtık ve yoksulluktan ölenlere mebusların sessiz kalmasını eleştirmiştir. Mebuslara sesleniş yazısıdır. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 3)

Arif: “İzhâr-ı Hakikat” (El İha’ül Arabî ve’l Osmanî Cemiyeti hakkında bilgi vererek Osmanlı’ya sağladığı faydalardan ve Osmanlı için öneminden bahsedilmiştir. 8 Kânunusâni 1324; nr. 65, s. 3)

Avanzade Mehmed Süleyman: “Devair de Kuyudat: Garip Kayıtlar 1” (Resmi ve gayriresmi kayıt ve evrakların yıldızda toplanmasını eleştirerek, kayıtların Bâbîâli’de yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu durumun Avrupa devletleri tarafından da eleştirildiğini açıklamıştır. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 2)

Avanzade Mehmed Süleyman: “Devair de Kuyudat: Garip Kayıtlar 2” (Rütbe iadesi ile elbise yardımıyla ilgili yazdığı dilekçe hakkında bilgi vermiştir. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 2)

Avanzade Mehmet Süleyman: “Devair de Kuyudat: Garip Kayıtlar 3” (Devlet kayıtlarında memurların ve zatların kayıtlarının düzenli ve tertipli tutulmadığı, bilgilerin yalan yanlış yazıldığını ifade etmiştir. Ayrıca memurların hangi meslekte oldukları da doğru bir şekilde kayıda alınamadığını belirtmiştir. 27 Kânunuevvel 1324; nr. 53, s. 2)

Avni Kemal: “On Dokuzuncu Asır Medeniyetinin Osmanlı Meşrutiyeti!” (İstibdat dönemi idaresinin acımasızlığından, kendi çektiği sıkıntılardan bahsetmiş ve Meşrutiyet ve hürriyet ilan edilmesinin hem bu sıkıntıları gidereceğinden hem de ecnebilere karşı bizi koruyan bir kalkan olacağından bahsetmektedir. 1 Kânunusâni 1324; nr. 58, s. 1)

Azat: “Başlıksız” (Meclis-i Meb‘usan’da milletin meb‘uslarının nutuklarını hakkında bilgi vermiştir. 11 Kanunuevvel; nr. 39, s. 1)

Azat: “İstikbalde Nedametler Beyhudedir” (Meşrutiyet ilan edilmesine rağmen hala istibdatın bitmediğini, bitmesi için neler yapılması ve nelere dikkat edilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. 20 Kânunusâni 1324; nr. 77, s. 1)

Azat: “Kuvvetinizin İçinde ve Vicdanınız da Mündemiçtir” (Makalede hürriyetin bizlere verilen bir lütuf olarak görülmesinin yanlış olduğunu, kendi azim ve çabalarımızla kazanılması gerektiğinin öneminden bahsetmiştir. 16 Kânunuevvel 1324; nr. 44, s. 1)

Azat: “Mesuliyetleri, Bütün Mesuliyetleri Ta’yin Etmek Lazımdır” (Meşrutî idare ilan edilen bir memlekette devri istibdatın tekrar hayata geçirileceğine dair şüphelerin olduğunu ve Fedakaran-ı Millet Cemiyeti üyelerinin derdest edilmesi bu şüpheyi güçlendiriyor deniyor. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 1)

Babanzade Halit Bey Biraderi M. İzzet: “Mekatib” (Neyyir-i Hakikat Gazetesinin Fedakâran-ı Millet Cemiyeti aleyhinde yazdığı bentte Mevlanzade Rıfat Bey hakkında hakikat olmayan şeyler yazmasını garazkârlıktan başka bir şey olmadığını belirtmiştir. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 3)

Bâb-1 Fetva Ketebesinden Kadızade Şükrü: “Meşihat-ı Tensikâtı” (Şeyhülislamlıkta yapılan düzenlemeler hakkında bilgi verilmiştir. 29 Teşrînisâni 1324; nr. 27, s. 3)

Bahriye Divan Harp Daimi Reis Sabıkı Mir Alay Tevfik: “Mekatib” (Serbesti Gazetesinin 45 numaralı nüshasında Ömer Lütfi imzasıyla derç edilen varaka da resmi selamlık muhakemesinde kendisinin adının geçtiğini fakat bu olayla ilgili herhangi bir ilgisinin olmadığını söyleyen yazıdır. 7 Kânunusâni 1324; nr. 64, s. 3)

Bahriye Erkan Harp Kolağası Kemal: “Devleti-i Osmani Yirmi Bin Tonelik Zırhlı Yaptırılmalı mı?” (Fıkra-i Ahrar Müessislerinden Fazlı Beye gönderilen mektupta Tonenin sevkîyatının neden bu kadar arttığını, hangi devletlerin nerelerde ve ne suretle kullanacaklarını ve inşa edeceklerinden zikretmiştir. 24 Kânunusâni 1324; nr. 81, s. 1)

Beyrut Defterdarı Sabıkı Nuri: “Başlıksız” (Halep vilayeti müdafaasında İskenderun kazası dâhilinde petrol çıkartmak için Avrupa’dan alet edevat getirtilmiş, sonrasında o bölgede petrol bulunmadığını belirterek orayı işgal etmekten vaz geçmiştir. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 4)

Binbaşı M. Salih: “Antalya’nın Elmalı Kasabasından Mektub” (Antalya’nın Elmalı kazasında ailesi reisi Ömer Efendi ve biraderi Ahmet Efendi kazadaki hâkimiyeti gücü eline almışlardır. Ahali üzerinde tahakküm kurmak istemişlerdir. Bu durumdan rahatsız olduklarını dile getirerek gazete aracılığı ile duyurulmak istenmiştir. 3 Teşrînisâni 1324; nr. 1, s. 4)

Bir Mebus: “Sağdan Geri Arş” (İttihat ve Terakki Cemiyetinin meşrutiyeti ilan ettikten sonra meşrutiyeti korumak için bir şey yapmadığından yakınmıştır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 1)

Bir Muhacir: “Meb’ûsan Milletın Nazar Dikkatine- Rütbeler-“ (Devr-i sabıkta rütbelerin liyakatsiz şahıs verildiğini, ama artık bundan sonra devlete millete hakiki hizmet eden şahıslara verileceğinden bahsetmektedir. 9 Kânunuevvel 1324; nr. 37, s. 2)

Celalettin: “Başlıksız” (Başbozuk bir kesimin, insanlara, vapurlara, oradaki memurlara ve iskeledeki eşyalara zarar verdiklerini açıklamıştır. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 3)

Cidde Mebusu Kasım Zeynel: “Makale-i Mahsusa” Cidde Mebusu Kasım Zeynel: “Makale-i Mahsusa” (Meclis-i Meb’usan’a hala bütçe ve kanun layihalarının gelmediğinden şikâyet ediyor. Ayrıca matbuatın hür olmasının öneminden bahsetmektedir. 27 Kânunusâni 1324; nr. 84, s. 1)

Darul Saadet Şerifi Ağası Abdülgani: “Başlıksız” (Pera Palas’ta mukim Habeşistan generalinin mahdumu, pederi tarafından kendisine gönderilen hediyelerin kayıp olduğunu bildirmesi üzerine bizim bundan haberimizin olmadığını belirten yazıdır. 10 Teşrînisâni 1324; nr. 8, s. 3)

Dersaadet Postahanesi Müfettiş Muavini Mehmed Emin: “Başlıksız” (Postahanenin pazar günlerinin kapalı olmasından şikâyetçi olanlara karşı, pazar günlerinin memurların dinlenme günü olduğunu ve bu tatilin onların hakkı olduğunu ifade eden yazıdır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 4)

Dersaadet’te, Beyoğlu’nda Cihangir’de Sormagir Mahallesinde 32 Numaralı Hanede Misafir Suriye Jandarma Alayının İkinci Süvari Taburu İkinci Bölüğü Kumandanı Vasıf: “Yine Zam-ı Maaş” (Kaymakam ve kolağası rütbelerinin, maaşına zam yapılmazsa görevlerini iyi yapmamaları eleştirmiştir. Devlete vatana hizmetin maaş

zammina bağı olmaması ve her zaman iyi hizmetin gerektiğini söylemiştir. 13 Teşrinisâni 1324; nr. 11, s. 4)

Derviş Hüma: “Muhterem Arnavut Vatandaşlarımıza ve Dostlarımıza” (İstibdattan Kurtulmak için hürriyet yolunda yaşadığı sıkıntı ve zorlukları anlatmıştır. Zaman gazetesinde yayınlanan yazıdan alıntıdır. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 2)

Devair Aliye Polis Müfettişi Şemsettin: “Serbesti Gazetesi Müdüriyetine” (Devlet vazifesini en iyi şekilde hakkını vererek yapmasına rağmen hak ettiği şöhreti değeri alamamasından yakınmaktadır. 16 Teşrinisâni 1324; nr. 14, s. 3)

Diyarbakirli Gürânizade M. Memduh: “Diyarbakır’dan Mektup” (Hürriyet ve adaletten neden Diyarbakırlılar olarak yararlanmadıklarından yakınmaktadır. Hapishaneden bir serzenişdir. Valilerin hapishanedekileri kontrol altında tutması gerektiğini söylemiştir. Memurların işini layıkıyla yapmadığından şikâyetçiler. 11 Teşrinisâni 1324; nr. 9, s. 3)

Diyarbakirli Gürânizade M. Memduh: “Niyaz” (Dönemin memurları hakkında yapılan şikâyetlere rağmen kendi menfaatleri için uğraşmalarından şikâyetçi. 4 Teşrinisâni 1324; nr. 3, s. 4)

Doktor Adanalı Mehmed Şükrü: “Tophane de Mübaya‘at-ı Müste‘cile Komisyonuna Cevap” (Tophanenin Zeytinburnu Fabrikası kardif kök kömürleri hakkında yazdığım makaleye mukabele olmak üzere serbesti gazetesinin 79 numaralı nüshasında bir mukabele görülmüştür. Ona cevaben yazılmış yazıdır. 24 Kânunusâni 1324; nr. 81, s. 4)

Doktor Fazıl Berki: “Posta Nezaret’inden Haklı Bir Temenni” (Postanelerde memurların yetersiz olduğu, gerekli hizmeti yapamadıklarından Postane Nezaret’inden postaneye daha fazla memur tayinini gerçekleştirmesini isteyen bir yazıdır. 12 Kânunuevvel 1324; nr. 40, s. 3)

Doktor Tefvik: “Alınan Varaka” (Mizanın sahibi imtiyazı Murat Beyin Avrupa’da yaşayıp eğitim almasına rağmen kendi memleketine gelerek burada millete faydalı olmaya çalışmıştır. Mekteplerde eğitim vermiştir. Kânun-i Esasi’nin ilanıyla memuriyeti terk ederek Mizan’ı neşre başlamıştır. 26 Teşrinisâni 1324; nr. 24, s. 2)

- Duyun-ı Umumi Memurin-i Osmani Kulübü: “Başlıksız” (Osmanlılar istibdatı ayakları altına aldıktan sonra Duyun-ı Umumiye memurlarının hak ve hürriyetlerine karışmasına ve onlara ceza vermelerine haklarının olmadığını ifade etmiştir. 11 Teşrînisâni 1324; nr. 9, s. 3)
- E. C : “Şer‘i Şerifin Temin Ettiği Hürriyette Bir Darbe-i Cedide” (Adliyede yapılan bazı düzenlemelerle ilgilidir. 27 Kânunusâni 1324; nr. 84,s. 2)
- E. S: “Düşündüm Ki” (Kamil Paşa’nın yerine geçen Hüseyin Hilmi Paşa’nın vazifesini layıkıyla yapabilecek kapasite de olmadığından yakınmıştır. 9 Şubat 1324; nr: 97, s. 1)
- E. S: “Tenkit” (Kamil Paşa’nın görevini layıkıyla yapmadığını ve yerine başka birini tayin edilmesini ifade ediyor. Daha liyakatli devlet için fedakarlık yapacak adamlarından bahsetmektedir. 16 Teşrînisâni 1324; nr. 14, s. 2)
- E. Sıtkı: “Evkaf Islahatı” (Evkaf Nezaretinde yapılan ıslahat ve düzenlemeleri ele almıştır. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 2)
- E. V: “Başlıksız” (Bir kara matbuat ve muakkib-i siyasiyat beye ikaz yazısı. 17 Kânunuevvel 1324; nr. 45, s. 4)
- E. V: “Makale-i Mahsusa- Cemiyetler-“ (İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin gerekli olup olmadığını, cemiyetin benzerlerinin Avrupa’da olup olmadığını tartışan ve bu konuda bilgi veren makaledir. 17 Kânunuevvel 1324; nr. 45, s. 1)
- E.S: “Tenkit” (Şimdiye kadar cesaretsiz, benimsediğini savunamayan ve açık açık ifade edemeyen kalemler, muharrirler ve mebusları eleştirmektedir. 27 Teşrînisâni 1324; nr. 25, s. 2)
- Erdek Naib-i Esabıkı Mehmed Faik: “Başlıksız” (Kendisinin her tayin edildiği yerden memnun olmayıp bir türlü istediği yere istediği mevkiye gelemediğinden yakınmıştır. Bu gibi muamelelere uğramamak için bu yazıyı gazete de neşredilmesini, gereğinin yapılmasını istirham etmiştir. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 3)
- Ereğli Mebusu Müfit Nafi: “Başlıksız” (Kânun-i Esasi ve Meclis-i Meb‘usan’ın feshedilme yetkisinin hiç kimseye verilmediği belirtilmiştir. 5 Kânunusâni 1324; nr. 62, s. 1)

Erkan-ı Harbiye Mülazımlarından Mehmed: “Bahriye Nezareti’nde İltimas” (Harbiye Nezareti’nde kanunlara aykırı zabitleri kayırmadan bahsetmiştir. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 4)

Ermeni Taşnaksütyun Fırkasının Dersaadet Cemiyeti: “Başlıksız” (Ermeni cemiyetinde diğer istibdat aleyhinde bulunan cemiyetler gibi meşrutiyet yolunda her şeyi yapabileceklerini belirtmiştir. 26 Kânunusâni 1324; nr. 83, s. 3)

Erzurum Altıncı Redif Livası Dördüncü Keskim Taburundan Mahreç Ahmed Sabri: “Yine Zeki Bey Hazretleri” (Zeki Bey’in askeri alanda ve kaymakamlık gibi memuriyetlerde hakkını vererek canla başla vazifesini devam ettirdiği hakkında bilgi vermiştir. 18 Teşrinisâni 1324; nr. 16, s. 3)

Evkâf-ı Hümayun Hazine Da’vâ Vekilleri Mehmet Vehbi: “Başlıksız” (Arabacı Viçin ve zevcesinin mirasçısı olmadığından mülkünü Evkaf Nezareti’ne bağışlaması ve hazine nezaretinde dava vekilleri ve bu olayın gelişmeleri hakkında bilgi vermiştir. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 2)

Fatih Dersiamlarından Ahışhalı Ali Haydar: “Savtu’l Eman” (İstibdat devrinde yapılan zorbalıklardan bahsetmiş. Bazı kazaların ıslah edilmesi gerektiğini belirtmiş. Beytülmal hakkında bilgi vermiştir. Ayrıca makalede hürriyetten nasibimizi alarak üstümüze düşen vazifeyi yerine getirmeliyiz demektedir. 7 Kânunuevvel 1324; nr. 35, s. 3)

Fatih Nişancı Medresesinde Baba Atikli Mehmet Sıtkı: “Başlıksız” (Pederinin devlet vazifesinde bulunurken düşmanla en çetin savaşlarda mücadele içinde bulunmuş, vatan millet için hizmet etmiştir. Ama daha sonra pederinin bir mutasarrıflıkta unutulduğunu ve hisabatının bir türlü bitmemesinden yakınan bir haber. 4 Kânunuevvel 1324; nr. 32, s. 3)

Gedik Paşa’da Burgazki Efımyaidi: “İttihat Mı? Nifak Mı?” (Makalede Rumların haklarını savunmuş, memuriyetlerde Rumların aktif olmadığından yakınmıştır. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 3)

Gedikzade Y. E: “Osmanlı Gençlerine” (Osmanlı gençlerine hürriyet yolunda mücadele edilmesi ve azimle istibdata karşı durulması gerektiği ile ilgili nasihatlerde bulunulmuştur. 7 Şubat 1324; nr: 95, s. 1)

- H. Ekrem: “Hala Devam Edecek mi?” (Milletin istibdat zulümleri altında ezildiklerini ve buna karşı sustuklarını belirtmiştir. Hürriyetin ilan edilmesi ve Kânun-i Esasi ile birlikte millet bu esareten kurtuldu. Bu serbestlik matbuata da yansıdı herkes istediğini açık bir şekilde yazabiliyor. 28 Teşrînisâni 1324; nr. 26, s. 2)
- H. T: “Ahlak-ı Umumiyyeye Bir Nazar” (Makalede gençlerimizin kendi geleneklerini terk ederek Avrupa devletlerinin geleneklerini sürdürdüğünden yakınmış ve yozlaşmış lakırdılar ve gelenekler yüzünden birbirimize sahip çıkamadık ve ilerleyemedik. Yazı da yazar bunlardan yakınmaktadır. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 2)
- H.T: “Milletimiz Gençlerinin ve Dolayısıyla Vatanın Selametini Düşünenlerin İnzar-ı Hamiyetine” (Makalede, gençlerin mekteplerde okuyup mezun olduktan sonra memur olamadıklarını, devlet memuriyetine rahat tayin edilmediklerini bunun için sanayinin geliştirilmesi ve gençlerin para kazanmak için çalışmaları gerektiğini açıklamıştır. Gençlerin millete faydalı olmaları için uğraşılmalı. 30 Teşrînisâni 1324; nr. 28, s. 3)
- Habeşli Abdurrahman Tahsin: “Hür Milletin Hür ve Adil Hükümetine Tuhfe-i Şükran; Zalim Esircilere Lanet-i Feravan” (Harem ağalarıyla siyah köle ve siyah cariyeler hakkında yazdığı makaleye nazaran bu defa da hür milletin hür ve adil hükümetinin merhameti hakkında makale yazmıştır. 27 Kânunuevvel 1324; nr. 53, s. 3)
- Harbiye Nazırı Nazım: “Harbiye Nazır Hamiyet-mendi Paşa Hazretlerinden” (Kendisinin hiçbir cemiyete mensup olmadığını ve herhangi bir şahsa bağlı olmadığını belirtmiştir. 1 Şubat 1324; nr. 89, s. 1)
- Hasan Fehmi: “Ali Kemal Bey- Şura-yı Ümmet” (Ali Kemal Beyin yaşadıkları ve dava arkadaşları ve dava arkadaşlarının yaptıkları hakkında kısaca bilgi vermiştir. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 1)
- Hayati: “İnkılap A'lâimi” (Halkın zulümler altında ezildiklerini, zalimlere tahammül etmeyeceklerini, vükelâya karşı çıkacaklarını belirtmiştir. 22 Teşrînisâni 1324; nr. 20, s. 2)
- Hayati: ”Mevlânâzade Rifat Beye” (Kendisinin hukuk-ı umumide sergilediği azim ve cesareti tebrik ederek aynı kararlılıkla serbesti gazetesini de yürütmesini istemiştir. Makale de bu duygularını dile getirmiştir. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 3)

Hınçakist Komitesi'nin Dersaadet Şubesi: "Resmi Tekzip" (Paris'te yayınlanan bir hazetenin Dersaadet muhabiri, gazeteye yazdığı bir mektupta Hınçak, Taşnaksutyun fırkalarının Dersaadete ihtilal yapma düşüncesinde olduğunu bunun için silah tedarikinde bulduklarını yazmıştır. Komite şubesi bu haberi yalanlayarak böyle bir düşüncelerinin olmadığını açıklayan yazıdır. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 3)

Horhor'da Mi'maristan Kulübü Azasından ve Talebe-i İlimden Hafız Ahmet Hamdi: "Mecmua-i İktisat ve İctimaiyat Muharrir-i Muhteremlerine" (İctimaiyat-ı felsefeye dair mecmuanın yapmış olduğu programa dair eleştirel bir görüşü yansıtmıştır. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 4)

Hüseyin Cahit: "Ehemmiyetine Mebni Tanin Refikimizden Aynen: Hükümette Mantık" (Hükümet, mantıktan yoksun düşünülemez fikrini savunmuştur. Hükümetin mantıktan yoksun olmasını eleştiriyor. İstibdat döneminden kalan paşaların hala görev yapmalarını, hükümetin onları cezalandırmamasından dert yanıyor. 6 Teşrinisâni 1324; nr. 4 s. 2)

Isparta Mekteb-i İdadi Talebesinden M. Cemil: "Mekatib" (Isparta Şer'i Mahkemesinin hâkimsiz kalmasından şikâyet ederek, bu durumdan yakınmıştır. 27 Kânunusâni 1324; nr. 84, s. 4)

İbnu'l Reşat Mahmut: "Paris Hatıralarında- Ali Kemal Bey" (Paris'te yaşadıklarını, tanık olduğu muhalif şahıslara ve İkdam Gazetesi ser muharriri Ali Kemal Bey ile yaşadıklarını anlatmıştır. 4 Kânunuevvel 1324; nr. 32, s. 2)

İbrahim Fetin: "Mebuslarımız Nasıl İntihap Edilmeli?" (Mebusların nasıl seçilmesi gerektiğini, mebuslarda bulunması gereken vasıflara değinilmiştir. 21 Teşrinisâni 1324; nr. 19, s. 2)

İmza Mahfuz: "Açık Arıza" (Harbiye ve Dâhiliye Nezaret celilesi Cabir Paşa hakkında bilgi verilmiştir. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 3)

İmza Mahfuz: "Başlıksız" (İstibdadın zorbalıklarından, vatana hainlik edenlerden bahsetmiş. Bize düşen meziyet fazilet, sabır ve metanettir diyor. 7 Kânunuevvel 1324; nr. 35, s. 2)

İmza Mahfuzdur: “Alınan Varaka” (İstibdata karşı hürriyet ve medeniyet can ve kanla muhafaza edilmediği sürece başarılı olamaz. Hürriyet olunca her şeyi yapan şahıslara karşı halkın bu durumlara duyarsız olması hiçbir şey yapamamalarına karşı çıkıyor. Halkın cesaretsiz olmasını eleştiriyorlar. 19 Teşrînisâni 1324, nr. 17, s. 2)

İmza Mahfuzdur: “Basra Mebusu Zehirzade Ahmet Paşa” (Ahmet Paşa hakkında Servet-i Fünun gazetesinde çıkan haberleri garazkârlık olarak algılamış. Ahmet Paşa'nın aleyhinde yazılanları bertaraf ederek paşa hakkında bilgi vermiştir. Gazeteye cevaben yazılan haber. 29 Teşrînisâni 1324; nr. 27, s. 3)

İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (Askerlik kademelerine tayin olunan paşalar hakkında bilgi vermiştir. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 4)

İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (Günlük gazetelerde Samsun Duyun-ı Umumi Nezareti'nde belli bir miktar paranın çalınmasına rağmen nezaretin bunun üstünde durmamasına, örtbas etmesine karşı çıkan haberdır. 21 Teşrînisâni 1324; nr. 19, s. 3)

İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (İzmit sancağında kaymakamlık yapan İsmail Hakkı Bey'in liyakatsiz, ehemmiyetsiz olduğundan görevden alınmasını hükümetten istirham etmektedir. 19 Teşrînisâni 1324; nr. 17, s. 4)

İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (Mebusların yeminleri ile ilgili yazıdır. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 3)

İmza Mahfuzdur: “Hüseyin Cahit Bey- Hürriyet Kahramanı-“ (İstibdat devrinde serbestlik olmadığını, eleştirinin olmadığını söylemiştir. Dilsiz, hareketsiz, iradesiz millet vardı ama şimdi her şeyi açıkça ifade eden millet vardır. 26 Teşrînisâni 1324; nr. 24, s. 2)

İmzalar Mahfuzdur: “Aydın Valisi Rauf Paşa” (Matbuatın serbest olması gerektiği yerde, düşünceler serbestçe ifade edilmiyor. Aydın Valisi Rauf Paşa hakkında gazetelerde çıkan yazılar neticesinde paşa o şahısları görevden uzaklaştırmıştır. Nerde özgürlük nerde serbestlik diye yakın yazıdır. 2 Kânunuevvel 1324; nr. 30, s. 3)

İmza Mahfuzdur: “Başlıksız” (Gazeteye bir hafiyeye hakkında ihbar da bulunulmuştur. 19 Teşrînisâni 1324; nr. 17, s. 3)

İmza Mahfuzdur: “Serbesti Gazetesine” (Köprüiçi vapur ve kapıdanları hakkında şikâyetlerden bahsetmiştir. 19 Teşrînisâni 1324; nr. 17, s. 4)

İmzalar Mahfuzdur: “Fesh-i İntihap” (Meb‘ûsan seçimlerinin iptal edilmesinin maddi ve manevi sebeplerini açıklamıştır. 30 Teşrînisâni 1324; nr. 28, s. 1)

İmzasız. “Başlıksız” (Şehzadebaşı'nda Sahne-i Heves Tiyatrosunda “Sahne-i Edeb Kulübü” tarafından tertip edilen müsamere-i fevkalade de matbuatın hür olması gerektiğine dair etkinlikler, Serbesti Gazetesi Müdürü Mevlanzâde Rıfat Bey tarafından tertip edilmiştir. Müsamerede meşhur hatip Hüseyin Kamil Bey konuşma yapmıştır. Yazı bu baliğ surette yapılan konuşmanın suretidir.. 16 Kânunusâni 1324; nr. 73, s. 1)

İmzasız: “Bir Ermeni kilisesinde Bedirhan Paşazade Abdurrahman Efendinin İrat Ettikleri Nutuk-u Baliğ” (Taşnak-Sütyon Cemiyeti’nin verdiği bir konferansta istibdattan kurtulmanın gerekliliğinden ve bu yolda verilen mücadeleden bahsedilmiştir. 5 Şubat 1324; nr. 93, s. 3)

İmzasız: “Şura-yı Ümmet Gazetesi ve Veliht-ı Saltanat” (Veliht-ı saltanata yapılan suikastını Tüfekçi Örgülü Mustafa hazırlamış imiş. Şura-yı Ümmet Gazetesi ile bu sonuca itiraz ederek o zatın o gün sarayda olmadığını ifade etmiştir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 1)

İmzasız: “Velihta Karşı Suikast Meselesi” (Yeni Gazete’de çıkan Velihta karşı suikast meselesine cevaben yazılmış yazıdır. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 1)

İmzasız: “Hâkim Mutlak Kânun-i Esasi Olmalıdır” (Kânun-i Esasi’nin öneminden ve milletin üzerindeki hâkimiyetinden bahsedilmiştir. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 1)

İmzasız: “Meb‘ûsan- Heyet-i Vüklâ” (Meclis-i Meb‘usan’da kabine sisteminden ve İttihat ve Terakki kabinesinin millete herhangi bir faydasının dokunmadığını belirtmiştir. 20 Kanunuevvel 1324; nr. 48, s. 1)

İmzasız: “ Hakikati İtiraf Edelim” (Tanin Gazetesi’nde yayımlanan Yıldız ziyafeti ve tesirâtı adlı makaleyi ele alarak makale de yanlış ifade edilen konulara değinerek yanlış anlaşılmayı düzeltmeye çalışmıştır. 26 Kânunuevvel1324; nr. 52, s. 1)

İmzasız: “ Hukuk-i Şahsi” (Kendi zatına münhasır olan hakların olduğunu ve bu haklara sahip oluncaya kadar mücadeleden vaz geçmeyeceklerini belirtmiştir. 7 Teşrînisâni 1324; nr. 5, s. 1)

İmzasız: “ Kânun-i Esasi’de Bazı Mevadin Lüzum-ı Tâ’dili” (Kânun-i Esasi’de bazı mevadin tâ’dilât yapılması isteği ile ilgili yazıdır. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 1)

İmzasız: “ Nutuk-ı İftitâhiye Cevap Hakkında Bazı Mülahazat” (Açılış konuşması tenkit edilmiş ve nutuk hakkında bazı düşünceler belirtilmiştir. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 2)

İmzasız: “Açık Fikir” (Esaretten yeni kurtulan milletin hürriyet yolunda hiçbir fikre maruz kalmadan yaşamaları gerektiğini belirtmiş, milletin İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin etkisi altında yaşamadan hür düşünceleri gerektiğini açıklamıştır. 28 Teşrînisâni 1324; nr. 26, s. 1)

İmzasız: “Adadakiler, Kanun” (Adadakilerin senelerden beri hayata kast etmiş, menfalarda zindanlarda günahlar mahvetmiş, bir sürü cinayet işlemiş, adam öldürmüş memlekete zarar vermiş bu kişilerin cezalandırılması gerektiğini kanunun bunlara gereken cezayı vermeleri gerektiğini belirtmiştir. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 1)

İmzasız: “Adliye Nazırı Refik Bey Efendinin İcraat-ı Mühimesi” (Kânun-i Esasi’nin maddesine göre kişi hür ve serbesttir. Hiç kimse kendi menfaati gereğince başkalarının haklarını gasp edemez. Mahkeme de bu haklar çiğnenmeyecektir. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 1)

İmzasız: “Adliyemiz” (Islahat yapılırken adliyenin öneminden, mahkemede adaleti sağlayan hâkimlerin nasıl davranmaları gerektiği hakkında bilgi verilmiştir. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 1)

İmzasız: “Ahrar Fırkası-Ziyafet” (İstiklal-i Osmani’nin 610’uncu sene-i devriyesi münasebetiyle Ahrar Fırkası’nın verdiği ziyafetten ve ziyafete olan rağbetten bahsetmiştir. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 1)

İmzasız: “Anadolu Demiryolu Kumpanyasının Hareket-i Müstebidaneye Cüreti” (Kumpanyanın zorbacı, baskıcı koşullarından bahsedilmiştir. 27 Teşrînisâni 1324; nr. 25, s. 4)

İmzasız: “Ashab-ı Mesalih ve Devair-i Hükümet” (Devlet efrada kolayca müracaat ettiği gibi fertler devlete kolayca müracaat edemez. Fertler devlete müracaat için dilekçe yazmaları gerekiyor bunun için de vergi vermesi lazım, fakara ahali bunlardan mahrum kalıyor. Aynı haksızlık mahkemede de geçerlidir. Bu haksızlıkların önü tutulmalı? Artık dur denilmelidir diyerek, vatandaş ile devlet arasındaki prosödürleri eleştirmiştir. 8 Kânunusâni 1324; nr. 65, s. 1)

İmzasız: “Aslı Hakikat” (Kamil Paşa’nın İngilizlerle münasebeti olduğundan mesleğini iyi yapmadığını iddia edenlere, asıl meselenin Kamil Paşa olmadığı İngiliz politikası olduğunu belirtmiştir. 4 Kânunuevvel 1324; nr. 32, s. 1)

İmzasız: “Askere Hediye-i Şitai” (Askerlere gönderilen hediyeler hakkında yazılmıştır. 9 Teşrînisâni 1324; nr. 6, s. 3)

İmzasız: “Atıf Beye Cevabımız” (Birkaç gün önce gazete de yayınlanan Atıf ve Selim beyin fotoğraflarına Atıf beyin Şurayı ümmette yazı yazmasına karşılık ona cevaben yazılmış bir yazıdır. Yazı da Atıf beyin başka gazetede yazı yazacağına gazetemizle diyaloga geçmesinin daha iyi olacağını belirtmiştir. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 1)

İmzasız: “Başlıksız” (Arnavut Başkim Kulübü’nün şanlı ve kahraman askerlere hediye dağıtacaklarını ilan eden haberdur. 16 Teşrînisâni 1324, nr. 14, s. 3)

İmzasız: “Başlıksız” (Bedirhan ailesinin mahpusta olduklarını ve mahpus koşullarının iyileştirilmesi gerektiğini belirterek, hürriyet devrinde Bedirhan ailesi dışında kimsenin hapisanede olmadığını belirtmiştir. 19 Teşrînisâni 1324; nr.17, s. 1)

İmzasız: “Başlıksız” (Fedakaran-ı Millet Cemiyeti Reisi ve Hukuk Umumi Gazetesi Müdürü ile hapisanede yapılan mülakat yazısıdır. 3 Kânunusâni 1324; nr. 60, s. 2)

İmzasız: “Başlıksız” (Heyet-i Vükelâ hakkında bilgi verilmiş ve heyetin görevlerinden bahsetmiştir. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 1)

- İmzasız: “Başlıksız” (İstanbul Gazetesi’nden Enîn-i Sefalet Câlîb-i Merhamettir adlı makaleyi ele almıştır. Sefaletin hangi vilayetlerde ve ne koşullarda olduğuyla ilgili yazıdır. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 21, s. 2)
- İmzasız: “Başlıksız” (Meclis-i Meb‘usan’ın açılacağını ve mebusların seçilirken nelere dikkat edilmesi gerektiği hakkında bilgi verilmiştir. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 1)
- İmzasız: “Başlıksız” (Paşaların aldığı maaş ile diğer devletlerin paşalarının aldığı maaşları kıyaslamışlardır. 4 Teşrînsâni 1324; nr. 2, s. 3)
- İmzasız: “Başlıksız” (Tan Gazetesi’nden alınan bir yazıdır. Yazıda Rusya devletinin Bulgaristan’la samimiyet kurmak istediğini, bizim maksadımızın ise Balkan hükümeti ile Türkiye arasındaki dostluğu temin etmek olduğunu belirtmiştir. 18 Kânunuevvel 1324; nr. 46, s. 3)
- İmzasız: “Başlıksız” (Tanin Gazetesi’nde yayınlanan Basra’da yeni bir hükümet ve Talib Bey yazısına değinilmiştir. Talip Bey ve Basra hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. 4 Teşrînisâni 1324; nr. 2, s. 3)
- İmzasız: “Başlıksız” (Tercüman-ı Hakikat Gazetesi’nde yayınlanan Fedakaran-ı Cemiyet ve Mühim Beyanat adlı yazıyı ele alarak, cemiyetin ne gibi usulsüzlükler yaptığını anlatmıştır. 4 Kânunusâni 1324; nr. 61, s. 1)
- İmzasız: “Başlıksız” (Yeni Asır Gazetesi’nden alınan Firuz Bey Vakasıyla ilgili makalesini ele alarak, Arnavutluk’taki olaya kendi ifadeleriyle bakmıştır 16 Teşrînisâni 1324; nr. 14, s. 2)
- İmzasız: “Bir Mühim Siyasi-Girit’e Dair” (Girit hükümeti ile olan ticari ve ekonomik ilişkilerden bahsetmiştir. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 1)
- İmzasız: “Bizde Nazırlar” (Bizdeki nazırları eleştirmiştir. Osmanlı ile Avrupalı devletlerin nazırlarını kıyaslamıştır. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 1)
- İmzasız: “Bizde Tensikat Olamaz” (Devletin resmî kademelerinde düzenlemelerin yapılmamasından şikâyetçi, memuriyetlerde düzenlemelerin yapılmamasını eleştirmiştir. 19 Teşrînisâni 1324; nr. 17, s. 2)

- İmzasız: “Boykotaj Devam Etmeli” (Osmanlı Bosna-Hersek için Avusturya’ya karşı yapılan boykotajın devam etmesini istemiştir. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 21, s. 2)
- İmzasız: “Bulgaristan Teçhizat-ı Askeriyesi” (Bulgaristan’ın Osmanlı Devletine harp etmek arzusunda olduğunu yalanlayan yazıdır. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 3)
- İmzasız: “Çin Ahvali” (Tercümanı Hakikat Gazetesi’nde Çin Ahvali adındaki makaleyi ele almıştır. 13 Teşrînisâni 1324; nr. 11, s. 2)
- İmzasız: “Dâhiliye Nazır-ı Sabıkı Memduh Paşa İle“ (Memduh Paşa ile yapılan mülakatta kendisinin Dahiliye Nezareti’nde memuriyetten birçok paralar aldığına dair iddialara karşı, böyle bir şey yapmadığını ifade eden yazıdır. 21 Kânunusâni 1324; nr. 78, s. 3)
- İmzasız: “Dersaadet İntihabatı” (Dersaadet için seçilecek mebusları seçerken kimler olacağını ve hangi özelliklere sahip olmaları gerektiğini anlatan yazıdır. 29 Teşrînisâni 1324; nr. 27, s. 2)
- İmzasız: “Devair-i Hükümet” (Hükümetin resmî dairelerindeki nizamın ne şekilde yürütüldüğü hakkında bilgi verilmiştir. 10 Teşrînisâni 1324; nr. 8, s. 1)
- İmzasız: “Doğrusu Hangisi” (Bulgar delegeleri ile Osmanlı hükümeti arasında yapılan müzakerenin ilerlemediğinden, bundan dolayı Şurayı Ümmet’in Bâbîâli’ye olan eleştirilerini ele alan yazıdır. 10 Teşrînisâni 1234; nr. 7, s. 1)
- İmzasız: “Enin-i Mazlumane” (Osmanlıların adaletli ve vatanperver olduklarını, vatanları yolunda canlarını feda edebileceklerini anlatmıştır. 5 Teşrînisâni 1324; nr. 3, s. 1)
- İmzasız: “Esbab-ı Zaafımız Yahut Sebeb-i Teehhürümüz” (Hükümetin kanunlara ve nizamlara uyarak tebaaya bu nazarla yaklaşmaları gerektiğini söylemiştir. 7 Teşrînisâni 1324; nr. 5, s. 2)
- İmzasız: “Ey Vekiller” (Vekillere sesleniş konuşmasıdır. Vekillerin hangi ahlak doğrultusunda hareket etmeleri gerektiğini hatırlatmıştır. 13 Teşrînisâni 1324; nr. 11, s. 3)
- İmzasız: “Fazilet-i Siyasi” (Amerika Cumhurbaşkanı Roosevelt’in devletleri yönetirken nelere dikkat edilmesi gerektiğini, neler yapılması gerektiğini açıklayan bir makaledir. 11 Teşrînisâni 1324; ,nr. 9, s. 1)

İmzasız: “Fedakaran-ı Millet Cemiyeti Müstelesinin” (Cemiyetin üyelerinin zindanlarda tutulduğu ve ailelerinin gözü yaşlı olduğundan bahsedilmiştir. 5 Kânunusâni 1324; nr. 62, s. 1)

İmzasız: “Gazeteler-Fedakaran-ı Millet Cemiyeti” (Fedakaran-ı Millet Cemiyeti ve İttihat ve Terakki Cemiyeti ayrıca İttihat ve Terakki Cemiyeti yayın organı Hukuk Umumi Gazetesi’nin amacından bahsedilmiştir. 1 Kânunusâni 1324; nr. 58, s. 2)

İmzasız: “Girit” (Meclis-i Meb‘usan’da Girit meselesinin konuşulup tartışılmasını ele almıştır. 27 Kânunuevvel 1324; nr. 53, s. 2)

İmzasız: “Hâkimiyet-i Millet” (Hükümet hizmet verirken şu esası baz almalıdır; oda hakimiyet milli, hakimiyeti ümmettir. 19 Kânunuevvel 1324; nr. 47, s. 1)

İmzasız: “Hâkimlerimiz Hala Eski Meslekte” (Hâkimlerin kudretli olmalarına rağmen Osmanlı Devleti’nin idarecileri seçmede başarılı olmadığından yakınmıştır. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 21, s. 1)

İmzasız: “Hâliyâ” (Almanya Başvekili Prens Dobulof⁸² ve Avusturya-Macaristan Hariciye Nazırı Baron Aehrenthal arasında Bosna Hersek’in Avusturya’ya ilhak edilmesiyle birlikte diğer millet ve devletlerde oluşacak siyasi durumun ne olacağını anlatan yazıdır. 30 Kânunuevvel 1324; nr. 56, s. 1)

İmzasız: “Harbiye Nazırı Paşa Hazretlerine” (Kudüs-i Şerif Taburunun Dördüncü Bölüğü Mülazımı Selvili Hüseyin Bin Mehmet Efendi’nin firar olmasından dolayı intihar etmesi validesini çaresiz ve kimsesiz bıraktığını, bir yardım eli uzatılması gerektiğini belirtmiştir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 2)

İmzasız: “Harp Olacak Mı?” (Avusturya ile Rusya arasında savaşın olup olmayacağını dile getirmiştir. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 21, s. 3)

İmzasız: “Heyet-i Ayan” (Ayan heyetine seçilecek mebusların özelliklerinden bahsedilmiştir. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 1)

İmzasız: “Hissiyatta Sebatsızlık” (İstibdat devrinden kurtulup hürriyete kavuşan Osmanlı halkının hürriyet kahramanlarını çabuk unuttuklarından yakınmıştır. 17 Teşrînisâni 1324; nr. 15, s. 1)

---

⁸² Bu kişi Prince Bernhard von Bülow’dur.

- İmzasız: “Hükümdarın Mukaddes ve Gayr-i Mesul Olması” (Hükümdarın hangi vasıflara sahip olması gerektiğini ve milletine nasıl davranması gerektiğinden bahsedilmiştir. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 1)
- İmzasız: “Hüseyin Avni-Mehmet Şerif” (Hüseyin Avni ile Mehmet Şerif’in aynı kişi olduğunu, yaşanan dolandırıcılık vakası neticesinde yaşadıkları zorlukları anlatmış ve sonunda adını sanını değiştirdiğini açıklamıştır. 7 Teşrînisâni 1324; nr. 5, s. 3)
- İmzasız: “Hüseyin Hilmi Paşa-Kamil Paşa ve Bir Mukayese-i Bitarafane” (Hüseyin Hilmi Paşa ile Kamil Paşa hakkında bilgi vererek iki devlet adamını özelliklerine göre kıyaslamışlardır. 5 Şubat 1324; nr: 93, s. 1)
- İmzasız: “İmkan-ı Mahsusa-Köpek Bismark Yahut Meşrutiyet Şîveleri” (Bismark’ın Almanya İmparatorluğu üzerindeki etkisinden bahsetmiş. Diğer Avrupa devletlerinin Almanya’ya bakışı hakkında bilgi vermiştir. 3 Teşrînisâni 1324; nr. 1, s. 1)
- İmzasız: “İstibdat” (Cebel-i Lübnan bölgesinde hala istibdadın devan ettiğini, bu durumdan şikâyetçi olduğunu belirtmiştir. 22 Kânunusâni 1324; nr. 79, s. 2)
- İmzasız: “İstibdattan Numune” (İstibdat devrinde adliye alanında yapılan haksızlıkları anlatmıştır. 19 Teşrînisâni 1324; nr. 17, s. 2)
- İmzasız: “İstikbal” (Arnavutluk’ta nümayişlerin Arnavut Başkim Kulübü tarafından yönetildiğini ve Arnavut mebusların da hürriyet yolunda destek olduklarını anlatmıştır. 16 Teşrînisâni 1324; nr. 14, s. 3)
- İmzasız: “İşte İki Kahraman” (Selim ve Atıf Beylerin kahramanlıklarından bahsedilmiştir. 11 Kânunuevvel 1324; nr. 39, s. 1)
- İmzasız: “İtalya Felaketzedganı ve Kalem Gazetesinin Nüsha-ı Fevkaladesi” (Calabar ve Sicilya hareketinin Kalem Gazetesi’nde büyük bir itina ile ele alındığını belirtmiştir. 3 Kânunusâni 1324; nr. 60, s. 1)
- İmzasız: “Kabinenin Hali, İstikbali” (Hüseyin Hilmi Paşa’nın kabineye gelmesiyle ilgili fikir beyan etmiştir. 3 Şubat 1324; nr. 91, s. 1)

- İmzasız: “Kamil Paşa-Bosna Hersek” (Kamil Paşa’nın Bosna Hersek meselesinde benimsediği ve uyguladığı politika hakkında açıklamada bulunulmuştur. 7 Kânunusâni 1324; nr. 64, s. 1)
- İmzasız: “Kamil Paşa’dan Beklediğimiz Nedir?” (Sadrazam paşadan beklentilerini belirten bir yazıdır. 3 Kânunusâni 1324; nr. 60, s. 1)
- İmzasız: “Kamil Paşa’ya Harp” (Kamil Paşa’ya gazeteler aracılığıyla yapılan saldırıları ele almıştır. 1 Şubat 1324; nr. 89, s. 1)
- İmzasız: “Kanuna Karşı Bir Tecavüz” (Serbesti mesul müdürü iki aydan beri cemiyeti terk etmiş olmasına rağmen zabıtlar tarafından derdest edilmiştir. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 1)
- İmzasız: “Kanuna Tecavüz Tevâlî Ediyor” (Kanuna yapılan tecavüzlerin devam ettiğini ve kimlere, hangi cemiyetlere karşı harekete geçildiğine dair bir yazıdır. 9 Kânunusâni 1324; nr. 66, s. 2)
- İmzasız: “Karar” (Matbuat nizamnamesinin Meclis-i Meb’usanda reddedilmesi için ricada bulunulmuştur. 26 Kânunusâni 1324; nr. 83, s. 3)
- İmzasız: “Kestirme Yol” (İkinci Meb’ûsan seçmenlerinde neler yapılması gerektiğini nelere dikkat edilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. 12 Teşrinisâni 1324; nr. 10, s. 1)
- İmzasız: “Kifayetsizlik Asarı” (Seçilen Mebusların özelliklerine ve hangi milletten olduğuna değinilmiştir. Meclisin işleyişi, görevleri ve öneminden bahsedilmiştir. 19 Kânunuevvel 1324; nr. 47, s. 1)
- İmzasız: “Kuvve-i Teşriye, Kuvve-i İcrai’ye” (Meşrutiyetin iki ana unsurunun şeriata uygun düsturlar yapma kuvveti ve yürütme kuvveti olduğu savunulmuştur. 15 Teşrinisâni 1324; nr. 13, s. 2)
- İmzasız: “La Türki Refik-i Muhteremimize” (Hüseyin Hilmi Paşa hakkında bilgi verilmiştir. Hüseyin Hilmi Paşa’nın diğer paşalarla olan münasebetinden bahsetmiştir. 31 Kânunusâni 1324; nr. 88, s. 1)
- İmzasız: “Makale-i Mahsusa-Siyah Bulutlar” (Düvel-i Muazzama karşısında vatanın, maddi ve manevi bütün şahsımızdan daha kıymetli olduğunu belirtmezsek

hasımlarımız vatana zarar vermek için ellerinden gelenini yapacaklardır. 18 Kânunuevvel 1324; nr. 46, s. 1)

İmzasız: “Maliyeden Şikâyet” (İkincil seçmen, seçimlerinde yapılan yolsuzluk ve nizamsızlıktan bahsetmiştir. 10 Teşrînisâni 1234, nr. 8, s. 2)

İmzasız: “Meb‘ûsan Meclisinin İlk İctima‘ı” (Otuz yıllık bir istibdat devrinden sonra Meb‘ûsan Meclisinin ilk toplantısının sevincini anlatmıştır. 12 Teşrînisâni 1324; nr. 10, s. 2)

İmzasız: “Meb‘usan ve Ayan Dairelerinde Hünkâra Mahsus Localardaki Kafesler” (Meb‘usan ve Ayan dairelerinde Hünkâra ait localardaki kafeslerin oluşundan yakınmış bu durumu eleştirerek Avrupa’da durumun böyle olmadığını belirtmiştir. 17 Teşrînisâni 1324; nr. 15, s. 1)

İmzasız: “Meb‘usanın Resmi İftitahı” (Meclis-i Meb‘usa’nın açılması münasebetiyle eğlencelerin düzenlendiği, düzenlemelerin yapıldığı, halkın sevincini aktaran yazıdır. 27 Teşrînisâni 1324; nr. 25, s. 2)

İmzasız: “Mebuslar–Yıldız Sarayı” (Meclis reisi Ahmet Rıza Efendi’nin, Yıldız Sarayına sık sık gidip gelmesinden rahatsızlık duyulmuştur. Millet reisi millet için hizmet vermesi gerekir. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 2)

İmzasız: “Meclis-i Ayan” (Ayan Meclisinin özelliklerinden ve vasıflarından bahsetmiştir. 9 Teşrînisâni 1324; nr. 6, s.1)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan’da Fırkalar Teşkili Lüzumu ve Fırka Programları” (Meclisde fırkaların gerekliliğinden bahsedilmiş, kurulan fırkaların amaçları ve neye hizmet ettiklerinden bahsetmiştir. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 1)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Adadakilerin durumu hakkında heyet teşkil edilmiş, suyolları ianesi hakkında konuşulmuş, postanelerin iyi hizmet verememesinden bahsedilmiştir. Maliye ve Nafia Nezareti hakkındaki konular tartışılmıştır. 16 Kânunusâni 1324; nr. 73, s. 2)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Ahmet Rıza Bey’in reis seçilmesi ve Rıza Bey’in açılış konuşması yapması, meclisde mebuslara görev dağılımının yapılması ve meclisin görevlerinden bahsedilmiştir. 14 Kânunuevvel 1324; nr. 42, s. 1)

- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Askeriyenin elbiseleri ve tekaüt maaşları hakkında yazılan yazıdır. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 3)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Aydın vilayetindeki eşkıyalık sorunu hakkında konuşulmuş, bazı kişilerin mebusluğu kabul edilmiştir. Bütçe ve varidat konuları tartışılmıştır. 4 Kânunusâni 1324; nr. 61, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Berlin Muahedesine değinilmiş, matbuat nizamnamesi hakkında yazılan yazıdır. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 3)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Bulgar, Rum ve Arnavut çetelerinin asayiş bozduklarını, asayiş sağlama işinin nazırlara ait olduğunu fakat nazırların bunun üstesinden gelmediklerini, bütün yükün askerlerin üstünde olduğundan yakınmıştır. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Bulgar, Rum ve Sırp çeteleri hakkında konuşulmuştur. 19 Kânunusâni 1324; nr. 76, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Hicaz Demiryolu idaresi için yapılanlardan bahsedilmiştir. Sivas bölgesindeki problemlerden, Bosna-Hersek’in ilhak edilmesi ve Kânun-i Esasi’nin tatil edilmesi gibi konulardan bahsedilmiştir. 1 Kânunusâni 1324; nr. 58, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Hicaz Demiryolunun acınacak durumda olduğundan, alet ve edevat yetersizliğinden, ücret tarifelerinde de yolsuzluk olduğundan bahsedilmiştir. Ayrıca mecliste aşar ve temdi‘ vergilerinden bahsedilmiştir. 10 Kanun Sani 1324; nr. 67, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Maliye Nezareti ile banka paraları hakkında kaleme alınan yazıdır. 6 Şubat 1324; nr:94, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Meclis-i Meb‘ûsan’a parlamentolardan gelen tebrik telgraf nameleri okunmuştur. 10 Kânunuevvel 1324; nr. 38, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Yazıda, mecliste Bahriye Nazır sabıkı ve emsaline tekaüt maaşı verilmesi, İtalya hareketi için iane itası meselesi, Kânun-i Esasi’nin tatiline dair üç mebus tarafından verilen layihaların tetkiki gibi konuları tartışılmıştır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 2)

- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Mecliste Evkaf Nezareti’nde ıslahat yapılması gerektiği konuşulmuştur. 12 Kânunusâni 1324; nr. 69, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Mektepteki talebeler ve dersler hakkında konuşulmuş, kanunsuzluk ve nizamsızlıktan bahsedilmiş, Trablusgarp limanının inşaatı hakkında görüş bildirilmiştir. 14 Kânunusâni 1324; nr. 71, s. 3)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Memur tayinlerinde damat olanlara ayrıcalık gösterilmesini eleştirerek, memurları liyakatli olanların seçilmesinin daha doğru olacağı ifade edilmiştir. 13 Kânunusâni 1324; nr. 70, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Musul’a celp edilen Sait Efendi’nin, celbinde haksızlık yapıldığına dair Meclis-i Meb‘usan’da yapılan görüşmedir. 8 Kânunusâni 1324; nr. 65, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Rum ve Bulgar çetelerin faaliyetleri ve Rum ve Bulgarlara verilen bazı imtiyazlarla ilgili yapılan görüşme. 21 Kânunusâni 1324; nr. 78, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Suçlularla iliği cezaların ve Kânun-i Esasi de mevcut bulunan cezaların encümene sunulup sunulmayacağı tartışılmıştır. Hicaz Demiryolu’nun ianesi hakkında konuşulmuştur. Posta ve Telgraf Nezareti’nin ıslahı hakkında fikir beyan edilmiştir. 7 Kânunusâni 1324; nr. 64, s. 1)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Tekâüt maaşlarının fazla alındığını, memurlara mazuliyet maaşlarının verildiği, vilayetlerde asayişin sağlanması gibi konular konuşulmuştur. 27 Kânunusâni 1324;nr. 84, s. 3)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Veliâht hazretlerine yapılan suikastı gerçekleştirenlerin yakalandığı belirtilmiştir. Trablusgarp valisi tayini ve bazı vilayetlerde ziraat sıkıntılarının yaşandığını buna bir çare bulunulması hakkında konuşulmuştur. 3 Kânunusâni 1324; nr. 60, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Yol yapımı ve Rumeli’deki asayişsizlik ve çetelerin varlığı ile ilgili yapılan görüşmedir. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 3)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usana Doğru” (Meclis-i Meb‘ûsan’ın açılmasının büyük bir sevinçle beklediğinden bahsetmiş. Meclis açılınca hangi kurumlarda ve alanlarda

ıslahat yapılması gerektiğine dair tespitlerde bulunmuştur . 10 Teşrînisâni 1324; nr. 8, s. 1)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usanda” (İki üç gün önce yapılan müzakerenin hatalı olup olmadığını, konuyla ilgili meclisin toplanmasının gerekip gerekmediği hakkında fikir beyanında bulunan bir yazıdır. 7 Kânunuevvel 1324; nr. 35, s. 1)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan’daki Evrak” (Mecliste bulunan evraklar hakkında bilgi verilmiştir. 8 Şubat 1324; nr: 96, s. 1)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan’ın Resm-i Bihin Küşadı” (Beklenen otuz yıllık süreçten sonra açılan Meclis-i Meb‘ûsan’ın sevincini aktaran yazıdır. 5 Kânunuevvel 1324; nr. 33, s. 1)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan Açılıyor” (Kânun-i Esasi ilanından dört buçuk ay geçmesine rağmen devlet bütçesinin gelir-giderleri ve masrafları Maliye Nezareti tarafından gönderilmesi gerekirken halen gönderilmemiştir. Mebusların ilk işi varidatları öğrenmek olmalıdır. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 2)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan Müzakeratı” (Memurların yolsuzluklarından, ahalin bir kısmının Meb‘ûsanın hiçbir iş görmediğini düşünüyor ve bundan şikâyet ediliyor. Hiçbir kanun layihası ihzar edilmediğini belirtmiştir. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 1)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan Riyaset Âlisine” (Saadet ve hürriyeti, zindanlara düşenler, sürgünler yaşayanlar ve istibdat devrinde vatan için zorluk çekenler sayesinde kazanılmıştır. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 1)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Bulgarların kanun dışı davrandıklarından bahsediyor. Bosna-Hersek konusunu ele alıyor. 2 Kânunusâni 1324; nr. 59, s. 2)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (İkdam Gazetesi’nde yayınlanan Metran ailesi hakkındaki makaleye itiraz ederek zapta geçirilmesi istenilmiş, memurların ve muhakeme edilenlerin suçlarına göre muhakeme edilmesi gerektiği belirtilmiştir. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 2)

İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Kâtip tayinleri ve encümen seçimleri ve asayiş hakkında fikir beyan etmişler. 29 Kânunusâni 1324; nr. 86, s. 2)

- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Maliye nazırının görevini hakkıyla yapıp yapmadığını tartışmışlardır. 5 Kânunusâni 1324; nr. 62, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Mebusların görevlerine yerleştirilmesi, postaların ıslah edilmesi, Girit meselesi gibi konular ele alınmıştır. 30 Kânunuevvel 1324; nr. 56, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Mecliste Sadrazam Kamil Paşa aleyhinde istizahlar sunulmuş bu konu hakkında tartışılmıştır. 2 Şubat 1324; nr. 90, s. 2)
- İmzasız: “Meclis-i Meb‘usan” (Tasfiye-i rütbe, Talebelerin yurt dışına gönderilmesi, bağ ve bahçeleri tahrip edenler hakkında verilecek ceza, Ziraat Bankasının aldığı yüzde altı faizin lağvı, arazi ıslahı gibi konuların mecliste görüşülmesi hakkında bilgi vermiştir. 11 Şubat 1324; nr: 99, s. 2)
- İmzasız: “Menfi ve Firariler” (Tanin ve Şurayı Ümmet Gazetelerinin Fedakaran-ı Millet Cemiyetine nispeten menfi ve firariler hakkında yazılar yazdığını belirtmiştir. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 1)
- İmzasız: “Merhametli Hükümdar” (İtalya kral ve kraliçesini takdir eden yazıdır. 25 Kanun Evvel 1324; nr. 51, s. 2)
- İmzasız: “Mesail Mühime-i Hazıra” (Memleketin genelini ilgilendiren meselelerin ne olduğuna değinilmiş, bu durum karşısında ne yapılması gerektiğinden bahsedilmiştir. 20 Kânunusâni 1324; nr. 77, s. 1)
- İmzasız: “Mesalih-i Abad Teehhür Ediyor!” (Devlet dairelerinde işlerin sekteye uğradığından şikâyet etmiş, bu durumun düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir. 16 Teşrînisâni 1324; nr. 14, s. 2)
- İmzasız: “Mesbûku’l Hidme Makedonya Kahramanları” (Balkanlarda Bulgaristan ve Makedonya’nın hürriyeti için mücadele eden kahramanlar ele almıştır. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 2)
- İmzasız: “Mısır Komiserliği Evrak Esrarından” (Mısır Komiser-i Sabık-ı Muhtar Paşa’nın yolsuzluklarını ele almıştır. 16 Kânunusâni 1324; nr. 73, s. 2)
- İmzasız: “Mısır” (Mısır halkının hürriyet ve meşrutiyet istemelerine rağmen Mısır sarayı bu durumu desteklememiştir. 21 Teşrînisâni 1324; nr. 19, s. 3)

İmzasız: “Mısırlılar Bizim Kadar Vatan Perverdirler” (Hürriyet ve müsavat yolunda Osmanlılar gibi Mısırlıların da aynı şekilde mücadele edebileceğini belirtmiştir. 10 Teşrînisâni 1324; nr. 7, s. 2)

İmzasız: “Muhakem Şer’i” (Hükümet dairelerinde ıslahata ihtiyaç olduğunu ve bunun nezdinde mahkemelerde de ıslahat yapılması gerektiğini belirtmiştir. 11 Teşrînisâni 1324; nr. 9, s. 2)

İmzasız: “Muhtar Paşa’nın Mısır Komiserhanesindeki Evrak Meselesi” (Evvelki günkü nüshada Muhtar Paşa’nın evrak meselesi hakkında konuşulmuştu. Muhtar Paşa aldığı evrakların sadece şahsi evrak olduğunu başka evrak almadığını mektubunda belirtmişti. Bu konu ile ilgili Mısır Komiserliğinde bulunan memurların yazdıkları mektuplara değinilmiştir. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 1)

İmzasız: “Muhterem Mebuslarımıza Hitap” (Mebusların neler yapması gerektiği hakkında fikir beyan etmiş, bu yolda nelere dikkat edilmesi gerektiğini açıklamıştır. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 2)

İmzasız: “Musul Faciası” (Musul vakası hakkındadır. 27 Kânunuevvel 1324; nr. 53, s. 3)

İmzasız: “Müntehib-i Sânilerin Vezaifi” (Seçilen ikincil seçmen yani mebusların vazifelerinden bahsetmiştir. 3 Kânunuevvel1324; nr. 31, s. 1)

İmzasız: “Müntehib-i Sânilere Beyanname‘den” (İkincil seçimlerde, mebusların hangi özelliklere sahip olması gerektiğini ve nasıl davranmaları gerektiğini açıklamıştır. 28 Teşrînisâni 1324; nr. 26, s. 2)

İmzasız: “Necip Mülheme Paşa ile Tevkifhanede Mülakat” (Necip Paşa’nın neden cebren ve haksız yere tutuklandığı ile ilgili Necip Paşa ile yapılan mülakat yazısıdır. 9 Kânunusâni 1324; nr. 66, s. 3)

İmzasız: “Nereye Doğru” (Osmanlının kahramanlarının eskide kaldığını, artık o eski efratların yok olduğunu ve mücadele edecek kimsenin kalmadığından yakınmıştır. 10 Teşrînisâni 1234; nr. 8, s. 1)

İmzasız: “Nutuk-ı Hümayun Hakkındaki Mütalaamız” (Meclis-i Meb‘usan’ın açılış konuşmasının yanlışlarına dokunarak yapılan yanlış konuşmaları eleştirmiştir. 6 Kânunuevvel 1324; nr. 34, s. 1)

- İmzasız: “Nutuk-ı Riyasete Karşı Birkaç Söz” (Ahmet Rıza Bey’in meclis açılış konuşmasını ele alarak konuşmanın içeriğine değinilmiştir. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 1)
- İmzasız: “Osmanlı Ahrar Fırkası Tarafından” (Şura-yı Ümmet Gazetesinde Rum patriği hakkında yayınlanan makaleyi ele almış ve konu hakkında fikir beyan etmiştir. 5 Teşrînisâni 1324; nr. 3, s. 3)
- İmzasız: “Osmanlı Gençlerinin Saadetleri Ne Cihettedir?” (Osmanlı gençlerinin uğraşları, düşünceleri ve yaşayışları hakkında bilgi vermiştir. Osmanlı gençlerinin neler yaparsa istikbalde daha güzel yaşayabileceklerini anlatmıştır. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 2)
- İmzasız: “Puset Kavgası” (Kamil Paşa’nın istifa edip etmemesiyle ilgili yazılan yazıdır. 30 Kânunusâni 1324; nr. 87, s. 1)
- İmzasız: “Rütbelerin İlgası” (Meşrutiyetin ilan edildikten sonra memurların rütbelerinin ilga edilmesiyle ilgili konu tartışılmıştır. Memuriyetlerin rütbelerinin kaldırılması istenilmiştir. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 1)
- İmzasız: “Sadr-ı Esabıkın Almanya’ya Esrar-ı Azimeti” (Ferit Paşa’nın Almanya devletiyle olan münasebetinden bahsedilmiştir. 2 Kânunusâni 1324; nr. 59, s. 1)
- İmzasız: “Sadrazam Paşa’nın Beyanati” (Sadrazam Paşa’nın, Kânun-i Esasi’nin tatil edilmesi, jandarma ve polislerin ıslahatlarını, ekonomi, ordu, Ziraat Orman ve Maden Nezareti’nce mekteb tesis edilmesi, Bosna-Hersek ve Girit konuları hakkında beyanattır. 2 Kânunusâni 1324; nr. 59, s. 1)
- İmzasız: “Sadrazam Paşanın Beyanati” (Sadrazam paşanın memleketimizde ahval-i dâhiliye ve umur-ı hariciyesine dair beyanattır. 1 Kânunusâni 1324; nr. 58, s. 2)
- İmzasız: “Semahatlu Şeyhülislam” (Şeyhülislama verilen imtiyaz ve maaşlardan bahsetmiştir. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 1)
- İmzasız: “Serbesti” (İttihat ve Terakki Kulübünün gazetelerin satılmasına engel olduğunu, ahalinin kulüp nüfuzu altında ezildiğini belirterek bu duruma karşı birşeyler yapılmasını istirham etmektedir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 2)

- İmzasız: “Serbesti” (Bağdat Vilayet Valiliğine yapılan atam ile ilgili eleştiri. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 4)
- İmzasız: “Setterhan Galibiyeti” (İran Şahın zulümlerine karşı mücadele etme sürecinden bahsedilmiştir. 9 Kânunusâni 1324; nr. 66, s. 4)
- İmzasız: “Sırbistan’da Emlak’ı Bulunan Ahali İslamiyenin Mağduriyeti” (Sırbistan hükümeti İslam ahalisinin emlak konusunda hiçbir hukukunu tanımadığını ve haklarını vermediğini bildirmiştir. 5 Teşrinisâni 1324; nr. 3, s. 1)
- İmzasız: “Sicil-i Ahval-ı Memurin Komisyonu” (Komisyonun neden kurulduğuna ve komisyonun işlevinden bahsedilmiştir. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 1)
- İmzasız: “Siyâsiyat” (Avrupa devletlerinin Sırbistan ve Karadağ bölgeleri üzerinde hâkimiyet kurmak istediklerinden, Sırp meselesiyle ilgilendiklerini ve diğer devletlerin ise bu durumu kabul eder bir tutumda olduklarını anlatmıştır. 10 Kânunusâni 1324; nr. 67, s. 1)
- İmzasız: “Siyasiyat” (Avrupalı Büyük Devletlerin Kamil Paşa’nın yerine geçen Hüseyin Hilmi Paşa’ya karşı tavırlarından bahsetmiştir. 8 Şubat 1324; nr: 96, s. 1)
- İmzasız: “Sukut-ı Müteakip Telaşı” (Şurayı Ümmet Gazetesi’nde, İşin Rengi Değişiyor adlı makale gazete sütunlarına taşınmıştır. Makalede Reşat Efendi’nin suikastı ile ilgili adliye nezaretinin tahkikatını sıkı bir şekilde takip edip gazetede yayınlamak istemiştir. 24 Kânunuevvel 1324; nr. 50, s. 2)
- İmzasız: “Sükût Mu Edeceğiz?” (Kânun-i Esasi’yi, hukuk-ı millimizi muhafaza etmek için hiçbir şeyden çekinmeden, susmadan kazanılmış hakları savunacaklarından bahsedilmiştir. 10 Teşrinisâni 1234; nr. 7, s. 2)
- İmzasız: “Rüya 2” (Hüseyin Cahit Bey’in pazartesi günü mühim istizahını düşünürken rüyaya dalmış, rüya da mecliste konuşulan tartışılan konuları görmüştür. 27 Kânunuevvel 1324; nr. 53, s. 1)
- İmzasız: “Şehremaneti” (Şehremaneti’nin görevinin şehri kalkındırılmak olduğu halde şehrin harap için olduğunu belirten eleştirel bir yazıdır. 26 Teşrinisâni 1324; nr. 24, s. 3)

- İmzasız: “Şeyhülislam Efendi Hazretleri” (Şeyhülislamın ancak lüzumu halinde meclise çağırılması gerektiğinden bahseden bir yazıdır. 21 Kânunusâni 1324; nr. 78, s. 1)
- İmzasız: “Şirket-i Hayriye Acaba Neden Hayâ Eder?” (Şirketin gazetelerde çıkan yazılarına kulak asmadan hala yolcuları düşünmeden sadece parayı düşündüklerinden yakınmıştır. Hükümetin buna bir çare bulmasını istirham etmiştir. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 2)
- İmzasız: “Şura-yı Ümmet Red-i Ekazib” (Şura-yı Ümmet Gazetesi’nde yayınlanan makalelere karşı ret cevabı olarak yazılan makaledir. 4 Şubat 1324; nr: 92, s. 1)
- İmzasız: “Şura-yı Ümmet’in Bala Pervasızlığı” (Makalede kendilerinin Ahmet Rıza ve Nazım Beyler’e karşı olmadığını Şeref Sokağı Cemiyeti’ne karşı olduklarını ifade etmiştir. 29 Teşrinisâni 1324; nr. 27, s. 1)
- İmzasız: “Şura-yı Ümmetin Yeni Bir Tecavüzü” (Şura-yı Ümmet’in “Tehlike-i Tefrika” ismiyle yazılan makale belli bir amaçla yazılmış hezeyannameden başka bir şey değildir diyerek, söz konusu yazıyı eleştiren makaledir. 29 Kânunuevvel 1324; nr. 55, s. 2)
- İmzasız: “Taif’ten Hatifi Bir Seda” (Milletin bugünkü saadeti için otuz üç sene evvel hayatını feda etmek suretiyle mücadele eden Mithat Paşa hakkında yazılanları temize çıkartmak adına Adliye Nezaretinden rica da bulunuyor. Mithat Paşa ve ailesine borçlu olduklarını hatırlatmıştır. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 1)
- İmzasız: “Tarihçe-i Tazminat” (Ayestefanos anlaşmasından sonra Türkiye ile Rusya arasındaki tazminat ödemeleri ve Türkiye’nin Rusya’ya ödediği tazminatlar hakkında bilgi vermiştir. 30 Kânunusâni 1324; nr. 87, s. 1)
- İmzasız: “Tashih ve İ’tizar” (Dünkü nüshada Şerafettin Mağmumu ‘nün Muhtar Paşa hakkında yazdığı makale de herhangi bir mülakat olmadığını bu durumu için özür dilediğini bu yanlışı düzeltmek için yazılan yazıdır. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 1)
- İmzasız: “Tazminat Meselesi” (Bulgaristan ile Osmanlı Devleti arasındaki tazminat meselesine Rusya’nda karıştığını ifade edip, diğer Avrupalı Devletleri tavırlarını açıklamıştır. 29 Kânunusâni 1324; nr. 86, s. 1)

- İmzasız: “Tebdil- Vükelâ İzhâr Hakayık” (Kamil Paşa’ya yapılan harbin haksızlığından bahsetmiştir. Hüseyin Hilmi Paşa ile Kamil Paşa’nın meziyetleri karşılaştırılmıştır. 2 Şubat 1324; nr. 90, s. 1)
- İmzasız: “Tebdil-i Vükelâ” (Vekillerin değiştirilmesi ve değişen vekillerin yapacaklarını belirten bir yazıdır. 18 Teşrînisâni 1324; nr. 16, s. 1)
- İmzasız: “Tekzibe Muhtaç İftiralar 1-2” (Meclis-i Meb’usan ziyafetinde güya hükümdar meclis için yeni bina inşası lüzumunu beyan etmiş, Rıza Bey ise buna gerek olmadığını Dolmabahçe Sarayının meclis için müsait olduğunu belirtmiştir. İkinci numara da ise; Girit hukuk ve adalet mücahitleri makalesi hakkındaki tekzibidir. 28 Kânunuevvel 1324; nr. 54, s. 1)
- İmzasız: “Telgraf ve Posta Nezaretinde İslahat Sahiha” (Telgraf ve Posta Nezareti’nde yapılan ıslahatlara değinilmiştir. 5 Teşrînisâni 1324; nr. 3, s. 2)
- İmzasız: “Telgraf ve Posta Nezaretinin Tensikati” (Makalede nezarete yapılan düzenlemeler ele almıştır. 27 Kânunusâni 1324; nr. 84, s. 2)
- İmzasız: “Tensikat ve İslahat-ı Umumiye Dair Proje” (Devlet unsurlarının düzenlenmesi ve ıslah edilmesinin hangi esaslara dayandırılması gerektiğini açıklamıştır. 10 Teşrînisâni 1234; nr. 7, s. 1)
- İmzasız: “Tensikat ve Bütçenin Teehhürü-Esbabı Tezebzüb-i İdare- Tehlike” (Devletin bazı dairelerinde ıslahat ve tensikat yapılmasına karar verilip, bu düzenlemeler için bütçe belirlenip o koşullara göre ıslahat yapılacağını açıklamıştır. Maliye nazırının bir türlü bütçeyi tanzim ile Meclis-i Meb’usana vermemesini eleştirmiştir. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 2)
- İmzasız: “Ümit ve İntizar” (Meclis-i Meb’ûsan’ın açılmasını ümitle beklendiğini, istibdat devrinde yapılan adaletsizliği meşrutiyet devrinde istemediklerini, eğer olursa yeni idareye karşı da mücadele edileceğinden bahsetmiştir. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 1)
- İmzasız: “Vakfa Tecavüz” (Evkaf Nezaretine yapılan tecavüzleri ele almıştır. 26 Teşrînisâni 1324; nr. 24, s. 3)

- İmzasız: “Vali-i Bağdat Necmettin Bey” (Bağdat Valisi Necmettin Beyin Bağdat’ın birçok imar ve ıslaha ihtiyacı olmasına rağmen bu duruma duyarsız olmasını eleştirmiştir. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 1)
- İmzasız: “Varit Olan Varaka Tramvay Şirketinin Rezaleti” (Halkın nakliyat yada vesait durumlarında yaşadıkları zorluklar ve ıstırapı anlatmıştır. Bu durumun iyileştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. 7 Teşrînisâni 1324; nr. 5, s. 1)
- İmzasız: “Veliaht Devletlû Necabetli Reşad Efendi Hazretleriyle Mülakat” (Mevlânâzade Rıfat Bey ile Veliaht Reşad Efendi arasında yapılan mülakattır. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 1)
- İmzasız: “Vüklâ” (Heyet-i Vükelâ’nın ayakta durması için hangi devletin desteğini aldıklarını ve Avrupa devletlerinin bu konudaki politikaları hakkında bilgi verilmiştir. 15 Teşrînisâni 1324; nr. 13, s. 1)
- İmzasız: “Yemin” (Mülkiye mektebi mezunlarının yemin etmelerine karşı çıkmış, vatan evlatlarına yemin ettirmek münasebetsizliktir diye eleştirmiştir. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 22, s. 4)
- İmzasız: “Yine Bulgar Mesaili” (Bulgaristan hakkında bilgi verilmiş ve Bulgaristan’ın istikbali hakkında açıklama yapmıştır. 4 Teşrînisâni 1324; nr. 2, s. 1)
- İmzasız: “Yine Cemiyet” (Tanin Gazetesinde Hüseyin Cahit Beyin yazısına karşı söylenen birkaç söz, İttihat ve Terakki Cemiyetine karşı alınan tavırdan bahsedilmiştir. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 1)
- İmzasız: “Yine Mi Hakkı Bey” (Hakkı Beyin birçok devlet kadrolarında görev yaptığını ve görevler esnasında görevini layığıyla yerine getirmediğini, milletin faydası için görevlerinden uzaklaştırılmasını isteyen yazıdır. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 1)
- İmzasız: “Yine Şirket-i Hayriye ve Sandalcı Balıkçıların Feryadı” (Şirket-i Hayriye’nin balıkçı kayıkhanelerini kömür deposu olarak kullanmalarına izin vermelerine karşı çıkılmıştır. 30 Teşrînisâni 1324; nr. 28, s. 4)
- İmzasız: “Zat-ı Şahanenin Nutku- Ayan, Meb’ûsan” (Meclis-i Meb’usan’ın açılış konuşmasına dair yazıdır. 5 Kânunuevvel 1324; nr. 33,s. 1)

İmzasız: "Başlıksız" (Tanin Gazetesinde neşredilen İttihat ve Terakki Cemiyeti makalesini ele alarak, cemiyetin dağıldığına dair bir haberdir. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 3)

İmzasız: "Daha Söylemeyecek Miyiz?" (Fikirlerini serbestçe söylemediklerinden yanlışları özgürce ifade edemediklerinden yakınmaktadır. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 2)

İstibdatzadelerden: "Makalat-ı Hakimiyyeden" (Memurun bir kısmı vasıfsız kalmış bir kısmı ise okuyup kendilerini geliştirmiştir. Bir kısmı da şahsi menfaatlerini gözetmektedir. İşte bu sebeple daireler sekteye uğramaktadır. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 22, s. 1)

İttihat İslam Sahibi Filibeli Hilmi: "Harbiye Nazır Alisi Ali Rıza Paşaya" (Halep'de kurulan Fırat İttihat ve Terakki şubesine üye Tevfik Efendinin tutuklandıktan sonra yaşadıkları zorlukları kaleme alan yazıdır. 18 Kânunuevvel 1324; nr. 46, s. 3)

İzmir'den M.D: "Valilerden- Hoşnudiyyet A'dem-i Hoşnudiyyet" (Valilerin halka zulmettiğini ve buna göz yuman hükümete karşı, millet devletle devlet milletle vardır denilmektedir. Bunu muhafaza eden de hürriyettir. 29 Teşrînisâni 1324; nr. 27, s. 1)

İzmir'den Natık Fi Sebil'ül Hak: "Başlıksız" (Aydın Valisi Rauf Paşa'nın ihtiyar olduğundan vazifesini layıkıyla yerine getiremeyeceğinden aydın valiliğine layık olmadığını belirtmiştir. 2 Kânunuevvel 1324; nr. 30, s. 3)

Kamil El Hami: "Bosna-Hersek" (Makalede Bosna Hersek'in tarihini ve halkının yaşadıkları sıkıntı, sorunları ele almıştır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 49, s. 1)

Kasımpaşa'da Küçük Piyale Mahallesi Ahalisi Namına Bahriye Yüzbaşlarından Ahmet Na'im: "Bizim Halimiz Ne Olacak" (Mahalle de kundakçılığın baş göstermesiyle birlikte ahalinin hoşnutsuzluğunu ve mahallede bozulan asayişin sağlanamamasından yakınmaktadır. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 2)

Kenan: "Adliyemiz" (Adliye Nezaretinde görev yapan şahısların hangi kademe çalıştıkları hakkında kısa bilgi verilmiştir. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 22, s. 3)

Kesriyeli Müftüzade Mehmed Sıtkı: "Daha Bekleyecek Miyiz?" (Memlekette hırsızların kol gezdiği, asayişin olmadığını ve yetkililerin bu duruma sessiz kalmalarını

eleştiriyor. Taşralılar Hükümetsizlikten İstanbullular ise zabitsizlikten feryat ediyorlar. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 3)

Kıbrıslıyade Şevket: “Başlıksız” (Bir gazetede “Kalpaklar Şapka Oluyor” adında bir makale yayınlandığını, bunun doğru olmadığını, halkı yanlış bilgilendirdiğini açıklayan yazıdır. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 3)

Köseyade Tudoraki: “Başlıksız” (Rum milletinin bir kesiminin İslamı kardeş bilirken bir kesiminin ise farklı davrandığından bahsediyor. Kayseri’den gelen mebuslar arasında İmamzade Ömer Bey Efendinin Kayseri’de İslam ve Hristiyanlar arasında dirliği sağlayacağından belirttiğini ifade ediyor. 20 Teşrinisâni 1324; nr. 18, s. 3)

M. Asaf Esat: “Siyasiyat” (Makalede Berlin muahedesi sonrasında devletlerin toprak almak için uğraşmalarını ve hangi devletin nereyi almak istediğinden bahsetmektedir. 12 Teşrinisâni 1324; nr. 10, s. 1)

M. Bahattin: “Anadolu’ya Bakan Yok” (Anadolu vilayetlerinin yönetimine önem verilmemekte, bazı vilayetler -Sivas- sadece kaymakam vekili tarafından yönetilmektedir. Koca vilayette az memur bulunmaktadır. Bu durumdan şikâyet edilmektedir. 10 Kanunuevvel; nr. 38, s. 2)

M. D : “İslam ve Taassub” (Rumeli’de bulunan İslam cemaat ve localarının yaptıklarını açıklamıştır. 19 Kânunusâni 1324; nr. 76, s. 1)

M. D : “Vazifeşinaslık Tekâmül” (Hicaz Demiryolu ile ilgili Meclis-i Meb‘usan’da verilen kararı tebrik etmiş, Fedakaran-ı Millet Cemiyeti için Meclis’te konuşulanlara değinilmiş, kanun ve nizama uyulması gerektiğini de belirtmiştir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 1)

M. D: “Avrupa Efkâr-ı Umumisi ile Mülakat” (Kamil Paşa ile Avrupa kamuoyu hakkında yapılan mülakatı kaleme almıştır. 31 Kânunusâni 1324; nr. 88, s. 1)

M. D: “Cümle-i Siyasi” (Devlet-i Aliye’nin siyaseti hakkında bilgi vermiş, diğer Avrupalı devletlerle olan münasebetinden bahsetmiştir. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 1)

M. D: “Duyun-ı Umumiye” (Duyun-ı Umumiye idaresinin memlekete zarar verdiğini meşrutiyet idaresi ile birlikte kaldırılması gerektiğini beyan etmiştir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 1)

- M. D: “Millet Vekillerinin İnzâr-ı İntibahına” (Milletvekilleri seçimlerinde azaları seçerken nelere dikkat edilmesi gerektiğini ve azaların nasıl davranması gerektiğini açıklamıştır. 12 Kânunuevvel 1324; nr. 40, s. 1)
- M. Y: “Hala Mantıksızlık” (Memurları her ay maaş almaları gerekiyor maddesi zaten vardı. Neden bu maddeye yine gerek duyuldu, diye bu durumu eleştirmiştir. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 1)
- M.D : “Meclis-i Meb‘usan’ı Ziyaret” (Meclisi ziyaret ederek mecliste yapılan istizah usulünden bahsetmiş, mecliste o gün alınan kararlara değinmiştir. 12 Kânunusâni 1324; nr. 69, s. 1)
- M.D : “Mübarek Ölü” (Adliye ve Harbiye Nezaretinin Fedakaran-ı Millet için kanun nezdinde yaptıklarına değinilmiştir. 20 Kânunusâni 1324; nr. 77, s. 1)
- M.D. : “Alamet-i Hayr” (İbrahim Naci Bey, Doktor İbrahim Temo, Abdullah Cevdet, İshak Sükûti, Şerafettin Mağmumu gibi hürriyet mücahitlerinden bahsetmiştir. 27 Kânunuevvel 1324; nr. 53, s. 3)
- M.D. : “Lüzum Temkin” (Meclis-i Meb‘usan’da yapılan ziyafete katılmayan dört zattan duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 1)
- M.D: “Açık Muhabere- Ali Haydar Mithat Bey Efendiye-“ (Ali Haydar Efendi’nin istifa etmesinden mutluluk duyduğunu ve kendisine yakışanı yaptığını belirten yazıdır. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 1)
- M.D: “Bir Adım Daha” (Meclis-i Meb‘usan’ın vücut bulmasının sevincini yaşarken mecliste sual ve istizah maddelerinin uygulanması konusu açıklanmıştır. 5 Kânunusâni 1324; nr. 62, s. 1)
- M.D: “Erbab-ı Hırs ve Gayret- Tarihten Bir Misal-“ (Bir mahkeme hakkında şeyhülislam Cemalettin Efendi ile Sadrazam Kamil Paşa arasında geçen mektup hakkındadır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 1)
- M.D: “Mühim Bir Hacet” (Meclis-i Ayanın ve Kânun-i Esasi’nin tatil edilmesinin millete yani Meclis-i Meb‘ûsan’a devredilmesinin daha iyi olacağından bahsedilmiştir. 20 Kânunuevvel1324; nr. 48, s. 1)

- M.H: “Cemiyetler” (İttihat ve Terakki Cemiyetini eleştirmiş. Yaptıklarının yanlış olduğu ve cemiyetin siyasi bir fırka olması gerektiğini söylemiştir. 4 Kânunuevvel 1324, nr. 32, s. 1)
- M: “Meclis-i Meb‘ûsan” (Ahalinin vilayetlerdeki mebusları şikâyet etmelerine karşı çıkararak yaptıklarının yanlış olduğunu söylemiştir. 9 Kânunuevvel 1324; nr.37, s. 1)
- Maarif Umumi Nazırı İbrahim Hakkı: “Hakkı Bey Artık Dayanamadı!” (Tanin Gazetesinin, Yeni Gazete hakkında yazdıklarını yalanlamak için yazılan yazıdır. 24 Teşrinisâni 1324; nr. 22, s. 3)
- Maariften S.E: “Başlıksız” (Heyet-i umuminin kabine toplantısında ele alınan nezaretlerin nazır tayinleri ve istihdamı hakkında bilgi vermiş. Konuyla ilgili doğru kararların alınmamasını eleştirilmiştir. 19 Teşrinisâni 1324; nr. 17, s. 3)
- Maksudzade Vehbi: “Yüz Kırk Bin Guruşa Ağmaz” (Kânun-i Esasi’nin ilan edilmesi üzerine Biga Belediyesi ve kaymakamlarının kurulan bir komisyon neticesinde bu miktar paranın nereye nasıl harcandığını ortaya çıkartmak istemişlerdir. 2 Kânunusâni 1324; nr. 59, s. 3)
- Maliye Defteri Kebir Müdürü Mehmed Rüştü: “Başlıksız” (Dava vekillerinden Tekfur Efendi hakkında bilgi vererek dava sebebi ve süreci hakkında bilgi verilmiştir. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 3)
- MD. : “Hükümetin Beyannamesi” (Hükümetin beyannamesini analiz ederek iyi ve kötü yanlarından bahsetmiş, İngiltere’nin dostluğunu kazanırsak, diğer devletler meşrutiyetimizden memnun olup medeni devletler statüsüne gireriz denilmiştir. Ayrıca Rumeli’de İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin kurulduğunu da açıklamıştır. 3 Kânunusâni 1324; nr. 60, s. 1)
- Meclis-i Meb‘ûsan Reisi Ahmed Rıza: “Ahmed Rıza Beyin Telgrafı” (Ahmet Rıza Bey’in Şurayı Ümmet Gazetesine İttihat ve Terakkiye teşekkür eden telgrafnamesinin suretidir. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 3)
- Medine-i Münevvere Kadı-ı Esabıkı Elda’i Ahmet Raşit: “Başlıksız” (Fetvahaneye gönderilen dilekçelerin zamanında eline geçmediğini, bu zaman zarfında yaptıklarını anlatmıştır. 25 Teşrinisâni 1324; nr. 23, s.3)

Mehmet Temel: “Başlıksız “ (Trabzon Reji idaresinin kanuna aykırı hareket ettiğinden ve bunun sonucunda halkın mağdur olduğunu ve halkın farklı yöntemlerle paralarını kazanmaya çalıştığından bahsedilmiştir. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 4)

Mekteb-i Hukuk-ı Osmanî Müdavimlerinden Mehmed: “Sadrazam Paşa Hazretlerinin Nazar-ı Dikkatine” (Tekâüd sandığına gönderdiği dilekçenin meclise yollandığını, defalarca uğraşmasına rağmen ve uzun süredir beklemesine rağmen sonuç alamadığından yakınmaktadır. İşlerin vaktiyle yapmalarını istirham ediyor. 25 Teşrinisâni 1324; nr. 23, s. 3)

Mekteb-i Hukuk Talebesi Namına Mehmed Lütfi, Mehmed Sait, Necati: “ Maarif Nezaretine Açık Mektup”(Meclis-i Meb‘usan’ın açılış töreninde en önde ve gözde yerde hukuk talebelerinin olmamasını, hak ettikleri değeri görmemelerini eleştiren yazıdır. 5 Kânunuevvel 1324; nr. 33, s. 3)

Mekteb-i Hukuktan Mahmud Esad: “Başlıksız” (Zorbacı şahısların, istibdatın baskıcı ve ısrarcı tavırlarından kurtulan milletin, felaha erdiklerini ve bu kurtuluşu müdafaa edeceklerinden bahsetmiştir. 5 Kânunuevvel 1324, nr. 33, s. 3)

Mülği Halep ve Adana Vilayetleri Adliye Müfettişi Ahmet Esad: “Hülâsa-ı Gıftar”(Sivas, Konya, Trabzon, Bitlis, Van, Hakkâri, Musul, Bağdat, Basra, Diyarbakır, Harput Vilayeti mebuslarına seslenerek, buldukları bölgeleri özelliklerine göre kalkındırılmaları gerektiğini ifade etmiştir. 19 Kânunuevvel 1324, nr. 47, s. 3)

Memurun-i Rûsumdan Musa Kazım: “Başlıksız“ (Osmanlı milletinin vatani için her zaman elinden geleni yaptığını ve yapacaklarını, ayrıca demiryolu ianesi için memurların maaşlarının bir kaçının verildiğini belirtmiştir. 6 Kânunusâni 1324; nr. 63, s. 3)

Merhum Ömer Beyzade Esad Hayrettin: “Açık Mektup- Muammer Ferdi Bey- “ (İstibdat devrinde hamiyete haset ve nefretle bakan millet, hürriyet devrinde fikirlerinin değiştiğini belirtmiştir. 6 Kânunuevvel 1324, nr. 34, s. 2)

Meşrutiyet-i Osmanî-i Ermeni Cemiyeti İntihabat Komitesi Reisi ve Sis Osmanlı Mebusu Hemptar Boyacıyan Murad: “Meşrutiyet-i Osmanî-i Ermeni Cemiyeti İntihabat Komitesi Beyannamesidir” (Ermeni cemiyetinin seçim komitesi beyan namesi hakkında bilgi verilmiştir. 26 Teşrinisâni 1324; nr. 24, s. 2)

Mevlanzâde Rıfat: “Açık Mektub” (Yazar makalede, Arnavut halkının hürriyeti muhafaza ettiğini ve milletin onlara borçlu olduğunu söylemiştir. 9 Teşrînisâni 1324; nr. 6, s. 4)

Mevlanzade Rıfat: “Cani Haydar Bey” (Yazıda dâhiliyeye başvuran bu zatın düşman olduğunu belirtmiştir. Bunun dâhiliyeye kabulüne karşı çıkmıştır. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 4)

Mevlanzâde Rıfat: “Muamelatı Eskimiş, Kavanin Teşkilatı” (Bu makale de yazar, ıslahatın kademe kademe yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Eski usul ve kaidelerin değiştirilmesi gerektiğini söylemiştir. 9 Teşrînisâni 1324; nr. 6, s. 1)

Mevlanzâde Rıfat: “Müsavat-ı Umumiye ve Osmanlılık” (Makalede Müslüman ve gayrimüslim tebaanın maarifte, ticarete ve sanayi de aynı haklara sahip olmasını istemiştir. Gayrimüslimler kendilerini yabancı hissetmelerini istememiştir. Bunun için yapılması gereken düzenlemeler hakkında fikir belirtmiştir. 10 Teşrînisâni 1324; nr. 7, s. 2)

Mezkûr Cemiyet Azayı Muntehisinden Ahmed: “Enzar-ı Dikkate” (İstibdat devrinde Fedakaran-ı Millet Cemiyetinin üyelerinin sürgün ve zindanlarda zorluklar içinde hayatlarını geçirdiklerinden bahsedilmiştir. Haksız yere cemiyetin kapatıldığından bahsetmiştir. 3 Kânunusâni 1324; nr. 60, s. 2)

Mizan Muharriri M. Fehmi: “Alınan Varaka” (Adliye Nezaretine liyakatsiz kişilerin alınmasına karşı çıkmıştır. 16 Teşrînisâni 1324; nr. 14, s. 3)

Mizan Muharriri Murad: “Aynen- Muharrir Bey-“ (Dünkü nüshada Doktor Tevfik Bey’in yazdıklarından dolayı kendisine teşekkür edip mizanın amacını kısaca yazmıştır. 27 Teşrînisâni 1324; nr. 25, s. 2)

Mizan Muharriri Murad: “Mebus Namzetleri” (Mebus adaylarının hangi vasıflara sahip olması gerektiğini ve nasıl davranmaları gerektiğini yazmıştır. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 22, s. 1)

Muallim Galib: “İhtar” (Serbesti Gazetesi’nin himayesinde olduğundan bazı zevata tiyatro loca biletleri gönderilmiştir. İdaremizin katiyen böyle tiyatrolarla münasebeti olmadığını ahaliye beyan ettiklerini açıklamış, ayrıca idadi mekteplerindeki hoca ve müdürlerin genç ve vasıfsız olduklarının ve talebelere

yeterli düzeyde eğitim veremeyeceklerini belirtmiştir. 25 Kânunusâni 1324; nr. 82, s. 1)

Muammer Ferdi: “Şark- Garp, Tulu‘- Gurûb” (Avrupa’da artık halkın kilise baskısından kurtulduğunu medeniyetin ve hürriyetin bu yozlaşmış gelenekleri geride bıraktığını anlatmaktadır. 14 Teşrînisâni 1324; nr. 12, s. 1)

A. Mülazım Ahmed İlmi: “Başlıksız” (Şeyhülislam Dairesinin görevini layıkıyla yerine getirmediğinden yakınlıkla bu durumun düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir. 7 Kânunusâni 1324; nr. 64, s. 3)

B. N: “İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Fırka-i Ahrar” (İttihat ve Terakki Cemiyeti ve Ahrar Fırkası hakkında bilgi verilmiştir. 8 Şubat 1324; nr. 96, s. 1)

Necip Mülheme: “Makam-ı Sami Hazret-i Sadaret A‘zaya” (Kendisinin katillerle aynı hapisanede kaldığından şikâyet ederek, bunları hak etmediğini belirten ve affını isteyen bir mektuptur. 21 Kânunusâni 1324; nr. 78, s. 4)

Numune-i Terakki İdadisi Mü’tenahi Sınıf Talebesinden İsmail Hakkı: “Başlıksız” (Yeni Gazete, Sabah ve İkdâm gazetelerinde idadi mektepleri ve mekteplerin muallimlerinin merasimlere hazır buldukları zikredilmediğinden, Serbesti’de zikredilmesini istemiştir. 15 Kânunuevvel 1324, nr. 43, s. 3)

Ömer Lütfi: “Başlıksız” (Devr-i sabıkta rütbesinin indirilmesi, taşraya sürülmesi ve maaşından nafaka kesilmesine dair yazıdır. . 3 Teşrînisâni 1324; nr. 1, s. 3)

Ömer Lütfi: “Başlıksız” (Kendisinin devlete hizmet ettiği sırada bir paşaya bir suikast düzenleyeceği sebep göstererek beni tutukladıklarını ve Kânun-i Esasi ilanı ile serbest bırakıldığını belirtmiştir. Bu münasebetle, rütbesinin geri verilmesi için dilekçeler yazdığını ama ret cevabı aldığını belirtmiştir. Bu haksızlığı gazetede neşredilmesini rica bulunmuştur. 17 Kânunuevvel 1324, nr: 45, s. 3)

Peribo Rusumat Müdüriyeti Kimyageri Doktor Ahmed Vicdani: “Cehalet Mi? Kayıtsızlık Mı?” (Postahane memurlarının kayıtsız ve cehalet içinde olduklarını belirterek, cehaletlerini gidermeleri için bir şeyler yapılması gerektiğini belirtmiştir. 7 Kânunuevvel 1324; nr. 35, s. 2)

Pertev Tevfik: “Bir Numune-i İntihab Daha!” (Hüseyin Hilmi Paşa’nın sadrazamlık için seçilmesiyle ilgili tenkitlerde bulunmuştur. 5 Şubat 1324; nr: 93, s. 3)

- Posta ve Telgraf Nezareti, Posta Mesalihi Kaleminde Ahmed Avni: “Posta ve Telgraf Nezareti Tensikati” (İttihad-ı İslam Gazetesinde yayınlanan “Tensikat mı Teşkilat Mı Adam Kayırmak Mı” adlı makalesine cevaben yazılmıştır. 30 Kânunusâni 1324; nr. 87, s. 2)
- Raşit: “Müdür Bey” (Gazetede yazdıkları makaleye bağlı olarak mahkemelik olunursa ne yapacağını belirtmiştir. 1 Kânunuevvel 1324; nr. 29, s. 3)
- Reis-ül Ulema İzzet: “Ebu-l Hadi Efendi İle” (Kaim Hadi Efendi ile yapılan mülakatın suretidir. 20 Kânunusâni 1324; nr. 77, s. 3)
- Rumeli Müfettiş Umumiliği Kâtiplerinden Perzerrinli (Prizren) Sami Kale: “Başlıksız” (Fedakaran-ı Millet Cemiyeti zabıtlar tarafından ablukaya alındığını ifade etmiş, kendisinin de bu olayı hapishanede “Mahpustan Sedayı Fedakaran “ adlı makaleyi yazacağını belirtmiştir. 2 Kânunusâni 1324; nr. 59, s. 1)
- Sabitzade Ahmed Raşid: “Boykotajın Hadim-i Hakikileri” (Gümrük hamallarının gemiyi rıhtıma çıkarmamak için boykot ettiklerini bunu yapmalarının sebebi de hürriyetin verdiği etkiden olduğunu belirtmiştir. 19 Teşrînsâni 1324; nr. 17, s. 3)
- Serkahveci Hazret-i Meşihat Penahi Mehmet Nurettin: “Mekatib” (Gazetede “menhubat-ı Meşihatpenahi Namıyla Mesel-i Sair hükmüne geçen makaleniz hakkındaki müdafaaamesi adıyla yayınlanan makalenin, “...İffet ve İstikamet-i Meşayihpenahi” hakkındaki fikrasına cevaben yazılan yazı. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 3)
- Siyaseten Menfien Mardin’de Dört Sene Bulunan Naib Ali Rıza Efendi Merhumun Mahdumu Zülkifl Celal: “Başlıksız” (Pederi, Hurşit, Yusuf, İbrahim ve Muhtar Bey arasında geçen kürk meselesini ele alarak, söz konusu kişilere karşı çıkan ve babasının hakkını soran bir yazı kaleme almıştır. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s. 3)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Meclis-i Meb‘usan’ın kuruluşu sevincini yaşayarak, onu muhafaza etmek için var kuvvetimizle çalışmalıyız deniliyor. 10 Kanunuevvel; nr. 38, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Belediyenin memurlarının, polis ve belediye çavuşunun gereksiz olduğunu belirtmiştir. Diğer Avrupa devletlerinde bu teşkilatlar

bulunmamaktadır deniliyor. Bunların ayrı ayrı odalarının külliyelerinin bulunmasını gülünç bulmaktadır. 11 Kanunuevvel 1324; nr. 39, s. 1)

- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Düşünce farklılığının öneminden bahsetmiş, şahıslar arasında düşünce farklılığı olmadığında ne mebusların ne de meclisin bir önemi olmadığını belirtmiştir. 15 Kânunusâni 1324; nr. 72, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Eski idarenin hafiyelerinin hala mazululiyet maaşlarını alması ve devlet kademelerinde memurluklara tayin edilmesini eleştiriyor. 23 Teşrînisâni 1324; nr. 21, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Kânun-i Esasi’nin muhafaza ve müdafaası için bir kuvvet teşkil olunması gerektiğini belirtmiştir. 25 Kânunuevvel 1324; nr. 51, s.1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Mebusları seçmedeki karpışmalardan bahsedilmektedir. 21 Teşrînisâni 1324; nr. 19, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Meclis-i Ayan’ın meclisteki önem ve misyonundan bahsetmiştir. 7 Kânunusâni 1324; nr. 64, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Mektebi bitirdikten sonra sıhhiye alanında yaptığı görev ve o yolda yaşadığı serüveni anlatmıştır. 16 Kânunusâni 1324; nr. 73, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Meşrutiyet ilan edilmesine rağmen İstanbul’da hala adreslerin uzun olmasından yakınmaktadır. Avrupa, Afrika hatta Mısır’da bile böyle olmadığını belirtmiştir. 8 Kânunusâni 1324; nr. 65, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Mısır Kadısı Yahya Efendinin rüşvete bakmadığı, yalanı olmadığı belirtmiştir. Ayrıca vazifesini hakkıyla ve adaletle yapmıştır denilmektedir. 14 Kânunusâni 1324; nr. 71, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Mısır’da Mustafa Kamil Paşa’nın ölüm yıl dönümü hüznün, matem ile anılmış ve matbaalarda yazılar yazılmış, makamların önüne siyah bayraklar asıldığı belirtmiştir. 11 Şubat 1324; nr. 99, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Muhtar Paşa’nın resmi evrak meselesini aydınlatmak için komiserhanedeki bütün çekilen telgraflara el konulması ile ilgili bilgi vermiştir. 22 Kânunusâni 1324; nr. 79, s. 1)

- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Osmanlı Devletinin sene-i devriyesinin ilk defa Pera Palas otelinde kutlanacağını ifade eden sadrazam paşaya, bu kutlamaların ilk defa olmadığını daha önce de yapıldığını belirten yazıdır. 5 Şubat 1324; nr. 93, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Önemli meselelerden biri olan duyun-ı gayri muntazama sorunundan bahsetmiştir. 21 Kânunusâni 1324; nr. 78, s. 1)
- Ş. Mağmumi: “Düşündüm Ki” (Viyana surlarına kadar gidildiğini başarılar elde edildiğini, bunun sebebinin kuvvetli olduklarından ileri geldiğinden bahsetmiştir. Ancak şimdi Avsutura ile vukua gelen Bosna-Hersek meselesinde İngiltere’nin desteğinin alınmasının zorunlu olduğunu savunmuştur. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 1)
- Şerif Mehmed Sadık: “Dâhiliye” (Şerif Mehmed Sadık hazretlerinin makam-ı sadarete rütbesini terk ettiğine dair dilekçenin suretidir. 12 Kânunuevvel 1324; nr. 40, s. 3)
- Tırnovalı Osman Nuri: “Mesbukü’l Hidme Makedonya Kahramanları” (Bulgaristan ve Makedonya bölge emniyeti ve menfaatleri için mücadele eden kahramanlardan bahsetmiştir. 20 Kânunusâni 1324; nr. 77, s. 3)
- Telgraf Bölüğü Baytar Kolağası Cemal: “Başlıksız” (Sirkeci caddesinde Hasan Efendi’nin dükkânında hayvanları muayene edeceği, hayvanlar için mahallelere gideceği hakkında haber. 26 Teşrînisâni 1324; nr. 24, s.4)
- Telgraf Muhaberat-ı Umumi Müdürü Hayrettin: “Mekatib” (Kendisinin yıllarca ülkenin her bölgesinde görev yaptığını, niçin emekliye olduğunu ve sebeplerini sorgulayan bir yazıdır. 31 Kânunuevvel 1324; nr. 57, s. 3)
- Topalzade: “Hukuk-ı Millet Nasıl Payimal Ediliyordu?” (Her ferдин hak ve hürriyeti olduğunu ve bu hakları sağlamak için millet meclisinin açılacağından bahsetmiştir. 20 Teşrînisâni 1324; nr. 18, s. 3)
- Topçu Tabib H. Nuri: “Bunu İse Teslim Ederim” (Mösyö Grase’nin “telepati” tezinin hala şüphe ve tereddüt içerdiğini ifade etmiştir. 4 Teşrînisâni 1324; nr. 2, s. 4)
- Trabzonlu Faik: “Memurinin Usul-u İstihdamı” (Memurların görevlerini hakkıyla yerine getirmeleri gerektiği ifade edilmiş ve memlekete faydalı olması için memurları bir usul ile istihdam etmenin gerekliliğinden bahsetmiştir. 25 Teşrînisâni 1324; nr. 23, s. 1)

- Trabzonlu Mazhar: “Umur-i Hukukiye” (Hukukun sadece Mekteb-i Hukuktan tahsil edilemeyeceğinden bahsetmiş ve hukuku sağlayanların hangi vasıflara ve nasıl davranmaları gerektiği de tarif edilmiştir. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 2)
- Ulemadan M. A: “Ziyafet” (Reis Ahmet Rıza Beyin Meclis-i Meb‘usan azalarının saray-ı hümayuna davet etmesi ve ziyafet vermesi hakkında bilgi veren yazıdır. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 3)
- Umum Arabacı Esnafı Namına İdris: “Arabacı Esnafının Şikâyeti” (Arabacı esnafının hukukunu adalet ve hakkaniyetle sağlayacak bir tarife isteğidir. 20 Kânunuevvel 1324; nr. 48, s. 4)
- Umum Cerrahlar Namına Birinci Ordu Osmanlı Cerrahlarından Ali Bin Ahmet: “Harbiye Nezareti Celilesine” (Nasıl ki kunduracıya, terziye rütbe-i askeri tevcihi caiz ise hayat insaniyeye hizmet eden ordularla muharebe meydanlarında askere ve millete hizmet uğrunda can veren cerrahlara da rütbe-i askeri tevcihi şan-ı meşrutiyet ve mukteza-yı adalet ve müsavattır. Ayrıca eczacılara da rütbe tevcihi yapılmalıdır. 10 Kânunusâni 1324; nr. 67, s. 3)
- Umum Mağdur Arkadaşlarım Namına Merkez Hastahanesi Tımarcılarında Osman Pazarlı Hüseyin Hüsnü: “Deve-Deve Kuşu mu?” (En kederli memurların tımarcılar, cerrahlar ve eczacılar olduğunu ifade etmiştir. Bu mesleklerin yaşadıkları zorluklar hakkında bilgi vermiştir. 8 Kânunuevvel 1324; nr. 36, s. 3)
- Umum Meslektaşlarım Namına Haydarpaşa Ameliyat Mektebi Cerrah Sınıfı Mezunlarından Arif: “Umum Sınıfımız Mazlumiyenin Hukuku Ber-vech-i Atidir” (Osmanlı ordusundaki tabiplerin, cerrahların kendilerine rütbe verilmemesinden muzdarip olduğu ifade edilmiştir. Kendi haklarını savunun, kendilerini ifade eden ve yaşadıkları duyguları anlatan bir yazıyı kaleme almışlardır. 13 Kânunuevvel 1324; nr. 41, s. 3)
- Umum Kilis Ahalisi Namına Kaçakzade Ahmed Nazif: “Kilis’ten” (Demiryolu hattının Kilis’e gelmesi ulaşım ve ticaret için daha iyi olacağını belirterek, hattın Kilis’e getirilmesi için Ticaret ve Nafia Nezaretlerinden istekte bulunulmuştur. 8 Teşrinisâni 1324; nr. 5, s. 2)

Üsküdar İdadiye Mektebi Müdür Muavini Mustafa Nuri: “Posta ve Telgraf Nezaretinin Nazar-ı Dikkatine” (Posta ve Telgraf Nezaretindeki aksaklıklardan yakınan bir yazıdır. 24 Kanun Evvel 1324; nr. 50, s. 3)

Üsküdar Nahiye Müdürü Namzetlerinden S. Namık: “Başlıksız “ (Memurların aldıkları maaşların yetersiz olduğunu ve memurların geçinecek durumda olmadıklarını belirten yazıdır. 9 Teşrinisâni 1324; nr. 6, s. 2)

V. : “İdare-i Evkaf” (Evkaf hakkında bilgi verilmiş, evkafın ıslah edilmesi için rica bulunulmuştur. 2 Kânunusâni 1324; nr. 59, s. 3)

V. : “Meclis-i Meb‘ûsan’ın Vezaifi” (Meclis-i Meb‘usan’ın vazifelerini ve yapması gerekenleri açıklayan bir makaledir. 10 Kânunuevvel 1324; nr. 38, s. 2)

Varnalı Talip: “Mekatib” (Bulgaristan’da Bulgar Komitesinin İslamlara tecavüz ve taarruz ettiklerini, bunun sebebinin ne olduğu soruluyor. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 4)

Vizeli Eminzade Rıza: “Biz ve İngilizler” (Osmanlı Devleti ile İngilizler arasındaki tarihi diyaloktan bahsedilmiş, ilk başlarda İngilizler Osmanlı’ya karşı diğer Avrupalı devletlerle birlik kurmak istemiş daha sonra iki devlet arasında dostluk diyaloglarının başladığından bahsedilmiştir. 13 Kânunusâni 1324; nr. 70, s. 1)

Yaveran Hazret-i Şehriyariden Binbaşı Nazif: “Başlıksız” (Yıldız’da yazılan makalede kendisini kötülediğini belirtmiş ve mahkemede doğruların söylenmesini ve bunun gazetede neşredilmesini rica ediyor. 8 Kanun Evvel 1324; nr. 36, s. 4)

Yusuf Ziya: ”Müstebitlerin Hatırına Riayeti Yoksa Müsamaha Mı?” (İstibdat dönemi yadigârlarına, Ragıp Efendi’nin biraderi Safî Beyin hala maaş almasından şikâyetçiler. Maaşının kesilmesinin doğru olacağını beyan ediyorlar. 3 Teşrinisâni 1324; nr. 1, s. 4)

Zabıta Nazırı Faruk Sami: “Zabıta Nazırı Sami Paşa Tarafından Varit Olan Varaka Aynen” (Fedakaran-ı Millet Cemiyetinin meselesinin tetkik ve tahkikinden bahsedilmiştir. Kendisinin konuyla hiçbir ilgisinin olmadığını ifade etmiştir. 11 Kânunusâni 1324; nr. 68, s. 3)

Zile’de Dava Vekillerinden İslamzade Ali Zeki: “Başlıksız” (Zile’de kaymakamlık görevini yapan Süleyman Necmi beyin cebren ahaliden para aldığı müsrif

davrandığı ve keyfi hareketlerde bulunup kanuna riayet etmediği ifade edilerek, gereğinin yapılmasını istirham ediliyor. 3 Teşrînisâni 1324; nr. 1, s. 4)

2.2.14. Sosyal

Abdurrahman Tahsin: “Anadolu’ya Bakmalı” (Anadolu’nun öneminden bahsetmiş, Anadolu’nun imar ve ıslah edilmesi, gereken değer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. 18 Kânunuevvel 1324; nr. 46, s. 3)

Abdurrahman Tahsin: “Doğru Olalım!” (Doğruluğun hem dünyada hem ahiretteki öneminden bahseden yazıdır. 30 Teşrînisâni 1324; nr. 28, s. 2)

Abdurrahman Tahsin: “Harem Ağası: Zenci Köle ve Cariyeler” (Makalede harem ağalarının zenci köle ve cariyelerin yaşadıkları hayatları ve gördükleri sıkıntılar hakkında bilgi vermiştir. 28 Teşrînisâni 1324; nr. 26 s. 1)

Abdurrahman Tahsin: “İttihat” (İttihattın -birlik olmanın- öneminden, ittihat olursa neleri başarabileceklerinden bahsetmiştir. 7 Kânunuevvel 1324; nr. 35, s.1)

Abdurrahman Tahsin: “Zenci Harem Ağaları, Köleler Cariyeler” (Kölelerin harem ağaların, cariyelerin, çoluk çocuk demeden yaşadıkları zorlukları sıkıntıları anlatmıştır. Esircilerin kölelere nasıl zulüm ettiklerini anlatmıştır. Kendisinin de içinde bulunduğu bu durumu ve bu kaderi yaşayanları serbestçe anlatmak istemiştir. 2 Kânunuevvel 1324; nr. 30, s. 1)

Ali Kazım: “Hayat-ı Beşer” (Hayatın acı yönünü ele almış. Açlık ve sefaletten insanların neler yaşadıklarını anlatmıştır. 18 Teşrînisâni 1324; nr. 16, s. 3)

Ali Ulvi: “Hala Devam Edecek Mi? (Postahanelerin karışıklık içinde olduğu ve düzensiz hareket ettiğini ve postahane nazırlarının bu duruma karşı duyarsız kalmalarını eleştiren yazıdır. 17 Kânunuevvel 1324; nr. 45, s. 2)

Ali Ulvi: “Osmanlı Postaları ve Postahaneleri” (Osmanlı postahanelerinin işlerini layıkıyla yerine getirmemektedir. Ecnebilerin postahaneleri daha gelişmiş durumdadır. Ayrıca Osmanlı postahanelerinde güvensizlik söz konusudur, şifreli telgraf çekilmesine izin verilmiyor. Bu durumların iyileştirilmesi isteniliyor. 24 Teşrînisâni 1324; nr. 22, s. 1)

- Avanzade M. Süleyman: “Şirket-i Hayriye” (Şirket-i Hayriye’nin vapurlarının hangi denizlerde bulunduğunu ve şirketin öneminden ve amacından bahsetmiştir. 2 Şubat 1324; nr. 90, s. 1)
- Beşiktaş’tan Sabri: “Başlıksız” (Beşiktaş başta olmak üzere bazı yerlerde fakirlere iyi davranılmadığını anlatan yazıdır. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 3)
- Dâhiliye Evrak Kaleminde Mehmed Sarı: “Başlıksız” (Mahalle temizliğini yaparken herkesten aynı miktarda para alınmasını eleştirmiştir. Herkesin aynı dercede çevreyi kirletmediklerini savunmaktadır. 3 Kânunuevvel 1324; nr. 31, s. 2)
- Doktor Fazıl Berki: “Himaye-i Hayvanat” (Bazı şahısların atlara yük taşıma esnasında eziyet ettiğini, bu duruma polislerin karşı çıkmasını, bu gibi şahıslara müdahale edilmesini istirham etmiştir. 13 Kânunuevvel 1324, nr. 41, s. 3)
- Doktor Fazıl Berki: “Sigara Artığı” (Sigara artığının etrafa ne kadar zarar verdiğinden ve zavallı çocukların bu kötü durumdan etkilendiğinden bahsetmiştir. Çocuklara yol göstererek herhangi bir meslek için ellerinden tutulması gerektiğinden bahsedilmiştir. 15 Kânunuevvel 1324; nr. 43, s. 3)
- İmzasız: “Anadolu Kaht-ı Zâdegâni” (Anadolu’nun kuraklığı ve yoksulluğu için Anadolu’ya yardım amaçlı açılan sergiden bahsedilmiştir. 12 Kânunusâni 1324; nr. 69, s. 2)
- İmzasız: “Anadolu’nun Umrani” (Anadolu’da bayındırlık alanında düzenlemeler yapılması gerektiğinden bahsetmiştir. 20 Teşrinisâni 1324; nr. 18, s. 2)
- İmzasız: “Ereğli Kömür Madenleri- Ameleler-“ (Zonguldak’ta kömür madenlerinde çalışan işçilerin hayatından ve madenlerde çalışan işçi sınıflarından bahsetmiştir. 9 Şubat 1324; nr. 97, s. 2)
- İmzasız: “Ereğli Kömür Madenleri” (İşçilerin yaşadıkları zorluklardan ve hayat şartlarının ne kadar kötü olduklarından bahsetmiştir. 12 Şubat 1324; nr. 100, s. 2)
- İmzasız: “Hak-ı Hayat” (Hayat ile hakkın birbirinden ayrı düşünülemez. Hayatta hak gözeterek yaşanılması gerektiğini açıklayan makaledir. 16 Teşrinisâni 1324; nr. 14, s. 1)

- İmzasız: “Hakayık” (Saraya girenlerin ne zorluklarda yaşadıklarını anlatmıştır. 21 Teşrinisâni 1324; nr. 19, s. 2)
- İmzasız: “Harem Ağaları, Zenci Köle ve Cariyeleri” (Zenci köle ve cariyelerin yaşadıkları zorlukları, işkenceleri ve ıstırapları anlatan makaledir. 29 Teşrinisâni 1324; nr. 27, s. 1)
- İmzasız: “Hatırat-ı Seyahat” (Anadolu’da yaşayan köylülerin eksikliklerinden, yaşam şartlarının zorluklarından bahsetmiştir. Kimsenin köylülerin yaşadıklarından haberi olmadığından yakınmıştır. 19 Teşrinisâni 1324; nr. 17, s. 2)
- İmzasız: “İnsanlar Bir Varaka Karşısında Nasıl Bir Mevki ’de Bulunmalı” (Fertlerin veya Gazetecilerin herhangi bir olay ve zorbalık karşısında nasıl davranmaları gerektiğinden bahsetmiştir. 22 Kânunusâni 1324; nr. 79, s. 2)
- İmzasız: “İttihad-ı Anasır” (Osmanlı toprakları üzerinde yaşayan milletlerin ırk ve cins fark etmeksizin yaşamlarını sürdürdüklerini ve hiçbir baskıya maruz kalmadıklarını açıklamıştır. Diğer devletlerin Osmanlı topraklarındaki Ermeni, Rum, Hristiyan’ını ayırmak istemesinin gereksiz olduğunu açıklamıştır. 6 Teşrinisâni 1324; nr. 4, s. 4)
- İmzasız: “Köprü” (Galata Köprüsünün tamir edilmesi gerektiğini belirtmiştir. 14 Kânunusâni 1324; nr. 71, s. 3)
- İmzasız: “Köprünün Aldığı Vaziyet-i Garibe ve Daire-i Aidesinin Kabiliyetsizliği” (İngiliz vapuru tarafından kazaya uğrayan köprünün tamiri için uğraşılmadığı, halkın can güvenliğinin bir önemi olmadığından bahsedilmiştir. Uzun müddet sonrasında Nafia Nezareti mühendisleri tarafından köprü tetkik edilerek kırk iki bin İngiliz lirası ile tamir edilmiştir. 13 Kânunusâni 1324; nr. 70, s. 3)
- İmzasız: “Ma‘hut Köprü” (İstanbul’da köprüden geçerken ahaliden para alındığını ve bunun köprü tamir için yapıldığı söylenmiş. Bu amaçla ahaliden köprüden geçiş ücreti alınmasının uygun olmadığı ifade edilmiştir. 13 Teşrinisâni 1324; nr. 11, s. 2)
- İmzasız: “Taşradaki Vergilerin Suret Tahsili” (Taşradaki halkın sefalet içinde olduğunu, buna aldırış etmeden tahsil memurlarının evlere zorla girerek halkın mallarını müsadere ettiğini anlatmaktadır. 23 Kânunusâni 1324; nr. 80, s. 3)

İmzasız: “Tramvay” (Tramvay Şirketinin görevini hakkıyla yerine getiremeyişinden yakınmaktadır. Şirketin artık hizmet etmesini istemektedir. 4 Teşrînisâni 1324; nr. 2, s. 2)

Kara Hisar Şarkili Hocazade Sıtkı: “Nafia ve Harbiye Nezaretlerinin nazar dikkatlerine 1” (Karahisar Şarkili sancağı ve o civarlardaki yerlerin kara yollarının zahmetli ve meşakkatli olduğunu açıklamış, halkın zor şartlarda o yolu kullandıklarından yakınmıştır. 18 Kânunusâni 1324; nr. 75, s. 1)

Karinlerinizden ve Harbiye Nezareti Ketebesinden C. Tevfik: “Başlıksız” (Adada zulüm ve ıstırab içinde yaşayan şahısların bu durumdan kurtarılmaları gerektiğini belirtmiştir. Katillerden intikam alınmayacak mı diye sualler soruluyor. 10 Kânunusâni 1324; nr. 67, s. 3)

Kuş Adalı Mahmut Esat: “Sa’y” (Emeğin, çalışmanın öneminden, getirilerinden ve çalışarak istibdattan kurtulduklarını açıklamıştır. 28 Kânunusâni 1324; nr. 85, s. 2)

M.Y : “Garip Bir Serzeniş” (Yeni evlenenlerin konak kiralamak ya da satın almak konusunda karşılaştığı sıkıntı ve sorunlardan yakınmıştır. 29 Kânunuevvel 1324; nr. 55, s. 2)

Mehmet Zeki: “Başlıksız” (Beyoğlu Caddesinde evsiz barksız çocukların açlıktan ağlayan yavrucakların sesini neden kimse duymuyor? Neden kimse yardım eli uzatmıyor? Diye yakınmaktadır. 21 Teşrînisâni 1324; nr. 19, s. 2)

Muammer Ferdi: “Başlıksız” (Barışın öneminden bahsetmiştir. Dostluğun muhabbetten geçtiğine değinilmiştir. Güler yüz, tatlı dilin önemini anlatmıştır. 29 Teşrînisâni 1324; nr. 27, s. 3)

Muammer Ferdi: “Meslek- Himmet” (Yaptığın mesleği hakkını vererek yapılması, insani kurallara uyarak yapılması gerektiğini belirtmiştir. 12 Teşrînisâni 1324; nr. 10, s. 2)

Muammer Ferdi: “Meslek–Himmet “ (Bu yazıda insanlıktan, insanın doğru olmasının ehemmiyetinden bahsetmektedir. 6 Teşrînisâni 1324; nr. 4, s. 1)

Muammer Ferdi: “Meslek-Himmet” (Makalede mesleğin öneminden insanın hakikat için çalışması gerektiğinden bahsetmiştir. 13 Teşrînisâni 1324; nr. 11, s. 1)

Muammer Ferdi: “Meslek-i Himmet” (Makalede hangi mesleği yapıyorsak, hakkını vererek yapılması gerektiğini söylemiştir. 7 Teşrînisâni 1324; nr. 5, s. 1)

Muammer Ferdi: “Muhabbet-Uhuvvet” (Makalede, muhabbet, kardeşlik ve din, barışçılıktan doğar. Muhabbetin ve uhuvvetin kaynağının müsalemet olduğunu söylemiştir. 16 Teşrînisâni 1324; nr. 14, s. 1)

S. Ebul Muzaffer: “Başlıksız” (Gençlerin iş olanaklarının olmadığından kahvehane köşelerinde zaman geçirdiklerinden, iş olanaklarının az olmasından dolayı bir şahsın sadece tek bir memuriyette bir işte çalışması gerektiğini belirtmiştir. Bu konuda doğru dürüst ıslahat yapılmadığını vurgulamıştır. 5 Kânunuevvel 1324; nr. 33, s. 2)

Sabitzade Ahmet Raşit: “Tekamülat-ı Beşeri Tekamülat-ı Ahlakı ile Kaimdir” (İnsanlar ne ile uğraşırsa uğraşsın ahlaktan yoksun olarak çalışamazlar. Hükümetler inkılaplar yaparken ahlak kavramını iyi benimseyip öylece yapmak gerekir. 25 Teşrînisâni 1324; nr. 23, s. 1)

Sabitzade Ahmed Raşid: “Tekamülat-ı Beşerî Tekamülat-ı Ahlak ile Kaimdir” (İnsanlar ne ile uğraşırsa uğraşsın ahlaktan yoksun olarak çalışamazlar. Hükümetler inkılaplar yaparken ahlak kavramını iyi benimseyip öylece yapmak gerekir. 25 Teşrînsâni 1324; nr. 23, s. 1)

Sabitzade Ahmed: “Vükelâ-yı Ümmet Hazeratına” (Köylülerin yaşadıkları sefaletten, köylerin verimsizliğinden ve kötü gidişattan, kimsenin hiçbir şey yapamamasından yakınarak, sesini duyurmak istemiştir. 22 Teşrînisâni 1324; nr. 20, s. 3)

Taş Köprülü Mustafa Şevki: “Çalışmak Nasıl Olur” (Hürriyetin kadrini bilerek çok çalışmalıyız. Bunun için maarif, ticaret ve sanayiye ileri götürmek gerekir. 29 Kânunuevvel 132; nr. 55, s. 1)

2.2.15. Tarih

Ali Ulvi: “Tarih-i Umumi” (Her milletin tarihi olduğunu, tarih sayfalarında hakikatin bulunduğunu ve bunu sonraki nesillere şahıslara iletilmesinin öneminden bahsetmiştir. 17 Kânunusâni 1324; nr. 74, s. 2)

E.C: “Halı İşleri” (Halının nerede yapıldığı ve hangi ülkelere ne şekilde satıldığı ve nasıl kullanıldığı hakkında bilgi verilmiştir. 4 Kanun Sani 1324; nr. 61, s. 3)

İmzasız: “Tarihten Bir Nebze” (Girit’in siyasi, tarihi, dini vb. özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. 29 Kânunuevvel 1324; nr. 55, s. 2)

İmzasız: “Vadi-i Nil” (Nil Vadisinin ihtişamından bahsetmiş ve Nil Vadisinin Mısır hükümetine olan stratejik ve politik etkisinden anlatmıştır. 6 Kânunuevvel 1324; nr. 34, s. 2)

2.2.16. Ziraat

Halkalı Mektebi Şakirdanından Antalyalı M. Akif: “Ziraat Nezaretinin Nazar-ı Dikkatine” (Kermesler yüzünden bazı meyve ağaçlarının zarar gördüğünü, bu nedenle kermeslerin yapılmaması konusunda rica da bulunulmuştur. 26 Kânunuevvel 1324; nr. 52, s. 3)

İmza Mahfuzdur: “Orman ve Maden ve Ziraat Nezaretinin Nazar-ı Dikkatine” (Tayin olunan memurların uzun bir süre hizmet etmelerine rağmen maaşlarının verilmemesini eleştirmiştir. 3 Kânunusâni 1324; nr. 60, s. 3)

İmzasız: “Defter-i Hakanî Nezareti Muhtaç Tensik ve Islahı” (Tapu Müdürlüğü hakkında bilgi verilmiş ve tapu müdürlüğünde düzenleme ve ıslaha ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. 26 Teşrînisâni 1324; nr. 24, s. 3)

İmzasız: “Orman ve Maden ve Ziraat Nezaretinden” (Bu nezarete görev yapan memurların azledilmesi ve mazluliyet/mağduriyetlerine son verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. 21 Kânunusâni 1324; nr. 78, s. 4)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇEVİRİ METİNLER

3.1. MESLEK

“Serbesti” bütün manasıyla “hür”dür. Tamamiyet mülkiyemizi, meşrutiyet idaremizi muhafaza zımmında fedakarlıktan ictisab etmeyecektir. Efkâr-ı umumiyenin tenvir ve anasır-ı muhtelif-i osmaniye'nin itimadına çalışarak heyet-i ictima'iyemizi hakikatten yek-vücut hale getirmeğe ve harici düşmanlara bir kuvve hazırlamaya sa'y ve gayret eyleyecektir. “ Serbesti” me'murin-i hükümetin menafi' milliyeye mugayir hareketini bil hassa nevakısını daima şiddetle takbih ve tenkid edecektir. Bu gibi hareketi ba'de'l-tahkik nazargah-ı millete arz eyleyecek ve hami-i hukuk-u millet olan “ kanun” yegane rehber-i hareket olacaktır. “ Serbesti” namus ve haysiyeti sertac-ı meslek ittihaz edecektir. Ve bu gün mesleğimizde görünen fırkaların , komitaların, cemiyetlerin merevvec-i inkarı olmadığı gibi menafi'i milliyeye mugayir olduğu takdirde hiçbir şahsın amel ve makasad-ı siyasiye ve şahsiyesine dahi hadim bulunmayacaktır. “ Serbesti” yalnız hakikati söyleyecek ve müttelik-i şehirde medeniyete vusulu çarelerini düşünecektir. Hülâsa” Serbesti milletimizin bila-tefrik din ü anasır bi'l-umum zulmdide vatandaşlarımızın müdafaa ve tercüman-ı efkârı olacaktır. İşte mesleği bundan ibarettir”.

İmzasız

3 Teşrînisâni 1324 (1908), nr: 1, s: 1

3.2. MÜSTEBİTLERİN HATIRINA RİAYET Mİ YOKSA MÜSAMAHA MI?

Hazine-i celilenin müzayakasından bahs olunduğu bir sırada memuriyetlerine devam etmeyen devr-i istibdat yadigarlarına hala dolgun maaşlar verilmekte olması Bâbîâlice tensikatın henüz ikmal olunamamasından münba'is olmağla şayan-ı teessüf bu cümleden olarak ma'hud Ragıp Paşa'nın (...) biraderi Safi Bey otuz senedir ki amedi hülefâsı sırasında namı bulunmakla bila-devam on bin guruş maaş aldığı kifayet etmemiş gibi Kânun-i Esasi'nin ilanından sonra (...) yine adem-i devamında sabit olduğu halde mezkur maaşı hala verilmekte bulunduğu misillü Ragıp Paşa'nın mektep talebesinden olan mahdumi ve birader zadesi ve mensubunu dahi henüz ademi odası hülefâlığı maaşını bila-istihkak ve bila-devam ahz etmekte oldukları maateessüf anlaşılmıştır. Bu müsebbipleri hakkında mesuliyeti meceb-i ahvalden bulunmuş olduğundan bunun

Hukuk-ı milliye hadim olan zat-ı alileri vesatetiyle enzar-ı ammeye vaz'ı ve Bâbîâli erkan-ı kiramının nazar-ı dikkatlerine arzı hususuna himmet buyurulmasını beyan ve bu babda daha bazı tafsilat-ı atıye ta'lik olunur.

Yusuf Ziya

3 Teşrînisânî 1324 (1908), nr: 1, s: 4

3.3. MAARİF NAZIR-I ALİSİNE: MEKTEB-İ HUKUK HAKKINDA

Uzun bir devre-i cahilinin perde perde küşad ettiği tabaka-ıt mahufe-i istibdad arasında bunalmış kalmış olan bir maarif, bidayet-i inkılabımızla teneffüs etmeğe başladı. Sonra oraya siz geldiniz sizin bu mevki'e su'ûdunuzu işiten bütün evlad-ı vatan ne kadar sevinmişlerdi bilseniz. Artık hepimiz bu saf ve bi-payan kaza-yı maarif içinde nice parlak güneşler nice nurlu yıldızlar görmeğe hazırlanmıştık. Eski enkaz-ı maarifin öyle kolay kolay bir bahçeye ikda' edilemeyeceğini idrak eden mefkûrelerimizle intizara başladık. Biz böyle müntezir bulunurken gazetelerde mekteb-i hukukun küşad edileceğini okuduk maziye zulmet-i istibdad içinde kuvve-i namiyesi mahv edilmiş kirli bir tahsil bırakarak istikbalin acıdığı parlak bir aguş-ı mukkadese doğru koşmak üzere bulunuyorduk. Mütebe-i gitmek muallimsiz duran boş dershaneler içinde saatlerle gayıp edilmiş vakitler bırakarak evlerimize tuttuk. Ertesi günü de aynı hal vuku'a gelirdi. Daha ertesi gün ihtimal ki sevk-i tesadüfle geliyormuş olan iki muallimimizle manzara biraz yeknesaklıktan kurtulmak üzere yürürken yine aynı halin değişmemekte bulunduğu ve hocasız duran sınıfların bu halde devam etmek isti'dadını muhafaza etmekte olduğunu gördük, bundan dolayı bi't-tabi müteessir kalan ruhumuz, bir saatlik yollardan, tapınmadan Adalardan mektebde koşuda kırıla maneviyatımız bize şu atideki sözleri söylemek kuvvetini bahşetti.

Bir defa mektebin küşad edileceği ilan olundu. Her ne sebebe mebni ise! daha muallimler tayin olunmadan ve hangi dersleri okunacakları tahrir etmeden mektep açılacak derslere başlatılacak diye gazetelere ilan verilir. Devr-i sabıkta bulunulmuyoruz ki bu hali akıl erdirilemeyecek bir mesleği tervicen bir nev'i idare-i maslahat olmak üzere telakki edelim. Bu sene tecdiden ilave olunan bir iki dersin muallimini müstesna tutalım. Haydi onlar gelemesinler haydi onların tayini tahrir meseleleri devam edegelsin, fakat idare-i sabıkada bile zamanın manaları arasında dersinden tefirinden ilminden bi-hakkın istifade olunan ve bulan dahi kulub-ı talebin-i millette yüksek bir mevki' işgal eyleyen

hocalarımız var. Onlar ne oldu? onların vaktiyle de şimdiki kadar meşguliyeti vardı ve yine devam ederlerdi. Bugün onların devamına mani' olan şey nedir? Her biri adeta birer hazine kadar kıymetli olan saatlerimiz böyle boşuna niçin tebah olup gidiyor? Mektep açılmadıysa daha derslere başlanmayacaksa haber versinler. Orada toplanıpta sakameti-tal'imimize teessüfhan ola ola müteessir olmayalım. Şu beş aylık müddet-i inkılabımız içinde nice muhterem ümitlerle beklenen bu eyyam-ı tedrisiye nice mukaddes hislerle ihzarına çalışılan bu saat-i sa'iyane işte böyle teessüf olunacak bir surette ibtidar etti. Bari bu tesir devam etmesin, bari bu maneviyat daha ziyade kırılmasın. Artık şu mes'ut devr-i hürriyetimizin canlanmış lakırdı söyleyebilen hocalarını görelim. İstibdatın tehdit ede ede büsbütün bir şeye benzemez bir hale getirdiği derslerin tenvir etmiş yükselmiş safahatını görelim ve bir an evvel tesliyi-i ruh ve vicdan edelim.

Mekteb-i Hukuktan Bir Talebe

7 Teşrînisâni 1324 (1908), nr: 5, s: 2

3.4. TENSİKAT VE ISLAHAT-I UMUMİYE DAİR PROJEDİR

Malumatı eskimiş ve kavanin teşkilatı, terakkiyat-ı zihniye ve ihtiyacat-ı meddeniyeye gayr-i kafi bir hale gelmiş olan hükümetleri ıslah, mevcudu yaldızlamak ile olmaz. Harap olan bir haneyi hem tarz-ı mimar-i kadimeden cedide tahvil hemde taksimatın yine ahval-ı maişet-i kadimeden tarz maişet-i cedideye göre taksim için her halde o binayı yıkmak ve esasında ve yeniden metin bir surette bina etmek iktiza eder. Hükümet dahi ayliyle öyledir. Bunu tarih dahi bize gösterir. Hem başka milletlerin tarihini tetkike ne hacet hükümetimizim inkılabatını nazar-ı tetkikten geçirse kafidir.

Kanunu Sultan Süleyman Teşkilat-ı iptidaiye-i hükümeti kavanine rabt ve taksimat-ı idareti tesis eyledi. Fakat bu müessesat terakkiyata yana kafi olamayacağından pek az bir zamanda Adem-i kifayeti görülerek bir çok tebdilata uğratıldı. Nihayet Selim-i Salis bu uğurda hayatını feda etti. Fakat yeni bir esasın ilk bina taşını rezzetti. Ve o sayede hükümeti inkırazdan kurtardı nihayet Mahmud-ı Adli Hazretleri Nizam-ı Cedid'i koydu. Ve Sultan Mecid Hazretlerinin kavanin-i mevcudeye ahval-ı garba tahvile başlamaları büyük Reşid Paşa, Ali Paşa ve Fuad Paşa gibi dâhilerin hükümetimizin şekli-i idare ve taksimatını başka bir hale koymaları yine hükümete bir hayat-ı taze verdi. Halbuki onların eslafları " ıslahat" ile çok kıymetli vakitler gaib etmiş idi. Fakat bir inkılap name cesaret edemediler işte bu adem-i cesaret o zamanlar hükümete çoğa mal olmuş idi.

Şimdi dahi biz aynı hal içinde bulunuyoruz. Bu gün çürümüş olan zamanenin terakkiyatı ile gayr-i mütenasip olan taksimat ve teşkilat-ı hazıra da yine “ ıslah” gibi vahi bir teşebbüs hissi uyanmıştır. Hâlbuki memurin istihdamı tabi olacağından bunların alıştikları suret-i hareketi, tağyir edemezler. Tutulan usule ülfet hâsıl olmuş, o yolda bir takım fevaid vücut bulmuş ve yine o yuvalara göre defatir tanzim edilmiş olduğundan bunları ne kadar “ ıslah” etsek yine aynı hali muhafaza etmiş olacağımız (...) aynı taksimat yaldız nakşolansa yine (...) altında kalan esası nakıstır. Temin-i hayat hükümet edemez. Binaenaleyh nizam-ı mevcudemizi umumen, esasen ta’dil ve tağyir ve teşkilat ve taksimat-ı idareyi tebdil etmek yani yıkıp yeniden yapmak lazımdır. İşte bu esas kabul edilince taksimat-ı cedide hakkında aklımızın erdiği fikrimizin yettiği derecede beyan-ı mütalaa etmek isterim. Evvel emirde merkezden yani İstanbulun taksimat ve teşkilatını gördüğüm lüzuma göre tarif ve taksimden sonra taksim-i vilayati, taksimat-ı askeriyeyi vesaireyi tasvir edeceğim.

Mevlânâzade Rifat

9 Teşrinisâni 1324 (1908), nr: 6, s: 1

3.5. HÜRRIYETİ BİLELİM MUHAFAZA EDELİM

Üç dört aydan biri mütassıl (yaşasın hürriyet) deyip bağıyor, çağırıyoruz ki bu kelime evvelce bizde az kimselerce biliniyordu. Fakat bu gün alenen telaffuzuyla münşerih olduğumuz bu mukaddes kelimenin tazmin ettiği manayı biz gayet uzun gayet derin düşünelim, anlayalım, anlayamadığımız halde bilenlerden sorup mutlaka öğrenmeyi ayıp saymayalım, zira ki cümlemizin hayatı ve bahtiyarlığı buna bağlıdır. Hürriyet, pek az kimselerimizin anladığı gibi herkesin azade-ser olarak istediğini yapmasını, nizam-ı adiyeye riayes etmemesini heyet-i içtiayemize borçlu olduğumuz ve vergiyi, aşarı ve tekâlif-i saireyi vermemesini emretmez. Hürriyet kimseye taarruz etmemeği , kimsenin taarruzuna uğramamayı emreder.

Ebna-yı cinsimize dokunmamak hükümetimize karşı ifasıyla mükellef olduğumuz vazifeleri tamamen eda etmek ile meşrut olan hürriyet ilelebet payidar, semerat-ı nafiası bize nasip olur. İnsanın bir takım hukuk-ı mukaddese ve tabiyesi vardır ki bunlarsız hayat mümkün olamaz, insandan bu hukuk gasp olursa o vakit esir edilmiş olur. İşte bizden bu hukuk üç dört ay evveline kadar mağsup etti. Esaret halinde yaşıyorduk. Bildiğimizi serbest söylemekten tahsil-i maarifle terbiye-i efkar etmekten elimizdeki mala sahip

olmaktan ne kadar haklı olsak olalım mahkemelerde rüşvet vermeksizin hak kazanmaktan velhasıl adam gibi yaşamak hukukundan mahrum idik.

Bizi şimdiye kadar pek zor unutulabilir felaketler mahrumiyetler, eziyetler ve işkenceler altında zebun ederek göz açmamıza mani olan idare-i müstebide-i hükümetin serapa yolsuz iş gören bizden bir ferdin ufak bir müdahalesinden şiddetle örken büyük ve küçük alçak memurları idi. Lakin bu memurlar yalnız değildi. Pederimiz kardaşlarımız olan memleketlerimizin bazı eşrafı dahi zulümde, itisafıta o erazil ile müttefik idi ki bize en büyük mezalimi reva gören bunlar idi, aşar mültezimi mi vesaire namlarla başımıza bela kesilerek malımızı çalarlar, en ufak bir şeyimize göz dikip gaspa koşarlar, şikayete kıyam ettiğimiz zaman olur olmaz vesilelerle isnatlarla bağırarak hapishanelerde ve menfalarda çürümekliğimize sebep olurlardı.

İşte bu çizmeli haydutların ef'al-ı şekavetkaranelerine karşı vatanını milletini sevenlerin tahammülü tükendi, ittihat ettiler bizi soyup soğana çeviren alem nazarında adeta dilenci mertebesine getiren cihatı titretmiş olan altı yüz şu kadar senelik şöhret ve şan ve şeref-i ictimaiyemizi pamal eden o zalim müstebid hükümeti yıkmağa, yerine adaletli ve çalışkan bir hükümet kurmağa karar verdiler, imdad-ı ilahi ile bu kararı icra ettiler, amalına yani usul meşru' meşveretin ilan ve tesisine muvaffak oldular, bize istediğimiz gibi beyan-ı efkar her türlü yolsuzlukları tenkit etmeye istediğimizin hakkında da şikayet eylemeye istediğimiz lisan ve fenni öğrenmeye arzu eylediğimiz şeye sanata girmeye bir hak ve salahiyet temin ettiler. Büyük ve küçük kafe-i memurin davalarımızı nazar-ı dikkate alıp kanun dairesinde görmeğe hiçbir hususta hatır ve gönüle bakmamağa mecbur tuttular. İcraat-ı hükümeti göz önünde bulundurmamak memleketlerimizin muhtaç olduğu ıslahat ve terakkiyatı düşünmek eski şan ve şerefimizin iadesine çalışmak için Meclis-i Meb'ûsan'ın toplanması esbabının teminine keremiyetle giriştiler. Şakileri hırsızlıkları hafiyeleri tart ve tenkil eylediler. Bu suretlerle canlarımızı mallarımızı ırzlarımızı taht-ı emniyete aldılar of,... ne büyük saadetler ancak biz bunları yapanlar deyip de uykuya yatmayalım, gözlerimizi kapamayalım tembelliği bırakalım, hepimiz kabiliyet ve istidatlarımız derecesinde vatanımızın milletimizin hayrına çalışmaktan geri durmayalım, bakalım ne olacak. Demek zamanının geçtiğini anlayalım, hariçte ve dahilde ikide birde zuhur eden fırtınalara atf-ı enza-ır dikkat etmekten hali kalmayalım, demek isterim ki her şeye vakıf olarak cem' ihtimaline karşı irae-i asar-ı mevcudiyet ve faaliyet etmeği her an ve dakika hatırdan çıkarmayalım ki meşrutiyet idare altında hür yaşamaya

layık olmadığımızı iddia eden bazı düşmanlarımıza liyakatimizi gösterelim. Çünkü insanız, hassiyet-i insaniyemizin hiçbir suretle pay-ı hakaret altına geçmesine hiçbir vakitte razı olmayalım hükm-ü şeriat vazife-i insaniyet budur.

Tevfik Hikmet

9 Teşrînisâni 1324 (1908), nr: 6, s: 2

3.6. NEVAKISIMIZ MÜSAVAT-I UMUMİYE VE OSMANLILIK

Mülkümüzde efrad-ı İslamiye her nevi' tekalif-i nakdiye ve bedeniye ile mükellef oldukları halde maarifte ve hassaten ticaret ve sanayi de vatandaşlarımız olan tebaa-i gayrimüslimeye nisbetle pek geri kalmış oldukları gibi nüfusça da his edilecek derecede azalmaktadırlar- gayrimüslim vatandaşlarımız ise tekalif-i askeriye cüz-i bedel-i nakdi vermekte ve bu yüzden her ne kadar nüfusça teksir etmekte iseler de bir heyet-i içtimai için en büyük şeref olan (şeref-i askeriden) bu suretle mahrumiyetleri kazanmakta oldukları teksir-i nüfusa göre haysiyet-i milliyece Osmaniye'miz içinde kendilerini yabancı bu halde gösteriyor. İşte bu birinci noksandır.

İkincisi bu vatandaşlarımıza- anladığımızı bildirmek istemediler- hükümet acibe üzerine verilen müsaadat sayesinde doğrudan doğruya idare etmekte oldukları mekatib – bizim maarif nezaretinin isare-i umumisinde bulunan – mekatib-i İslamiye den kat kat muntazam ve ihtiyaca daha salih gibi görülür ise de usul-ı terbiye ve talim muhafaza-ı kavmiyet esasına bina edilmiş olduğundan İttihat-ı Osmaniye karşı derece-i mazarratı tariften müstağnidir. Binaenaleyh- her hususta anasır-ı Osmani arasında müsavata be hak temin edebilecek kavanin ve teşkilat tertip ve tanzim edilmelidir. Her halde terbiyenin bir terbiye-i umumi ve Osmani olmasını temin etmelidir.

Mevlânzade Rifat

10 Teşrînisâni 1324 (1908), nr: 7, s: 2

3.7. DÜŞÜNDÜM Kİ

Erkan-ı erbaa-i meşrutiyet olan (hürriyet, adalet, uhuvvet, müsavat) den sonuncunun bir lafz-ı mevhumdan ibaret kaldığını inkara mecal yok. Biz erkekler bütün bahşayış-i inkılabı kendimize hasr ile vücud-ı milletin nısf-ı diğerini teşkil eden nisvanımıza bir hisse ayırmadık. Hele ramazanın devamınca biçareler devri-i istibdatta rahmet okutacak tazyik ve taarruza maruz kaldılar şimdide mürabba'-i meşrutiyetten

uhuvvetin daha yerleşmeden sukutunu görüyoruz. Hani ya inkılabından sonra artık cins ve kavim ihtilafı kalmayacaktı hepimiz (Osmanlı) namı altında bir kitle-i vahide teşkil edecektik. Hani ya o ittihad-ı umumi projelerimiz. Bunlarda bir hülyadan ibaret mi kalacaklar. Rum, Ermeni, Arab, Arnavud, Çerkes, Kürd ayrı ayrı toplanarak kendi cemaatlerine mahsus cemiyetler kulüpler, mecmualar mektepler teşkil ve tesis etmekle meşguller, ne garip tezat! Hepsinin ismi (ittihat) kelimesiyle başlıyor. Arnavud İttihat Cemiyeti, İttihad-ı Çerakise Kulübü gibi acaba düşünülüyor mu ki bu yapılan şeyler münafi-i ittihatıdır. Kitle-i Osmaniye-i vahidinin tevlidinde manadır. Bilakis istenir ki Arnavutluk'ta Kürdistan'da Lazistan'da mektepler açılsın Arnavutça Kürtçe, Lazca, Çerkes'çe talim ve tedris olunsun bu sayede oralar da maarif daha çabuk uyanır. Ve cehaletin zail olmasıyla nekes-i istibdat korkusu azalır. Yalnız cümlemiz topluşup (Osmanlı) namı altında (vatan-ı müşterek Osmani) nin ihyasına çalışalım. Uhuvveti ben böyle anlarım.

Mısır'dan Ş. Mağmumi

13 Teşrinisâni 1324 (1908), nr: 1, s: 1

3.8. DAHA SÖYLEMEYECEK MİYİZ?

Serbesti-i matbuat lazime-i hayat-ı millettir. Bugün hür olduğumuz halde devri-i istibdatta afak-ı idrakımızı kaplayan havf ve ihtiraz bulutlarından bir türlü sıyrılıp kurtulamıyoruz. Herkesin güneş gibi gördüğü bildiği hakikatler ıstırabımızı evet sebeb-i necasemizi niçin soğuk kanlılıkla söyleyemiyoruz? Daha ne vakte kadar tereddütler hazırlar içinde çırpınacağız daha ne kadar zaman-ı betaetle muvaffakiyetsizlikle bütün cihana karşı bir manzara-ı nefret arz edeceğiz. Devri-i sabıkın cinayat-ı gaddaranesini söyler isek neden kabahatli olalım. Neden söylemeyelim onların bi'l-fiil icradan utanmadıkları denaetlerini habasetlerini biz söylemekten neden korkalım neden utanalım. Eğer bildiklerimizi söylemeyecek düşündüklerimizi yazamayacak. Mağsup bir hakkı istirdat edemeyecek isek bu hürriyetin istibdattan farkı nedir.

Vatan için hayatını feda eden kurban-ı istibdat olan mazluminin feryad-ı dilsûz intikamını ve milletin sayha-i istimdadını unutmayalım. Beş on günden beri sahayif-i matbuatı işgal eden hazine-i hassanın emlak müdiresi müddet-i medide ma'vazı lehi meçhul kalmış bedel-i nakdi-i askeri ki yirmi milyon lirayı-ı Osmani tahmin ediliyor. Bağdat civarında yine hazine-i hassa tarafından zabt olunmuş arazi-i vasia 'müstevlilerini

nazar-ı mutalaaya alarak arız ve amik-i tetkik edecek eshab-ı hamiyetin en hararetli bir galeyanla asabını tahrik etmemesi mümkün değil. Rabıta-ı esaretten kurtularak otuz bu kadar seneden beri mileti pay-ı hakaretleri altında ezen vatan-ı azizimizi düşmanlarımıza satan hainleri tecrim edeceğimiz yerde aksini evet taltif olunduklarını kemal nefretle görüyoruz. İşte en ziyade şayan istiğrab olan ciheti sır eden lüzumsuz oldukları cihetle terhis edilen bir takım kesane evet mesai mahrubu ve daimîsiyle o mukaddes vatanımızı bugünkü ... civarlara sızletmeye meydan vermemek için hazine-i maliyeden yüz bin liranın sarfına müsaade olunmasıdır.

Hükümet müstebidinin âlemde emsali görülmeyen tahribat-ı haine ve muzafferiyat-ı katilesinin vasıta-i cinayeti olan bu perestşikaran-ı istibdada galiba canı evladı hanümanı vatanı yakılan milletin ateşin intikamı yerine maliye nezareti tarafından millet namına mükafat nakdiye olacak. Bu yadigarları bir matem hane-i sefaletе döndürdükleri vatanımızın bu acıklı manzaraları karşısında handan ve şadan yarınki ömr-ü sefilane rezilanelerini düşünürler. Evet onun için para lazım. Onların böyle çirkab-ı fahş ve rezailde yuvarlanması maliyece müstelzim olmalıdır ki şimdilik yüz bin lira tedarik edilmiş. Ey millet-i mazlume-i Osmaniye bu vakadan ibret al, fedakarlığın bulunduğu yerlerde istibdat yaşayamaz.

İmzasız

14 Teşrinisâni 1324 (1908), nr: 12, s: 2-3

3.9. ASIL HAKİKAT

Sadrazam Kamil Paşa'nın mesleğinde itiraz olunacak bir çok noktalar bulunabilir. Bilhassa dahili mesleğinde kesretlidir. Fakat işin içinde bir hakikat vardır ki inkarı caiz değil. O dahi Kamil Paşa'nın “ meslek” sahibi olmamasıdır. Evet, bugün bir mesleğe sahip olmak bizde bir meziyettir. Çünkü ricalimizde istibdad'a ayvazlık etmekten başka bir meslek görmemeye ma'ateessüf alışmışız. Evet, Kamil Paşa'nın mesleği var. Mesleğinin bir bendi de İngiltere ile hüsn-ü münasebeti idame etmektir. Lakin müsellim olan şu hakikate lüzumdan pek çok fazla kıymet biçmeye ortalıkta bir meyl vardır. Ez cümle İngiltere'nin meşhud olan tevcihini güya İngilizlerin Kamil Paşa'ya olan itimat ve muhabbetleri semeresi ad etmek iddialarına kadar varılıyor.

İşte bu cihet yanlıştır. Yanlış ise daima tashihi da'idir. İnkılabın ferdası günü, İngiltere'de öteden beri meşhud olan asar-ı husumet yekten tevcih ve muhabbete

munkalib oldu. Kamil Paşa henüz sadarete gelmemiş idi. İngiltere’de bize olan husumetin tevcihe munkalip olmasının esbabı mühim ve derindir. Hatta mütea ’diddir. Başlıcaları ikidir.

Biri- İngiltere politikasına İngiliz sermayesine husumet hükümet-i sabıkamızın as mesleği idi. Hindistan’a bunca ehemmiyet veren, orada alınmış milyonu mütecaviz ahali-i İslamiyeye malik bulunan İngiltere için merkezi hilafetin işbu iltizamkarane husumeti pek ağır geliyordu. İngiltere ibtida-yı emirde bundan kurtulmakta olduğunu his ederek bir “ of” çekti.

Diğeri- istibdatın aleyhinde seda-ı şikayeti dahil ve hariçte ref’ eden “ gençler” on beş seneden beri hükümetin İngiltere’ye olan husumetini silah-ı taarruz ittihaz etmişler, dost-u kadim olan İngiltere ile itilaf etmek lüzum-u vücudunu ileriye sürüklemişlerdi. Kendisine hasım-ı-i can olan idare müstebide yıkılmış yerine yalnız nik ve bede vakıf bir hükümet-i meşruta geçmemiş, bu tebdil-i hayır eskiden beri İngiltere (...) olarak idare-i hükümet dahi onların nüfuzuna maruz kalmıştır. İngilizlere akıbet-i nefes aldırın sıklet kayıp olmuş, matlubuna muvafık bir istikbal ufukta parlamıştır. İşte asıl İngiliz tevcihinin tebessümü budur. Kamil Paşa değildir. Hatta bundan sonra “ Nedimof” lardan birinin kelimesi ihtimal-i mutasavvir olmuş olsa onun bile İngiliz nabzını gözetmekten başka bir şey yapamayacağına şüphe edilemezdi.

İmzasız

4 Kânunuevvel1324 (1908), nr: 32, s: 1

3.10. ASKER?

Bir kelimedir, fakat ihtiva ettiği ehemmiyet, nezaket, ulviyet gibi evsaf-ı cemile ve mümtaza ile birkaç cilt örer. Asker, mensup olduğu kavim yahut kabilenin sırası gelmiş nöbetçisidir. Bunların ictima’i bir milletin kalesi demektir. Biz zevk ve sefa ile yaşayacağız. Onlar bunlardan mahrum kalacaklar ki bizi muhafaza istesinler kalenin tamir ve terimimi senede ayda değil hatta her saat icra edilmeye metanetinden ümit var olunsun? Heyhat şu mesele-i mu’tena nihaiye pek çok kereler ehemmiyet verilmez. Teferruatından şimdilik sarf-ı nazar ederek yalnız nazar-ı dikkate alınması elzem olan cihete gelelim: vaktiyle asakirin tayinatı güzel tertip edilmiş. Fakat şu tertip vecihle hakkını tamamıyla yine bilmiş bahtiyaran kaç tane zuhur edebilir. Temeli harap edici kurtlar gibi insanların deni, haiz ,gaddar güruhundan bir kısmı köylü ve kasabalılara fahiş

fiyatla para ifraz ederek infirazına diğerk bir kısmı da kontratçılığa giderek sirkatın alçakçasına olan nev'ine cür'et ederler. Numuneleri gösterir. Ala. istediği fiyattan tenzil değil belki zam ediniz. Gene o malları alamazsınız. Kontrat bitinceye kadar bedenem ve vicdanem azap devam eder. Doktor mazarr-ı sıhhat kısmını ret etsin. Ehemmiyeti yok. Kontratçı yine verir. Aldırır? Sonra cinsi bozuk ve fesat bulunan hangi nev'i ise (ma'teessüf cümlesi) bir de terazi yahut kantar rüsumunu tabi' olur.

İşte böyle malik hem fenasını ve hem de noksanını yiyen asker de kuvvet-i tenakus eyler. O zaten vatan düşüncesiyle ma'nen zayıflamaktadır. Biz de maddeten yardım ettiğimiz için her iki kuvvetin tesirine karşı elbet mağlup olarak hasta düşer. Bundan sonra ki kısmından da sarf-ı nazar edelim. Askerin gerek parasına ve gerekse rızkına tecavüz meselenin dolayısı cihetiyle azim cinayettir. Fakat çe fayda ki dünyanın hiçbir tarafında şu ahval-ı müteessife eksik değildir. Ve cezası da hiçten ibarettir. Bunun men'i gayr-i mümkündür. Zabıtanın akıllı kısmı tayinatın bedelini alarak kendini kurtarır. Ala ve ala neferat aciz ve mahkumdurlar. Buna bir çare bulmalıdır. Zira ehemmiyet-i fevkaladeyi haizdir. Bu hususta memurin-i sihiyenin zerre kadar tesir ve nüfuzu olamaz. Burasının da nazar-ı dikkatten devri tutmamalıdır. Askerin zabıt için değil belki zabıtın asker için istihdam edildiğini anlamak iktidarından mahrum gafiller eksik değildir. Şu nokta-yı nazikaneye derkve teferrus edenlerin muamelesi pek alicenabeye ve pek başka bir tarz da nazarlara çarpar. Bunu da başka defa yazarız.

Tabip Binbaşısı N. M

20 Kânunuevvel1324 (1908), nr: 48, s: 2

3.11. ŞER'İ ŞERİFİN TEMİN ETTİĞİ HÜRRİYETE BİR DARBE-İ CEDİDE “ADLİYE NAZIRI TARAFINDAN”

Yeni gazete refikimizin “164” numaralı nüshasının dördüncü sahifesinde dersaadet dava vekilleri cemiyet-i umumisinin divanyolunda arifin kıraathanesinde ictima' ettikleri beyan olunduktan sonra “ 1292” tarihli nizamnamenin devri-i istibdatta ta'til edilen ahkamı bi't-tekrar mevki'i-i tatbik vazi' edilmek ve şehadetnamesiz dava vekilleri muhakeme kabul olunmamak Adliye Nezaretince takrir ettiği ve heyete “ dava vekilleri heyetine tebliğ olduğu ve 1292 nizamnamesinin mevki' tatbik vaazıyla icra-ı muhakemattan men' edilecek olan muktedir ve namuslu fakat şehadetnamesiz dava vekillerinin ve onlara tevdi'-i mesalih etmiş bulunan efradın mucib-i zararı olmamak ve

dava-yı cariyeye sekteye uğramamak üzere şimdiden bir madde-i muvakkata kaleme alınmış ve bu madde önümüzdeki Çarşamba günü nizam name komisyonunda bir kere daha tetkik edildikten sonra kanuniyeti meclis Meb'ûsana teklif edilmek üzere Adliye Nezaretine Perşembe günü takdim edilmek mukarrer bulunmuş olduğu dermeyan olunuyor.

E.C

27 Kânunusâni 1324 (1908), nr: 84, s: 2

SONUÇ

Serbestî gazetesini sahibi Mevlânzâde Rıfat, başyazarı ise Hasan Fehmi Bey'di. Şerafettin Mağmûmî, Muammer Ferdi, Ali Ulvi, Baha Tevfik gibi dönemin tanınan simaları da gazetede yazılar yazmıştır. Serbestî Gazetesi bugünkü manasıyla günlük haberleri veren bir gazete olmaktan ziyade dönemin aktörlerine karşı siyasi bir oluşum gibi hareket eden siyasi fikri bir gazetedir. Dolayısıyla gazete, günlük hadiseleri aktarmak yerine fikri ve ideolojinin ön planda olduğu bir yayın politikası takip etmiştir. Serbestî Gazetesi'nin sık sık vurguladığı anasır-ı muhtelifenin bir araya gelerek İttihat Anasır'a uygun şekilde hareket etmesine amaçlamaktaydı. Ancak Serbestî Gazetesi'ne kimlik kazandıracak şey onun İttihat ve Terakki'ye karşı muhalif düşüncesidir. Sultan Abdülhamid karşıtlığı ile yayın hayatına başlayan gazete, İttihat Terakki'ye karşı muhalif tavrı zaman içinde değişse de sahip olduğu muhalefet anlayışı asıl kimliğini oluşturmuştur. İlk çıktığı dönemlerde daha çok Sultan Abdülhamid'in mutlakiyet devrinden kalan kurum ve kişilere karşı daha yoğun bir muhalefet takip ederken, zaman içinde bu ağırlık İttihat ve Terakki Cemiyeti muhalefeti ağırlık kazanmıştır. Gazetenin, İttihat ve Terakki'ye karşı takip ettiği muhalefet başyazarı Hasan Fehmi Bey'in ölümünde ve 31 Mart'ın çıkmasında en büyük etkenlerden biri olarak görülmektedir.

Serbestî gazetesinin en bilinen tarafı, İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne karşı ortaya koyduğu muhalif kimliğidir. Gazete, ilk çıktığı dönemde Cemiyet'e karşı eleştiri dozu düşüktür. Bunun nedeni gazetenin, Meclis-i Meb'ûsan'ın açılması ile Cemiyet'in sahip olduğu kuvveti Meclise bırakacağı düşüncesidir. Ancak seçim sonuçlarının gazetesinin beklediği gibi çıkmaması ve İttihat ve Terakki'nin takip ettiği politika gazetenin gittikçe sertleşen bir eleştiri dili kazandırmıştır. İttihat ve Terakki'nin hem Meclis hem de hükümet üzerindeki baskısı gazetenin beklentilerini boşuna çıkarmıştır. Gazete, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin artan kontrolsüz gücüne karşılık Ahrar fırkası, Prens Sabahaddin, Kamil Paşa hükümeti ve gayrimüslimlere farklı zamanlarda destek çıkmıştır. Bu sayede İttihat ve Terakki'nin gücünü kırmaya çalışmıştır.

Serbestî gazetesini, bazı olaylar ve kişilere karşı muhalif çizgisinin zaman içinde değiştiğine şahit olunmaktadır. Bu değişikliklerin temel nedeni, İttihat ve Terakki politikaları olmuştur. Mevlânzâde anılarında gazete çıkarma gerekçesi olarak istibdattan kalan odaklarla mücadele etmek, Sultan Abdülhamid'in tahttan indirilmesi için çalışmak

olarak zikretmiştir. Gazete, ilk sayılarında Sultan Abdülhamid karşıtlığı ağır basmaktadır. Ancak 1908 seçimleri, özellikle de İstanbul seçimleri sonrasında İttihat ve Terakki Cemiyeti gazetede en çok eleştirilen yapı olmuştur. Gazete, Kamil Paşa'nın eski devrin adamı ve istibdat taraftarı olması iddiaları ile sürekli eleştirmiştir. Ancak Paşa ve İTC'nin arası açılmasından sonra Kamil Paşa'yı savunmaya başlamıştır. Bunun nedeni gazetenin öncelikle İTC'ye karşı oluşan alternatif güçlere destek vermesi yatmaktadır. Kamil Paşa kabinesinin düşülmesi sonrası gazete bütün varlığı ile İttihat ve Terakki'ye karşı mücadele etmiştir.

Serbestî gazetesinde dikkat çeken önemli bir ayrıntı; gazetenin Şehzade Mehmed Reşad Efendi ile olan ilişkisidir. Siyasi konularda kaynaklarda saltanat veliahtı Şehzade'nin kaynaklarda siyasi konular karşısında pasif bir kişiliği sahip olduğu zikredilmektedir. Ancak gazete incelendiğinde Mehmed Reşad Efendi'nin aksine kendisine karşı olan odaklarla mücadele ettiği anlaşılmaktadır. Saltanat hakkından feragat ettiği, hasta olduğu veya yerine Yusuf İzzettin Efendi'nin atandığına dair çıkan haberlere karşı Serbestî gazetesini kullanarak mücadele etmiştir.

KAYNAKÇA

- Abdurrahman Tahsin, “Anadolu’ya Bakmalı”, **Serbesti Gazetesi**, 18 Kânun-u Evvel 1324, No 46.
- Armutcu, Musa Ali, “Serbesti Gazetesi ve Ahrar Fırkası”, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), Hitit Üniversitesi SBE, 2020.
- Arusoğlu, Sezai, “Türkiye’de Fransızca Basın”, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), İstanbul Üniversitesi SBE, 1988.
- Ataman, Bora, “Türkiye’de İlk Basın Yasakları ve Abdülhamid’in Sansürü”, **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı 14, 2009.
- Coşkun, Mustafa, “Mevlânâzade Rıfat Bey’in Gazetecilik Hayatı ve Siyasî Faaliyetleri”, **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2019.
- Çakır, Hamza, “**Tercümân-ı Ahvâl**”, TDV İslam Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/tercuman-i-ahval>, (Erişim Tarihi: 16.03.2022).
- Demir, Hasan Fehmi, “II. Meşrutiyet Döneminde Serbesti Gazetesi ve Başyazarı Hasan Fehmi’nin Misyonu”, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), Marmara Üniversitesi TAE, 2018.
- Demirkol, Gökhan, “Tanzimat Mizahının Sonu: 1877 Matbuat Kanunu Tartışmaları ve Osmanlı’da Mizah Dergilerinin Kapanması”, **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı 2, 2016.
- Devair Ali Polis Müfettişi Şemsettin, “Serbesti Gazetesi Müdüriyetine” **Serbesti Gazetesi**, 16 Teşrînisâni 1324, No 14.
- Galip, Muallim, “Umur-u Maarif ve Mekteplerimiz 1”, **Serbesti Gazetesi**, 28 Kânun-u Evvel, No 54.
- Galip, Muallim, “Umur-u Maarif ve Mekteplerimiz-2” , **Serbesti Gazetesi**, 31 Kânun- u Evvel 1324, No 57.
- Galip, Muallim, ”Umur-u Maarif ve Mekteplerimiz 4”, **Serbesti Gazetesi**, 11 Kânunusâni 1324, No 68.

- Galip, Muallim, "Umur-u Maarif ve Mekteplerimiz 5", **Serbesti Gazetesi**, 14 Kânunusâni 1324, No 71.
- Hale, William, **Türkiye'de Ordu ve Siyaset**, Ahmet Fethi (çev.), İstanbul: Hil Yayınları, 1994.
- İbrahimov Osman, "Osmanlı Devleti'nde İlk Basın yayın Faaliyetleri ve Tuna Gazetesi"
Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 5, 2016.
- İğneci, Emre, "II. Meşrutiyet Dönemi Vatandaşlık Eğitimi Tartışmaları: Tedrisat Mecmuası Üzerine Bir İnceleme (Değerler, Semboller, Kahramanlar)",
(Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi), Trabzon Üniversitesi LEE, 2020.
- İmzasız, " Maarif Nezaretinin Nazar-ı Dikkatine", **Serbesti Gazetesi**, 20 Kânunuevvel 1324, No 48.
- İmzasız, " Tramvay", **Serbesti Gazetesi**, 4 Teşrînisâni 1324, No 2.
- İmzasız, "Açık Fikir", **Serbesti Gazetesi**, 28 Teşrînisâni 1324, No 26.
- İmzasız, "Askere Hediye Şitaiye", **Serbesti Gazetesi**, 7 Teşrînisâni 1324, No 5.
- İmzasız, "Havadis Dâhiliye", **Serbesti Gazetesi**, 7 Teşrînisâni 1324, No 5.
- İmzasız, "İttihat-ı Anasır" , **Serbesti Gazetesi**, 6 Teşrînisâni 1324, No 4.
- İmzasız, "Mehmed ve Kenan Paşalar", **Serbesti Gazetesi**, 3 Teşrînisâni 1324, No 1.
- İmzasız, "Meslek", **Serbesti Gazetesi**, 3 Teşrînisâni 1324, No 1.
- İmzasız, "Şirket-i Hayriye Acaba Neden Hayâ Eder?", **Serbesti Gazetesi**, 17 Kânunusâni 1324, No 74.
- İmzasız, "Siyasiyat", **Serbesti Gazetesi**, 7 Teşrînisâni 1324, No 5.
- İmzasız, "Yine Neler Oluyor?", **Serbesti Gazetesi**, 5 Teşrînisâni 1324, No 3.
- İmzasız, " İtizar", **Serbesti Gazetesi**, 5 Teşrînisâni 1324, No 3.
- İmzasız, " Maarif Nezareti" **Serbesti Gazetesi**, 28 Kânunusâni 1324, No 85.
- Kemal, Halil, "Mekatib", **Serbesti Gazetesi**, 30 Kânun-u Evvel 1324, No 56.
- Koloğlu, Orhan, "Osmanlı Basını: İçeriği ve Rejimi", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansikolpedisi**, İstanbul: İletişim Yayınları.

- M. Bahattin, “Anadolu’ya Bakan Yok”, **Serbesti Gazetesi**, 10 Kânun-u Evvel 1324, No 38.
- Mazıcı, Nurşen, “1930’a Kadar Basının Durumu ve 1931 Matbuat Kanunu”, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, 5/18, s. 131-154.
- Mevlanzâde, Rıfat, **Türkiye İnkılabının İç Yüzü**, Kemal Kahraman (hızl.), İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2017.
- Mevlanzade, Rıfat, “Hâkimiyet Milli, Ruh Meşrutiyet”, **Serbesti Gazetesi**, 4 Teşrînisâni 1324, No 2.
- Mevlanzade, Rıfat, ”Nevakısımız Müsavat-ı Umumiye ve Osmanlılık”, **Serbesti Gazetesi**, 10 Teşrînisâni 1324, No 7.
- Mevlanzade, Rıfat, **Mevlanzade Rıfat’ın Anıları**, İstanbul: Arma Yayınları, 1992.
- Mevlanzade, Rıfat, **Sürgün Hatıralarım**, İstanbul: Avesta Yayınları, 2009.
- Odyakmaz, Necla, “Osmanlı’da Anayasal Düzenlemeler ve Basına Etkileri”, **İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı 16, 2012.
- Öztürk, Kurtuluş, “II. Meşrutiyet Dönemi Eğitimcilerinin Modern Birey Tasavvuru ve Dönemin Eğitim Politikalarına Yansımaları”, **(Yayınlanmamış Doktora Tezi)**, Marmara Üniversitesi LEE, 2020.
- Tezcan, Asuman, “Âli Kararname ve Basın”, **Selçuk İletişim**, Cilt 3, Sayı 4, s. 166-172.
- Topuz, Hıfzı, **II. Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2016.
- Yalman, Ahmet Emin, **Yakın Tarihte Gördüklerim Geçirdiklerim**, Cilt I, İstanbul: Pera Yayıncılık, 1997.
- Yalvaç, Hasan, “II. Meşrutiyet Döneminde Muhalif Bir Gazete: Serbesti (1908-1909)”, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**, Marmara Üniversitesi TAE, 2019.
- Yazıcı, Nesimi, “Vakayi-i Mısıriye Üzerine Birkaç Söz”, **Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi**, Sayı 2, 1991.

Ziyad Ebüzziya, “Cerîde-i Havâdis”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, <https://islamansiklopedisi.org.tr/ceride-i-havadis>, (Erişim Tarihi: 16.03.2022).

EKLER

Ek 1: Mevlanzade Rifat

Ek 3: Serbestî Gazetesi'nin Başlığı

بیات

شبو بر فاج کون انجده افکار عربیه
انتخابات مناره، منقول، جلمه بک چوئ
سروری، دبیانر انجده، ز، لته یوبه اوله
چقدر، نهرا ملت حق حاکمه، حقوقی نغده
سه قورودی، روز و روز، سود من انکشاف
ایشی، الشراح طوبی، بوتل کوزل حب
کوزل، ققط نظر دق، پردوخا، جده کی
ایشردن، بنارستان، ویرنه هرک سنه
سندن آریبه دور، و آریبه نازده، اورویا
هیأت دولیسی، بالا بر تازن و اشراق افکار
حاصل ایده، مکران سنه، کله صورت آسویس
دانا انقادی، تأخر ایده کان، مؤخر مسئله
ترک ایپور، ققط بو مؤخر زمان وزده
الغاد ایدهک، بود، باری اولدی، چونکه
ایل اولدی، استحضرات اوله خام، بولهدی که
بلی انکشاف، روسیه حکومتیه، ایشالانله
پولکی حکومت زودی صوک کولرده دها
زاده هیان، انکار بر حال کسب ایدی، صیه
ست عربیه اورده بودود طریقه بر تازیر
حاصل ایدی، انکشاف اوتریا انجده صورت
تقصیه منره قاش اولدی، موقبت کلاک
دولت متاریبه توجیه ایش سالیار ایدی، صیه
بجایت سنه روسیه انکتره ایه هم دست
اتفاق اولدی و فرانسه ده دایره انجده ایدیه
آهق اولدی، بر موقبت مقدمات ایشالانله
ایده، بیلیم، ز، زم طرفدن له خطاره،
تسلیم خطاره، صالیاره ده فرانسه، انکتره،
روسیه هیئت شخصه، بجایاً کوزبان توفیق
نظر اولدی، واهمهتیه دوام ایدی، ژمه
قورده بوخطا ایحق حقوق نغده دولتی عجا
نظایه نامور اولان هیئت کلاکله دول مقظه
ژده هیئت، بعضی سرامیک کوزبانکی، انکار،
سزلفدن عیار، ز، بر سیاسته مهارت
طرفه ترقی، و عجاب ردهای دولتی غیرت،
ایه، اقتدار ایه حکومت سارمه صدیق
ایشیر بیلیمکده.

شرق - غرب

طلوع - غروب

تحقیقه و تصدیقه موقف اولانله کورده
بره - غرب - شرق ایه کوش
ای مان لکه نظر آده شو - طلوع - غروب، و
عالمه مطلقه!
برکر تأیس، آورواده وحشت
عالمه روسیه، مصلحت ایش ایدی، عقل غروب...
حیث جاهلیه مروجلری شده ده
ضرب ایده، ا، بلی، تعیب ایشیک راد
لاهاری بلجیوریه سالیاری، کولده کی
امیان، منکر ادیان، پروسیاه بولان
بیرک حکمران شیطان کی برورستان کورودی
ا، آرتیق آفوروز، قوفوروز درک سنه
رگیت مضحکه اولدی، آرتیق فوجیه
عظمتک و لایحلی و لک عظمه بلی بلی
آرتیق اختیار نصارا انجده بیلان،
مایلون جت (1) ایشالانده عقل قرامی
قادی، بوکن و ایشان، دایره حکومت
درواه تک حرم بریز و ایشان، آرتیق
طرفه ابران سربسقی خرابه فروروسرمی، ا
آرتیق مامله بردازان آفرنج، محافل عالیه
ده کچی، کچی بر، دوقه سنج، آرتیق،
آرتیق آواره حریت و عدلیت (1) ووله
انداز جهان معرفت، ا.

فقط اغرض، آذرب، که وحشی بر
عقب، بو قدر ترقی و رعنا حیکل حریت
و مدینه هریندن آفرید، آرب، ا
اجتماعی، اشتراکیون ایه یوق پیام
انقلابیون انکار کون ایه، خلاصه افلاکسی
بیلیم نیمی ایه، مقرر و منتشر طوق
راولر، حلا، حلا، و پولونیا و مدین
متحضر و قولونیا، صون نجارتنه بر
سیاست حر کوندر، تون اقوامی ایلار
تلقاه ایلار، بویته و جزیره، جزایری

پایته اقدام ایلار، انکتر یسوزن جلا اولندن
متقاعد و دون، ل، طولوس قاتله نلرین
و قس، ی ایجازینه کیریمک انجمن بلتون
پوشش کی طوورولی، ا
دها نال، نال، نال، ا
بیرمنه قرن سبیلاری، عیسا فرست
بخش امادی اوله قس، عیسا فرست
مدینه خصومتدن ایشق بر شیبدر، عیسا
عیسا آل قدر بر ایشق ایشی عیسا فرست
طوورب طوورک کون کولک ساوورق...
وجود نازین البانی آتس سوزان سفاهتیه
قاورومک کادده ندر، ماهر مهران بشری
آقا قاتا خواجه بر ایش و کدر ایدن ایش
اولانده و بیزده و دیه کزولر، حدیث
یلین جابریک وحشی طایان ایل مایلون
الی بیک دفعه دن ایلداری بیلان متاندره

السانیه، که ایشالانله سالیاره، مدینه
سحار و حریه، سالیار و عیسات، شوپه
بویله بر ایشق دها، طرفه نغده کف ایچون
شجره شریک لکله ایشق کونکی قورومک
شاسسین کیمیلون ایشق سالیاره صرف سی
نی احصا ایدن سفان، مدعاری، عیسا
مدعاری نامت شده تیراه نشان اولور
قاتا اوله خرابه ایلداری اوله ناز، حرکت
نه حاجت زحمت ایلداری زحمت، بر آره دها
بر آق، بر آره دها بکله...

کوش، حریم و اولدور نی ارواح
بر ایشق ایشالانله قورومک دخول ایدر،
حلول، ا
بر جدید جاگا بیلدی اولان بر درد
و خاتم بید، ا

ایشته داد کول، امر تحریبه ک
معلوم، ا، ایشته، ایشته داد، آفرنج، بوخ
بشره موت خوف و وحش، ا، بلار، عیسا،
جوخسار، قبل امان، بعضی طرفه نفوس
تکثر ایدوروش، ا، طوموز سوچونگی
بوزوق اولدورن سوکره ایستریه بر بیلده
بسی سوچونگی اولدورن کیمی ایشق
معلوم امراض، کیمی حساس، امانت مسوم
اغراض، خلاصه کیمی شوپه، کیمی بوپه، ا
ایشته فساد زمان قطعه قیابنده، ایشته
ایشته تاریخ جهانه میدانه، ایشته
شاهان اشراق و اغراض، که عریق
ایشق سوز ایشق، بو کیدایشه بیلدون
اغراض بولسین، ایشته ایشق کادزار، که
بجمن، اوت، ا حله حقیقه مدینه تون
ایدک مظهر ایضی ظفر اوجاق نی اصغر
چوق، چوق، کیدین غریب ایشق، بی
حسابلری رقیبه سالیار عدا ایشق
بور طور حکمت نشاند، حکمت نشاند، که
بوکا، ایشقنی جانل، بیلدنی خانانلر
مقابله سنه مساوات (1) طرفه ایشق درمیان

ایدن سفاهت بی زبان، مهران سفاهت اوله منور
امین اولالی این، ا
مهر فردی

سربسقی

بودن اولکی منله ایشق کیمی سبور...
عریف سربسقی و دفتر ایشق ایشق کیشور
حق اولکی کونکی، عیسا، عیسا، عیسا
ینه و بیلیم، مع انکشاف، بیلیم، عیسا
کیشور طبع ایشق!

الفوز کرة الفکره

هیئت و کلاک بیلان اولدور کیشور بیلیم
قایه هر آن ایچون نظم دولت، امانت
قارو مشول بر هیئت ایشق جهته هر وقت
اریدن، ماهر قایر، و باخوادار خورسنده
باکار امانتک عیسا، و باخوادار خورسنده
نقده و کلاک بیلان اولدور کیشور بیلیم
چونکه کیشور بیلان اولدور کیشور بیلیم
چونکه کیشور بیلان اولدور کیشور بیلیم

بنا علیه شدی و کادزاره بر حال مشهور
اولدورن جهته بیلان ملت و انکار کیشور
ارلان مطولت چکلیری بحق طلب ایدر
بیلور، ایشق ایشق قاتا و طرفه ایشق

و کلا چکلیری وقت دیگر دکلان کیم
ایشق ایدر، که؟ سووال ژجه غیر وارد
کر کیشور ایشق، بعضی طرفه ایشق
بویله بر سوزان ایشق جهته کادزار
ایشق ایشق و کلاک بیلان اولدور کیشور بیلیم

ژدره که، هر نه قدر قانون اساسی
رئیس و کلاک اولان باشی و کلاک ایشق اسلامک
ایشق ایشق حکمدار، بعضی ایشق
ایشته امانتک عدم ایشق ایشق ایشق
سویلا ساندور، بعضی رئیس و کلاک حکمدار
ایشق ایدر، بر قوتیدر، فقط عدم ایشق
مانله دخی بر ایشق دوام ایدر بیلیم
شروطیت ایشق، خاصه مشروطیت
آیین دوائی مع انکم دره سنه ایشق اولان
حکمدار حضرتلری قاتا ملت مدام ایشق
کوشه تجدد ایشق آزادی حق بیوردور
طن ایدر،
(هر قاتلک منسوب ایشق قیم، حقوق
نظرات طیبیه و تاملیه سیه قیدی جا زور،)
بوکا بک چوق جانل کیشور بیلیم
ایشته قاعده حقوقیه بعضی قانون اساسیتک
بلاده مدرجانی، مذکور اولان ماده سنک
ایشق امانتک، مشروطیت، قیدی قیدی
اولدورن ایشق ایدر، چونکه ایشق امانتک،
مشروطیت حقوق اساسیه فلسفه کیم طیبیه
نظریه، همده تطبیق ایشق ایشق ایشق

برده خاطر کله بر شی وارکه اوده موجود
و کلاک بیلان اولدور کیشور بیلیم
میوان ایشق کیشور بیلان اولدور کیشور بیلیم
کیشور بیلان اولدور کیشور بیلیم
داختله حساب طلب ایدر بیلیم
خاطره غیر وارد، برده خاطر کله
اهمیت الهی ایشق امانتک جهته
بر فعل ایشق امانتک کیشور بیلیم
اقتداره قاشی ایشق امانتک بیلیم
مانک تجویز ایدر بیلیم کیشور بیلیم
ایشته بلاده مذکور سوزلر طرفه ایشق امانتک
سکره ضررک هانکی سفاهتدن اولور
اولسون رجعت مدام کادزار، بنا علیه بیلیم
منافع دوله ایشق امانتک امانتک بیلیم
اقتدارن چکلیری شده بجا اولور

جلسه بیواترک ایشق امانتک
زمان قادی، بیواترک قیم ایشق امانتک
ایدی، هر کون ایشق کیشور بیلیم
بر زامه غیر ایشق بیلیم
ایه بک آق مشول اولسون، بیواترک
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
هیچ بر خیره ایشق و تعین ایشق
حالیور، بیواترک امانتک، ایشق بیلیم

بیات

چونکه ایشق امانتک بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم

ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم

ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم

ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم

ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم
ایشق امانتک، کیشور بیلیم

المشيدى الماتيه بولان كجوك برساراسنده بونوع بك چوق معاهدات موجوددر . ۱۸۵۱ ده موافق پرنس ماتون وجواندهكى حقوق تصرفهسى فرانسه سامعدهر . اكر بوسوونتر قابل اجرا اوله مرس دولت عليه قطعات مذكوره 'وزندكى حقوق تصرفهسندن اسلا واز كجمن ، كجملهيدر . بونون حرب ايتيكه مقدر دكله حقي مهرر مابق سنده برپونستورله تجبهد ايدرك زمان مابق كوزتملى . اجبار اولورسه عماريهده ايتيدر . بفراسنه كلجه نفس بغار استقلالى روم ايلي 'شرفنى كا'لا برلين عهدنامسى شكنده اله الملق شرطيه دولت طرفندن تصديق ايتكده بلكر برپاس كوريله من لكن دولتك جبل بناندى آن فضله امتيازى اولان توجه بر ولايتيه ادرابه ويرسى وگنجه شمعدين مذاكره پروغرامه ايتالي جتته اصلا مقل ادره ميمز اليوم دستمز اولوب زنه ياردم ايتكده بولان انكتره فرانسه روسيادولتلى ۱۸۲۷ تاريخنده بونون بوناستان اولان دوره قطعه سدهكى بونايلىر حمله ايله استقلالى نصل زنه جيا تصديق ايتدريش وناوايرن وادرنه عماريه ليه بزى ياقتلر بكونده نصق مقدارى مسلمان اولان وكندي عمارى تحتدى برلين عهدنامسى ايجانجه امتيازى برولايت حانه كيتيريلان روم ايلي 'شرفنى ودها اون سه اول كندى نظارتلى اتلنده اداره ايتك قيديله آذقلى كريدى زنه برميليدور اكر بونايلىر بوم آز مده كى فرق خريستالقله مسلماننقسه بونون مشروطيت دائره سنده اداره مالك حكومت عثمانيه دين ومذهب فرق قلوب جلانك عثماني وجله عثمانيلىك حمله كرتنده مات حا كه اولدقلى نظر انصاف وعداك الميدور الماتيه زنه نافع بردوستلق بييجلرله حقمزى حقوق دول وگوتريكمز مثال دائره سنده فصله وفضل ايدمه بچكمرسه بزى احضاريله يلكر برافوق يعنى دوله مظمه سائرلى آلتايان ايتايان دخى بيطرف برافديره رق حقمزى منزله اديقايه معاً اولسون اقدار ايليدورلر بزى بيكس عثمانيلرده هيج بردولتك بزم ايجون راحتسز اولق استيه چكجنى الحكمن غلب قاعده سنك حقوق دوله اساس برديكجى وسوزمى ديكنمك ايجون قوللى بونلق لازم كه چكجنى اكله برق اكا كوره برولر برجاهه آراملر .

. م . آصف اسعد

سدرميه بول

رقاض ايجنده جديتلى مسلم اولان ايكيمى اراننده اخلاعات حقدده بونونلرده بر مباحه كودلى . مباحه برمناد ماشيه به منقاب اولدى . مقصد الهن قاجرلى . زمين بخت بك هم اولدقلى ايجون بوكاناف اولور .

تدبير يديمارق بوايشده بابي حكم نصبه بچور اولدى وبرلان حكما ووزرن قارولن جزا ترمى اسپانيه اعاده الهدى .

۱۸۶۶ ده سادووا عماريه سى تيجيه سيله براغ بلده سنده عقد اولان معاهده اوتريا ايجراطورى اشه بونون بزى بوسنه هرسيكى مانى كى الان بلا قيد المقتن چكتميان اوستريا ايجراطورى شلزونينغ — هولشتاين قطعه سنك شانلنده كى حقي روسيا دولته حرباً ترك اشدى فقط كيفيت تركى اهالى عليه كه ره رايته برافشيدى . ۱۸۵۹ ده يته اوستيا حكومتى بومباردا ۱۸۶۶ ده يته بوسوكوت ونديك قطعه لى فرانسه ايجراطورى نه ترك ايدى ايتدى اما اهالى عليه لك ايتاليا دولته موا . ايتلى شرط ايتلشيدى . مثاللى ياكوز اوستريان كوستريوزوز چونكه اخلا ونگلى كى محق شكلرده كوسترمك استه بن كندى اوليور كنديسنه كندندن اى بر مثال اوله من . بزى بوسنه هرسيكى برجماره تيجيه سيله آتقلازمكسه اوستريك بالذات حرب تيجيه سيله اختيار ايتديكى زمان خصملى طرفندن قبول ايدلش اولان اسول استمزاجى كنديسنكده عثمانيلىر حقدده مقبول كودسى ايجاب ايدور هيج اولمازسه ايتوزيكي منجاوز بوسنه سلسله نلرته وواجوبوز بيكه قريب صرب وسازره عثماني روشناقريته ده دول مظمه لك سوغراز اوتيورسلسل صورتيه ككيت الهقى صورسى ايجاب ايدركه بوالده صربيلرده نمون اولش اولور ظن ايدرز . اهاليك بوسوونترله اوستريايه راي برميلرله افعال والحق حق ويرمن ايجون قطعات مذكوره بك ملكى بولسان دولته عثمانيه برديل مقابله اوستريايه تركى قرر ايدر .

براستمزاج دخى اوستريايلىر مثال كوريلورسه اولوقت ديون عموميه دن برقمى قطعه لك اصولاً قوسى نسبتده ادرابه تجبيل ايتكده اكنفا اولتوبوب بوكا حقي برديل وركمك ايجاب ايدر زيرا ديون عموميه دن برقى ادرابه كيتيسى بك طيبى برده اهدتر عادتاً اخذ اعطاده صراحتاً ذكر ايديله بيله داخلدر ايجون اله حق عوض اوقطه لك تمسى اولان بروج حصسى دكل بدل بيع وفتو . بختياره بوبيله عوض وديل مقابله ساتلمش قطعه رادور مثلاً ۱۸۴۳ ده بونابارت طرفندن يارسده منقده برمه اهدده ايجانجه فرانسه دولتى لويژيانا قطعه سى امرقا جاهير منقعه سى ايتش مليون فرائق مقابلهده فروخت ايتشيدى . كذلك ۱۸۶۷ تاريخنده دائره قبه دولتى بش بيجق مليون دولار مقابلهده امرقاده كى بيش جز برملىرى جاهير منقعه به اياهده بيع ايتش وكذلك ۱۸۶۸ ده روسيه دولتى امرقاي نتايدده متصرف اولدقلى السكاي پاى مليون ايكوز بيك دولار بيله ايله به جاهير منقعه به فروخت

توستر كى اولدى فقط پروغرامه كسليم . بو پروغرام ايجانجه مذاكره بيله حاجت بوق تا نامم ايفارستاك استقلالى ومهدده كريدله بوسنه لك الحاقى تصدقه بزى شمديدن اجبار ايديبورلى يلكن مقابلنده بر قضيات دها طومرئى ديون عموميه مندن برقمى قطعات مذكوره لائق واعطا ايدمكلىر حقي بزى اضرا ايتامك شرطيه بوحصه ارشيدن صربستان وفره طاقه ده برشيلر برشيلور بومكلىر باهو انصاف ايدمك ذاتا قطعات مذكوره موافق برلين معاهده سيله وركلكارى زمان ديون عموميه دن برقاوشوق الشلر ايدى . برقطعه بردولت ملكندن حرباً بيله تفريق و آخر دولته اعطا اولنسه حقوق دول قواهدى اقتضانجه ديون عموميه دن برقمى بهمه حال رار كستورمك قواعد عموميه دنبر . حقي بوكيت اوقدر قطلى ومقدردركه تفريق اوله جق ديون عموميه حصسى حقوق دول ايجانجه على الاكثر قوس اعتباريله تفريق اوللق اصول منجده ايجابنددر .

فضله اوله رق مؤلفردن (برانتانو) (فوق) و (آبرسول) نام ذوانك مران معلوم اولان بوناستان دخى كريد يايقارولارلك النحافى برتقدمه تسليله بختشا ايجاكلى برتر منديل طرفنده تاق ايدرك سكوت بوناي دهها طومرئى بونكه اكنفا ايتوبوب بى قونفره قونفا قايى بيجق چورودن قراوانسه برحصه لك ده ايره ق ايجون ساقه طمع حكمدارى وياه ، برلين قايه لرتنه قدروسق ايدى ، بوليش ويرشدين بستون محرم قالان زوالى صربيه وقره طماغ حكومتلى بجمق ياراضلله شماريه وزده چوربه استرز ده اغلامنه باشلاديلر لكن هيسى بزم بونفاك بله نامه ، اغلا بيجق اولان زوالى زلر عثمانيلىر حقمزى منزله الملق ايتدريش چوقدن اضافه ايديكردن برلين معاهده سنده واضع الامضا دول مظمه لك ناموس امضارلى عاقلانردن ايدوار اوله رق اقراه مراجعت ايتدك انكتره وقرائه حكومتلى حقيقت دوشونيلورسه هان هيج قدر آرز وفضل موجوديت حاضرمنه نظر الحاق ايميدمن واما لارندن چوق بيوكللكل اراز بيله منله بى قونفره ده تدقيق وتفسيره دولتلى دعوت والزدن طومرئى بزى مهما امكن چاورودن چيقارنه غسرت ايتدلى روسيه حكومتى ۱۶۹۶ سنه سندرلو بيله مكد اولدقلى برغازلر ايتى ايلرو سوردرك امضاسى محافظه ايجون برهوش طيله خرامان اولدقده نكركه خارجه ناظرلى بوندره يارسدن كيدركه فرانسه وانكتره به موافقت ايدى ايتاليا قرغاك قولبلى اولسون كنديسه قاير ايديكه قونفره نوبى بوركوره روملك اولق لازمه چك حمله سيله شمدلك بدلى اوجوجه نظر اوتان شق شكليله دائره موافقه كيردى الماتيا اوسترياي دارلساق شرطيه موافقت

سيايات

بى قونفره لك برده ضامى وتضمينات شو اراالىق بالعموم اووويا واستانبول غنتملى بى ايجاع ايدمك اولان قونفره لك پروغرامندن بحث ايديبورل بونلردن بوزارله مامد اولان نسق ابرو مقاله ده تدقيق ايدمك ايسه كه اقسام سائر سنك كشملىرى يوراده ايصاح ايتك استرز . معلومدر كه دولت عثمانيه ك اجزاي حمالكندن مه دود اولان ايفارستان روم ايلي 'شرفنى بوسنه هرسيك قطعه لى برلين معاهده سيله معين شرائط تختمنده بانبارله موافق اوستريايه برافلمشيدى ايفارستان مائى تريفاسانك لك حقيقتى بيشرى بولسان دور مشروطيك لك بحرايلى زمانده فرصت غلبت بيلرك اولمه ادها بوسنه بريندى وامسلان استقلال ايدى اوستريا حكومتى ده بوكا مشوق ويرو اولدقلى بوسنه هرسيك الهى شو و حمله كارهه مائيلريك حساب غلبانيسنه بر قاچ كوزل مانك كال تاژندن اشتراك ايتش كى كوز بوايشه چايلشان ومقاصد حقيقتى اراز بانه معلوم اولان بوناستان دخى كريد يايقارولارلك النحافى برتقدمه تسليله بختشا ايجاكلى برتر منديل طرفنده تاق ايدرك سكوت بوناي دهها طومرئى بونكه اكنفا ايتوبوب بى قونفره قونفا قايى بيجق چورودن قراوانسه برحصه لك ده ايره ق ايجون ساقه طمع حكمدارى وياه ، برلين قايه لرتنه قدروسق ايدى ، بوليش ويرشدين بستون محرم قالان زوالى صربيه وقره طماغ حكومتلى بجمق ياراضلله شماريه وزده چوربه استرز ده اغلامنه باشلاديلر لكن هيسى بزم بونفاك بله نامه ، اغلا بيجق اولان زوالى زلر عثمانيلىر حقمزى منزله الملق ايتدريش چوقدن اضافه ايديكردن برلين معاهده سنده واضع الامضا دول مظمه لك ناموس امضارلى عاقلانردن ايدوار اوله رق اقراه مراجعت ايتدك انكتره وقرائه حكومتلى حقيقت دوشونيلورسه هان هيج قدر آرز وفضل موجوديت حاضرمنه نظر الحاق ايميدمن واما لارندن چوق بيوكللكل اراز بيله منله بى قونفره ده تدقيق وتفسيره دولتلى دعوت والزدن طومرئى بزى مهما امكن چاورودن چيقارنه غسرت ايتدلى روسيه حكومتى ۱۶۹۶ سنه سندرلو بيله مكد اولدقلى برغازلر ايتى ايلرو سوردرك امضاسى محافظه ايجون برهوش طيله خرامان اولدقده نكركه خارجه ناظرلى بوندره يارسدن كيدركه فرانسه وانكتره به موافقت ايدى ايتاليا قرغاك قولبلى اولسون كنديسه قاير ايديكه قونفره نوبى بوركوره روملك اولق لازمه چك حمله سيله شمدلك بدلى اوجوجه نظر اوتان شق شكليله دائره موافقه كيردى الماتيا اوسترياي دارلساق شرطيه موافقت

187

